

له چاپه مه نیه کانی وه زاره تی کاروباری نیسانی ونه وقاف و بانگه واز ورینمای

رووخسارو
رهوشته بهرزه کانی پیغه مبهری
خوشه ویست (ص ۱۴۳۶)

نوسینی

همزه بهرزنجی

پیدا چونه وهی

پشتیوان صابر عزیز

وه کاله تی کاروباری چاپه مه نی وتویژینه وهی زانستی له وه زاره تی

سه ره رشتی چاپکردنی کردوه

سانی ۱۴۳۶ کۆچی

ح) وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد ، ١٤٣٧ هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر
برانزجي ، حمزة
الشمائل المحمدية صلى الله عليه وسلم والأخلاق النبوية. / حمزة برانزجي.
- الرياض ، ١٤٣٧ هـ
١٥٢ ص : ١٢×١٧ سم
ردمك : ٠ - ٧٦٤ - ٢٩ - ٩٩٦٠

١ . العقيدة الإسلامية ٢- التوحيد أ . العنوان
ديوي ٢٣٩.٦ ١٤٣٧ / ٧٤٣

رقم الإيداع : ٧٤٣ / ١٤٣٧
ردمك : ٠ - ٧٦٤ - ٢٩ - ٩٩٦٠

الطبعة الأولى
هـ ١٤٣٦

دهست پیتا

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله، وعلى آله وصحبه ومن وآله.. وبعد .

به دريژايي ميژوو هيچ دهسته و تاقميك نه بووه كه بي پيشه او سهركرده بوو يئ. به جورتيك شوين كه وتواني هه وليان داوه كه به جي پئ يه كاني نه ودا ههنگاو بنين و له گهل حنزو بير كردنه وهي نه ودا ناويته بن .

موسلمانان پيش تاكه پيشه و ايان نه و پيغمبه ره به ريزه يه ﴿﴾ كه سهرداري كوړاني نادمه (عليه السلام) و نمونه ي رهوشت به رزي و جواميري و خواناسي و پياوختي و نازايه تي و هه موو ناكاره به رزه گاني تره . ههركاتيگ موسلمانان به جواني دهستيان گرتبي به ريبازه كه يه وه و به شوين ههنگاو ده كاني كه وتبن " سهر كه وتوو سهر فرارزو عيزه ت مهن دبوون و قورسايي خويان سه لماندووه، له به رنه مه يه ده بينن كوژه لاني سه حابه (ره زاي خواي گه و ره يان ئي بيت) يه كه م و چه بوون كه له هه موو كه س زياتر پوشن بووبونه وه به تيشكي زي پيني نبوه ت و زوريه ي رهوشته كانيان وهك ناويته تيا دا دهره وشايه وه و هه وليان دها زياتر زياتر خويان بشويه يننه پيغمبه ره سهر كرده رابه ره كه يان ﴿﴾، به جورتي وهكو مه حوي شاعير ده فهرموي:

نه وهنده به عهكسي نوري نبوه ت مونه كه يس بووون

غهر يبي تازه هاتوو نه يوت نه م پيغمبه ره سرستانه

به ئي .. نه وان له و چاوگه بي خلتوه خويان تي ر ناو ده كرد، له قسه و گوفتار و ناكارو رهفتارياندا وهك نه ويان ده كرد بويه وهك سهد قكب (رحمه تي خواي گه و ره ي ئي بيت) ده فهرموي: بووبونه و چه يه كه قورثاني ناوازه (جيل قراني فريد). كه به ره مه كه شي ره زامه ندي خواي په ره رديگاريان به دهست هينا، پاشان پيش له م دنياشدا له ماوه يه كه زور كه م دا به هوي بانگه وازي گوفتارو كردارو ناكاره جوانه كانيان گرزيه كه زوريان له به ندا يه تي كردني غه يري خواوه گه پانده وه سهر شاري ئي نيسلام و به ندا يه تي خواي به نده كان. وه له سهر دهستيان زوريك له و

ولاتانه فه‌تخ بوو که پیغمبهری خوا ﴿﴾ مژده‌ی فه‌تخ بوونی دابوو به‌لام به‌جاوی خوی نه‌بیبینی .

ئه‌م‌رۆش به‌ هو‌ی دوور که‌وتنه‌وه‌مان له‌ ره‌وشته‌ جوان‌ ئاکاره‌ به‌رزه‌گانی ئه‌و پیغمبهره‌ خوشه‌ویسته‌، ده‌بیینن کۆمه‌لگا‌که‌مان پ‌ر‌ بووه‌ له‌ دیاردی سه‌یرو سه‌مه‌ره‌و سیمای موسلمانیتی و شوینکه‌وتویه‌تی پیغمبهرمان ﴿﴾ پیوه‌ نه‌ماوه‌و بگره‌ زۆر جار ئه‌و دیارده‌ نوی‌یه‌ش په‌یدا بووه‌ که‌ ده‌بیینت سوکایه‌تی به‌رامبه‌ر خودی ئه‌و که‌سایه‌تی‌یه‌ به‌رزو به‌ حورمه‌ته‌ ده‌کریت. ئیمه‌ش مه‌گه‌ر ته‌نها له‌ مانگی (ربیع‌ الاول) دا‌ بیری پیغمبهری خوا ﴿﴾ و ژیاننامه‌و ره‌وشته‌کانیمان بکه‌ویتسه‌وه‌. زۆر موسلمانیش هه‌ن خویان به‌ شاگردو قوتابی پیغمبهر ﴿﴾ ده‌زانن به‌لام ناوی پینچ پشته‌ی نازانن، چ‌ جای ژیاننامه‌و ره‌وشته‌گانی. واش ده‌زانن خوشه‌ویستی ده‌ربیرین بریتی‌یه‌ له‌ گۆرانی ووتن و شیرینی به‌خشینه‌وه‌ له‌ یادی له‌ دایک بوونی‌داو به‌س....

خوینبه‌ری خوشه‌ویست .. ئه‌م به‌ره‌مه‌ی به‌رده‌ستت . پوخته‌ی سیفه‌تی پروخسارو دیمه‌ن و پ‌واله‌ت و لاشه‌ی پیروزی پیغمبهره‌ رابه‌ره‌که‌مانه‌ ﴿﴾ که‌زۆریکمان لای بی‌ ناگاین، پاشانیش مشتیکه‌ له‌خه‌رواری ره‌وشته‌ و ئاکارو په‌فتاره‌ بۆن خووش و په‌ونه‌قداره‌گانی که‌دۆست و دوژمنی شایه‌تی به‌هه‌قی بۆ دده‌ن .

که‌تیایدا هه‌و‌لم داوه‌ به‌شێوه‌ی (مه‌تن) پوختی بکه‌م بۆ زیاتر ئاسان کاری و تیگه‌بشتن و به‌پ‌ی‌ تواناش ته‌خ‌ریجی فه‌رمووده‌کانم هیناوه‌و وشه‌ قورسه‌کانیشم زیاتر شی کردۆته‌وه‌ به‌پ‌ی‌ راقه‌ی زانایان و له‌نیوان دوو که‌وانه‌دا به‌م شێوه‌ی [] دامناوه‌ تابه‌زانیته‌ که‌ئه‌مه‌ ته‌رجه‌مه‌ی ده‌قی فه‌رمووده‌که‌ نیه‌ به‌لکو زیاده‌ پروون کردنه‌وه‌یه‌که‌ .

له‌خوا‌ی په‌روه‌ردگار داواکارم یارمه‌تیمان ب‌دات خۆمان به‌و په‌روشتانه‌ی پیغمبهری خوا ﴿﴾ ب‌رازی‌نینه‌وه‌ تابه‌خته‌وه‌رو عیزه‌ت مه‌ندی دویناو پرووسی پ‌وژی قیامه‌ت بین و شیایوی ئه‌وه‌بین له‌ پ‌وژی داوی‌دا به‌دیداری شادبین.

له‌دایک بوونی پیغهمبر ﷺ

۱- خ‌وای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ، وَرُكِّعَهُمُ الْكُتُبَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ آل عمران: ۱۶۴.

واته: خ‌وای گه‌وره منه‌تی نا به‌سه‌ر ئیمانداراندا که له ره‌گه‌زی خ‌ویان پیغهمبرو نیردراویکی بوناردن تا نایه‌ته‌گانی خ‌ویان به‌سه‌ردا بخ‌وینیته‌وهو (فه‌رمانیان پی‌ ده‌کات به‌ چاکه‌و به‌رگریان لی ده‌کات له‌خرایه) تا پاکیان بکاته‌وه له‌پیس‌ی، وه‌قورئان و سووننه‌تیان فیئر بکات. نه‌گه‌رچی پیئش هاتنی شه‌و پیغهمبره ﷺ شه‌وان له‌ گومراییه‌کی ناشکرادا بون.

۲- وه‌خ‌وای گه‌وره ده‌فهرمویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾ الک‌هف: ۱۱۰.

واته: نه‌ی پیغهمبری خ‌وا ﷺ پی‌ یان بلنی بن‌ گومان من مروقیکم وه‌ک نیوه به‌لام نیگام بؤ دیت له‌لایهن خ‌واوه، که‌وا په‌رستراوی ئیوه یه‌ک په‌رستراوی به‌ه‌قه .
۳- وه‌ پرسیار کرا له پیغهمبری خ‌وا ﷺ ده‌رباره‌ی به‌پوژوو بوونی پوژی دوشه‌مه‌؟ فه‌رمووی: ((ذَٰلِكَ يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَفِيهِ بُعِثْتُ، وَفِيهِ أُنزِلَ عَلَيَّ (الْقُرْآنُ)) رواه مسلم . واته : شه‌وه روژئکه تیایدا له دایک بووم و تیایدا کرامه نیردراو و پیغهمبرو تیایدا قورئانم بؤ سه‌ر دابه‌زئترا .

۴- پیغهمبری خ‌وا ﷺ له پوژی دوشه‌ممه‌ی مانگی ره‌بیع الاولدا له دایک بووه له شاری مه‌که‌کی پیروژو له مائیکدا که ناسراوه به (دارالمولد) واته: خانه‌ی له‌دایک بوون، له سالی ناسراو به سالی (فیل) که ده‌کاته (۵۷۱ زاینی)، له دایک و باوکیکی ناسراو : باوکی ناوی عبدالله ی کورپی عبدالمطلبه و دایکی ناوی نامینه‌ی کچی وه‌مبه، باپیری ناوی نا (محمد) ﷺ. وه‌باوکی پیئش له‌دایک بوونی شه‌م وه‌فاتتی کرد .

ناو و سیف‌هت و نه‌زادی

۱- خَواي گه‌وره ده‌فهر‌مويت : ﴿ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ ﴾ الفتح: ۲۹ .

واته : محمد نيژدراوي خوايه .

۲- پيښه‌مبيري خوا ﴿﴾ سوپاس کراو بووه^(۱) له په‌چه‌له‌کي يه‌وه به‌پاکي و بي له‌کي هاتووه و خَواي گه‌وره هـلئ بيژاردووه^(۲) ناوه جوانه‌گاني زوره له‌وانه : (محمد - احمد - الماحي - العاشر - العاقب)^(۳) .

(۱) پيښه‌مبهر ﴿﴾ ده‌فهر‌مويت : ((اَلَا تَعْبُرُونَ كَيْفَ يُصِرُّ اللَّهُ عَنِّي شَمَّ قُرَيْشٍ وَلِمَنِم؟ يَشْتَمُونَ مُذَمَّمًا، وَيَلْمِزُونَ مُذَمَّمًا، وَأَنَا مُحَمَّدٌ)) رواه البخاري.

واته: نايا سه‌رتان سوورن‌اميني چوَن خَواي گه‌وره جوين و نه‌فريني قوره‌يشم ئي دوورده‌خاته‌وه؟ نه‌وان جوين و نه‌فرت به‌که‌سيک دده‌ن به‌خراپه‌کارو لومه‌کراو ناسرابي، به‌لام من سوپاس کراوم .

(۲) پيښه‌مبهر ﴿﴾ ده‌فهر‌مويت : ((إِنْ اللَّهُ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ. وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ)) رواه مسلم.

واته: خَواي گه‌وره له‌منال و نه‌وه‌گاني ئيسماعيل دا ﴿﴾ (که‌نانه‌ي هـلبيژاردو له نه‌وه‌گاني که‌نانه‌ش دا (قوره‌يش) ي هـلبيژاردو له‌قوره‌يش دا (نه‌وه‌ي هاشم) ي هـلبيژاردو له‌نه‌وه‌گاني هاشميشدا مني هـلبيژاردو کرديمه پيښه‌مبهر ﴿﴾

(۳) هن جبير بن مطعم قال : قال رسول الله ﴿﴾ : ((إِنْ لِي أَسْمَاءُ: أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحْمَدُ، وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمُحُو اللَّهُ بِهِ الْكُفْرَ، وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يَحْشُرُ النَّاسَ عَلَى قَدَمَيْ، وَأَنَا الْعَاقِبُ، وَالْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ نَبِيٌّ)) البخاري ومسلم بزيادة والترمذي (۲۸۴۲) وهو حديث صحيح.

واته: من چهند ناويکم هيه له‌وانه : من محمدم [به‌ماناي شو که‌سه‌ي زور سوپاس ده‌کړي له‌سهر ره‌وشته به‌رزه‌گاني] و من احمدم [به‌ماناي له هه‌مو که‌سي زياترو چاکتر سوپاسي خَواي په‌روه‌ردگار دکات] و من (الماحي) م شو که‌سه‌م که‌خَواي گه‌وره به‌من کوفر ناهيئي و ده‌يسپريته‌وه، وه من (الحاشر) م که‌خه‌لکي له‌پوژي دوايي دا به‌هوي هاتن و شفا‌غاتي منه‌وه حشر ده‌کړين. وه من (العاقب) م شو که‌سه‌م که‌هيج پيښه‌مبهرک له‌دواوه ئي يه .

وه (نبي الرحمة - نبي التوبة - المقفي - نبي الملاحم)^(۱) وه له تهوراتا ناوی به (المتوکل) هاتوه^(۲) وه خوی گه‌وره وهسفی کردوه به (رؤوف) و (رحيم)^(۳) هه‌روهه

(۱) له حوزه‌یفه‌وه فه‌مویه‌تی: گه‌یشتم به پیغمبری خوا^(۴) له ریگایه‌کی شاری مه‌دینه‌دا وه‌رموی: (انا محمد، وانا احمد، وانا نبي الرحمة، ونبي التوبة، وانا المقفي، وانا الحاشر، ونبي الملاحم) رواه الترمذی و حسن اسناده الالبانی و صححه ابن حبان (۲۰۹۵) و رواه أحمد ابن سعد.

واته: من محمد و من احمد و من پیغمبری به‌زه‌یم [مه‌بستی نایه‌تی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ الأنبياء: ۱۰۷] وه من (نبي التوبة) واته پیغمبری ته‌ویه‌م و من (المقفي) م که دوا پیغمبهرم و من (الحاشر) م که خه‌لک به‌هاتنی من حاشر ده‌کریت له پوژی قیامه‌تداو من (نبي الملاحم) پیغمبری جه‌نگم [له‌بهر نه‌وه‌ی خه‌لکی له‌سه‌ری خوینی یه‌که ده‌ریژن].

(۲) له عه‌طائی کوری یه‌ساره‌وه فه‌رموی: گه‌شتم به عبدالله ی کوری عه‌مری کوری عاص (په‌زای خویان لیبیّت) و تم: هه‌والم بده‌ری که سیفه‌تی پیغمبری خوا ﴿﴾ چون بووه له‌ته‌وراتا. فه‌رموی: (اجل والله إنه لموصوف في التوراة بعض صفة في القرآن ﴿﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ الأحزاب: ۴۵ وحرزا للاميين أنت عهدي ورسولي. سميتك المتوكل .. احزجه أحمد وقد رواه البخاري في البيوع، أنظر تفسير ابن كثير ۴/۳۴۴.

واته: به‌لئی سویند به خوا نه‌وه له ته‌وراتا وه‌سف کراوه به‌هه‌ندی له‌وه‌سفانه‌ی که له قورناندان هاتوه: نه‌ی پیغمبهر ئیمه‌ توّمان ناروده به شاهیدی و مرژده‌ری و ناگادار که‌روه‌یی، وه‌تو پاریزه‌ری نه‌خوینده‌وارانی. توّ بنده‌وه‌ نیردراوی منی. ناوم ناوی (المتوکل) پشت به خوا به‌ستو ...

(۳) خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ التوبة: ۱۲۸.

واته: خوی گه‌وره نیردراویکی بو ناردن له‌خوتان که نه‌وشته‌ی باری شانی ئیوه‌ی پی قورس ده‌بی نه‌ی تاقت ده‌کات وه‌سوره له‌سه‌ر هیدایه‌ت دان و سود پی گه‌یاندنتان و به‌رامبه‌ر به‌نیماندارانیش به‌سوژ و میهره‌بانه.

پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾ پرسی داوه که خه‌لکی نه‌وه‌کائیان وه‌ک ئه‌و ناو بنیین به‌لام نه‌هی کردوه که خه‌لک به‌کونیه‌ی ئه‌و کونیه‌ی بکری^(۱).

ناوی ته‌واوی پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿﴾ به‌م جوړیه‌[محمدی کوپری عبدالله کوپری عبدالمطلب کوپری هاشم کوپری عبد مناف کوپری قصی کوپری کلاب کوپری مرة کوپری کعب کوپری لؤی کوپری غالب کوپری فهر کوپری مالک کوپری النضر کوپری کنانه کوپری خُزیمه کوپری مدرکه کوپری ایلاس کوپری مُضر کوپری نذار کوپری مه‌عد کوپری عدنان] که تا ئیره به راستی و سه‌حیحی هاتووه و له‌سه‌رو ئه‌میشه‌وه ئیختیلاقی تیدایه . به‌لام گومان تیدا نیه که عدنان له نه‌وه‌و کوپران(اسماعیل) پیغه‌مبه‌ره(علیه الصلاة و السلام)^(۱).

(۱) پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾ ده‌فه‌رموئیت: ((تسموا باسمي، ولا تکتنوا بکنیتی، فإنما أنا قاسم. اقسام

بینکم)) رواه مسلم .

واته : ناوی نه‌وه‌کانتان بنیین به‌ناوی من، به‌لام به (کونیه‌ی من که) [ابا القاسم] ه (کونیه‌ی) یان مه‌کن چونکه من به‌ش که (قاسم) م خیرو چاکه به‌ش ده‌کم له نیوانتانداندا .

(۲) بروانه‌ی الرحیق المختوم لای ۴۷ و مختصر سیره‌ی الرسول – محمد بن عبدالوهاب.

له فه‌زله‌کانی پیغمه‌مبهر ﴿﴾

پیغمه‌مبهری خوا ﴿﴾ مژده‌دهرو ناگادارکه‌ره‌وه و ترسینه‌رو چرایه‌کی پۆشنه^(۱).
پیغمه‌مبهری خوا و کوتای پیغمه‌مبهرانه^(۱) زۆر ترین شوین که‌وته‌ی هه‌یه له رۆژی
دواییداو یه‌که‌م که‌سه که له رۆژی دواییدا درگای به‌هه‌شت دهدات^(۲) یه‌که‌م تکا کاره
له به‌هه‌شتدا^(۳) چاری دهنوست به‌لام دلنی نه‌ده‌نوست^(۴) سه‌رداری کوپانی ناده‌مه‌و

(۱) خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت ﴿﴾ يا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا، وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ
يَاذَنُ وَيَسْرَجًا مُبِيرًا، وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بَأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فُضْلًا كَبِيرًا ﴿﴾ الأحزاب.
واته: نه‌ی پیغمه‌مبهری خوا ئیمه‌ تۆمان ره‌وانه کردوه که شایه‌تیدهر بیت له‌سه‌ر ته‌نهای
خوا. وه له قیامه‌تیشدا له‌سه‌ر ئومه‌ته‌کان بیته‌ شایه‌ت، وه مژده‌ ده‌رو ناگادارکه‌ره‌وه و
ترسینه‌ر بیت. وه‌مژده‌ش بده به‌ئیمانداران که له‌لایه‌ن خواوه فه‌زلیکی گه‌ره‌یان بۆ
هه‌یه.

(۲) خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت ﴿﴾ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿﴾ الأحزاب.
واته: محمد باوکی هه‌چ یه‌کیک له پیاوانی ئیوه‌ نییه، به‌لکو پیغمه‌مبهری خوا و کوتای
پیغمه‌مبهرانه‌و خوی گه‌وره‌ش زانایه به‌سه‌ر هه‌موو شته‌کاندا.
(۳) پیغمه‌مبهر ﴿﴾ ده‌فه‌رمویت: ((أَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَفْرَعُ بِأَبِ
الْجَنَّةِ)) رواه مسلم.

واته: من له‌رۆژی دواییدا له هه‌موو پیغمه‌مبهران زیاتر شوین که‌وته‌م هه‌یه‌و یه‌که‌م که‌سم که
له‌ده‌رگای به‌هه‌شت دهدم.

(۴) وه ده‌فه‌رمویت ﴿﴾: ((أَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ فِي الْجَنَّةِ، لَمْ يُسْأَلْ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا سَأَلْتَهُ، وَإِنْ
نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا سَأَلْتَهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلًا وَاحِدًا)) رواه مسلم.

واته: من یه‌که‌م که‌سی شه‌فاعةت کارم له‌به‌هه‌شت دا، هه‌چ پیغمه‌مبهریک به‌ئهندازه‌ی من
به‌راست دانه‌نراوه‌و شوین که‌وته‌ی نییه‌و پیغمه‌مبهریک له پیغمه‌مبهران هه‌یه جگه له یه‌ک پیاو
له‌گه‌له‌که‌یدا که‌س به‌راستی نه‌زانیه‌وه شوینی نه‌که‌وتوه.

(۵) نه‌نه‌سی کوپی مالک له فه‌رمووده‌که‌ی شه‌ره‌وی (الاسراء) دا تیایدا هاتوه که

یه‌کهم که‌سه زه‌وی بۆ له‌ت ده‌بی و زیندوو ده‌بیته‌وهو یه‌کهم شه‌فاعه‌ت کاره‌ له‌ مه‌حشره‌دا^(۱).

به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رانی ترده‌ا فه‌زڵ دراهه‌ به‌ شه‌ش خاسیه‌ت و تایبه‌تمه‌ندی گرنه‌گ^(۲) وه‌له‌چاکترین سه‌ده‌و چاخ‌دا نی‌ردراهه^(۳) زۆربه‌ی نزاو پارانه‌وه‌گانی

فه‌رمویه‌تی: **(وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۱۰۰﴾ نَائِمَةٌ هَيْبَةٌ، وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ)** رواه البخاري.
 واته: پیغه‌مبه‌ر ﷺ چاوه‌گانی خه‌وتبوون و به‌لام دانی هه‌رگیز نه‌ده‌خه‌وت و به‌خه‌به‌ر بو.

(۱) وه‌ ده‌فه‌رمویته ﷺ: **(أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوَّلُ مَنْ تَشَقُّ مِنْهُ الْأَرْضُ، وَأَوَّلُ شَاعِعٍ وَمَشْفَعٍ))** رواه مسلم.

واته: من سه‌رداری نه‌وه‌گانی ئاده‌مم (ﷺ) له‌رۆژی دوا‌ییدا، وه‌یه‌کهم که‌سه‌م که‌زه‌ویم بۆ له‌ت ده‌بیته‌ و له‌گۆی دیمه‌ ده‌رو یه‌کهم شه‌فاعه‌ت کارو یه‌کهم شه‌فاعه‌ت وه‌رگیراوم .

(۲) ده‌فه‌رمویته ﷺ: **(فَضَلْتُ هَلِي الْأَنْبِيَاءِ بَسْتِ: أَحْمَدِيَتِ جَوَامِعِ الْكَلِمِ، وَ نَمَرْتُ بِالرَّهْبِ، وَأَحَلَّتْ لِي الْفَنَائِمُ، وَجَعَلَتْ لِي الْأَرْضَ مَسْجِدًا وَظَهْرًا، وَأَرْسَلَتْ إِلَيَّ الْغُلُقَ كَأَفْءِ، وَخَتَمَتْ بِي النَّبِيِّينَ)** رواه مسلم .

واته: فه‌زڵم دراهه‌ به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رانه‌دا به‌ شه‌ش تایبه‌ت مه‌ندی: ووته‌ی گشت گه‌ری کورته‌م پی‌دراهه‌ که‌ وه‌یه‌کی که‌مه‌ و مانایه‌کی زۆری هه‌یه‌ [ئه‌ه‌گه‌نجیته‌ قورنه‌ان بیته‌ یان فه‌رمووده‌گانی خۆی بیته‌ واللّه‌ اعلم] وه‌ سه‌رخراوم به‌سه‌ر دوژمه‌نانه‌ دا به‌ ترسه‌ له‌ [ئه‌ه‌ه‌ ریوایه‌تیکی ترده‌ا: مانه‌گه‌ ربه‌یه‌ک لیم ده‌ترسه‌ن] وه‌ غه‌نیمه‌تم بۆ جه‌لاله‌ کراره‌، وه‌ هه‌موو زه‌ویم بۆ کراره‌ به‌ شوێن کورنه‌وشگا و پاکیتی [بۆ نوێژکردن و ته‌یه‌مه‌موم] وه‌ نی‌ردراهه‌م بوگشت دروست کراوان، وه‌ به‌ هاتنی من پیغه‌مبه‌رایه‌ته‌ی کوتایی پی‌ هه‌نرا .

(۳) ده‌فه‌رمویته ﷺ: **(بُعِثْتُ مِنْ خَيْرِ فِرْعَوْنَ بَنِي آدَمَ قَرْنًا قَرْنًا، حَتَّى كُنْتُ مِنَ الْقَرْنِ الَّذِي كُنْتُ فِيهِ))** أخرجه البخاري .

واته: من نی‌ردراهه‌م له‌چاکترین چاخ و سه‌ده‌ی نه‌وه‌گانی ئاده‌مه‌دا چاخ له‌ دوا‌ی چاخ هه‌تا له‌م چاخه‌دا بووم که‌ تیا‌یدا په‌وانه‌ کرام .

گیرابوون^(۱).

وه ته‌واوکه‌ری کاری پیغمبرایه‌تییسه^(۱) وه بانگه‌وازه‌که‌ی ئیبراهیم پیغمبر(ﷺ) و مژده‌که‌ی عیسی پیغمبر(ﷺ) و خه‌ونه‌که‌ی دایکیتی^(۲).

(۱) ده‌فرمویت ﴿ﷻ﴾: ((سالت ربي ثلاثاً، فأصطاني ثنتين، معني واحدة: سالت ربي أن لا يهلك أمتي بالنسبة لأصطانيها، وسالت أن لا يهلك أمتي بالفرق فأصطانيها، وسالت أن لا يجعل باسمهم بينهم ففعلنيها)) رواه مسلم. و في رواية: ((فسالته أن لا يسلط عليهم عدواً من غيرهم فأصطانيها)). رواه الترمذي والنسائي وصحح الألباني سنده .

واته: داوای سئ شتم له‌خوای گه‌وره کرد، دووانیانی پی به‌خشیم و یه‌کیکیانی ئی گرتسه‌وه: داوام له‌په‌روه‌ردگارم کرد که گه‌له‌که‌م به‌ برسیتی گشتی له‌ ناو نه‌بات پی‌ی به‌خشیم، وه‌داوام ئی کرد که گه‌له‌که‌م به‌نقوم بوون وخنکان له‌ ناودا له‌ناو نه‌بات پی‌ی به‌خشیم، وه‌پارامه‌وه لیی که گرفت و ناره‌حتی و دووبه‌ره‌کی له‌ ناو گه‌له‌که‌م دا نه‌بیئت و یه‌کتی له‌ ناو نه‌بن، نه‌مه‌یانی ئی گرتسه‌وه .

له‌ریوایه‌تیکی تردا: وه داوام لی‌کرد که دوژمنیکی تر له‌غه‌یری خویان زال نه‌کات به‌سه‌ریاندا پیی به‌خشیم و لیی وه‌رگرتم .

(۲) ده‌فرمویت ﴿ﷻ﴾: ((إن مثلي ومثل الأنبياء قبلي، كمثل رجل بنى بناءً فأحسنه وأجمله، إلا موضع لبنة من زاوية من زواياه. فجعل الناس يطوفون به ويمعجون له، ويقولون: هلا وصفت هذه اللبنة؟ قال: فإنا اللبنة، وأنا خاتم النبيين)) أخرجه البخاري ومسلم .

واته: نمونه‌ی من و پیغمبرانی پیش خۆم وه‌کو نمونه‌ی کابرایه‌ک وایه که بی‌نایه‌کی به‌چاکی و جوانی دروست کرد بیئت، جگه له‌وه‌ی یه‌ک خشتی له‌ گوشه‌یه‌ک له‌ گوشه‌کانیدا هیشت بیئت‌ه‌وه و داینه‌نابی، وه خه‌لکی له‌م بی‌نایه‌دا بسووړینه‌وه و پیی سه‌رسام بن و بلین: خوزگه‌ نه‌وه خشته‌ش دانه‌نرا بو‌ی؟ فرموی: منیش وه‌ک نه‌وه خشته‌ش وام و من کوتایی پیغمبراتم.

(۳) وه فرمویه‌تی ﴿ﷻ﴾: ((إني عند الله مكتوب خاتم النبيين، وإن آدم لمنجدل في طينته، وسأخبركم بأول أمري: هموة إبراهيم، وبشارة عيسى، ورؤيا أمي التي رأيت حين واعدتني، وقد خرج لها نور أضاءت لها منها قصور الشام)) صححه الحاكم ووافقه الذهبي وصححه الألباني في المشكاة .

دیهه‌نی پیغمبه‌ری خوشه‌ویست ﴿﴾ وەك ببینی

بالای نه‌زۆر درێژۆر نه‌زۆر کورت بووه و په‌نگیشتی سپی‌یه‌کی خوێن سارد نه‌بووه و زۆر نه‌سمه‌ر په‌نگیشت نه‌بووه. قژیشتی لول نه‌بووه، سه‌رو پێشتی بیست تال موی سپی تێدا نه‌بووه^(۱) په‌نگی پووی گه‌شاهو و سپی کار بووه ده‌توت به‌زیو قال دراوه^(۲).

واته: من له کاتی‌که‌دا له لای خوای گه‌وره به‌ کوژتای پیغمبه‌ران نوسرا بوم که هه‌شتا ئادهم ﴿﴾ له‌ناو قوره‌که‌یدا بوو دروست نه‌کرا بوو، وه هه‌والتان ده‌ده‌می^(۱) به‌ یه‌که‌م باسی خۆم که من چیم: من پارانه‌وه‌که‌ی ئیبراهیم پیغمبه‌رم ﴿﴾ [که فه‌رموی: ﴿﴾ وابتع فیهم رسولاً منهم یتلو علیهم آیاتک ویزکیهم وיעلمهم الکتاب والحکمه... ﴿﴾].
وه‌مه‌ژده‌که‌ی عیسا پیغمبه‌رم ﴿﴾ [که فه‌رموی: ﴿﴾ وَمَبَشِّرَا بِرَسُولٍ یَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَمَّهُ أَحَدٌ] .
وه‌خه‌ونه‌که‌ی دایکم که ببینیووی له‌کاتی‌که‌دا منی بوو: نووریکی لیوه‌ ده‌رهای به‌جوژیک سه‌راپا کۆشکه‌کانی شام لیوه‌ی پووناک بوویه‌وه .

(۱) عن انس بن مالك انه سمعه يقول: ﴿﴾ كان رسول الله ﴿﴾ ليس بالطويل البائن، ولا بالقصير، ولا بالأبيض الامق، ولا بالادم، ولا بالجعد القطيط ولا بالسبط، بعثه الله تعالى على رأس أربعين سنة، فاقام بمكة عشر سنين، وبالمدینة عشر سنين، فولاه الله على رأس ستين سنة وليس في رأسه ولحيته شرون شعرة بيضاء﴾ البخاری ومسلم ومالك والترمذی وقال: حديث حسن صحيح.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﴿﴾ بالایه‌رزیکێ زۆر دیار نه‌بووه و کورته‌ بالاش نه‌بووه، وه په‌نگی نه‌سپییه‌کی تێر بووه وه نه‌سمه‌ر بووه، وه قژی زۆر لول و زۆر خاویشت نه‌بووه، خوای گه‌وره له‌ ته‌مه‌نی چل سالی‌دا کردی به‌ پیغمبه‌رو له‌ شاری مه‌که‌دا (ده) سا ل. [له‌ ریوایه‌تیکیدا سیانزه‌ سا، که‌واته‌ لیژهدا زیاده‌که‌ی نه‌فه‌رموه] مایه‌وه‌و له‌ شاری مه‌دینه‌ش دا (ده) سا. وه خوای گه‌وره له‌ ته‌مه‌نی شه‌ست سالی‌دا گیانی کیشا [لیژهدا پاوی سی ساله‌ زیاده‌که‌ی نه‌فه‌رموه. له‌ ریوایه‌تیکیدا هاتوه: له‌ شه‌ست و سی سالی‌دا] وه له‌ سه‌رو پێشتی‌دا(۲۰) تال موی سپی تێدا نه‌بووه *

(۲) ﴿﴾ كان رسول الله ﴿﴾ أبيض مليح الوجه﴾ رواه مسلم .

واته: پیغمبه‌ری خوا ﴿﴾ ده‌م و چاوو پووی سپییه‌کی گه‌شاهو و جوان بووه *

پیشی پیروزی پرپیوه و په‌نگی پروی سووری‌یه‌کی پیوه دیار بووه^(۱). لاشه‌ی مامانوه‌ندو جوان بووه، له رویشتندا که‌میگ به‌ره و پیشه‌وه ره‌وتی ده‌کرد به وینه‌ی که‌شتی^(۲) چوارشانه بووه و شانه‌گانی پان و له‌یه‌ک دور بووه و قرژی ه‌تا نه‌رمای گویچکه‌گانی (یان تانزیکی ناوشانی) ه‌اتیوو^(۳) په‌نجه‌و له‌پی ده‌ستی و ه‌ردوو قاچ و

وهن ابی هريرة (رض) قال : (كان رسول الله ﷺ) أبيض، كانما صيغ من فضة، رجلاً الشعر)، رواه الترمذی و اسناده ضعیف لكن الحديث صحيح لأن له شواهد كثيرة وهو في الصحیحة (۲۰۵۲) واته: پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ سپی کاریک بوو ده‌توت به‌زیوو قال دراوه و قرژیکی زوری ه‌مبوو .

(۱) (كان رسول الله ﷺ) مریوماً، مریض ما بین المنکبین، کث اللعیه، تلوه حمره، جُمته إلی شحمة أذنیه، لقد رأیته فی حلة حمراء، ما رأیت أحسن منه) رواه البخاری.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ چوارشانه بووه، نیوان ه‌ردوو شانی پان بوو، مووی پیشی پرپیوو، وه سوورای‌یه‌کی پیوه دیارو زال بوو، وه قرژی گه‌یشته‌بووه نه‌رمای ه‌ردوو گوی یه‌گانی، له دوو پۆشاک سووری خه‌تداردا بینیم ه‌رگیز له‌ی جواترو چاکترم نه‌دیوو .

(۲) من انس قال : (كان رسول الله ﷺ) ربةً، لیس بالطویل ولا بالقصیر، حسن الجسم، وكان شعره لیس بجعد ولا سبط، أسمر اللون، إذا مشی یتکفأ). البخاری و مسلم (۲۳۲۸) و الترمذی و غیره و هو صحیح.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ لاشه‌ی مامانوه‌ند بوو نه‌دریژ و نه‌کورت، لاشه‌ی جوان و ریگ بووه، قرژیکی ه‌بوو نه‌لول و نه‌خاو. په‌نگی که‌میگ نه‌سمه‌ر بوو، که برۆشتایه به‌ پندا که‌میگ به‌پیشه‌وه‌دا ره‌وتی ده‌کرد.

(۳) من البراء بن عازب قال : (كان رسول الله ﷺ) رجلاً مریوماً، بُعِدَ ما بین المنکبین، عظیم الجُمته إلی شحمة أذنیه، علیه حلة حمراء ما رأیت شیئاً قط أحسن منه) أخرجه البخاری و مسلم (۲۳۲۷) و أبو داود و النسائی و ابن ماجه و الترمذی .

واته: پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ پیاویکی چوار شانه بوو، نیوان شانه‌گانی دور بوون له‌یه‌که‌وه، قرژی درژ بوو تانه‌رمای گوی ه‌اتیوو، دوو پۆشاک (دامین و سه‌رامین) ی سووری

سهری پیروزی گه‌وره بووه، هه‌روه‌ها سهری ئیسقانه‌کانیشی. وه مووی سهر‌سینگی تا که‌له‌کی دریزو بوو بووه^(۱).

دهمی پیروزی گه‌وره و قلیشی چاوه‌کانی دریزو پاژنه‌ی قاچی کهم گۆشت بووه^(۲)

(خه‌تداری) له‌به‌ردا بوو له‌و جوانترم نه‌بینیوه.

وفي رواية عنه قال: (ما رأيت من ذي لمة في حلة حمراء أحسن من رسول الله ﷺ). له شعر يضرب منكبیه، یُعید ما بین المنکبین، لم یکن بالقصیر ولا بالطویل).

واته: که‌سم نه‌بینیوه که‌قژی دریزو به‌ردایته‌وه و پۆشاک‌ی سووری له‌به‌رداییت و جوانترییت له‌پیغه‌مبه‌ری خوا^(۳)، قژیکی هه‌بوو ده‌گه‌یشته ناوشانه‌کانی، شان‌ه‌کانی له‌یه‌ک دوور بوون و نه‌کورت و نه زۆر بالآ به‌رز نه‌بووه.

(۱) من علي بن ابي طالب قال: (لم یکن النبی ﷺ بالطویل ولا بالقصیر، شئتُ الکفین والقدمین، ضخم الرأس، ضخم الکراویس، طویل المسربة، إذا مشی تکفأ تکفؤاً کأنما یخط من صیب، لم أر قبله ولا بعده مثله ﷺ). ر‌واہ الترمذی (۳۶۴۱) وقال: حدیث حسن صحیح. وصححه الحاكم (۶۰۶/۲) ووافقہ الذهبي وسنده ضعیف لکن له طرق أخرى یتقوی بها عند أحمد وابن سعد فی الطبقات (۴۱۰/۱-۴۱۱).

واته: پیغه‌مبه‌ری خوا^(۴) نه دریزو نه کورته بالآ نه‌بووه، ده‌ست و په‌نچه‌و هه‌ردوو قاچی و سهری پیروزی سهری ئیسقانه‌کانی گه‌وره‌بوو، مووی سهر‌سینگی تا که‌له‌کی دریزو بوو بووه‌وه، که درویشته ئەمه‌نده به‌رێک و جوانی ده‌ریشته ده‌توت قاچی له زه‌وی نادات، نه له پیش ئەوداو نه له‌دوای ئەودا که‌سم نه‌دیووه به‌وینیه ئەو^(۵).

(۲) جابر بن سمره یقول: (کان رسول الله ﷺ ضلیع النم، أشکل العینین، منوس العقب) قال شعبة: قلت لسماک: ما ضلیع النم؟ قال: ضلیع النم. قلت: ما (أشکل العینین)؟ قال: طویل شق العین. قلت: ما (منوس العقب)؟ قال: (قلیل لحم العقب). ر‌واہ مسلم (۲۳۲۹) و الترمذی وهو صحیح.

واته: پیغه‌مبه‌ری خوا^(۶) دهمی گه‌وره و قلیشی چاوی دریزو پاژنه‌ی پی‌ئی کهم گۆشت بووه.

له مانگ جواتر بووهو شیوهی له پوژو مانگ چوووهو شیوهی (پووی) پیوژو دهم و چاوی خپ بووه^(۱). وه زور له (ابراهیم) پیغهمبر(ﷺ) چوووه^(۱).

شعبه ده‌لن: به (سه‌ماک) م‌وت: (ضلیع الفم) چی‌یه؟ فه‌رموی: واته دهمی گه‌وره بیووه. وتم: نهی (اشکل العین) چی‌یه؟ فه‌رموی: قلیشی چاوی درٚبووه، وتم: نهی (منهوس العقب) چی‌یه؟ فه‌رموی: پاژنه‌ی پی‌ی کهم گوژشت بووه.

(۱) هن جابر بن سمرة قال: (رأیت رسول الله ﷺ فی لیلة إحدیان، و علیه حلته حمراء. فجمعت أنظر إلیه والی القمر، فلهو مندی أحسن من القمر) الترمذی (۲۸۱۲) و الدارمی و ابو الشیخ و الحاکم و صححه و واقه الذهبی و الطبرانی. و صححه الالبانی.

واته: له شه‌ویکی پوژنی مانگه شه‌ودا پیغهمبرم ﷺ بینی وه دوپوژشاکی سووری خه‌تداری له‌بردابوو. منیش ته‌ماشای نهو و ته‌ماشای مانگه‌کهم ده‌کرد. نه‌وم به‌لاوه جواتر بوو له‌مانگه‌که.

وهن ابی إسحاق قال: سأل رجل البراء بن عازب: أکان وجه رسول الله ﷺ مثل السیف؟ قال: (لا، بل مثل القمر) البخاری و الترمذی (۳۶۴۰) و غیرم هو صحیح.

واته: پیاوٚک پرسپاری کرد له (به‌رائی کوری عازب): ئایا پووی پیغهمبری خوا ﷺ ده‌کو شمشیر وا بووه؟ فه‌رموی: نه‌خیز ده‌کو مانگ و ابوو.

-(کان وجهه مثل الشمس والقمر وکان مستديراً) رواه مسلم.

واته: پووی ده‌کوخوژو مانگ جوان بووهو له‌وانه چوووهو دهم و چاوی خپ بووه.

(۲) هن جابر بن عبدالله أن رسول الله ﷺ قال: ((عُرِضَ عَلَيَّ الْأَنْبِيَاءُ، فإِذَا مُوسَى (ﷺ) ضَرْبُ مِنَ الرِّجَالِ، كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ سَنُودَةٍ، وَرَأَيْتُ هَيْسَى إِبْنِ مَرْيَمَ (ﷺ) فَإِذَا أَقْرَبُ مِنْ رَأْيَتِ بِهِ شَبْهًا مَرُوءَ بِنِ مَسْعُودٍ، وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ (ﷺ) فَإِذَا أَقْرَبُ مِنْ رَأْيَتِ بِهِ شَبْهًا صَاحِبِ كَمِّ (عِنْدِي نَفْسِهِ). وَرَأَيْتُ جَبْرِيْلَ (ﷺ) فَإِذَا أَقْرَبُ مِنْ رَأْيَتِ بِهِ شَبْهًا دَحِيَّةً)). مسلم (۱۶۷) و الترمذی (۳۶۵۱) و أحمد، انظر (الصحيحه) (۱۱۰۰). وهو صحيح

واته: پیغهمبراتم نیشاندرا: موسام (ﷺ) بینی پیاوٚکی ته‌واو بوو شه‌توت له پیاوٚنی (شه‌نوئته) [هۆزیکه له‌یه‌مهن، خه‌لکی شه‌م هۆزه مام ناوه‌ندن نه‌قه‌وو نه‌لاوان].

ئه‌م‌نده خو‌شه‌ویست بوو جاری وا بووه کافرانی‌ش هۆنراوه‌یان و تووه به‌سه‌ری دا^(۱).

چهند جوانه که یه‌کیک له وه‌سفیدا ده‌لیت :

واییش یستسقی الغمام بوجهه شمال الیتامی عصمة للارامل

واته: سپی کاریککه و داوای دوعا کردنی ئی ده‌کرئی که بۆ باران بارینی بکات. خواردن به‌خشه‌ره به‌هه‌تیوان و پارێزگاری که‌ری بیوه‌ژنانه له‌ستم ئی کردنیان. ئه‌م هۆنراوه‌یه له‌ قسه‌کانی (ابو طالب)ی مامیتی. که ابن عمر (رض) و غه‌یری ئه‌و ده‌یانووته‌ره کاتئ موسلمانان تووشی باران نه‌بارین ئه‌هاتن. پیغه‌مبهریش (ﷺ) ده‌پاراپه‌وه بۆیان و ده‌یفه‌رموو: ((اللهم اسقنا)) خواجه تیر ناومان بکه‌و بارانمان بۆ ببارینه. ئه‌وه‌بوو بارانیان بۆ باری / رواه البخاری

هۆی ووتتی شیعهره‌که‌ی (ابو طالب) له وه‌سفی پیغه‌مبهردا (ﷺ) ئه‌وه بوو: سالیک باران نه‌باری و ئه‌بو طالبیش پیغه‌مبهری (ﷺ) به‌ مندالی هینا له‌لای که‌به‌دا پشتی‌دا به‌ که‌به‌وه‌و په‌نجه‌ی به‌رز کرده‌وه‌و پاشان پاراپه‌وه، ئه‌وه‌بوو:

وه عيسای كورپی مەریەم (ﷺ) م بینی ئه‌و كه‌سه‌ی من بینیبیتم و زۆر له‌و چووبیت (عروه‌ی كورپی مه‌سعود) ه [كه‌ شه‌قه‌فیه‌و ئه‌و كه‌سه‌یه كه‌ قوره‌پیش له‌ پۆژی حوده‌بیه‌دا ناریدیان بۆلای پیغه‌مبهر (ﷺ). سالی (۹)ی كۆچی موسلمان بووه. وه‌ یه‌کیكه‌ له‌و دوو كه‌سه‌ی كه‌ قوره‌پیش له‌ باره‌یانه‌وه ده‌یانووت : ﴿ لولا نزل هذا القرآن علی رجلٍ من القریین عظیم ﴾ الزخرف / ۲۷ [وه‌ ئیبراهیم (ﷺ) م بینی ئه‌و كه‌سه‌ی زۆر له‌و چووبیت هاوه‌له‌كه‌تانه (واته‌ خۆی). وه‌ (جبریل) م (ﷺ) بینی ئه‌و كه‌سه‌ی زۆر له‌و چووبیت (دوحه‌یه) به‌ [دحیه‌ الكلبی هاوه‌لیكه‌ له‌گه‌ل پیغه‌مبهردا (ﷺ) به‌شدارێ چه‌نگه‌کانی دوا (به‌در) بووه و به‌یعه‌تی ژین داره‌که‌ی داوه . زۆر جار جبریل (ﷺ) له‌ سه‌ر شیوه‌ی ئه‌مدا ده‌هات بۆلای پیغه‌مبهر (ﷺ). چووه‌ شام و له‌ (المرة) مایه‌وه تا له‌زه‌مانی (معاویه) دا وه‌فاتی کردو نوینه‌ری پیغه‌مبهر (ﷺ) بوو که ناردی بۆلای (هرقل) و له‌ (حیصص) پتی گه‌پشت].

(۱) (نقلًا من کتاب منال الطالب لابن الأثیر ص ۱۰۶)

باران بارى، تهواوکهرى شيعرهکهى که لهخوشى نهودا وتى نههميه :

يلوذ به الهلاك من آل هاشم فهم عندة في نعمة وفواضل
 كذبتهم وبيت الله يبرزى محمداً و لما نقاتل دونه و نناضل
 ونسلمه حتى نُصرعُ حولة ونذهل عن ابنائنا والجلال

وه پياويكى هوزى (کنانه) هونراوى دههونيهوه و دهوت :-
 لك الحمد ، والحمد ممن شكر سقينا بوجه النبي المطر
 دعا الله خالقه دعوة إليه وأشخص منه البصر
 فلم يك إلا كالقاسم وأسرع حتى رأينا الدرر
 وكان كما قال له عمه أبو طالب أبيض ذو عُمر
 به الله يسقى صوب الغمام وهذا العيان لذاك الخبر
 فمن يشكر الله يلق المزيّد ومن يكفر الله يلق الغيّر

دهم و چاوى رۆشن و نورانى بووه. نه قهلهوو نه لاوان نهبووه، چاوى زۆر پهشايى بووه. برژانگى چاوه جوانهکانى دريژ بووه.

دهنگى خوئش بووهو سهداى تيذا بووه، گهردنى بهرز بووه، ههردوو برۆى دريژو چهماوه بووهو نزيكبووه بگهه به يهك، به ههيبهت و يقار بووه، قسهكانى دهتوت موروى ريخخراوه به دواى يهكدا ديئن، پرووى له كهس ههئنهدهكردو قسه بهتال نهبووه.

ههموو نهمانه له فهرموده دريژهكهى (ام معبد) دا هاتووهو نهمانه له وهسفى (ام معبد) ه بوئى، كه بهسهراهاتهكهى بهم شيويهيه^(۱):

پيغه مبهه ﴿﴾ له گهه نهبو بهكرو خزمه تكارهكهى و نهو چاوساغهى له گهه لياندا بسو له مهككهوه ده رچوون. له ريگياندا به رهو شارى مهدينه به لاي دوو

(۱) حديث حسن قوى أخرجه الحاكم وصححه ، ووافقه الذهبي .

ره‌شمال(خیمه)ی ئافره‌تیکی پیردا تئ‌په‌ر ده‌بن که ناوی (ام معبد)هو له نزیک ره‌شماله‌که‌په‌وه دانیش‌توه‌وه خوارده‌وه‌وه خواردن دها به خه‌لک، ئه‌مانیش داوای خواردنی (گوشت و خورمای)ئی ده‌کن هه‌تا لئ‌ی بکړن، به‌لام هیجیان له لایدا ئه‌بینیه‌وه، پیغمبهری‌خوا ﴿﴾ ته‌ماشای مه‌رئک ده‌کات له سوچیکی ره‌شماله‌که‌دایه، داوی ئه‌وه‌ی هیچ تویشویان پئ‌ نه‌ماوه‌و برسپانه .

پیغمبهر ﴿﴾ فه‌رمووی :ئهم مه‌ره چی‌په ئه‌ی (ام معبد)؟

ام معبد: مه‌رئکه به‌مۆی لاوازی په‌وه له‌رانه‌که به‌جئ‌ ماوه‌و نه‌یتوانیوه‌وه ده‌رچئ‌ بۆ له‌وه‌ر .

پیغمبهر ﴿﴾: ئایا شیری تئ‌دا هه‌یه ؟

ام معبد :زۆر له‌وه لاوازتره تا شیری تئ‌دا بی‌ت .

پیغمبهر ﴿﴾: ئایا ریگام ئه‌ده‌یت بیدۆشم .

ام معبد: باوک و دایکم به‌ فیدات بن، ئه‌گه‌ر ئه‌ته‌وئ‌ت بیدۆشیت بیدۆشه .

پیغمبهر ﴿﴾ مه‌ره‌که بانگ ده‌کات و ده‌ست ده‌هئنی به‌سه‌ر گوانیداو ناوی خوای گه‌وره ده‌هئنی‌و ده‌پارئته‌وه بۆ (ام معبد) له‌مه‌ره‌که‌یدا. هه‌تا مه‌ره‌که هه‌ردوو قاچی بلاوده‌کاته‌وه‌وه گوانی پ‌ر ده‌بی‌ت له‌ شیرو ئاماده‌یه بۆ دۆشین، پیغمبهریش ﴿﴾ داوای جامیکی گه‌وره ده‌کات و ده‌ست ده‌کات به‌ دۆشین تاپ‌ر ده‌بی‌ت، پاشان ده‌رخواردی ئافره‌ته‌که‌ی ده‌دات هه‌تا تئ‌یر ده‌خواته‌وه، وه ده‌رخواردی هاو‌رئیکانی ده‌دات تا تئ‌رده‌خۆنه‌وه، پاشان خۆشی کۆتا که‌س ده‌یخواته‌وه، پاشان جارئکی تر ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌ دۆشین تا ده‌فره‌که(جامه‌که)پ‌ر ده‌کات و له‌لایان جئ‌ی ده‌هئنی و پارهی ئه‌وه‌ی ده‌داتئ‌ی و ده‌رده‌چن و ده‌رۆن ..

پاش که‌مئک هاوسه‌ری ئافره‌ته‌که که ناوی(ابو معبد)ه ده‌گه‌رئته‌وه‌وه رانه‌مه‌ره له‌رۆ لاوازه‌کانی پئ‌ش خۆی داوه که له‌لاوازی‌دا به‌ملاولادا ده‌که‌ون، ته‌ماشای ده‌کات شیر ده‌بینئ‌ !!

ابو معبد(به‌سه‌ر سو‌رمانه‌وه)ده‌ئنی :ئهم شیره‌ت له‌ کوئ‌ بوو(ام معبد)؟ خۆ

مهره که مان نه هاتووہ بۆ له وەرپو ههتا ئیستا نه زاوهو شیردەریش له ماله کهدا نییه ؟

ام معبد : نه خیر " سویند به خوا پیاویکی پیروز به لاماندا تیپه بری و حال و حسابیکی ناوابوو . به سه رها ته که ی بۆ ده گێرپه ته وه .

ابو مه عبەد : دەسا (ام معبد) وه سفی ئەو پیاوهم بۆ بکه بزائم سیفه تی چۆن بوو .

ئەوجا (ام معبد) وه سفی پیغمبهری خوا ﴿ ﷺ ﴾ دهکات و ده لیت :

(رأیت رجلاً ظاهراً الوضوء) : پیاویکم بینی پۆشنایی ئاشکراو دیار بوو .

(أبلج الوجه) : پووی نورانی و پرشنگذار بوو .

(لم تعب حمله ولم تزر به سقلة) : لاشه ی نه زۆر لاوازو نه زۆر قه له وو نه ستووور بوو .

(وسیم قسیم فی عینیه دهج) : جوانیکی نورانی بوو له چاویدا رهشاییه یه کی زۆری تیدا بوو . واته : چاوی رهش بوو .

(وفي اشفاره وطف) : برژانگی چاویشی درێژ بوو .

(وفي صوته صل) : له دهنگی دا سه داو خوشی یه کی تیدا بوو .

(وفي هفقه سلع) : مل و گهردنی بهرزو درێژ بوو .

(وفي لهیته کئافه) : پرسی درێژو پرپوو .

(أزعج أقرن) : ههردوو برۆی درێژ و چه ماوه بوو نزیك بوو بدهن له یه ک .

(إن سمت فعلیه الوفا) : نه گهر بئ دهنگ بوایه و یقارو پیزی ئی دهباری .

(وإن تکلم سما و صلاه البهائم) : وه نه گهر قسه ی بگردایه بلنیدی و که شخه یی و هه یبه تی پیوه دیار بوو .

(أجمل الناس وأحسنهم من قریب) : له دور وه له گشت خه لکی جوانترو به به هاترینیان بوو .

(حلوا المنطق) : ووشه و قسه گانی شیرینه و شیرینگوویو .

(فصل لا نزر ولا هنر) : بهین دهخاته نیوانیه وه و قسه گانی پۆشن و ماما وه نده (واته نه

زور قسه دهکات، وه نه زور بي دنگ و بي قسه‌يه).

(گان منطه خرزات منظم پتهدرن): قسه‌کاني نه‌توت مورو پیکخواه به دواي يه‌کدا دين .

(رعبة لا ياس من طول): چوارشانه‌يه‌که نه‌زور بالا به‌رزو دريژه .

(ولاتتحمه مين من قمر): وه‌نه زور کورته بالاو ناسازه له‌به‌رچاودا .

(فمن بين فسين): لهو نيوانه‌دايه .

(هو انظر الثلاثة منظرًا واحسنهم قدرًا): له هه‌رسی که‌سه‌کدا له هه‌مويان جوانترو به قه‌درو شکوتر بوو. (ئو سيانه‌ش: پیغمبر ﷺ و ئه‌بو‌يه‌کرو ده‌ليله‌که‌يان بوو)

(له رفقاء يَحْفَون به): کومه‌له هاوپي‌يه‌کی هه‌يه ده‌وريان داوه .

(إن قال، انصوا لقوله): نه‌گه‌ر قسه بکات، گويي بو راده‌گرن .

(وإن أمر تبادروا لأمره): وه نه‌گه‌ر فه‌رمان بدات هه‌لپه ده‌کهن بو جي‌به‌جن کردني .

(محمود محمود): کومه‌له هاوپي‌يه‌کی هه‌يه گوي رايه‌لن بوي وخوشيان ده‌وي.

(لاماسي ولائمُند): رپوله که‌س هه‌لناکات و وته‌کاني دووره له به‌تال وئه‌فسانه .

ابومعبد فه‌رموي: سويند به‌خوا ئه‌وه هاوه‌له‌که‌ي قوپه‌يشه که بزمان باسکراوه له باره‌يه‌وه له مه‌که‌دا، وه ويستم وابوو که‌هاوه‌لايه‌تي بکه‌م و نه‌گه‌ر ريگام دوزييه‌وه يو ئه‌وه ئه‌وا واده‌که‌م .

ئيت به‌ياني ده‌نگي‌کی به‌رز له مه‌که‌دا هاواري ده‌کرد به‌جوري ده‌يانبيست و نه‌يانده‌زاني کي‌يه‌وه ده‌يفه‌رموو :

جزى الله رب الناس خير جزائه

رفيقين قالا خيمتي أم معبد

هما نزلها بالهدى ، واهدت به

فقد فاز من أمسي رفيق محمد

ابن كثير ده‌فه‌رموي: به‌سه‌ره‌اته‌که‌ي أم معبد مه‌شه‌ورو بلاوه‌وه رپوايه‌ت كراوه له‌چه‌ند ريگايه‌که‌وه که يه‌کتری تیک هه‌لکيش به‌يه‌ک ده‌کهن و يه‌کتری به‌هين ده‌کهن.

مۆرى پیغمبرایه تیه که ی ﴿ﷺ﴾

مۆرى پیغمبرایه تى به پشتى پیروزی یه وه بوو له نیوان هەردوو شانیدا له هیلکهى کۆتر چووہ^(۱) پارچه یه کی سوور^(۲) وه بهرزبووه وه بووه^(۳) له لاشه ی پیروزی چووہ^(۴). ئەو مۆره به لای ناوشانى چه پیهی وه بوو، به ئەندازه ی مستیکی دەست.

(۱) السائب بن يزيد يقول : (فَهَبْتُ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ) ففالت: يارسول الله ان ابن اختي وجع فمسح ﴿ﷺ﴾ راسي ، ودعا لي بالبركة ، وتوينا ، فشرحت من وضوئه ، وقت خلف ظهره ، فنظرت إلى الخاتم بين كتفيه ، فإذا هو مثل زُرِّ (الحبلة) رواه الترمذي (۲۶۴۶) والبخاري ومسلم (۲۳۴۵) .
واته: پورم (خوشكى دايكم) بردمى بولاي پیغمبرى خوا ﴿ﷺ﴾ وه عەرزى كرد: ئەى پیغمبرى خوا ئەم خوشكە زایەم نەخۆشە. ئەویش دەستی هینا به سەرمداو پارایه وه بۆم به بهرەكەت و دەست نوێزى شوێرد منیش له ناوی دەست نوێزەكەيم خواردەوه وه له پشتى یه وه وه ستام، تەماشای مۆرەكەيم كرد له نیوان هەردوو شانیدا ئەتوت هیلکهى (الحجله) یه [كە بالئەندەیهى ناسراوه].

(۲) من جابر بن سمره قال : (رأيت الخاتم بين كتفي رسول الله ﷺ) ففالت حمراء مثل بيض الحمامة) رواه الترمذي (۲۶۴۷) ومسلم (۲۳۴۴) والطبراني . وهو حديث صحيح .
واته: مۆرى پیغمبرایه تى پیغمبرم ﴿ﷺ﴾ بینى له نیوان هەردوو شانیدا پارچه گۆشتیکی سوور بوو به وینه ی هیلکهى کۆتر [مەبهستی له قەبارەو ئەندازەدا ، یان له وینه ی رەنگ دا].

(۳) من أبي نضرة العوفى قال : سألت ابا سعيد الخدري عن خاتم رسول الله ﷺ؟ يعني خاتم النبوة، فقال: (كان في ظهره بِنَعْمَةً فاشرة) . رواه الترمذي، وسنده جيد.. وحسنه الابناني .
واته: ئەبى نەضرە دەفەرموئ: پرسیارم كرد له ئەبوسەعیدى الخودرى دەرباره ی مۆرى پیغمبرایه تى پیغمبرم ﴿ﷺ﴾؟ ئەویش فەرمووی: بە پشتى یه وه بوو پارچه یه ك گۆشتى دیارى بهرزو هەلئاوساو بوو .

(۴) من جابر بن سمره قال : (رأيت الخاتم بين كتفي رسول الله ﷺ) ففالت حمراء مثل بيض الحمامة يشبه جسده) رواه مسلم .
واته: مۆرەكەيم بینى له نیوان هەردوو شانیدا بوو، پارچه گۆشتیکی سوور به وینه ی هیلکهى کۆتر له لاشه ی پیروزی دەچوو .

خانی رهش باوی به‌ده‌وره‌ه بیوه، ده‌کو بالوکه (تالیل) وایوه^(۱) وه کومه‌له موویه‌کی کۆبووه‌وه‌ی پیوه بیوه^(۲).

(۱) من عبدالله بن سرجس قال: (آیت رسول الله ﷺ) وهو في ناس من اصحابه، فدرت هكذا من خلفه، فعرف الذي ارود، فالتى الرءاء من ظهره، فرأيت موضع الخاتم على كتفيه مثل الجعج حولها خيلان كانها تاليل، فرجت حتى استقبلته. فقلت: انظر الله لك يا رسول الله. فقال: ((ولك)). فقال القوم: استغفرك رسول الله ﷺ. فقال انعم، ولكم، ثم تلا هذه الآية ﴿ واستغفر لذنوبك وللمؤمنين والمؤمنات ﴾ (حمد/۱۹). رواه مسلم (۲۳۴۶) وأحمد و ابن سعد . حديث صحيح .

واته: عبدالله‌ی کوپی سه‌رجیس ده‌فهرموی: چومه خزمهت پیغمبري خوا ﷺ کاتیکدا له ناوکمه‌نیک له هاوه‌له‌کانیدا بوو، بهم شیویه سوورامه‌وه چومه پشتیویه، نه‌ویش تی‌گه‌یشت که مه‌به‌ستم چیبیه، بویه پۆشاکه‌کی له‌سه‌ر پشتی لایرد، منیش شوینی مؤرکه‌یم بینی له‌نیوان هه‌ردووشانیدا وه‌کو مستیک وایوو چوار ده‌ور درا بوو به‌خانی رهش باو نه‌توت بالوکه‌یه، منیش چومه به‌رده‌می ووت: خوای گه‌وره لیبت خووش بیبت نه‌ی پیغمبري خوا. فهرموی: هه‌روه‌ها له تووش خووش بیبت. خه‌لکه‌که پییان ووت: پیغمبري خوا ﷺ داوای ئی خووش بوونی له‌خوای گه‌وره بۆکردی، فهرموی: به‌لئ، وه‌بوؤ ئیوه‌شی کرد. پاشان نه‌و نایه‌ته‌ی خوینده‌وه که ده‌فهرمویت: داوای لیخۆشبونی گونا‌هه‌کان بکه له خوا بۆ خووت و نیماندارانی نیرومی .

وه له ریوایه‌تیکیدا ده‌فهرموی: (رایت النبي ﷺ) ودخلت عليه، واكلت من طعامه، وشربت من شرابه، ورايت خاتم النبوة في نفضي كتفه اليسرى، گانه جمع خيلان سوو، كانها تاليل) رواه مسلم واته: پیغمبرم ﷺ بینیوه چومه‌ته ماله‌وه بۆلایو له خواردن و خواردنه‌وه‌کیه خواردوه‌و مۆری پیغمبرایه‌تیه‌که‌یم بینیوه به ناوشانی چه‌پی‌یه‌وه بوو. نه‌توت مستیک خانی رهش باوه هه‌روه‌ک بالوکه وایوو .

(۲) ابو زيد عمرو بن اخطب الانصاري قال: قال لي رسول الله ﷺ: ((يا ابا زيد ان مني فاسح ظهري)). فمسحت ظهره، فوقمت اصابعي على الخاتم. قلت: وما الخاتم. قال: شرعات مجتمعات (رواه الترمذي واسناده صحيح على شرط مسلم و رواه أحمد ۷۷/۵ و ۳۴۱ و ابن سعد و صححه ابن حبان والحاكم وواقه الذهبي ولفظهم: (شعر مجتمعت على كتفه) . حديث صحيح .

بۆنی خۆشی

ئارەقەى وەك مروارى وابووەو بۆنى خۆشتر بووە لە ميسك و عەنبەر^(۱) وە ئافرەتە بەرپۆزە سەحابییەكان (پەزای خویان ئى بىت) ئارەقەكەیان دەگرت لە جىنى گولآو بەكاریان دەهیننا^(۲).

وە پیغمبەری خۆشەویست ﷺ شوشەیهکی هەبوو گولآوی تێدابوو بۆ بۆن

واتە: ابوزید عەمرۆی کۆری ئەخەلب دەفەرمۆی: پیغمبەری خوا ﷺ پىئى فەرمووم: ئەب زەید نزیك بەرهوه لیم و دەستیک بینە بەپشتم نا. منیش دەستم بەپشتمیدا هیناو پەنجەکانم بەر مۆرەكە كەوت. ووتم: مۆر چییە؟. فەرمۆی: كۆمەلە موویەکی كۆبەوه بوو .

(۱) من انس (رضی) قال: (كان رسول الله ﷺ أزهر اللون، كان مرقه اللؤلؤ، إذا مشى تكفأ، وما مسست ديباجاً ولا حريراً ألين من كف رسول الله ﷺ، ولا شمعت مسكاً ولا منبراً أطيب من رائحة النبي ﷺ) متفق عليه.

واتە: پیغمبەری خوا ﷺ رەنگ کراوہ بوو، ئارەقەكەى بە وینەى مروارى بوو. لەكاتى پۆشتنىدا بەرنگادا بەرەو پيشەوه پەوتى دەکرد، دەستم ئەداوہ لە هیچ ديباج و ئاوريشميك كە نەرمتر بووبیت لە بەرى دەستى پیغمبەر ﷺ. وەبۆنى هیچ ميسك و عەنبەرێكم ئەکردووە خۆشتر بووبیت لە بۆنى پیغمبەر ﷺ.

(۲) من انس قال: (دخل علينا النبي ﷺ فقال مدنا لفرق، فجماءت أمي بقارورة، فجعلت تسأل العرق فيها، فاستيقظ النبي ﷺ فقال: ((يا أبا سليم، ما هذا الذي تصنعين؟!)) قالت: هذا مرقك نجعله في طيبنا، وهو من أطيب الطيب) رواه مسلم .

واتە: ئەنەس دەفەرمۆی: پیغمبەری خوا ﷺ هاتە مالمان و لە کاتی نیوهرپۆدا سەرخەویکی شکاندو ئارەقەى کردووە. دایکیشم شوشەیهکی هیناو ئارەقەكەى دەگرت وتی دەکرد، پیغمبەری خوا ﷺ بەخەبەرەت و فەرمۆی: ئەى دایكى سولەیم ئەوہ چی دەكەیت ؟ فەرمۆی: ئەوہ خەریكى ئارەقەكەتم ئەى پیغمبەری خوا ﷺ دایگرم و دەیکەینە ناو عەترەكانمانەوہ كە خۆى لە خۆشترین بۆن و عەترە .

خوش کردنی خوئی^(۱) وه‌زۆر‌ه‌زی له‌ بۆنی خوش ده‌کردو په‌تی نه‌ده‌کرده‌وه^(۲) فه‌رمانی‌شی کردووه‌ که‌ پشتی و‌بۆنی خوش و‌ شیر په‌ت نه‌کریته‌وه^(۳) وه‌ ده‌یفه‌رموو: با بۆنی عه‌تری پیاو تیرتر بئ له‌ عه‌تری ئافره‌ت^(۴).

(۱) **هن موسی بن انس بن مالك من ابيه قال: (كان لرسول الله ﷺ) سكه يطيب منها** (اخرجه ابوداود(۴۱۶۲) و‌اسناده صحیح علی شرط مسلم. و‌اخرجه ابن سعد و‌أبو الشيخ. و‌صححه الالبانی .
واته: پیغه‌مبیری خوا ﷺ شوشه‌یه‌کی هه‌بوو عه‌تری تێ‌ده‌کردو خوئی پئی بۆن خوش ده‌کرد. [وه چاک و‌ایه و‌ پیویسته موسلمان خوئی بۆن خوش بکات بۆ پۆژی جومعه‌و جه‌زئه‌کان و‌ی‌حرام به‌ستن و‌ کاتی نوژی جه‌ماعه‌ت و‌ ئاهه‌نگ و‌ قورئان خویندن و‌ مه‌رگرتنی زانست و‌ زیکرکردن].

(۲) **عن ثمامة بن عبد الله قال : كان انس بن مالك لا يبرد الطيب . وقال انس: (إن النبي ﷺ) كان لا يره الطيب**. (اخرجه أحمد و‌البخاری و‌ الترمذی (۲۷۹۱) و‌قال: حدیث حسن صحیح . و‌النسائی و‌ ابن سعد و‌ أبو الشيخ .وهو حدیث صحیح .

واته: نه‌نه‌س هه‌رگیز بۆنی خوشی په‌ت نه‌ده‌کرده‌وه‌ که‌ ده‌یاندا‌یه‌. وه‌ ده‌یفه‌رموو: پیغه‌مبیری خوا ﷺ هه‌رگیز بۆنی خوشی په‌ت نه‌کردۆته‌وه‌ .
و‌ده‌یفه‌مبیری خوا ﷺ ده‌یفه‌رموو: **(حَبِّ إِلَيَّ مِنْ دُنْيَاكُمْ: النساء والطيب ، وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ)** حدیث صحیح رواه أحمد.

واته: له‌و دونه‌یا‌یه‌ ئیوه‌دا ئافره‌ت و‌ بۆنی خوشم لاخۆشه‌ویست کراوه‌، وه‌ پۆشنا‌یی چاوم بۆ خراوته‌ ناو نوێژه‌وه‌ .

(۳) **هن ابن عمر قال: قال رسول الله ﷺ: ((ثلاث لأمرؤ: الوسايد، والدمن، والكنين))**. رواه الترمذی(۲۷۹۱) و‌استغربه‌. قال الالبانی: اسناده حسن .وهو في الصحيح (۶۱۹) .حدیث حسن .

واته: سئ شت په‌ت نا‌کریته‌وه‌ [له‌ کاتی میوانی و‌غه‌یری میوانی‌دا]: پشتی و‌ بۆنی خوش و‌ شیر .

(۴) **هن ابي هريرة قال: قال رسول الله ﷺ: ((طيب الرجال ما نهر ريعه وخصي لونه، و طيب**

شیوه‌ی قزّی پیرۆزی

قزّی پیرۆزی پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ هه‌تا نیوه‌ی گوێچکه‌کانی^(۱) یان تا سه‌ر شاندی و خوار نه‌رمی گوێچکه‌کانی ده‌هات^(۲) قزّی نه‌رم و به‌درداوه بووه^(۳) سه‌ره‌تا

النساء مظهر لوئه وخفی ربه) رواه الترمذی (۲۷۸۸) و ابوداود و النسائی و أحمد و قال الترمذی: حدیث حسن . یعنی لغیره، وله شواهد منها عن عمران بن حصین عند أحمد ۴/۴۴۲ و أبو داود و الترمذی (۲۷۸۹) و قال: حدیث حسن غریب . و صححه الالبانی .

واته :مه‌تری پیاوان شه‌ویه که‌بوئی تیژو دیاری‌و په‌نگی کال بیئت . وه بوئی ئافره‌تان شه‌ویه که په‌نگی تیرو دیارو بوئی که‌م بیئت [وه شه‌میش به مه‌رجی نایب ئافره‌ت به‌و عه‌ترو بوئوه به‌جیته ده‌روه له مال به‌لکو ته‌نها بو می‌رده‌که‌ی له خزی بدات] .

(۱) **من انس بن مالك قال: كان شعر رسول الله ﴿ﷺ﴾ إلى نصف (وفي طريق اخرى: انصاف اذنيه)** رواه أبو داود (۴۱۸۶) و النسائی و مسلم (۲۳۳۸) بلفظ: **(كان شعر رسول الله ﴿ﷺ﴾ بين اذنيه واهاتيه)** باطول مما هنا و عند ابن ماجه (۳۶۳۴): **(كان شعر رسول الله ﴿ﷺ﴾ بين اذنيه ومنكبيه)** و أحمد و ابن سعد . وهو حدیث صحیح صححه الالبانی .

واته :قزّی پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ هه‌تا نیوه‌ی گوێچکه‌کانی ده‌هات . (له ریوایه‌تی مسلم و ابن ماجه) دا: هه‌تا نیوان گوێچکه‌کانی و گه‌ردن یان شانه‌کانی ده‌هات .

(۲) **عن عائشة قالت: كنت أفتسل أنا و رسول الله ﴿ﷺ﴾ من إباء واحد، وكان له شعر فوق الجبهة، ودهون الوفرة**)خرجه ابن ماجه مفرقاً (۶۰۴) و (۳۶۳۵) و الترمذی (۱۷۵۵) و صححه . و ابوداود مفرقاً . وهو حدیث صحیح صححه الالبانی .

واته :من و پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ پیکه‌وه له یه‌ک ده‌فر خۆمان ده‌شت، وه قزّیکی هه‌بوو تا سه‌رووشانه‌کانی و خوار نه‌رمایی گوێچکه‌ی هاتبوو .

(۳) **من أم هانئ بنت أبي طالب قالت: قدم رسول الله ﴿ﷺ﴾ مكة فدمه وله أربع فداثر (وفي رواية: صفائر)** رواه أبو داود (۴۱۹۱) و ابن ماجه و الترمذی و قال: حسن غریب . و أحمد و ابن سعد، قال الالبانی: و اسناده صحیح .

واته :پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ ته‌شریفی هاته ناوشاری مه‌ککه چوارپه‌لکی قزّی نه‌رمی هه‌بوو: [شه‌میش له فه‌تخی مه‌ککه‌دا) که خزی چوارچار هاتوووته ناوی: بۆ عه‌مره‌ی القضاء و فه‌تخ و الجعراة و حجة الوداع] .

بهری دده‌ایه‌وو یو خواره‌وه دایده‌هینا، به‌لام دوايي بهم لاولای ناوه‌راستی سه‌ری‌دا دووبه‌شي ده‌کرد^(۱).

وه‌هندي جار عايشه ﴿په‌زای خوی لی‌بیټ﴾ بوی دده‌هینا^(۲) وه‌هندي ده‌کرد به‌ده‌ستی راستی و له‌لای راستی یه‌وه‌ قرنی دابه‌ینیت^(۳) ده‌شي فه‌رموو تاونا تاویک

(۱) **هن ابن عباس: (إن رسول الله ﷺ كان يسدُّ شعره، وكان المشركون يفرقون رؤوسهم، وكان أهل الكتاب يسدون رؤوسهم، وكان يحب موافقة أهل الكتاب فيما لم يؤمر فيه بشيء، ثم فرق رسول الله ﷺ رأسه).** البخاری ومسلم (۲۳۳۶) وابوداود وابن ماجه والترمذي وانسانى وابن سعد وأحمد. وهو حديث صحيح.

واته: پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ قرنی بۆ خواره‌وه دده‌هینا، وه‌هاوبه‌ش په‌یادکه‌ره‌کانیش قرنیان له‌ ناوه‌راستی سه‌ریاندا به‌ملاوبه‌ولادا دده‌هینا، وه‌نه‌هلی کیتابیش قرنیان به‌ره‌و خوار دده‌هینا، نه‌میش هه‌زی ده‌کرد موافقه‌ی نه‌هلی کیتاب بکات له‌وه‌دا که فه‌رمانی پی‌ نه‌کراوه‌ به‌ پیچه‌وانه‌ جولانه‌وه‌ له‌گه‌لیان. پاشان پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ [قرنی له‌ ناوه‌راستا یان له‌ ته‌نیشته‌وه‌] به‌ملاولادا دده‌هینا .

(۲) **هن عائشة قالت: (كنت أرجل رأس رسول الله ﷺ وأنا حائض) أخرجه البخاری ومسلم (۲۹۷) وعند أبي داود (۴۱۸۹) : (كنت إذا أردت أن أفرق رأس رسول الله ﷺ صعدت الفرق من يافوخة، وأرسل ناصيته بين هينيه)** وهو عند ابن ماجه (۳۶۲۳) وهو حديث صحيح صححة الالباني .

واته: له‌ عايشه‌وه‌ فه‌رمويه‌تی: من قرنی پیغمبهرم ﴿ﷺ﴾ دده‌هینا له‌ کاتیکدا من له‌ هه‌یزدا بووم .

له‌ ريوایه‌ته‌که‌ی (ابوداود) دا ده‌فه‌رمویټ: من نه‌گه‌ر بمویستایه‌ قرنی پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ دابه‌ینم، نه‌وا له‌ ناوه‌راستی سه‌ریدا قرنیم جیاده‌کرده‌وه‌و به‌ملاولای ناوچه‌وانیدا به‌رم دده‌ایه‌وه‌ و دوو به‌شم ده‌کرد .

(۳) **هن عائشة قالت: (إن كان رسول الله ﷺ ليحب الثمين في ظهوره إذا ظهر، وفي ترجمه إذا ترجم، وفي اتعاله إذا أتصل).** أخرجه البخاری وزاد: **(وفي شانه كله)** ومسلم (۲۵۸) وفيه الزيادة. وأبوداود (۲۳) والترمذي والنسائي وابن ماجه. حديث صحيح .

نه‌ک هه‌موو پوژنیک^(۱) وه مووه سپی‌یه‌کانی به‌زوری له‌لای لاجانه‌کانی‌دا بووه^(۲) له سه‌رو پیشی‌دا نزیکه‌ی چوارده^(۱۴) تالی سپی تیدا بووه^(۷) تابیست^(۲۰) تال بووه، به زوری له پیڤشه‌وه‌ی پیشی‌دا^(۴) یان به بلاوی له سه‌ری‌دا بووه که چه‌وری ده‌کرد

واته: پیڤشه‌وه‌ی خوا ﴿ﷺ﴾ چه‌زی ده‌کرد لای راست به‌کار بهینتی وپیش بخت له‌ده‌ست نوژیژ خوشتندا کاتی خوی ده‌شورد. وه له قژ داهیناندا کاتی دایدیه‌ینتی. وه له کاتی نه‌عل و پیللو له‌پین کردنیدا کاتی له‌پینی ده‌کرد. وه بوخاری شه‌می زیاد کردووه: وه له هه‌موو کاروبار یکی تری ژیان‌دا.

(۱) **من عبدالله بن مفضل قال: (نسی رسول الله ﷺ) من التزجل إلا هباً.** أخرجه ابوداود (۴۱۵۹) والنسائي (۱۷۵۶) وابن حبان في صحيحه، ومومخرج في الصحيحه (۵۰۱) وصححه الالباني .

واته: پیڤشه‌وه‌ی خوا ﴿ﷺ﴾ نه‌می کردووه له‌قژ داهینان مه‌گه‌ر پوژنا پوژنیک و تاو نا تاویک .

(۲) **من قتاده قال: قلت لانس بن مالك: هل حَسَبَ رسولُ الله ﷺ؟ قال: (لم يبلغ ذلك إنما كان شيباً في صدفيه، ولكن ابوبكر (رضي الله تعالى عنه) حُضِبَ بالحناء والكتم).** أخرجه البخاری دون ذكر ابوبكر، ومسلم بتمامه وأبوداود و زاد: **(قد حُضِبَ ابوبكر و عمر)** و موحدیث صحیح.

واته: قه‌تاده ده‌فه‌رموی: له نه‌نسه‌م پرسی: نایا پیڤشه‌وه‌ی خوا ﴿ﷺ﴾ قژی په‌نگ کردووه به‌سوور؟ فه‌رموی: نه‌گه‌یشته شه‌وه به‌لکو مووه سپی‌یه‌کانی چه‌ند تانیک بوو له لاجانه‌کانیدا. به‌لام ابوبکر (ره‌زای خوی لی بیت) قژی په‌نگ ده‌کرد به‌خه‌نه‌و وسمه (کتم) [که‌په‌نگی قژ په‌شیکه‌ی سوور باو ئی ده‌کات]. وه له ریوایه‌تی (ابوداود) دا: شه‌بو به‌کرو عومه‌ر(ره‌زای خویان ئی بیت) قژیان سوور ده‌کرد .

(۳) **من انس بن مالك قال: (ما عَدَّتْ في راس رسول الله ﷺ) ولحيته إلا أربع عشرة شعرة بيضاء.** أخرجه ابن ماجه (۳۶۲۹) وأحمد، قال الالباني: اسناده صحيح على شرط الشيخين .

واته: له‌سه‌رو پیشی پیڤشه‌وه‌ی خوا ﴿ﷺ﴾ ته‌نها چوارده تالی مووی سپیم ژماردووه.
(۴) **من عبدالله بن عمر قال: (إنما كان شيب رسول الله ﷺ) نحواً من عشرين شعرة بيضاء.**

نه‌ده‌بینرا^(۱) وه فەرمویه‌تی سوره‌تی (هود) و هاووینه‌و خوشکه‌گانی پیریان کردم^(۲)

أخرجه ابن ماجه (۳۶۲۰) والترمذي وأحمد ۹۰/۲ وصحح البوصيري في الزوائد إسناده، قال الألباني: وهو صحيح لغيره.

واته: تاله مووه سپی‌یه‌گانی پیغمبه‌ری‌خوا^(ﷺ) نزیکه‌ی بیست تال ده‌بوو.

وعن أنس قال: (أنه لم ير من الشيب إلا نحو سبعة عشر أو عشرين شعرة في مقدمة لحيته ﷺ)

ابن ماجه (۳۶۲۹).

واته: له‌مووی سپی‌یه‌گانه‌ی یان بیست تالی سپی ده‌بینرا له‌پیشه‌وه‌ی پیشیدا بوو.

(۱) **عن سماك بن حرب قال: سمعت جابر بن سمره وقد سئل عن شيب رسول الله ﷺ فقال:**

«كان إذا دهن لم ير منه شيب، وإذا لم يدهن روي منه شيء» روى رواية: (لم يكن في رأس رسول الله

ﷺ) شيب إلا شعرات في مفرق رأسه، إذا أدهن وأراهن الدهن). رواه مسلم (۲۳۴۴) والنسائي

والترمذي وهو في الصحيحة (۳۰۰۴) واللفظ الآخر صححه الحاكم ۶۰۷/۲ ووافقه الذهبي .

واته: نه‌گه‌ر سه‌ری چه‌ور بگردایه‌ مووی سپی دیارنه‌بوو، به‌لام که چه‌وری نه‌گردایه

شیتیکی ئی‌به‌ده‌رده‌که‌وت، وه له‌ریوایه‌ته‌که‌ی تردا: له‌سه‌ری پیغمبه‌ردا^(ﷺ) مووی سپی

تیدا نه‌بوو مه‌گه‌ر چه‌ند تالیئیک به‌پرژوبلاوی که چه‌وری ده‌کرد چه‌وری‌یه‌که‌ ده‌یشارده‌وه‌و

له‌ملاو لای سه‌ری‌دا بوو .

(۲) **عن ابن عباس قال: قال ابو بكر: يا رسول الله " قد شبت. قال: ((شيتني (هود) و (الواقعة)**

و (المرسلات) و (هم يسألون) و (إذا الشمس كورت))). رواه الترمذي (۲۲۹۲) وقال حسن غريب.

وصححه الحاكم على شرط البخاري ووافقه الذهبي وصححه الألباني في الصحيحة (۹۰۵).

واته: ابو بکرفه‌رموی : ه‌ی پیغمبه‌ری‌خوا پیر بویست. فه‌رموی : سوره‌ته‌گانی (هود)

والواقعه والمرسلات و عم و التکویر) پیریان کردم .

وعن أبي حنيفة قال قالوا: يا رسول الله انراك قد شبت. قال: ((قد شيتني هود وخوائها)). رواه

الطبراني أيضاً (الجامع الصغير) قال الألباني : وإسناده صحيح بما قبله.

واته: وتیان: ه‌ی پیغمبه‌ری‌خوا ده‌بینن پیریوویست. فه‌رموی: سوره‌تی هودو

خوشکه‌گانی پیریان کردم .

وه تاله مووه‌کانیشی سوور بوون^(۱) چونکه په‌نگی کردووه به په‌نگی سوور^(۲).

(۱) **هن ابی رمثة التیمی تیم الرباب قال: اتیت النبی ﷺ. و معی ابن لی. قال فأوتته. فقلت لما رأته: هذا نبی الله ﷺ. و علیه ثوبان (وفي رواية: بُردان / ۶۳) اخضران، وله شعر قد علاه الشیب وشیبه احمر.** أخرجه الترمذی (۲۸۱۳) وحسنه: وأحمد وإسناده صحیح وصححه الحاكم ۱۰۷/۲ والذہبی، و ابی داود (۴۰۶۵) بلفظ آخر و النسائی .

واته: ابی ریمشه ده‌فهرموی: چوومه خزمهت پیغمبر ﷺ و کوپکی خوشم پی بوو. ده‌فهرموی: نیشانم داو ووتم: شهه پیغمبری خواجه ﷺ. وه دوو پو‌شاکی خه‌تداری سه‌وزی له‌به‌ردا بوو. قزیشی مووی سپی پی‌وه دیار بوو. تاله سپی‌ه‌کانیشی سوور کردیوو .

(۲) **هن عثمان بن موهب قال: سئل ابوهريرة: هل خضب رسول الله ﷺ قال: نعم.** رواه الترمذی و صححه الألبانی ووصله البخاری، و ابن ماجه عن أم سلمة وأحمد / ۲۹۶/۶ و ابن سعد / ۴۲۷/۱ .
واته: پرسیارکرا له شه‌بو هورده‌ره که نایا پیغمبری خوا ﷺ قزئ په‌نگ ده‌کرد؟
فه‌رمووی: به‌لی.

وه عثمانی کوپی عبدالله ی کوپی موهب شه‌گپزیته‌وه له ام سه‌له‌مه‌ره که: **(انها اخرجت شعراً من شعر النبي ﷺ مضموناً)**. رواه البخاری و عند ابن ماجه (۳۶۲۳) قال: **(دخلت علی أم سلمة فاخرجت إلی شعراً من شعر رسول الله ﷺ مضموناً بالحناء والکتم).**

واته: چوومه لای ام سه‌له‌مه شه‌ویش تالیک له مووی پیغمبری ﷺ بو‌ده‌ره‌ینام و پیشانی‌دام بینیم په‌نگ کرا بوو به خه‌نه و ووسمه .

وهن انس قال: (رأیت شعر رسول الله ﷺ مضموناً). قال الألبانی اسناد صحیح علی شرط مسلم و تفرد به الترمذی .

واته: قزئ پیغمبرم ﷺ بینی په‌نگ کرا بوو .

روونگردنه‌وه: یمامی نه‌وه‌وی (په‌حمه‌تی خوا ی بی‌ت) ده‌فهرموی: (که‌واته پیغمبری خوا ﷺ له هه‌رکاتیکدا بوویس په‌نگی قزئ کردووه، وه فه‌رموده‌که‌ی ابن عمر له سه‌حیحیه‌یندا به‌لگه‌یه له‌سه‌ر شه‌وه‌ی که زوربه‌ی کاتیش وازی ئی هیناوه و هه‌ریه‌که‌شیان هه‌والئ شه‌وه‌ی داوه که بینویه‌تی که راست گزیه والله اعلم).

یمامی البانی (په‌حمه‌تی خوا ی بی‌ت) ده‌فهرموی: اسنادی فه‌رموده‌که‌ی ابن عقیل

حسه‌نهو اسنادی فرموده‌که‌ی انس صه‌حیحه وه‌ک رابورد، به‌لام به‌ پروکه‌ش پیچه‌وانه‌یه به‌ فرموده‌ی ژماره (۶) به‌ سرجه‌م ریگاکانی که ناماژم بؤکرد له‌ ته‌علیقه‌که‌دا له‌سه‌ر فرموده‌که‌ی دوا‌ی نه‌و. وه‌ هه‌ندیکی له‌ ریگای حمیده‌وه ریوایه‌ت کراوه‌ که‌ هه‌مان راوی‌یه له‌ نه‌سه‌وه گپراویه‌تی‌یه‌وه، وه‌ له‌فزه‌که‌شی: **(إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَضْب قط، إِنَّمَا كَانَ الْبِياضُ فِي مَقْدَمِ لِحْيَتِهِ فِي الْعِنْفَةِ قَلِيلًا ، وَفِي الرَّاسِ نَبْذٌ يَسِيرٌ لَا يَكْبَاهُ يَوْمِي)**. رواه احمد ۲/۲۶۶ و ابن سعد ۴۲۱/۱ و اسناده صحیح کما قال الحافظ فی (الفتح - صفة صلاة النبي ﷺ).

واته: پیغمه‌بری خوا ﴿﴾ هه‌رگیز ره‌نگی قرژی نه‌کردوه، به‌لکو تاله‌ سپی‌یه‌کانی له‌پیښه‌وه‌ی پیشی‌دا بوو له‌ ژئیرلی‌وی‌دا که‌میک و له‌سه‌ری‌دا چه‌ند تالیکی کم که‌ به‌نه‌سته‌م دیاروو.

ده‌ساجۆن نه‌مه‌ ریگ ده‌خریت له‌گه‌ل نه‌وه‌دا که‌ فرمووی: (روایت شعره مخضوباً)؟ واته‌ بینیم قرژی ره‌نگ کرد به‌ سوور؟

بؤ وه‌لامیش وه‌ک ابن عقیل خۆی ده‌یگپریته‌وه نه‌وه‌یه که‌ ده‌فرمووی: (نه‌نه‌سی کوری مالک هاته‌ مه‌دینه له‌کاتیگدا عومه‌ری کورپی عبدالعزیز والی بوو. عومه‌ر ناردی به‌شوینی‌دا و به‌ نیردراوه‌که‌ی فرموو: ای‌ئی پیرسه‌ نایا پیغمه‌بری خوا ﴿﴾ قرژی ره‌نگ ده‌کرد؟ چونکه‌ من تالیگ له‌ قرژیم بینیه‌وه ره‌نگ کراوه. نه‌نه‌سیش فرمووی: پیغمه‌بری خوا ﴿﴾ تاله‌مووه‌کانی ژۆری‌یه‌ی ره‌ش بوو. نه‌گه‌ر نه‌وتاله‌نه‌ی له‌سه‌روپیشی‌دا به‌ له‌ سپی ژمارده‌م بگردایه‌ له‌یاژده (۱۱) تال تییه‌ری نه‌ده‌کرد، به‌لکو نه‌وه‌ی پی‌ئی ره‌نگ کراوه له‌و بۆن و عه‌تره‌ بوو که‌ قرژی پیغمه‌بری ﴿﴾ پی بۆن خوش ده‌کرا). أخرجه الحاكم ۲/۶۰۷ و قال: صحیح الأسناد. و واقفة الذهبی .

البانی (رحمه‌تی خۆای لی بیت) ده‌فرمووی: منیش ده‌لیم: له‌سه‌ر نه‌مه‌وه فرموده‌که‌ لیگ ده‌دریته‌وه که‌ نه‌و ره‌نگ کردنه‌ی ناوی هاتووه بریتی بووه له‌بۆن و عه‌تر نه‌که‌ خه‌نه . به‌م شیوه‌یه‌ش دژواره‌ی ناشکراکه‌ی نیوان دوو فرموده‌که‌ نامینن. والله اعلم .

به‌لام نه‌ف کردنی نه‌نه‌س ﴿﴾ بۆنه‌وه‌ی که‌وا پیغمه‌بر ﴿﴾ به‌ خه‌نه‌ سه‌ری ره‌نگ کردی پیچه‌وانه‌یه له‌گه‌ل فرموده‌که‌ی ام سه‌له‌مه‌ که‌ له‌ ماناکه‌ی‌دا وه‌رده‌گری که‌ پیغمه‌بر ﴿﴾ به‌ خه‌نه‌و ووسمه‌ سه‌ری ره‌نگ کردوه. وه‌ گومانیشی تیدا نی‌یه که‌ فرموده‌ی (المثبت) پیش ده‌خریت به‌سه‌ر (الناق)‌دا چونکه‌ زیاده‌ عیلمی تیدا به‌. وه‌ زیاده‌ش له‌ که‌سی جئ

یاخود هه‌ندئ جار پِیشی رهنگ ده‌کرد به رهنگی زه‌رد^(۱) وه فه‌رموویه‌تی: مووه‌کانتان رهنگ بکه‌ن، وه‌کو گا‌ورو جوله‌که مه‌که‌ن که رهنگی نا‌که‌ن^(۲) وه‌سووری بکه‌ن یان زه‌ردی بکه‌ن^(۳).

متمانه‌ر سیه‌قوه وه‌رده‌گیرئ وه‌کو چه‌سپاوه له (علم الاصول) دا. له‌به‌ر ئه‌وه پِیویسته ئه‌ر جمعه بکه‌ین که پِیشتر ئیمامی نه‌وه‌وی (ره‌حمه‌تی خ‌وای لی‌بیت) باسی کردو هه‌مان شِئوه الحافظ (واته: ابن حجر) باسی کردوه له (الفتح) داو له پِیش شه‌ویش الحافظ ابن کثیر له (البداية) دا.

(۱) **من ابن عمر: (ان النبي ﷺ كان يلبس النعال السنية، ويصفر لحيته بالورس والزهفران، وكان ابن عمر يفعل ذلك).** رواه النسائي وصححه الالباني في المشكاة.

واته: پِیغه‌مبه‌ری خ‌وا ﷺ نه‌علی سه‌به‌تی‌ه‌ی له پِئ ده‌کرد [که له پِیسته دروست ده‌کریت]. وه پِیشی پِی‌رۆزی زه‌رد ده‌کرد به رهنگی (وه‌ره‌س) [که پروه‌کیکی زه‌رده] وه زه‌عه‌فران. وه ابن عمریش هه‌ر وای ده‌کرد.

(۲) وه پِیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رمویت: **((إن اليهود والنصارى لا يصفون فخالفوهم))** رواه البخاری. واته: گا‌ورو جوله‌که‌کان رهنگی مووه‌کانتان نا‌که‌ن ئِئوه پِیچه‌وانه‌یان بکه‌ن.

وقال ﷺ: ((غبروا الشب ولا تشبهوا باليهود)) أخرجه النسائي وقال محقق جامع الاصول: صحيح بشواهد. واته: رهنگی مووه‌سپیه‌کانتان بکه‌ن و وه‌کو جوله‌که مه‌که‌ن و خ‌وتان مه‌شوپیهنن به‌وان.

(۳) پِیغه‌مبه‌ری خ‌وا ﷺ ده‌رچووه ده‌روه بۆ‌ناو کۆمه‌ئیک له پِیاوه به ته‌مه‌نه‌گانی نه‌نصار که پِیشیان سپی بوو فه‌رموی: **((يا معشر الانصار غمروا أو سفروا، وخالفوا اهل الكتاب))** رواه أحمد وحسنه الحافظ في الفتح.

واته: ئه‌ی کۆمه‌لانی نه‌نصار رهنگی پِیشتان سوور بکه‌ن یان زه‌ردی بکه‌ن و پِیچه‌وانه‌ی ئه‌هلی کیتاب بن.

تِیْبِیْنِی / له باسی رهنگ کردنی مووی سپی‌دا له‌ئیمامی نه‌حمه‌ده‌وه - ره‌حمه‌تی خ‌وای ئی بی‌ت - نقل کراوه که فه‌رمویه‌تی: واجبه. وه‌فه‌رمویه‌تی: نه‌گه‌رچی یه‌ک جاریش بی‌ت ده‌بی‌ت بکریت. فه‌رمویه‌تی: پِیم خ‌وش ئیه‌ه هیچ که‌سێک وازی ئی به‌ئینی‌و خ‌وی بشو‌به‌ئینی به ئه‌هلی کیتاب. وه سه‌باره‌ت به رهنگی ره‌ش هه‌ر وه‌کو شافعی‌یه‌کان دوو رایان ئی ده‌گێرنه‌وه: بلا‌وه‌که‌یان ئه‌وه‌یه که ده‌لێن مه‌کروه‌ه، وه وتراویشه حه‌رامه. وه زیاتر ته‌ئکید له‌سه‌ر مه‌نع ده‌کریته‌وه نه‌گه‌ر که‌سێک بۆ هه‌له‌خه‌له‌تاندن و چا‌وبه‌ست کردن قزئی ره‌ش بکات. انظر فتح الباری ۴۹/۱۰.

کلی چاوی پیغمبر ﷺ

پیغمبري خواﷺ فرمانی کرده به کل‌کردنه چاو^(۱) به تایبته‌تی له پیش خه‌وتن دا^(۲).

(۱) من ابن عباس ان النبي ﷺ قال: (اكتحلوا بالإنمد، فإنه يطلو البصر، وينبت الشعر) وزعم ان النبي ﷺ كانت له مكحلة يكتحل منها كل ليلة (وفي رواية: قبل أن ينام بالإنمد / ٤٩) ثلاثة في هذه وثلاثة في هذه. / أخرجه الترمذی وابن ماجه في كتاب الطب (٣٤٩٧) و(٣٤٩٩) وأخرج قسماً منة النسائي. قال الالباني: اسناده ضعيف جداً. كما بينته في إرواء الغليل (٧٦) لكن الشطراول منة له طريق أخرى عن ابن عباس وشواهد. فهو بها صحيح وقد خرجتها في (الصحيحه) (٦٦٥ و٧٢٤) وغيرها واته: کلی چاوتان بکه‌ن به به‌ردی (الإشمد) [که به‌ردی به ناوبانگی کله]، چونکه چاوپوښن وپوښن ده‌کاته‌وهو موو ده‌روینتی. (تأثيره في فمرووده‌که صه‌حيهه وئه‌مه‌ی تری ضه‌عيفه: وه‌ابن عباس واگومانی ده‌برد که پیغمبر ﷺ کلدانیکي هه‌بووه و هه‌موو شه‌ويک پیش خه‌وتن چاوی پښ کل ده‌کرد. سڼ‌جار بۆ چاوی پاستی‌و سڼ‌جار بۆ چاوی چه‌پی.)

(۲) من جابر هو ابن عبدالله قال: قال رسول الله ﷺ: ((عليكم بالإنمد عند النوم، فإنه يطلو البصر، وينبت الشعر)) أخرجه الترمذی وابوداود (٣٨٧٨) وفيه زيادة ((إلسوا من ثيابكم البياض فإنها من خير ثيابكم وكفنوا فيها موتاكم)) وابن ماجه (٣٤٩٧ و٣٨٧٨) وأخرجوه من حديث ابن عباس إلا ابن ماجه فقد أخرجه عن جابر أيضا (٣٤٩٦) وفي رواية الترمذی (١٧٥٧) زيادة اکتاله ﷺ عند النوم.

واته: کلی چاوتان بکه‌ن به به‌رده کل له‌کاتی خه‌وتن دا. چونکه چاوپوښن ده‌کات و موو ده‌روینتی.

پۆشاکى پيڤغه مبه‌رى ﴿﴾

خۆشه‌ويسترين پۆشاك به‌لايه‌وه كراس (قه‌ميص) بووه ^(۱) وه پۆشاكى (قَطْرِى) له‌به‌ر ده‌كرد كه جليگى يه‌مه‌نىيه ^(۲) وه كه پۆشاكى شوئى له‌به‌ر ده‌كرد ناوى ده‌نا به‌ناوى خۆى سا ئيتر ميزه‌ر يان قه‌ميص يان كراس دامين و داواى خيى له‌ خواى كه‌وره ده‌كردو په‌ناى پى ده‌گرت ^(۳).

(۱) **هن أم سلمة قالت: كان أحب الثياب إلى رسول الله ﴿﴾ يُسَةُ القميص.**، اخرجه أبو داود (۴۰۲۵) و الترمذي (۱۷۶۲) وقال: حديث حسن غريب. وابن ماجه (۳۵۷۵) وأحمد وأبو الشيخ والحاكم ۱۹۲/۲ وقال: صحيح الاسناد. وواقفه الذهبي. وصححه الألباني (تخريج المشكاة) (۴۳۲۸) تحقيق الثاني. واته: خۆشه‌ويسترين پۆشاك به‌لاى پيڤغه مبه‌رى خواوه ﴿﴾ بريتى بوو له كراس (قه‌ميص).

(۲) **هن انس بن مالك: (إن النبي ﴿﴾ كان شاكياً في (۱۲۷) حُرَجَ وهو يتكلم على أسامة بن زيد، عليه ثوب قهري قد توشح به. فملى بهم.**، اخرجه الترمذي، قال الباني: حديث صحيح رجال ثقات. و رواه أبو الشيخ ص(۱۱۵) وأعادته الترمذي (۱۲۷) من وجه آخر عن أنس وفيه زيادة واسناده صحيح واخرجه ابن حبان (۳۴۹) من الوجهين وكذا أحمد (۲۵۷/۳) و ۳۶۲ و ۲۸۱).

واته: پيڤغه مبه‌رى خواوه ﴿﴾ نه‌خۆش بوو له مال هاته ده‌ره‌وه خۆى دابوو به‌سه‌رشانى ئوسامه‌ى كورى زهيد دا. وه پۆشاكى كى قيطرى له‌به‌ردابوو [كه قه‌طه‌رىيه و جورىكه له پۆشاكى يه‌مه‌نى له لۆكه دروست ده‌كرىت و سوورايى و خه‌تى تيدايه] پۆشاكه‌كه‌ى خستبووه سه‌رشانى و پيش نوێزى بۇ كردن .

(۳) **هن أبي سعيد الخدري قال: كان رسول الله ﴿﴾ إذا سجدَ ثوباً سماه باسمه. حمامة أو قميصاً أو رداءً ، ثم يقول: ((اللهم لك الحمد أنت كسوتني، أسالك خيره وخير ما صنع له. وأموه بك من شره وشر ما صنع له))**، اخرجه ابوداود (۴۰۲۰) و الترمذي (۱۷۶۷) وقال: حديث حسن غريب صحيح ، وابن حبان وأحمد وابن سعد وأبو الشيخ وزاد أبو داود: **(فكان اصحاب النبي ﴿﴾ إذا لبس أحدهم ثوباً جديداً قيل له: ثبلي و يظف الله تعالى)** قال الألباني: إسناده صحيح .

وه خوشه‌ويسترين جور به‌لايه‌وه پۇشاكى (حَبْرَة) بووه كه جليكى يه‌مه‌نى‌يه له كه‌تان يان لوكه دروست ده‌كرىت و جوان وخه‌تداره ^(۱) يان خه‌تداره به خه‌تى سوور ^(۲) وه ده‌يفه‌رموو پۇشاكى سىپى له‌به‌ريكه‌ن ^(۳) يان هه‌ندى جار پۇشاكى

واته: پيغه‌مبىرى خوا ﴿ﷺ﴾ نه‌گهر پۇشاكىكى نوئى له‌به‌ر بگردايه به ناوى خوئيه‌وه ناوى ده‌نا، سا ميژهر بووايه يان قه‌ميص يان كراس دامين. ياشان ده‌يفه‌رموو: خوايه سوپاس و ستايش بو تۇويه تو پۇشته‌ت كردم. داواى خيرو چاكه‌ى ئەم پۇشاكه‌ت لى‌ده‌كه‌م [كه‌برىتى‌يه له مانه‌وه له ژياندا]. وه نه‌وخيزه‌ى بۇى دروستكراوه [كه برىتى‌يه له لادانى به‌لاى نه‌و كارهدا كه په‌زاي خواى تىدايه]. وه په‌نات پى ده‌گرم له‌خراپه‌كه‌ى و خراپه‌ى نه‌وى بۇى دروست كراوه [كه لادانىتى له‌وى به خوئيه‌زلزانين و فيزه‌وه له‌به‌رى بكات].

(۱) **من انس بن مالك قال: كان أحبّ الثياب الي رسول الله ﷺ يلبسه الحبرة.** أخرجه البخارى ومسلم (۲۰۷۹) وابدوداود (۴۰۶۰) والترمذى (۱۷۸۸) وقال: حديث حسن صحيح غريب.

واته: خۇش‌ويسترين پۇشاكىك به‌لاى پيغه‌مبىره‌وه ﴿ﷺ﴾ كه له‌به‌رى بكات برىتى بوو له‌پۇشاكى (حىبه‌ره).

(۲) **من مود بن ابي حنيفة من ابيه قال: رايت النبي ﷺ وعليه حلة حمراء، كاني انظر الي بريق ساقيه قال سفيان: اراها حبرة/أخرجه البخاري في عدة مواضع من صحيحه، مطولاً ومختصراً، ومسلم (۵۰۳) والترمذى وابن سعد وابل‌الشيخ وغيرهم انظر(صحيح أبي داود) (۵۳۲).**

واته: پيغه‌مبىرم ﴿ﷺ﴾ يىنى [نه‌مه‌ش له به‌طعاهى نزيك مه‌كه‌دابوو] وه پۇشاكىكى سوورى له‌به‌ردابوو وه نه‌وه وايه نىستا برىقه‌ى قاچه‌كانى بيىتم: سويفان ده‌فه‌رموى: پيتم وائى پۇشاكى (حىبه‌ره) بووه [واته خه‌تدار بووه به‌خه‌تى سوور].

(۳) **من ابن عباس قال: قال رسول الله ﷺ: ((عليكم باليابس من الثياب، ليلبسها احياؤكم. وكفّنوا فيها مولاكم، فلانها من خير ثيابكم))** رواه ابدوداود (۴۰۶۱) وابن ماجه (۳۵۶۶) والترمذى (۹۹۴) وقال: حديث حسن صحيح. وصححه ابن حبان. وهومخرج في (الجانائز وبعها) ص ۶۲.

واته: پۇشاكى سىپى له‌به‌ريكه‌ن. بازىنده‌كانتان بىيوشن و مردومه‌كانتانى تياكفن بكه‌ن، چونكه له چاكترينى پۇشاكه‌كانتانه.

وهن سمره بن جندب قال: قال رسول الله ﷺ: ((لبسوا اليباس. فلانها اطهر واطيب، وكفنوا

(مرطی) له‌به‌ر ده‌کرد که پۆشاکیکی دریزو‌فراوانه له موویان په‌موو.
یان له که‌تان دروست ده‌کریت و ده‌پپچریت له خووه^(۱) وه له غه‌زای (ته‌بوک) دا
جبه‌یه‌کی رۆمی له‌به‌ر کرد بوو^(۲).

فیها مواتکم ((اخرجه الترمذي (۲۸۱۱) وقال : حديث حسن صحيح . والنسائي وابن ماجه (۳۵۶۷) والطيالسي (۱۸۰۰) ومصحح بما قبله .

واته: پۆشاکى سېی له‌به‌ر بکه‌ن چونکه پاکترو جواتره. وه‌کفنی مردووه‌کانتانی پی
بکه‌ن.

(۱) **من عائشة قالت: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) ذاتَ غداةٍ وعليه مرطٌ من شعر أسود** (اخرجه مسلم (۲۷۸۱) وابو داود (۴۰۲۲) ولفظه : **(عليه مرطٌ مرحلٌ من شعر أسود)** والترمذي وأحمد وأبو الشيخ .

واته: به‌یانی‌یه‌کیان پیغمبه‌ری خوا ﷺ له‌مال ده‌رچوو پۆشاکیکی (مرطی) خه‌تداری
له به‌ردا بوو که له مووی ره‌ش دروست کرا بوو .

(۲) **من المغيرة بن شعبة: (إن النبي ﷺ) لیسَ جبةً روميةً ضيقةَ الكُمین** (اخرجه الترمذي (۱۷۶۸) واخرجه الشيفان وبقية السنة . انظر (مصحح أبي داود) (۱۴۶) و(۱۴۷)

واته: پیغمبه‌ری خوا ﷺ [له غه‌زای ته‌بوک دا] جبه‌یه‌کی رۆمی له‌به‌ر کردبوو که
ته‌نیشته‌کانی ته‌سک بوون .

خوف و نه‌عله‌که‌ی پیغمبر ﷺ

نه‌جاشی جوتنِ خوفی ره‌شی توخی به‌ دیاری بۆناردو شه‌ویش له‌ پی‌ی کرد^(۱) هه‌روه‌ها (دحیة)ش^(۲) وه‌شیوه‌ی نه‌عله‌که‌ی: دوو(قبالی)ی هه‌بوو] (قبالی) پارچه

(۱) من عبدالله بن یزیدة من ابيه: ان النجاشي اهدى النبي ﷺ خفين اسودين سادجين فلبسهما، ثم ثوبا ومسح هليهما. اخرجہ ابوداود (۱۵۵) والترمذی (۲۸۲۱) وقال: (حديث حسن إنما نعرفه من حديث دلهم) وقال الألباني: وفيه ضعف لكن له شاهد نكرته من أجله في: (صحيح أبي داود) (۱۴۴).

واته: نه‌صحه‌می [نه‌جاشی که به‌لای زۆریه‌ی زانایانه‌وه سالی (۶) ی کوچی موسلمان بووه سالی (۹) ی کوچی وه‌فاتی کردووه، پیغمبر ﷺ به‌عمرووی کوچی امیة الضمری‌دا نامه‌ی بۆ ناردو بانگی کرد بۆ ئیسلام وموسلمان بوو] جوتنِ خوفی ره‌شی ساده‌ی توخی به‌دیاری نارد بۆ پیغمبر ﷺ، شه‌ویش له‌پی‌ی کردن و پاشان ده‌ست نوێژی شت و مه‌سحی له‌سه‌ر کرد . [نه‌مه‌ش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر وه‌رگرتنی دیاری شه‌هلی کیتاب و به‌لگه‌شه له‌سه‌ر شه‌وه‌ی که بنچینه له‌شته‌کاندا پاکتی‌یه‌و هه‌روه‌ها دروستیتی مه‌سح کردن دهرده‌خات] .

(۲) من ابي اسحاق عن الشعبي قال: قال المغيرة بن شعبة: (اهدى دحية للنبي ﷺ خفين فلبسهما). وقال جابر بن عامر (وجبة فلبسهما حتى تخرقا، لا يدري النبي ﷺ اذكي هما ام لا). اخرجہ الترمذی (۱۷۶۶) وقال: حديث حسن غريب، قال الألباني: هو من طريق ابن اسحاق - وهو الشيباني: سليمان - صحيح . وعن جابر وهو الجعفي ضعيف. ومن طريقه أخرجه أبوالشيخ ص (۱۰۵).

واته: دیحیه [که دیحیه کوچی خه‌لیفه‌ کلدی‌یه‌ها وه‌لیکی به‌ریزه وه‌ندیکی جار جبریل له‌سه‌ر شیوه‌ی شه‌مه‌اته خوار] جوتنِ خوفی به‌دیاری نارد بۆ پیغمبر ﷺ شه‌ویش له‌پی‌ی کردن (تائیره‌ی فه‌رمووده‌که سه‌حیحه‌و شه‌می دواپی سه‌حیغه: جابری کوچی عامرده‌فه‌رموئ: وه‌ جیه‌یه‌کی بۆ پیغمبر ﷺ ناردو له‌ به‌ری کردن تا بزین، پیغمبر ﷺ نه‌بده‌زانی که نایا پاکن یان نا) ، [واته پیسته‌ی سه‌ربراوه یان مرداره‌وه بوو. خویش کراوه یان نا، شه‌مه‌ش به‌لگه‌ی شه‌وه‌ی تیاپه که بنچینه له‌ شته نادیاره‌کاندا پاکتی‌یه] .

قه‌یتانیکه ده‌چیته نیوان په‌نجه گه‌وره و نه‌وه‌ی په‌نای^(۱) مووی پیوه نه‌بووه له پیسته دروست کرابوو^(۲) وه ده‌فهرموو: به یه‌ک تاکه‌وه مه‌رۆن به‌رید^(۳) وه له کاتی له‌پئی کردندی‌دا پرست پیش بخن و بۆ داکه‌ندنیش چه‌پ^(۴).

(۱) **هن قتاده قال: (قلت لانس بن مالك: كيف كان نعل رسول الله ﷺ؟ قال: لهما قبان).** أخرجه الترمذي (۱۷۷۲) وأبو داود (۱۴۲۳) ومسلم والنسائي والبخاري .

واته: له نه‌ئسه‌سی کوپی مالکم پرسسی: شیوه‌ی نه‌عله‌که‌ی پیغمه‌بر^(ﷺ) چۆن بوو؟ نه‌ویش فهرمووی: دوو قه‌یتانی پیوه بوو [ده‌چوه به‌ینی په‌نجه‌کانی].

(۲) **هيس بن طهمان قال: (أخرج إلنا انس بن مالك نطین جرداوين ، لهما قبان قال : فعذني ثابت - بعدُ - هن انس. انهما كانتا نعلي النبي ﷺ).** وه عند البخاري في صحيحه أول (الخُص) من طريق آخرى عن عيسى بن طهمان. أخرجه ابن ماجه (۳۶۱۴) وقال الالباني : اسناده صحيح على شرط الشيخين. عن ابن عباس بلفظ: **(كان لنعل رسول الله ﷺ قبان مني شراهما).** واته: عيسای کوپی طه‌همان ده‌فهرموئ: نه‌ئسه‌سی کوپی مالک دوونه‌علی بۆ ده‌ره‌ینانین که مووی پیوه نه‌بوو دوو قه‌یتانی هه‌بوو. ده‌فهرموئ: ثابت دواى نه‌مه بۆی باس کردم له نه‌ئسه‌وه که‌وا: نه‌وه دوونه‌عله‌که‌ی پیغمه‌بر^(ﷺ) بوو. [بهم جۆره نه‌علانه ده‌وتریت - السبتيّة-].

(۳) **هن ابى هريرة ان رسول الله ﷺ قال: ((لا يمشين احدكم في نعل واحد، فينعلهما جميعاً. اوليٰئهما جميعاً)).** أخرجه البخاري ومسلم وأبو داود والترمذي (۱۷۷۵) وصححه ابن ماجه وغيرهم .

واته: هيج کام له‌ئيوه به‌يه‌ک تاک نه‌عله‌وه نه‌روات به‌رید. یان هه‌ردووکی له‌پئی بکات. یان هه‌ردووکی دایکه‌نیّت .

(۴) **هن ابى هريرة ان النبي ﷺ قال: ((إذا اتعل احدكم فليبدأ بإيمن. وإذا نزع فليبدأ بالشمال. فلتكن اولهما نعل، وآخرهما نزع)).** أخرجه البخاري ومسلم وأبو داود (۴۱۳۹) .

واته: نه‌گه‌ر يه‌کيک له‌ئيوه نه‌علی له‌پئی کرد با به‌ راست ده‌ست پئی بکات و له‌ پيشدا لای راست له‌ پئی بکات. وه نه‌گه‌ر دایکه‌ند با به‌چه‌پ ده‌ست پئی بکات، وه با يه‌که‌میان که لای راسته له‌ داکه‌ندندی‌دا بخريته دووم دانه‌وه .

شیوه‌ی مستیله‌کە‌ی

مستیله‌کە‌ی له‌زیوو دروست کرابوو، سه‌رو نه‌خشه‌کە‌ی حه‌به‌شی بوو له مورووویه‌کی سپی و ره‌ش پێک هاتبوو^(۱) و ه‌مۆری نامه‌گانی پێ‌ده‌کرد^(۲).

(۱) **من انس بن مالك قال: (كان خاتم النبي ﷺ) من ورقٍ وكان فُسه حَشِيًّا** رواه البخاري بلفظ **(اتخذ خاتماً من فُسه)**. ومسلم (۲۰۹۴) وابن ماجه وأبو داود وغيرهم .

واته: مستیله‌کە‌ی پیغمبر ﷺ له‌زیوو دروست کرابوو وه سه‌رونه‌خشه‌کە‌ی [شوینی نه‌خش و هه‌لکۆلینه‌کە‌ی] حه‌به‌شی بوو [واته کانه‌کە‌ی هی وولاتی حه‌به‌شه بوو له مورووویه‌کی تیکه‌ل له سپی و ره‌ش دروست کرابوو، یان مه‌عه‌ده‌نی موروه‌که حه‌به‌شی بووه].

ومن انس بن مالك قال: (كان خاتم النبي ﷺ) من فُسه، فُسه منه). أخرجه البخاري وأبو داود (٤٢١٧) والترمذي (١٧٤٠) وصححه. وأحمد وابن سعد وابن الشيخ. وهو صحيح .

واته: مستیله‌کە‌ی پیغمبر ﷺ له‌زیوو دروست کرابوو. شوینه نه‌خشه‌کە‌ی هه‌ر له خۆی (له‌زیوو) بوو [سامرازی (منه) له فه‌رموده‌که‌دا ده‌گه‌رێته‌وه بۆ مستیله‌کە‌و بۆ (ته‌بعیض) ه واته: شوینی نه‌خشه‌کە‌ی هه‌ندیک بوو له مستیله‌کە‌. وه له‌وه ده‌چێ مستیله‌که چوارگۆشه بووبێ که ئەمه نزیکترو ئاساتره بۆ هه‌لکۆلین له‌سه‌ری. منیش ده‌لیم (که بریتی‌یه له شیخی البانی): ئەم فه‌رموده‌یه پۆاله‌ته‌کە‌ی پێچه‌وانه‌ی فه‌رموده‌ی پێشووه که فه‌رموی: (شوینی نه‌خشه‌کە‌ی حه‌به‌شی‌بووه). بۆیه ه‌حافظ وه‌لامی نه‌وه‌ی داوه‌ته‌وه به‌وه‌ی نه‌گۆنجێ پیغمبه‌ری خوا ﷺ چه‌ند مستیله‌یه‌کی هه‌بووبێ وه یه‌ک دانه نه‌بووبێ، یان له‌وانه‌یه ره‌نگه‌کە‌ی حه‌به‌شی بووبێ. والله اعلم].

(۲) **من ابن عمر: (ان النبي ﷺ) اتخذ خاتماً من فُسه، فكان يخبث به ولايلسه** قال الابانبي: قلت اسناده صحيح على شرط الشيخين. أخرجه أحمد ٦٨/٢ وأبو الشيخ بآثم منه دون قوله (ولايلسه) بل هذا القدر منه شأن عندي لأن الحديث في الصحيحين وغيرهما من طرق أخرى عن نافع عن ابن عمر. فالحديث صحيح.

واته: پیغمبه‌ر ﷺ مستیله‌یه‌کی له زیوو دروست کرد. مۆری پێ‌ ده‌کرد (تائیزه‌ی فه‌رموده‌که سه‌حیحه‌و ئەمه‌ی تری شازه: وه له ده‌ستی نه‌ده‌کرد!!!).

چونکه له‌سه‌ر نه‌خشه‌که‌ی نوسرابوو (محمد رسول الله) ^(۱). شه‌م مستیله‌یه له‌ده‌ستی‌دا بوو تا وه‌فاتی کرد، دوا‌ی خو‌ی له‌ده‌ستی شه‌بو به‌کرو عوم‌رو عثمان‌دا بوو(په‌زای خوایان ئی بی‌ت)، تا شه‌وه بوو له‌سه‌رده‌می عوشمان‌دا(په‌زای خوای ئی بی‌ت)، که‌وته ناویری (ئه‌ریس)ه‌وه که بیریکه له‌باخیکه نزیک مرگه‌وتی (قوباء) ^(۲).

(۱) **هن انس بن مالک قال: (کان نقش خاتم رسول الله ﷺ) (محمد) سطر، و (رسول) سطر. و (الله) سطر.** و غیرتق آخری عنه: **ان النبي ﷺ (اراد ان ی/ ۸۵) کتب إلى کسری و قیسر و النجاشی، فقیل له: انهم لا یقبلون کتاباً إلا بختام، فماغ رسول الله ﷺ خاتماً حلقته فمعة، و نقش فیه محمد رسول الله، (فکسانی آنظرالی بیاضه فی کفه) أخرجه الترمذی (۱۷۴۷) و البخاری و مسلم (۲۰۹۲) عن انس قال: (اتخذ رسول الله ﷺ خاتماً من فضة و نقش فیه محمد رسول الله) و أبو داود و النسائی. و هو صحیح. و من الطریق الاخری البخاری و مسلم (۲۰۷۲) و أبو داود و أحمد و ابن سعد و أبو الشیخ .**

واته: نه‌قشی نوسرابوی سه‌ر مستیله‌که‌ی پیغمه‌میه‌ر ^(۳) بریتی بوو له (محمد) له‌دیپیکداو (رسول) له‌دیپیکداو(الله) له‌دیپیکه‌ی تری‌دا. له‌پرواته‌که‌ی‌تردا: پیغمه‌میه‌ر ^(۴) وستی نامه بنیریت بۆ کیسراو قه‌یصه‌رو نه‌جاشی. پی‌یان فه‌رموو: شه‌وان عاده‌تیان وایه هیچ نامه‌یه‌ک وه‌رناگرن به‌یی مؤر . شه‌ویش ^(۵) مستیله‌یه‌کی سازکرد که شه‌لقه‌که‌ی له‌زیو بوو، تیایدا هه‌لکۆلیبوو: (محمد رسول الله) . وه‌کو شه‌وه وایه ئیستا سپیتی‌یه‌که‌ی ببینم که له‌له‌پی ده‌ستی‌دا ده‌ره‌وشایه‌وه .

(۲) **هن ابن عمر قال: (اتخذ رسول الله ﷺ خاتماً من ورق، فکان فی یده، ثم کان فی ید ابي بکر و ید عمر، ثم کان فی ید عثمان حتی وقع فی بئر اریس، نقشه: محمد رسول الله).** أخرجه البخاری (۵۴) و النسائی و أبو داود (۴۲۱۸) و الترمذی (۱۷۴۱) و الیس فی حدیث الترمذی و النسائی: **(ثم کان فی ید ابي بکر...)** بل هو عندهما حدیث آخر. و رواه مسلم . الاواء (۸۱۸) .

واته: پیغمه‌میه‌ری خوا ^(۶) مستیله‌یه‌کی دروست کرد له‌زیو له‌ده‌ستی ده‌کرد پاشان له‌دوا‌ی خو‌ی له‌ده‌ستی ابو بکرو دواتر له‌ده‌ستی عوم‌ه‌ردا بوو، ئینجا عثمان له‌ده‌ستی کرد تا شه‌و مستیله‌یه‌که‌وته ناویری ئه‌ریس [که‌وه‌شه‌ی(ئه‌ریس) شه‌گه‌په‌ته‌وه بۆ ناوی پیاوکی جوله‌که، به‌زمانی شه‌هلی شام واته رزگار بوو- الفلاح] نه‌قشه‌که‌ی بریتی بوو له (محمد رسول الله) .

به زوری له دهستی راستی ده‌کرد^(۱) هه‌ندی جاریش له دهستی چه‌پی ده‌نا^(۲).
به‌م شیوه‌یه: نه‌خشه‌که‌ی ده‌خسته‌ناوله‌پی دهستی، وه‌نه‌می کردوه له‌وه‌ی که‌س

(۱) **هن علي بن ابي طالب: (ان النبي ﷺ كان يلبس خاتمه في يمينه)** أخرجه ابو داود (٤٢٢٦) والنسائي. قال الالباني: واسناده صحيح على شرط الشيخين. وهو مخرج في إراء الغليل (٨٢٠).
واته: پیغمبری خوا ﷺ مستیله‌که‌ی ده‌کرده دهستی راستی .

(۲) **هن جعفر بن محمد عن ابيه قال: (كان الحسن والحسين يتتزمان في يسارهما).** أخرجه الترمذي (١٧٤٣) وعن ابن عمر عند أبي داود (٤٢٢٧): **(ان النبي ﷺ كان يغم في يساره. وكان فمه في باطن كفه)** وهو شاذ لمخالفته رواية الثقات. وقد صح ذلك عن ابن عمر موقوفاً عليه .

واته: حه‌سهن و حه‌سه‌ین (ره‌زای خوا‌یان لی بیّت) مستیله‌یان ده‌کرده دهستی چه‌پیان. له ری‌وایه‌ته‌که‌ی تردا [هه‌ر چه‌ند هه‌م ری‌وایه‌ته‌ئه‌لبانی ده‌فرموی: شازه به‌لکو به‌مه‌وقوی هاتوه که ابن عمر خوی له دهستی چه‌پی کردوه]: پیغمبری خوا ﷺ مستیله‌که‌ی له دهستی چه‌پی ده‌کردو سه‌رو مؤه‌که‌ی له ناو له‌پی دهستی ده‌نا.

تیبینی / دیاره هه‌مانیش له‌مه‌دا ئیق‌تیدایان کردوه به پیغمبره‌وه ﷺ، چونکه هه‌ندی جار له دهستی چه‌پی کردوه. وه هه‌یج به‌لگه‌یه‌کی سه‌حیح ن‌یه له‌سه‌ر هه‌وه‌ی له چه‌پ کردن نه‌سخی یه‌که‌م بکاته‌وه‌وه هه‌ردوو شی‌وازه‌که‌ش دروسته .

تیبینی / هن انسی: (ان النبي ﷺ كان إذا دخل الصلاة نزع خاتمه) رواه الترمذي (١٧٤٦) وابوداود (١٩) وغيرهم، قال الالباني: وقال ابو داود (حديث منكر) ولقد صدق . وإن صححه المؤلف (أي الترمذي) وغيره كما هو مقرر في كتب التخریج . وبيئته في الإرواء (٤٨) و ضعيف أبي داود (٤) واته: پیغمبر ﷺ که ده‌جووه سه‌ر ناو (بو‌ده‌ست به‌ ناوگه‌یاندن) مستیله‌که‌ی داده‌کند .

به‌لام هه‌م فرمودیه وه‌ک بی‌نیت سه‌عیفه‌و به پیچه‌وانه‌شه‌وه ده‌قی تر هاتوه: **روی ابن سعد (٤٧٥/١) بسند صحيح ان الحسن البصري سئل عن الرجل يكون في خاتمه اسم من اسماء الله فيدخل به الصلاة؟ فقال: أو لم يكن في خاتم رسول الله ﷺ آية من كتاب الله؟ يعني (محمد رسول الله) .**

واته: پرسیار کرا له حه‌سه‌نی به‌صیری - ره‌حه‌متی خوا‌ی ئی بیّت- [که له‌گه‌وره تابعی یه‌کانه] ده‌ریاره‌ی پی‌وا‌یک که مستیله‌یه‌کی له ده‌ست دایه ناو‌یک له‌ناو‌ه‌کانی خوا‌ی‌گه‌وره‌ی تیدا بیّت و پی‌وه‌ی بی‌ته‌ سه‌ر‌ناو؟ نه‌ویش فه‌رموی: نایا مستیله‌که‌ی پیغمبره‌وه ﷺ نایه‌تیکی له‌قور‌نان له‌سه‌ر نه‌نوسرا‌بوو؟ واته (محمد رسول الله).

نه‌خشن بکاته مستیله‌که‌ی^(۱). وه سهره‌تا مستیله‌یه‌کی نالتونی هه‌بوو دوایی لایبردو
 ئەم دانه‌یه‌ی کرده‌دهستی که له زیوو دروست کرا بوو^(۲).

(۱) من ابن عمر: (ان النبي ﷺ اتخذ خاتماً من فضة، وجعل فيه ما يلي كفه، ونقش فيه: محمد رسول الله، ونهى ان ينقش احد عليه، وهو الذي سقط من معيقيب في بئر اريس). اخرجہ البخاری ومسلم (۲۰۹۱) و أبوداود (۴۲۱۸) وغیرهم ...

واته: پیغمه‌بری ﷺ مستیله‌یه‌کی دروست کرد له زیوو. سه‌رونه‌خشه‌که‌ی له له‌پی
 دهستی ده‌ناو تیا‌یدا هه‌لکۆلیبوو: (محمد رسول الله). وه نه‌ی کردووه له‌وه‌ی که‌س نه‌خشی
 تیدا هه‌لکۆلیت. نه‌وه نه‌و مستیله‌یه‌ بوو که موعه‌یقیب لی‌ئی که‌وته ناو بیری (نهریسه) وه
 [موعه‌یقیب به‌رپرسی مستیله‌که‌ی پیغمه‌بر ﷺ بوو: هه‌ر زوو موسلمان بووه به‌شداری
 به‌دری کردووه کۆچیشی کردوه به‌ره‌و حه‌به‌شه. ابوبکرو عومرو عوشانیش (ره‌زای خویان
 ئی بیئت) کردبو‌یانه‌ کاربه‌دهستی (بی‌ت المال).]

(۲) من ابن عمر قال: (اتخذ رسول الله ﷺ خاتماً من ذهب، فكان يكبسه في يمينه، فاتخذ
 الناس خواتيم من ذهب، فطرحه ﷺ وقال: ((لا يلبسه ابدا)) فطرح الناس خواتيمهم). اخرجہ
 البخاری و زاد في رواية: (ثم اتخذ خاتماً من فضة فاتخذ الناس خواتيم الفضة). و مسلم (۲۰۹۱) و أبوداود
 (۴۲۱۸) وغیرهم .

واته: پیغمه‌بری خوا ﷺ مستیله‌یه‌کی له نالتون دروست کردو له دهستی راستی
 ده‌کرد. خه‌لکیش مستیله‌ی نالتونیان دروست کردو له دهستیان ده‌کرد. تا پیغمه‌بر ﷺ
 فرئی داو فهرموی: هه‌رگیز له دهستی ناکه‌م. خه‌لکه‌که‌ش مستیله‌کانیان فرئی دا. [نه‌مه‌ش
 به‌لگه‌یه له‌سه‌رحه‌رامیتی نالتون بو پیاوان و نه‌سخ بوونه‌وه‌ی نه‌وه‌ی یه‌که‌م جار جه‌لان بووه.
 وه‌به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی زۆریه‌ی جار له‌دهستی راستی کردوه. وه دوایی مستیله‌یه‌کی له
 زیوو دروست کرد، خه‌لکه‌که‌ش مستیله‌ی زیویان له دهستی نا [که نه‌مه‌ش له دوا‌ی نه‌وه‌ی
 یه‌که‌مه‌وه‌یه.]

شیوه‌ی شمشیره‌زی پویش و زیرکلاوی جه‌نگ (مغفره‌ک‌هی

ده‌سکی شمشیره‌ک‌هی له زیو بوو^(۱) پیغمبری خوا^(ص) له پوژی (نوحد) دا دوو زری‌ی له‌بردا بووه^(۲) که به‌سهریه‌کدا له به‌ری کرد بوون^(۳) وه پوژی فه‌ت‌هی مه‌ک‌که میغفه‌ریکی له‌سردا بوو له ژیر قه‌لنسوه‌ک‌ه‌یه‌وه (واته کلاوه ئاسنه‌ک‌هی)^(۴).

(۱) **هن انس قال: کانت قیمة سيف رسول الله ﷺ من فصة**. اخرجہ الترمذی (۱۶۹۱) وحسنه، و ابو داود (۲۵۸۲) والنسائي، وقال الالباني: واسناده صحيح . انظر الإراء (۸۲۲) و(صحيح أبي داود) (۲۳۲۹).

واته: ده‌سکی شمشیره‌ک‌هی پیغمبر^(ص) له زیوو دروست کرابوو .

(۲) **هن الزبير بن العوام قال: كان علي النبي ﷺ يوم أُحدِ درعان، فنهض إلى المغرة فلم يستطع، فاقصد طلحة تخته، وسعد النبي ﷺ حتى استوى على المغرة، قال: سمعت النبي ﷺ يقول: (أُجِبَ طلحةٌ)**. اخرجہ الترمذی (۱۶۹۲) و(۲۷۲۹) انظر (صحيح أبي داود) (۲۳۲۲)

واته: پیغمبری خوا^(ص) له پوژی (نوحد) دا دوو زری‌ی له‌بردا بوو [که (زری) جبه‌یه‌که له ئاسن دروست کراوه و پیئشی ده‌وتری (الزرد) به ئەلقه دروست ده‌کریت وله پوشاکی جه‌نگه]، هه‌ستا بۆ سه‌ر به‌ردیک نه‌یتوانی بجیته سه‌ری، بۆیه طه‌لحه‌ی کوپی [عبیدالله القرشی که یه‌ک‌یکه له مژده پیدراوه‌کانی به‌هه‌شت و یه‌ک‌یکه له‌شه‌ش هاوه‌لی شوری. له سالی (۳۶) ی کوچی له پوژی شه‌ری (الجمل) دا کوژراو ته‌مه‌نی (۶۴) سال بوو] دانیشته له به‌رده‌می‌داو پیغمبه‌ریش^(ص) به‌سه‌ر پشتی‌دا سه‌رکه‌وت تاج‌چوه سه‌ر به‌رده‌ک‌ه‌و ده‌قه‌رموئ: بیستم ده‌یفه‌رموو: به‌هه‌شت واجب بوو بۆ طه‌لحه‌و به‌هه‌شتی بۆ خوی ده‌سته‌به‌ر کرد.

(۳) **هن المائب يزيد: ان رسول الله ﷺ كان عليه يوم أُحدِ درعان قد ظاهر بينهما**. اخرجہ ابوداود (۲۵۹۰) انظر (صحيح أبي داود) (۲۳۲۲) وهو حديث حسن.

واته: پیغمبری خوا^(ص) له پوژی (نوحد) دا دوو زری‌ی پویشی‌بوو وه به‌سه‌ر یه‌ک‌دا له به‌ری کردبوون [که هه‌مه‌ش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر گرتگی دان به‌ خو پاراستن له جه‌نگدا بۆ زیاتر هه‌لپه‌کردن و که‌لین نه‌دان به‌ دوژمن].

(۴) **هن انس بن مالك: ان النبي ﷺ دخل مكة (عام الفتح ۱۰هـ) وعلیه مغفر، فاما نومه**

میزه ره کهي ﴿﴾ ﴿﴾

پیغمبر ﴿﴾ له پوژي فهتحي مهككهدا میزه(عهمامه)یهکی پهشي له سهردا بوو^(۱) هندی جاريش له کاتي ووتاردا میزهري پهشي لهسهر دهکردو لویچکهي بهناو شانیدا بهر دهدايهوه^(۲) وه لهو بونهی ئی دهدا که قری پین بون خوش دهکرد^(۳).

قيل له: هذا ابنُ خَطْلٍ متعلق باستار الكعبة . فقال: ((اتلوه)). (قال ابن شهاب: وبلغني ان رسول الله ﴿﴾ لم يكن يومئذ محرماً). اخرج البخاری ومسلم (۱۲۵۷).

واته: پیغمبري خوا ﴿﴾ لهسانی فهتدا هاته ناو شاری مهككهوهو میغه ریکی لهسهر دا بوو [که پارچه یه که دروست کراوه له ناسن و به هندی سهر دروست دهکریت و دهچریت به شیوهی نهلقه له ژیر کلاوی قهلسوهکوه لهسهر دهکریت]. کاتي دایکهند پینان فرموو: نهوه (ابن خطل) ه خوی هملواسیوه به پهردهکاني کهعبدا. نهویش فرموی: بیکوژن [چونکه له ئیسلام هه لکه رابوویهوه موسلمانیکي خزمهتکاری خوی کوشنبوو]. ابن شهاب دهفرموی: وه پیم گه یشتوه که نهو پوژه پیغمبر ﴿﴾ ئیحصای نه به ستهبوو.

(۱) **من جابر قال: (دخل النبي ﴿﴾ مكة يوم الفتح وعليه عمامة سوداء)** اخرج مسلم.

واته: پیغمبري خوا ﴿﴾ له پوژي فهتحي مهككهدا که هاته ناو شاری مهككهوه میزه ریکی پهشي لهسهر کردبوو .

(۲) **من عمرو بن حريث: (ان النبي ﴿﴾ خطب الناس و عليه عمامة سوداء)** اخرج الترمذي و ابن ماجه (۳۵۸۴) و زاد فيه: **(يخطب على المنبر)** و أبو داود (۴۰۷۷) و لفظه: **(روایت النبي ﴿﴾ على المنبر وعليه عمامة سوداء قد أرخى طرفها بين كتفيه)** و اخرج مسلم (۱۲۵۹) و النسائي .

واته: پیغمبري خوا ﴿﴾ لهسهر مینبهر ووتاری دهداو بینیم میزه ریکی پهشي لهسهر کردبوو لویچکهي بهناو شانیدا بهردابوویهوه .

ومن ابن عمر قال: (كان النبي ﴿﴾ إذا اتمَّ سَلَّ عمامته بين كتفيه). قال نافع: وكان ابن عمر يفعل ذلك، قال عبيدالله: و رأيت القاسم بن محمد و سألما يفعلان ذلك) اخرج الترمذي (۱۷۳۶) وهو مما تفرد به وقال: حسن غريب، قال الالباني: (وقد خرجته و ذكرت له طرفاً و شواهد يتقوى بهاني الصحیحة) (۷۱۶) وهو حديث صحيح .

واته: پیغمبري خوا ﴿﴾ که میزهري لهسهر دهکرد لویچکهي بهناو شانیدا بهر دهدايهوه . نافع دهفرموی: ابن عمریش ههر ای دهکرد . عبيدالله دهفرموی: وه قاسمی کوری محمد و سالمیش بههه مان شیوهیان دهکرد .

(۳) **من ابن عباس: (النبي ﴿﴾ خطب الناس و عليه عمامة نسَاء)** رواه الترمذي و أصل

کراس دامین (إزاری پیغمبهری خوا) ﴿﴾

پیغمبهری خوا ﴿﴾ که وه‌فاتی کرد کراسیکی پوو او و پژو، له‌گه‌ل کراس دامینیکی نه‌ستوری له‌به‌ردا بوو^(۱) وه پۆشاکه‌کی تا ناوه‌راستی قاچی پیروزی دهات^(۲) وه ده‌یفه‌رموو: پۆشاک مانی نیه له خوار قوله‌پئ‌وه^(۳).

هذا الحديث عند البخاري عن ابن عباس قال: (خرج رسول الله وعليه ملحفة متعلفاً بها على منكبيه وعليه صابئة دسما) وزاد فيه فضل الانصار . ورواه أحمد (۲۲۳/۱) مختصراً مثل رواية الترمذي .

واته: پیغمبهری‌خوا ﴿﴾ ووتاری ده‌داو میزه‌ریکی له‌سه‌ردا بوو ره‌نگی عه‌تری قژی پیوه دیار بوو. له ریوایه‌ته‌که‌ی تردا: پیغمبهری خوا ﴿﴾ له‌مال ده‌رچوو مل پیچینکی به‌سه‌ر شانه‌وه پیچابوو، وه میزه‌ریکی له‌سه‌ردابوو شوینه‌واری بۆن وعه‌تری قژی پیوه بوو .

(۱) **هن ابي بركة من ابيه | ابيه هو ابوموسى الأشعري الصحابي المشهور | قال: (اخرجت ابنا عائشة رضی‌الله عنها) كساءً مكبداً، وإزاراً فليظا . فقالت: قبض روح رسول الله ﴿﴾ في هذين** أخرجه مسلم (۲۰۸۰) وأبو داود (۴۰۳۶) وابن ماجه وأخرجه البخاري في اللباس والخمس .

واته: عایشه (ره‌زای خوای ئی بییت) پۆشاکیکی پورتوکاوو کراس دامینیکی (إزار) که بریتی‌یه له‌و پۆشاکه‌ی له ناوقه‌د به‌ره‌وخوار داده‌پۆشن[[] نه‌ستوری بۆ هیئایینه ده‌ره‌وه‌و فه‌رموو: که پیغمبهری خوا ﴿﴾ وه‌فاتی کرد ئەم دووانه‌ی له‌به‌ردا بوو .

(۲) **هن الاشعث بن سليم قال: سمعت عمي فحدثت من عمها قال: (بينا انا امشي بالمدينة إذا انسان خلفي يقول: (ارفع إزارك، فإنه اتقى)). فإذا هو رسول الله ﴿﴾ فقلت: يا رسول الله إننا هي بركة ملكاء، قال: ((أما لك في أسوة)). فنظرت فإذا إزاره إلى نصف ساقيه). أخرجه أحمد والبيهقي (الجامع الصغير) قال الالباني: وأخرجه أبو الشيخ ص(۱۰۸) مختصراً من الوجه المذكور، وعمه الاشعث لأتعرف: لكن الحديث شاهد يتقوى به من حديث الشريد بن سويد خرجته في (الصحيحه) (۱۴۴۱) .**

واته: نه‌شعه‌ی کوپی سوله‌یم ده‌فه‌رموو: له پورم بیست [که ناوی نه‌زانراوه] نه‌ویش له مامی‌یه‌وه ده‌گێرایه‌وه که‌ناوی عبیدی کوپی خالد المحاربی‌یه که فه‌رمویه‌تی: جارئیکیان له ناوشاری مه‌دینه‌دا ده‌پۆیشتم به‌پێندا یه‌کیک له دوامه‌وه فه‌رموو: کراس دامینه‌که‌ت به‌رن بکه‌ره‌وه‌و هه‌لی بکه چونکه نه‌وه پاک تره له پیسی. که‌ناورم دایه‌وه بینیم پیغمبهری خوایه ﴿﴾ منبش ووت: نه‌ی پیغمبهری خوا ﴿﴾ خۆ ئەمه پۆشاکه‌کی خه‌تی ره‌ش و سه‌پی تێدایه‌. فه‌رموو: ئایامن سه‌رمه‌شق و پیشه‌نگ نیم بۆت. که ته‌ماشام کرد خۆی کراس دامینه‌که‌ی تا ناوه‌راستی قاچه‌گانی بوو .

(۳) **هن حذيفة بن اليمان قال: (أخذ رسول الله ﴿﴾ بعضلة ساقى اوساه، فقال: (هذا موضع**

دانیشتن و شان دادانی

پیغمبه‌ری خوا^(۱) هه‌ندی جار له مرگه‌وتدا به پشتدا راده‌کشاو قاچی ده‌خسته سهر یه‌ک^(۱) وه هه‌ندی جار که له مه‌جلیس یان مرگه‌وتدا داده‌نیشت پشت و هه‌ردوو قاچه‌گانی به ده‌ستی کۆده‌کرده‌وه به شیوه‌ی (احتباء)^(۱).

الزّار ، قرن ایت فاسفُل ، قرن ایت فلا حق للزّار فی الکعبین (أخرج الترمذي (۱۷۸۴) وابن ماجه (۲۰۷۲) والنسائی والطیالسی . قال الألبانی و اسناده صحیح لغیره (الصحیحة) (۲۲۶۶)

واته: حوزنه‌یغه ده‌فه‌رمویت: پیغمبه‌ری‌خوا^(۱) نیسکانی خوار نه‌ژنۆی قاچی من یان قاچی خۆی گرت و فه‌رموی: ئەمه شوینی کراس دامینه. ئەگەر نا خوارتر، ئەگەر نا ئەوا پۆشاک مافی نی‌یه قوله‌پێ‌یه‌کان دابیووشی .

(۱) هن عباد بن نعيم هن همه: انه رأى النبي ﷺ مستلقياً في المسجد ، واضعاً إحدى رجليه على الأخرى. أخرجه البخاری ومسلم (۲۱۰۰) وأبو داود و النسائی وغیرهم.

واته: عبادی کورپی ته‌میب له مام‌یه‌وه ده‌گێرتیته‌وه [که ناوی عبدالله ی کورپی زه‌یدی کورپی عاصمی کورپی محمدی هاوه‌لی به‌ناوبانگه. ده‌لین ئەو که‌سه‌یه که موسه‌یله‌مه‌ی درۆزنی کوشت] که پیغمبه‌ری^(۱) بی‌نیوه له‌مرگه‌وتدا راکشاه‌وه‌قاچیکی خسته‌وته سهر قاچه‌که‌ی تری.

(۲) هن ابي سعيد الخدري قال: كان رسول الله ﷺ إذا جلس في المسجد (في نسخة: في المجلس) احتبى يديه. أخرجه البيهقي وأبو داود (۴۸۴۶) قال الألباني و اسناده ضعيف جداً لكن له شواهد كثيرة تدل على أن له أصلاً أصيلاً بعضها في مسلم وقد خرجتها والحديث في (الصحیحة) (۸۲۷) واته: پیغمبه‌ری خوا^(۱) ئەگەر له مرگه‌وت یان مه‌جلیسدا دانیشتتایه به هه‌ردوو ده‌ستی پشت و هه‌ردوو قاچه‌گانی کۆده‌کرده‌وه [که ئەم شیوه دانیشتنه جێی پال دانه‌وه ده‌گرتیته‌وه به دیواریکه‌وه] .

هه‌ندئێ جاریش شانی داده‌دایه سه‌ر پشتییه‌ک له‌لای چه‌پی‌یه‌وه^(۱) وه به پراکشاری‌یه‌وه هه‌رگیز خواردنی نه‌خواردوه^(۲).

(۱) **هن جابر بن سمرة قال: (رایت رسول الله ﷺ متكئا علی وسادة علی یساره). أخرجہ الترمذی (۲۷۷۱) وأبو داود (۳۱۴۳) وحسنه الترمذی وهو علی شرط مسلم. وأخرجه غیرهم .**
 واته: پیغمبری خوا **ﷺ** بینی شانی دادابوو له‌سه‌ر پشتییه‌ک له‌لای چه‌پی‌یه‌وه .

وهن عبد الرحمن بن ابي بكرة عن ابيه وهو ابو بكرة نفع بن الحارث صحابي مشهور بكنيته نزل من الطائف من بكرة تعلق بها فكناه النبي ﷺ بابي بكرة وكان مثل النمل من العبادة | قال: قال رسول الله ﷺ: ((ألا أحذركم (في نسخة: أخبركم) باكبیر الكبائر))؟ قالوا: بلى یا رسول الله، قال: ((الإشراك بالله ، ومقوق الوالدین)) قال: وجلس رسول الله ﷺ وكان متكئا قال: ((وشهادة الزور أو قول الزور)). قال: فما زال رسول الله ﷺ یقولها حتی قلنا: لیته سکت). أخرجه البخاری ومسلم.

واته: ئایا هه‌والتان بده‌مێ گه‌وره‌ترینی گونا‌هه‌ گه‌وره‌کان کاما‌نه‌ن؟ وتیان: به‌ئێ‌ئێ‌ی پیغمبری خوا **ﷺ**، فه‌رمووی: هاویه‌ش پیرپاردان بۆ خوا، وه ئازاردانی دایک و باوک. ده‌فه‌رمووی: پیغمبری‌خوا **ﷺ** پراکشابوو هه‌ستا دانیش‌ت و فه‌مووی: وه شایه‌تی درۆ یان قسه‌ی درۆ. ئه‌فه‌رمووی: به‌رده‌وام پیغمبری‌خوا **ﷺ** ئه‌م دوو‌انه‌ی دووباره‌ ده‌کرده‌وه هه‌تا ووتتان: خۆزگه‌ بێ‌ده‌نگ ده‌بوو .

(۲) **هن ابي جيفة قال: قال رسول الله ﷺ: ((أما أنا فلا أكل متكئا، لا أكل متكئا/۱۲۵))**
 أخرجه البخاري وابوداود(۳۷۶۹) والترمذی(۱۸۳) وقال: حديث حسن صحيح. انظر الإرواء (۱۹۶۶)

واته: من هه‌رگیز به‌پراکشانه‌وه خواردن ناخۆم .

ښیوازی خواردنی

پیغمبهری خوا ﷺ به هرسئ په‌نجه‌ی (گه‌وره‌و شایه‌تمان و ناوه‌پراست) خواردنی ده‌خواردو دوايی پيش ښه‌وی ده‌ستی بسپریت ده‌لیسا‌نه‌وه^(۱) هه‌ندئ جار ښه‌ونده برسی ده‌بوو نه‌یده‌توانی دابنیشی به‌ته‌واوی و به‌پالدا‌نه‌وه به‌شتیکه‌وه خواردنی ده‌خوارد^(۲). وه مه‌رگین خیزان وکس وکاری پیغمبهر ﷺ دوو پوژ له‌سه‌ر یه‌ک تیریان نه‌خواردوه له‌نانی‌گه‌نم و جو تا وه‌فاتی کرد^(۳).

(۱) **عن ابن کعب بن مالک عن أبيه قال: (كان رسول الله ﷺ يأكل باسابعه الثلاث ويلقئهن).** أخرجه الترمذی وأحمد ومسلم (۲۰۲۲) ولفظه عن كعب: **(وآيت النبي ﷺ يلقي اسابعه الثلاث من الطعام) وفي رواية لمسلم: (ويلقي يده قبل أن يمسحها)** وأبو داود (۲۸۴۸).

واته: پیغمبهری خوا ﷺ به‌هرسئ په‌نجه‌ی (گه‌وره‌و شایه‌تمان و ناوه‌پراست) خواردنی ده‌خواردو پيش ښه‌وی ده‌ستی بسپریت ده‌لیسا‌نه‌وه .

(۲) **انس بن مالك يقول: (أتى رسول الله ﷺ بتمر، فراهه يأكل وهو متع من الجوع).** أخرجه مسلم (۲۰۴۴) وأبو داود (۲۷۷۱) والنسائي و الترمذی .

واته: خورمایان هی‌نا بؤ پیغمبهری‌خوا ﷺ بینیم له برساندا نه‌یده‌توانی دانیشی و پشتی دابووه ده‌یخوارد. [الاقعاء]: واته پشت دانه‌وه، مه‌به‌ست پی‌ی لیره‌دا ښه‌ویه که له‌سه‌ر سمتی دابنیشی و همدوو قاچی به‌لاوازی‌یه‌وه بنیته سهر زه‌وی. پروانه (النهاية).]

(۳) **عائشة أنها قالت: (ما سمع آل محمد ﷺ من خبز الشعير يومين متتابعين حتى قبض رسول الله ﷺ)** أخرجه الترمذی (۲۳۵۸) ومسلم (۲۹۷۰) وابن ماجه و قال الترمذی: حسن صحيح . ورواه البخاری لفظ: **(.... من طعام البر ثلاث ليال تباعاً....)**

واته: خیزان و کس و کاری محمد ﷺ دوو پوژ له‌سه‌ر یه‌ک تیریان نه‌خوارد له‌نانی جو مه‌تا وه‌فاتی کرد . له‌پروایه‌ته‌که‌ی تردا : له‌نانی گه‌نم سئ پوژ له‌سه‌ر یه‌ک تیریان نه‌خوارد .

وه زۆریه‌ی نانیان نانی جو بووه‌و زۆر ئیواره‌ش به‌ی شیبو سه‌ریان دهنایه‌وه^(۱) وه‌په‌یغه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ له‌سه‌رمیژ نانی نه‌خواردوه، به‌لکو له‌سه‌ر زه‌وی داده‌نیششت و له‌په‌رده‌می‌دا هه‌رگیز زه‌لاته‌و وورده شتی له‌م بابه‌ته نه‌بووه که

ابا أمانة الباهلي يقول: (ما كان يُفْتَلَّ من أهل بيت رسول الله ﷺ خبز الشعير)، أخرجه الترمذي (۲۳۶۰) وقال: حديث حسن صحيح . رواه أحمد وابن سعد ۴۰۱/۱ .

واته: هه‌رگیز نانی جو له‌خانه‌واده‌و که‌س و کاری پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ زیاد نه‌ده‌بوو وه نه‌ده‌مایه‌وه .

(۱) من ابن عباس قال: (كان رسول الله ﷺ يبيت الليالي المتتابعة طويلاً هو وأمه لا يصدون شئاً، وكان أكثر خبزهم خبز الشعير)، أخرجه الترمذي (۲۳۶۱) وقال: حسن صحيح، وابن ماجه وابن سعد ۴۰۰/۱ وهو مخرج في الصحيحة (۲۱۱۹) .

واته: جاری وا ده‌بوو چه‌ندان شه‌و راده‌بوورد به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ و خه‌زانه‌کانی‌داو شیبویان نه‌بووه تا بیخۆن، وه زۆریه‌ی نانیان نانی جو بوو .

ابوحازم من سهل بن سعد انه قيل له: (اكل رسول الله ﷺ التني يعني التوراي؟ فقال سهل: ماراي رسول الله ﷺ التني حتى تني الله مزوجل، فقيل له: هل كانت لكم مناخل على عهد رسول الله ﷺ؟ قال: ما كانت لنا مناخل. قيل: كيف كنتم تصنعون بالشعير؟ قال: كنا ننفخه فيطير منه مطار (ثم تروي) ثم نقتنه)، أخرجه الترمذي (۲۳۶۵) وقال: حديث حسن صحيح. وفاته البخاري وابن ماجه (۳۳۷۵) و أحمد وابن سعد.

واته: په‌رسیاریان له‌سه‌هلی کوپی سه‌عد کرد: ئایا پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ نانی ئاردی وورده‌و سپی خواردوه؟ سه‌هلیش فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ تا گه‌یشت به‌ خوای په‌ره‌ردگارو وه‌فاتی‌کرد به‌چاوی خۆی ئاردی ووردی نه‌بینی. وتیان: ئایا له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ هه‌یله‌کتان هه‌بوو؟ فه‌رموی: نه‌خه‌یر هه‌یله‌کمان نه‌بوو. وتیان: نه‌ی چیتان ده‌کرد له‌ جو. فه‌رموی: دوا‌ی کوته‌ی و هه‌رینه‌ی فوومان لی ده‌کرد ئه‌وه‌ی لی پی‌زی ده‌پویششت پاشان ئاومان ده‌کرد به‌سه‌ری‌داو ده‌مانشیلاو ده‌مانکرد به‌هه‌ویر .

ناره زووی مروّقه زیاد دهکات بۆ خواردن^(۱) گوشتی مریشکی خواردوه^(۲) فەرموویەتی: زەهیت لە داریکی پیروژه^(۳) وە لە مزگەوتدا خواردنی خواردوه^(۴).

(۱) **عن انس بن مالك قال: (ما اكل نبي الله ﷺ على حيوان ولا في سكرجة، ولا خبز له مرقق) قال: فقلت لقتادة: فعلام كانوا ياكلون؟ قال: هلمى هذه السفرى** أخرجه الترمذي (۲۳۶۴) وقال: حديث حسن صحيح، والبخارى وابن ماجه والنسائي.

واته: پیغمبري خوا^(۵) هەرگیز لەسەر مێزۆ تەبێکە نانی نەخواردوه و لە (سُكْرَجَه) شیدا نەخواردوه [کە دەفریکی بچوکه شتیکی کەمی تی دەکریت بۆ زیادە ناره زووی خواردن کردنەوهو (إشتهاء) وەکو زەلاتەو ترشیاات و...] وە ئاردی سببی و وردی بۆ نەکراوه بەنان. دەفەرمویت: لە قەتادەم پرسی: ئەی لەسەرچی نانیان دەخوارد؟ فەرمووی: لەسەر ئەم سفردە خواردنانه [سفردهش ئەوهیه کە دادەخریت لە زەویدا شێر لە پیستە دروست بکریت یان پۆشاک و پەرۆ].

(۲) **عن زَئِدِ بْنِ جَرْمِي قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ فَأَتَانِي بِلَحْمِ دَجَاجٍ، فَتَنَحَسَى رَجُلٌ مِّنَ الْقَوْمِ، فَقَالَ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُهَا تَأْكُلُ شَيْئًا فَحَلَفْتُ أَنْ لَا آكُلَهَا، قَالَ: (أَنْ لَّنِي رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) يَأْكُلُ لَحْمَ الدَّجَاجِ. وَبِإِثْبَابِ عَنِّ قَالَ: (كُنَّا عِنْدَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: فَتَقَدَّمَ طَعَامُهُ، وَقَدَّمَ فِي طَعَامِهِ لَحْمَ دَجَاجٍ، وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ مِّنْ بَنِي تَيْمِ اللَّهِ، أَحْمَرُ كَأَنَّهُ مَوْلَى. قَالَ: فَلَمْ يَنْهَ فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى: (أَنْ لَّنِي قَدْ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) أَكَلَ مِنْهُ)، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُهَا يَأْكُلُ شَيْئًا فَحَلَفْتُ، فَحَلَفْتُ أَنْ لَا أُطْعِمَهُ أَبَدًا)** أخرجه البخارى ومسلم والترمذي (۱۸۲۷) وقال: حديث حسن صحيح.

واته: نێمه لەخزمەت ابوموسادا بووین خواردنیان بۆ هێناو گوشتی مریشکی تیاوو. لە ناو مەجلیسەکەدا کابرایەکی سوورکاری تیدا بووکه لە ئەوەی (تیم الله) بوو لەخزمەتکار دەچوو کشایە دوووه (یان ئەهاتە پێشەوه). ئەبوموسا پێی فەرموو: تزیك بەرەوه من بینیموه پیغمبر^(۶) لە گوشتی مریشکی خواردوه. ئەویش ووتی: من بینیم کە شتیکی پیسی خواردو قیزم ئی کردوه، بۆیه سویندم خواردوه کە هەرگیز نەبخۆم.

(۳) **عن أبي أسيد قال: قال رسول الله ﷺ: ((كلوا الزيت، وأذنوا به، فإنه من شجرة مباركة)).** أخرجه الترمذي (۱۸۵۲) واستغربه لكن حسنه الاباننى كما في الصحیحة (۲۷۹) وله طريق أخرى فيه .
واته: زەهیت زەهیتون بخۆن و سەرپویشی خۆتانى پێ چەور بکەن چونکە لە داریکی پیروژه .

(۴) **عن عبد الله بن الحارث قال: (أكلنا مع رسول الله ﷺ شواء في المسجد). أخرجه ابن ماجه في موضعين (۲۳۱۱) وفيه ابن لهيعة و (۲۳۰۰) واسناده صحيح لكن ليس فيه ذكر (الشواء) وحسنه**

وه ئەم شتانه‌ی به‌لاوه‌ خووش بوووه‌ حەزى ئى كردوووه : سرکه(خەل)^(۱) وه کوله‌که^(۲) ، هەل‌واو هەنگوین^(۳) . وه حەزى له‌ گوشتى سەر ئىسقانى قولى مەرپومالات

البوصيرى فقصرو. وصحه ابن حبان (۲۲۲) وأحمد .

واته : جارێکیان له‌گەڵ پیغمبری خوادا ﴿ﷺ﴾ له‌ مزگه‌وتدا گوشتى برژاومان خوارد .

(۱) **هن جابر بن عبدالله قال : قال رسول الله ﴿ﷺ﴾ : (نِسْمُ الْإِذَامِ الْخَلُّ)** أخرجه الترمذي (۱۸۴۰) ومسلم وأبو داود (۲۸۲۰) والنسائي .

واته : خوشتريڻ پى‌خۆر سرکه‌يه .

(۲) **هن حكيم بن جابر عن ابيه قال : دخلت على النبي ﴿ﷺ﴾ فرأيت عنده دباء يُقَطَعُ، فقلت: ما هذا؟ قال: ((كثير به طعامنا))**. أخرجه ابن ماجه (۳۲۰۴) والترمذي (۱۸۵۰) وصححه اسناده الالباني

وأخرجه أبو الشيخ والطبراني .

واته : چوومه مانه‌وه بو‌ خزمه‌ت پیغمبر ﴿ﷺ﴾ له‌لايدا کوله‌که‌م بينى له‌ت ده‌کرا، وتم : ئەمه چى‌يه؟ فه‌رمووى : خواردنه‌که‌مان زۆرى له‌مه‌يه . يان : خواردنه‌که‌مانى پى‌ زۆر ده‌که‌ين .

ابوعيسى ده‌فه‌رموى : ئەو جابره جابرى كورى طارقه‌و ده‌لێن : ابن ابى طارق يه‌کێکه‌ له‌ هاره‌لانى پیغمبر ﴿ﷺ﴾ وه جگه‌ له‌م فه‌رموده‌يه هيجى ترمان نه‌زانىوه که گێرايێتى‌يه‌وه .

وهن انس بن مالك قال : (كان النبي ﴿ﷺ﴾ يعجبه الدُّبَاءُ، فَأَتَى بِطَعَامٍ، أَوْ دُهْنٍ لَهُ، فَبَجَلَتْ أَكْتَبُهُ، فَاضْعَه بَيْن يَدَيْهِ، لَمَّا أَهْلَمَ أَنَّهُ يَجْه). أخرجه الترمذي بألفاظ متقاربة (۱۸۵۰) و(۱۸۵۱) وأبو داود ومسلم (۲۰۴۱) والبخارى .

واته : پیغمبرى خوا ﴿ﷺ﴾ حەزى له‌کوله‌که‌ بوو . جارێکیان خواردنیان بو‌ هینا، يان ده‌عه‌وتیان کردبوو بۆى، منیش به‌دواى کوله‌که‌کانى ناوشله‌که‌دا ده‌گه‌رام و ده‌مخسته به‌رده‌مى له‌به‌رئەوه‌ى ئەمرانى حەزى ئى ده‌کات .

وفى طريق ثابته (۱۶۳) : (إن خياطاً دعا رسول الله ﴿ﷺ﴾ لطعام صنعته، قال انس: فأنحمت مع رسول الله ﴿ﷺ﴾ إلى ذلك الطعام، فترأب الى رسول الله ﴿ﷺ﴾ خبزاً من شعير، ومراً (وفى طريق ثابته: ثريداً عليه دباء/ ۳۳۴) فيه دباء وقد يد ، قال انس: فرأيت النبي ﴿ﷺ﴾ يتبع الدُّبَاءَ حوالى التمسعه، (وكان يحب الدُّبَاءَ) فلم أزل أحبُّ الدُّبَاءَ من يومئذ).

کردوه^(۱). وه هندی جار دهست نویژی دهگرت دواى خواردنی^(۲).

(۱) من جابر بن عبدالله قال: أتانا النبي ﷺ في منزلنا، فنجبنا له شاة فقال: ((كانهم ملموا أنا صب اللحم)). وفي الحديث قصة ... قال الألباني: إسناده صحيح رجاله كلهم ثقات وأخرجه الدارمي وأحمد (۳۹۷/۳ و ۳۹۸) عنه مطولاً جداً. ثم رواه أحمد ۳۰۲/۳ من طريق أخرى نحوه مختصراً ومى طريق المؤلف (الترمذی) رحمه الله. ولفظه: (أتيت النبي ﷺ أستعينه في دين كان على أبي. قال: فقال: أتيتكم. قال: فقلت للمرأة: لا تكلمي رسول الله ﷺ ولا تسأليه. قال: فاتنا فنجبنا له داجناً كان لنا. فقال: ((يا جابر إنا نكرم حبننا للحم)). قال: فلما خرج قالت له المرأة: صل علي وعلى زوجي، أو صل علينا. قال: ((اللهم صل عليهم)). قال: فقلت لها: أليس قد نهيتك. قالت: ترى رسول الله كان يدخل علينا ولا يدعونا لنا !!).

واته: پیغه‌مبه‌ر ﷺ هات بۆ مالمان و مه‌رێکمان بۆ سه‌ربرێ، نه‌ویش فه‌رموی: وه‌کو شه‌وی زانییبتیان که حه‌زمان له‌گۆشته. له‌په‌روه‌یه‌ته‌که‌ی ته‌ردا: هاته‌ه خه‌زه‌ته پیغه‌مبه‌ر ﷺ تا یارمه‌تیم بدات بۆ دانه‌وه‌ی قه‌رزێک که له‌سه‌ر باوکم بوو. ده‌فه‌رموی: شه‌ویش فه‌رموی: دیمه‌ه مالتان، ده‌فه‌رموی: به‌ خه‌زانه‌که‌م ووت: قسه‌ له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا ﷺ مه‌که‌و داواى هه‌چێ ئی نه‌که‌یت، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ هات و دابه‌سته‌یه‌که‌مان هه‌به‌و بۆمان سه‌ربرێ. شه‌ویش فه‌رموی: شه‌ی جابر شه‌لێ زانیتان حه‌زمان له‌گۆشته. ده‌فه‌رموی: کاتێک ره‌وشته‌ ژنه‌که‌م پێی فه‌رموو: شه‌ی پیغه‌مبه‌ری‌خوا دوعابکه‌ بۆ من و مه‌یژه‌که‌م، یان دوعامان بۆ بکه، شه‌ویش فه‌رموی: خوایه‌ به‌زه‌یه‌یت پێیاندا بێته‌وه. ده‌فه‌رموی: دواى منیش پێم ووت: شه‌رێ ئافه‌ره‌ته‌م ووت داواى هه‌چێ ئی نه‌که‌یت، شه‌ویش ووتی: نایا تو وا ده‌به‌ینیو پێته‌ وایه پیغه‌مبه‌ر ﷺ بێته‌ مالمان و دوعامان بۆ ناکات!!

(۲) من جابر قال: (خرج رسول الله ﷺ وأنا معه، فدخل على امرأة من الأنصار، فنجبت له شاة، فأكل منها، وأتته بقتاع من رطب فأكل منه، ثم توشا للظهور وصلى، ثم انصرف، فاتته بعلاء من عبادة الشاة، فأكل، ثم صلى العصر، ولم يتوشا). أخرجه أصحاب السنن. الترمذی (۸۰) وقال الألباني: إسناده صحيح.

وه حهزی له خورما^(۱) وه پاشماوهی کوتایی خواردنه که ی دهکرد^(۱) نه گهر خواردن

واته: پیغمبهری خوا^(ﷺ) له مال در چوو منیش له خزمه تییدا بووم، چووہ مالی نافرته تیک له نافرته تانی نه نصار، نه ویش مہرکی بۆ سہر بری و لئی خوارد، وه سینییہ کی پر له خورمای نهرم و تہری بۆ هینا و له ویشی خوارد، پاشان دەست نوژی هه لگرت بۆ نوژی نیوہرۆ نوژی کرد، پاشان گہرایه وه وه نافرته هه ندیک له پاشماوهی گوشتی مہرہ کی بۆ هینایه وه، نه ویش لئی خوارد و پاشان نوژی عہسری کرد و دەست نوژی شیئہ نگرته وه .

وهن ابی هريرة (رض): (انه رأى رسول الله ﷺ) توسا من نور أقط، ثم وآه أكل من كتف شاة، ثم صلى ولم يتوضأ. أخرجه ابن ماجه (٤٩٢) ولفظ: (أكل ﷺ) كتف شاة فمضمض وغسل يديه وصلى) وابن خزيمة في صحيحه (٤٢) وابن حبان (٢١٧) وقال الالبانى: اسناد حديث الباب صحيح على شرط مسلم، والترمذى (٧٩) مرفوعاً بلفظ: ((الوضوء مما مست النار ولو من نور أقط)). قال: فقال له ابن عباس: يا أبا هريرة! أتوضأ من اليمن!! أتوضأ من الحميم!! قال: فقال أبو هريرة: يا ابن أخي إذا سمعت حديثاً من رسول الله ﷺ فلا تضرب له مثلاً).

واته: له نه بو مہرہرہرہ که وا پیغمبهری خوا^(ﷺ) بینیه دەست نوژی شتوہ دواى خواردنی پارچہ که شکیک، پاشان بینویوه تی له شانى مہرکی خواردوه نوژی کردوه و دەست نوژی نهشتوہتوہ .

(۱) **هن أم المنذر قالت: دخل علي رسول الله ﷺ و معه علي. ولنا دوال معلقة، قالت: فحصل رسول الله ﷺ ياكل، وعلي معه ياكل، فقال رسول الله ﷺ لعلي: (مه ياهلي فإنك تاقه)). قالت: فجلس علي والنبي ﷺ ياكل، قالت: فحصلت لهم سلقاً وشعيراً، فقال النبي ﷺ لعلي: (من هذا فاصب، فإن هذا أوفى لك)).** أخرجه ابوداود (٢٨٥٥) وابن ماجه والنسائي والحاكم (٤٠٧/٤) وقال: صحيح الاسناد وواقه الذهبي. والترمذى وقال حديث جيد غريب. والحديث حسن انظر (الصحيحه) (٥٩). واته: پیغمبهری خوا^(ﷺ) هات بۆ مالمان و عه له گه لندا بوو. هیشوویه که له خورمای هه لو اسراومان هه بوو، پیغمبهر^(ﷺ) دهستی کرد به خواردنی و عه ییش له گه لی دهی خوارد، پیغمبهری خوا^(ﷺ) به عه له فرموی: بهسه تو هه خو نهی عه لی ده میک نیبه نه خو ش بوویت . ده فرموی: نه وه بوو عه لی دانیش و پیغمبهر^(ﷺ) لئی ده خوارد. ده فرموی: منیش چوو خواردنیک بۆ لیئان که پیک هاتبوو له سلق و جۆ.

نه‌بوایه به‌پوژوو دهبوو^(۱) وه دواى نان خواردن ده‌ستی ده‌سپى^(۲). وه ده‌یفه‌رموو: له

پیغمبهر ﷺ به‌ عه‌ل فه‌رموو: نا له‌مه بخۆ، شه‌مه باشته بۆ تو.

(۱) **هن انس ان رسول الله ﷺ: (كان يصعبه الثقل). قال عبدالله: يعني ما بقي من الطعام.**
 أخرجه أحمد والحاكم (الجامع الصغير) وابن سعد (۲۹۳/۱) وأبو الشيخ والحاكم (۱۱۵-۱۱۶) وبيضا
 له هو و الذهبي، وأسناده صحيح على شرط الشيخين وزاد ابن سعد: (يعني التريد).
 واته: پیغمبهرى خوا ﷺ چه‌زى له پاشماوه‌ی کوتایى خواردن ده‌کرد (واته له
 تريتدا).

(۲) **هن عائشة ام المؤمنين (رضي الله عنها) قالت: كان النبي ﷺ ياتيني فيقول: ((أمنك فداء
 ؟)) فأقول: لا، فيقول ((إني سائم)) قالت: فأتاني يوماً، فقلت: يا رسول الله! إنه أهديت لنا هدية،
 قال ((وما هي؟)) فقلت: حيس. قال: ((أما إني أصبحت سائماً)). قالت ثم أكل / أخرجه الترمذي
 (۷۲۴) وقال حديث حسن. وهو مخرج في الإرواء الغليل (۹۶۵)، وفي مسلم (۱۹۵۱، ۱۹۵۰) وغيره: (لقد
 كان النبي ﷺ يدخل البيت ويقول: ((هل عندكم طعام))؟ يقولون: ما عندنا. فيقول: ((اللهم انسي
 سائماً)).**

واته: عائشه ده‌فه‌رمویت: پیغمبهرى خوا ﷺ عاده‌تى وابوو ده‌هاته ماله‌ره بۆ لام و
 ده‌یفه‌رموو: خواردنت لایه؟ [واته‌خواردنتی به‌یانی؟] منیش ده‌مووت: نه‌خیر. نه‌ویش
 ده‌یفه‌رموو. ده‌ی که‌واته شه‌مړۆ به‌ پوژووم. ده‌فه‌رمویت: پوژۆک هات بۆ مالم و عه‌رم‌م کرد:
 شه‌ی پیغمبهرى خوا دیاری‌به‌کیان بۆ ناردوین. فه‌رموو: کامه‌یه و چیه‌یه؟ ووت(چه‌یس)ه
 [که‌ بریتى‌یه له خورما له‌گه‌ل پوژن و که‌شک یان نارد تیکه‌ل ده‌کرت [شه‌ویش فه‌رموو: من
 شه‌م به‌یانی‌یه به‌پوژووویوم. ده‌فه‌رمویت: پاشان لایى خوارد. [شه‌مش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر
 شه‌ره‌ی که‌ دروسته پوژووی سوننه‌ت بشکینرت].

(۳) **هن ابن عباس: ان رسول الله ﷺ خرج من الصلاة، فُقربَ إليه الطعام، فقالوا: ألا تأتیک
 بوضوء؟ قال: ((إنما أمرت بالوضوء إذا قمت إلى الصلاة)). وفي رواية / ۱۸۷: فقال: ((أُسلني فانوضأ)).**
 رواه ابو داود (۳۷۶۰) والنسائي والترمذي فيه(۱۸۴۸) ومسلم بنحوه. وقال الترمذي: حديث حسن
 صحيح.

سهرده‌تاوه (بسم الله) بکهن نه‌گهر بירתان چوو بلین (بسم الله اوله و آخره)^(۱). وه که

واته: پیغمبري خوا ﴿ﷺ﴾ له‌سهرناو هاته دهره‌وهو خواردنیکی ئی نژیک کرایه‌وهو پی‌یان فرموو: نایا ناوی دست نویژت بؤ ناماده نه‌کهن؟ نه‌ویش فرمووی: فرمانم پی کراوه که له‌کاتی هه‌ستانم بؤ نویژت دست نویژت بشؤم. له‌ریوایه‌ته‌که‌ی تردا: نایا نویژت ده‌که‌م تا پی‌ویست بکات ده‌ست‌نویژت بشؤم!؟

وه دست سیرینی له‌م فرموده‌یه‌دا دیاره: عن کعب: (رایت النبي ﴿ﷺ﴾ یلق اصابعه الثلاث من الطعام) و بی روایه‌ی لمسلم: (و یلق یده قبل ان یمسها).

واته: پیغمبري خوام ﴿ﷺ﴾ بیینی هه‌رسن پهنجه‌ی (له‌ریوایه‌ته‌که‌ی تردا: ده‌ستی) ده‌لیسایه‌وه پیش نه‌وه‌ی بیسیریت .

به‌لام فرموده‌که‌ی سه‌لمان که‌باسی ده‌ست نویژت‌گرتن یان ده‌ست شتن دکات که به‌ره‌که‌ته له‌پیش وپاشی نان خواردنه‌وه، فرموده‌یه‌کی ضعیفه (سلسله الضعیفة ۱۶۸).

(۱) من عائشة قالت: قال رسول الله ﴿ﷺ﴾: ((إذا أكل أحدكم فتنی أن یدکر الله تعالی علی طعامه فلیقل: (بسم الله اوله و آخره)).)) اخرجہ ابوداود (۳۷۶۷) والنسائی والترمذی (۱۸۵۹) وقال: حدیث حسن صحیح. انظر ارواء الخلیل (۱۹۶۵) والكلم الطیب (۱۸۲) .

واته: نه‌گهر یه‌کیک له‌ئیهه خواردنی خواردو بیری چوو ناوی خوا‌ی گه‌وره به‌ینئی له‌سهره‌تایه‌وه نه‌وا که‌ی بیری هاته‌وه با بلن: به‌ناوی خوا له‌سهره‌تاو کۆتاییه‌که‌ی‌دا.

وهن فمر بن ابي سلمة انه: دخل علی رسول الله ﴿ﷺ﴾ وعنده طعام فقال: ((ان یتبني! فسم الله تعالی، وکل یمینک، وکل مما یمینک)). اخرجہ البخاری ومسلم (۲۰۲۲) والترمذی (۱۸۵۸) وغیرهم .

واته: عومری کوپی نه‌بی سه‌له‌مه چوو هه‌ماله‌وه بؤ لای پیغمبري ﴿ﷺ﴾ له‌کاتی‌که‌دا خواردنی له‌به‌رده‌مدا بوو فرمووی: کوپی خۆم نژیک به‌ره‌وهو ناوی خوا به‌ینهو به‌ده‌ستی راست و له‌به‌رده‌می خۆته‌وه بخۆ .

سفره‌يان له به‌رده‌مى‌دا لاده‌برد سوپاس و ستايشى خواى گه‌وره‌ى ده‌كرد^(۱).
په‌رдахى خوارنده‌كه‌شى له دارځكى نه‌ستور له دارى(النُّصار) دروست كرا بوو
به ناسن ليواړه‌كانى ته‌نرابوو^(۲).

خوارنده‌وه‌يان تيايدا د‌دايه^(۳) وه له ميوه‌شدا ترؤزى به خورماى ته‌پړوه

(۱) **هن ابى امامة قال: كان رسول الله ﷺ إذا رقت المائدة من بين يديه يقول: ((الحمد لله حمدًا كثيرًا طيبًا مباركًا فيه، غير مؤذم (وفي رواية البخاري: غير مكفئ ولا موهج)، ولا مستغنى عنه ربنا)).** اخرجہ ابوداؤد (۲۸۴۹) والبخاري والنسائي والترمذي (۲۴۵۲) وصححه.

واته: پیغمبرمېرى‌خوا ﴿ﷺ﴾ نه‌گەر سفره‌يان له‌به‌رده‌ستى‌دا هه‌لېگرتايه‌و لايان بېردايه
ده‌يفه‌رموو: سوپاس و ستايش بوّ خواى گه‌وره سوپاسيځى زؤرى پاكي پيرؤزبښت، كه
پيؤيستمان به‌كسى تر نى‌يه‌و به‌سمانه‌و واژ له‌و سوپاس كړنده‌ى خواى گه‌وره‌ش ناهيښن
و به‌بڼ بچران سرقالڼن پيؤه‌ى نه‌ى په‌روه‌ردگارمان .

به‌لام نه‌و فه‌رموده‌يه‌ى كه فه‌رموويه‌تى: **(الحمد لله الذي اطعمنا وسقانا، وجعلنا مسلمين)**
فه‌رموده‌يه‌كى‌ضه‌يفه (بروانه‌تخريج الكلم الطيب ۱۸۸) .

(۲) **هن ثابت قال: (أخرج إينا أنسُ بن مالك فُدَحَ خُشبٍ فليظاً مُصَبَّباً بحديد، فقال: يا ثابِتُ هذا فُدَحُ رسولِ الله ﷺ).** اخرجہ الترمذی (۱۸۱۷) وأحمد ومسلم والنسائي واخرجه البخاري في (كتاب الاشرية) عن عاصم الأحول قال: **(روایت فدح النبي ﷺ عند أنس بن مالك وكان قد تصدع، فسلسه بفضة، قال: وهو فدح جيد عريض من نثار. والنثار . خشب معروف).**

واته: نه‌نه‌سى كورى مالك په‌رдахيځى له دار دروست كراوى نه‌ستورى بوّ ده‌رهيڼاين كه
به قه‌يدى ناسن د‌وره درابوو ته‌نرابوو [تا له شكان و له‌ت بوون بپيارؤزښت] . فه‌رمووى:
نه‌ى ثابت نه‌مه په‌رдахى پیغمبرمېرى‌خوايه ﴿ﷺ﴾. له پړوايه‌ته‌كه‌ى بوخارى دا ده‌فهرموئ:
عاصمى نه‌جوه‌ل ده‌فهرموئ: په‌رдахه‌كه‌ى پیغمبرم ﴿ﷺ﴾ بينى له‌لاى نه‌نه‌سى كورى مالك
بوو درزى تڼ بوو يوو ده‌سكه‌كه‌ى له زيوو دروستكرا بوو. نه‌فه‌رموئ: په‌رдахيځى چاكي
نه‌ستور بوو له دارى (نوضان) كه‌داريځى ناسراوه دروست كرابوو .

(۳) **هن انس قال: (لقد سَقَيْتُ رسولَ الله ﷺ بهذا الفُدَحِ الشَّرَابِ كله : الماءَ والنَّيْبَ والمسلَّ واللبن).** اخرجہ مسلم (۲۰۰۸) وأبو الشيخ (۲۲۲) وزاد في رواية: **(فلولا اني رأيتُ امامه ﷺ في هذه الحلقة لبعثت عليها الذهب والفضة).** واستاده صحيح واخرجه الحاكم (۱۰۰/۴) وصححه على شرط

ده‌خوارد^(۱) وه کالک به خورمای نهرم و پیگه‌یشتوو^(۲).

وه که یکه‌م نۆبه‌ره‌ی میوه‌ی ده‌بینی ده‌پارایه‌وه و ده‌یدا به بچوکترین مندال له شوینه‌دا^(۳). وه هه‌رگیز عه‌یبی له خواردن نه‌گرتوو^(۴).

مسلم ووافقه‌ الذهبی .

واته: بهم په‌رداخه خواردنه‌وه‌م داوه به پیغمه‌بری خوا^(ﷺ) له ئاو و نه‌بیذ [که بریتیی‌یه له ئاو و چه‌ند ده‌نکه خورمایه‌کی تۆ ده‌کریت تاشیرین ده‌بی . سه‌ره‌تای شه‌و خورماکه‌یان بۆ تۆ ده‌کردو به‌یانی لئی ده‌خواردوه] وه هه‌نگوین و شیر . له‌په‌یوایه‌ته‌که‌ی ابوالشیخ دا شه‌مش له‌گه‌ندایه: نه‌گه‌ر په‌نجه‌گانی پیغمه‌برم^(ﷺ) نه‌بینیایه له‌ئاو شه‌م ده‌سکه‌دا شه‌وا ئالئون و زیوم ده‌دا به‌سه‌ری دا.

(۱) **هن عبدالله بن جعفر قال: (كان النبي ﷺ يأكل التّناء بالرّطب)** أخرجه الترمذي (۱۸۴۵) والبخاري و مسلم وأبو داود (۲۸۲۵) وابن ماجه . انظر (الصحيحه) (۵۰۶).

واته: پیغمه‌بری خوا^(ﷺ) ترۆزی به‌خورمای نهرم و ته‌په‌وه ده‌خوارد .

(۲) **هن عائشة (رضي الله عنها): (ان النبي ﷺ كان يأكل البطيخ بالرّطب)**. أخرجه الترمذي (۱۸۴۴) وأبو داود (۲۸۳۶) والنسائي مختصراً ورواه جمع آخر . قال الألباني: إسناده بعضهم صحيح على شرط الشيخين وحسنه المؤلف (أي الترمذي) .

واته: پیغمه‌بری خوا^(ﷺ) کالک به خورمای ته‌په‌وه ده‌خوارد.

وهن انس بن مالك قال: (رايت رسول الله ﷺ يجمع بين الخربز والرّطب). أخرجه أحمد و النسائي (الجامع الصغير) (۵۸) قال الألباني: إسناده صحيح .

واته: پیغمه‌بری خوا^(ﷺ) بینی که کالک به‌خورمای ته‌په‌وه ده‌خوارد [الخربز: له فارسیه‌وه وه‌رگیره‌وه بریتیی‌یه له کالک . مه‌به‌ستیش پی‌ی جوژه‌ په‌نگ زه‌رده‌که‌یه‌تی . چونکه ساردیی‌یه‌کی تێدایه خورماکه هاوسه‌نگی ده‌کاته‌وه...] .

(۳) **هن ابي هريرة قال: كان الناس اذا راوا اول الثمر جاؤوا به رسول الله ﷺ فإذا اخذه رسول الله ﷺ قال: (اللهم بارك لنا في ثمارك، وبارك لنا في مدينتنا، وبارك لنا في صامنا وفي مدنا، اللهم ان ابراهيم عبدك وخليك ونيك، واني عبدك ونيك، وانه دمك لمكة، واني ادمك)**

للمدينة بمثل مادهاك به لمة، ومثله مه)) قال: ثم يدهو اسفر وليد يراه، فيعطيه ذلك الثمر). اخرجه مسلم (۱۲۷۲) والترمذي (۱۴۵۱) وابن ماجه (۲۹۲۹) .

واته: خەلکی که یه‌کەم نۆبەرە میوه‌یان دەبینی دەیان هینا بۆ پیغمبهری خوا ﴿﴾
ئەویش که وەری دەگرت دەیفەرموو: خوايه به‌رکەت بخه‌ره ناو میوه‌کانمان و شارەکه‌مان،
وه به‌رکەت بخه‌ره ناو صاع [که‌دەفریکه چوار مەشت دەگرت] و (مُد) مەشمانه‌وه . خوايه
ابراهيم پیغمبهر (ﷺ) که‌بەندەو خۆشه‌ویست و پیغمبهری خۆتەو منیش بەندەو
پیغمبهرتم ، خوايه ئەو پارایه‌وه لیت بۆ شاری مەکهکه [ئەویش ئەوه بوو فەرموی : ﴿﴾ ربنا
إني أسکت من ذريتي بواد غير ذي زرع عند بيتك احرم، ربنا ليقموا الصلاة فاجعل افئدة من الناس
تهوي اليهم وارزقهم من الثمرات لعلهم يشكروا ﴿﴾ سوره‌تی إبراهيم تايەتی (۲۷) .

واته: پەرەردگار من (هاجەر و اسماعیل)م له ئەواکانم لەم دۆلە بێ کشت وکالەدا لەلای
ماله حەرام کراوه‌کە تۆدا جیگیر کردووه . پەرەردگار با نوێژ ئەنجام بەدن و دلی هەندئ
له خەلکی (که‌موسولمانانە) پابکیشی به لایاندا تابیئ بۆ لایان و چوار دەوریان قەرەبالغ
ببیت و له میوه‌هات رزقیان بەدە تا سوپاسی تۆ بکەن[. ساخوايه منیش لیت دەپارێمەوه بۆ
شاری مەدینە به وینەئ ئەوهی که ئیبراهیم پیغمبهر (ﷺ) پێی پارایه‌وه بۆ شاری مەکهکه .
وه هاووینەئ ئەویش لەگەڵی . دەفەرموی: پاشان بچوکتەین مندالی بانگ دەکرد که له
ناودا بەرچاو بکەوتایه‌وه ئەو میوه‌ی دەدایه [بۆیه ئەو میوه‌ی دەدری به مندال چونکه
زۆری پێی خۆشه . یان لەبەر ئەوه‌یه که میوه‌که نۆبەرە ساوايه دەدری به‌مەخلوقیک که
هاووینەئ ئەو بیت که منداله . والله اعلم] .

(۱) (ماخاب طعاما فطر، إن أمجه اكله، وإن لم يعجه لم ياكله) البخاري ۱۳۰۶ / ۲ رقم (۲۳۷۰)

و مسلم ۱۶۲۲ / ۲ رقم (۲۰۶۴) .

واته: هەرگیز پیغمبهری خوا ﴿﴾ عەیبی له خواردن نەگرتووه، ئەگەر حەزی لێ
بکەدایه دەبخواردو ئەگەر حەزی لێ نەبوايه نەبەدەخوارد .

خواردنەوهی پیغمبەری خۆشهویست

هەزى له خواردنەوهیەك بووه شیرین و سارد بێت^(۱) وه فەرموویەتی: جگه له شیر هیچ شتیك جیگهی خواردن و خواردنەوه ناگرێتەوه^(۲) هەندیک کات و له ناچاریدا

(۱) من عائشة (رضی الله عنها) قالت: کان أحب الشراب إلى رسول الله ﷺ العلو البارد). أخرجه الترمذي (۱۸۹۷) وله شاهد من حديث ابن عباس انظر الصحیحة (۳۰۰۶) وهو حدیث صحیح. واته: خۆشترین خواردنەوهیەك بەلای پیغمبەری خواوه ﷺ ئەوه بووه كە شیرین و سارد بێت .

(۲) من ابن عباس (رضی الله عنه) قال: دخلت مع رسول الله ﷺ انا وخالد بن الوليد على ميمونة فجمنا لبناً من لبنٍ، فشرب رسول الله ﷺ وانا على يمينه. وخالد من شماله فقال لي: ((الشربة لك، فان شئت آتوت بها خالداً)). فقلت: ما كنت لأؤثر على سؤرك احداً، ثم قال رسول الله ﷺ ((من اطعمه الله طعاماً فليقل: اللهم بارك لنا فيه واطعنا خيراً منه) ومن سقاه الله مزوجلاً لبناً فليقل: اللهم بارك لنا فيه وزدنا منه)، ثم قال: قال رسول الله ﷺ: ((ليس شيء يُهزىء مكان الطعام والشراب غير اللبن)) رواه ابن ماجه (۳۴۲۶) مختصراً والترمذي (۲۴۵۱) باسناده ومتمنه وقال حدیث حسن (أي لغيره) انظر الصحیحة (۲۲۲۰) .

واته: عبداللهی كوری عهباس دهفەرموی: من و پیغمبەر ﷺ لهگەل خالدی كوری وهلید چوینه مائی مهیمونه ئەویش كاسیك شیری بۆ هیتاین . پیغمبەری خوا ﷺ ئی خواردەوهو منیش كه لهلای راستیدا بووم و خالد كهلای چهپیدا بوو پی فەرموو: سەرهی تۆیه بیخۆیتەوه یان ئەگەر ئارەزوو دەكەیت پێش خۆت بیدە بە خالد. منیش ویت: هەرگیز پاشماوهكەى جەنابت نادەم بەكەس له پێش خۆمهوه , پاشان پیغمبەر ﷺ فەرموی: هەرکەسیك خۆای گەوره خواردنی دایه بابئی: ((اللهم بارك لنا فيه واطعنا خيراً منه)) واته: خۆایه بەرەكەت بخەیتە ناو ئەم خواردنەوهو له مه چاکترمان بەیتى . وه هەرکەسیك خۆای گەوره شیری پی بهخشی بابئی ((اللهم بارك لنا فيه وزدنا منه)) واته: خۆایه بەرەكەت بخەیتە ناو ئەم شیرەوهو له مەمان بۆ زیاد بکه . پاشان فەرموی: هیچ شتیك جیگای خواردن و خواردنەوه ناگرێتەوه جگه له شیر .

به پیوه و زربه‌ی کاتیش به دانیشتنیشه‌وه ناوی خوارده‌توه^(١) .
وه له‌کاتی خوارده‌توه‌ی دا سی‌جار له‌دوره‌وه‌ی کاسه‌که‌دا هه‌ناسه‌ی دها^(٢) .

(١) من عمرو بن شعيب من ابيه من جدّه | عمرو بن شعيب بن محمد بن عبدالله بن عمرو بن العاص ، واراد بجدّه جد ابيه وهو عبدالله | قال: (روایت رسول الله ﷺ) يشرب قائما وقامدا) أخرجه الترمذي (١٨٨٤) وقال : حسن صحيح وله شواهد كثيرة . وحسنه الالباني .

واته: پیغمبري خوام بینیه‌وه ﴿ﷺ﴾ به پیوه به‌دانیشتنه‌وه خوارده‌توه‌ی خوارده‌توه .
تیبینی / له‌فهرموده‌ی سه‌حیددا هاتوه‌وه که پیغمبر ﴿ﷺ﴾ نه‌ی کردوه به‌لکو زه‌جره‌ی شه‌وه‌ی کردوه‌وه که به پیوه بخوریتسه‌وه‌وه فهرمانی کردوه‌وه که‌سه‌ر که‌سیک به پیوه خواردی‌یه‌وه با بیرشینتته‌وه . بویه زاناکان له‌جه‌مع کردنی شه‌م فهرمودانه‌دا جیاوازن . نیمامی الطحاوی له (المشکل) (٢/٣١٨) پی‌ی وایه شه‌م نه‌یه‌ی به‌تحریمه . نیمامی نه‌وه‌ی پی‌ی وایه به‌تمزیه . به‌لام نیمامی له‌لبانیش هه‌مان رای یه‌که‌می هه‌یه (الصحیحة) ١٧٥ - ١٧٧ .

ومن ابن عباس (رضي الله عنهما) قال: (سقیت النبي ﴿ﷺ﴾ من زمزم . فشرّب وهو قائم) . أخرجه البخاري ومسلم (٢٠٢٧) والترمذي والنسائي وابن ماجه .

واته: له ناوی زه‌مزم دا به پیغمبر ﴿ﷺ﴾ و شه‌یش هه‌ر به پیوه خواردی‌یه‌وه .

ومن الزّوال بن سبرة قال: (أبي عليّ ؑ) بكوز من ماء وهو في الرحبة، فاخذ منه كفا فنسل يديه ومضمض واستنشق ، ومسح وجهه وفراشه ورأسه ، ثم شرب منه وهو قائم ، ثم قال: هذا وضوء من لم يحدث ، هكذا روايت رسول الله ﷺ (فعل) أخرجه البخاري واحمد وابوداود (٢٧١٨) وغيرهم .

واته: له شه‌ریه‌یه‌که‌دا نایان هیئا بؤ‌عه‌لی (ره‌زای خوای لی بیت) له‌کاتیکدا شه‌و له (ره‌جه‌ی) واته (فراوان دا) بوو [که شوینیکه له کوفه یان مه‌به‌ستی له مرگه‌وتدا بووه که‌شوینیکی فراوانه] شه‌ویش پر مستیکی لی دهره‌یناو هه‌ردوو ده‌ستی پی‌ی شت و ناوی له دهم و لووتی و مرده‌ا، وه ده‌ستی ته‌ری به‌دم و چاوو قوژ و سه‌ری‌دا هیئاو نیجا هه‌ر به پیوه ای‌ی خوارده‌وه پاشان فهرموی: شه‌م ده‌ست نوژی که‌سیکه که‌ده‌ست نوژی نه‌شکابن [که‌ده‌ست نوژی به‌مانا زمانه‌وانی‌یه‌که‌ی و مه‌به‌ست پی‌ی پاک کرده‌وه‌ی] من پیغمبري خوام ﴿ﷺ﴾ بینیه‌وه ناوهای کرد .

شيوازی قسه و گوفتاری پیغمبر ﷺ

پیغمبري خوا ﷺ ووته کانی پروون و برگه برگه بووه وه هه که سیک بییسیستایه له بهری دهکرد^(۱). وه سئی باره ی دهکرده وه تا

(۱) من انس بن مالك (رضه)، (وفي طريق اخرى / ۲۱۴، كان انس يتنفس في الإناء ثلاثا وزعم اني)؛ (ان النبي ﷺ كان يتنفس في الإناء ثلاثا اذا شرب، ويقول: هو امرأ و أروى) اخرجہ مسلم (۲۰۲۸) الترمذي (۱۸۸۵) وقال: حسن غريب، وابوداود والنسائي انظر (الصحيحه) (۲۸۷).
واته: نه نه سسی کوپی مالک (په زای خوی لى بیټ) له کاتی خوارنده وه دا سئی جار له دهره وه ی جامه که دا هه ناسه ی دهاو دهیغه رموو: پیغمبري خوا ﷺ سئی جار هه ناسه ی دها کاتی خوارنده وه ی ده خوارنده وه دهیغه رموو: نه وه ناسان وسو کتره بؤگه دهو تینویتی دهشکینی.

وه له فره مووده یه کی تر دا هاتووه که (كان إذا شربَ تنفس ثلاثا ويقول: هو امرأ وامرأ وإبرأ).
صحيح جامع الصغير مجلد(۴) رقم الحديث (۴۶۲۰).
(أهنا وامرأ) واته: خوشتره ناسانتره له سه رگه ده. وه (أبرأ) واته: سه لامه تره له نه خوشی و ناره ته تی.

(۲) من عائشة (رضی الله عنها) قالت: (ما كان رسول الله ﷺ يسرد كسردكم هذا، ولكنه كان يكلم بكلام بين فصل، يصفه من جلس اليه). اخرجہ البخاري و مسلم و أبوداود مختصرا و الترمذي (۳۶۴۲) وقال: (حديث حسن صحيح) و اسناده حسن .

واته: پیغمبري خوا ﷺ ده کو نیستیای ئیوه قسه ی به په له نه ده کرد. په لکو قسه و ووته کانی پروون و ناسکر ا بووه به یینی ده خسته نیوان رسته کانه وه، به شیوه یه که نه وه ی له گه لی دانیشتایه له بهری ده کرد .

وه (كان يحدث حديثاً لو علمه العاد لأحصاه) متفق عليه .

واته: ووته کانی به جوړیک بوو نه گهر که سیک بیویستایه بیژمیری دهیژمارد.

خه‌لکه‌که تئی بگات^(۱) وه‌هه‌موو قسه‌و ووته‌کانی راستی بووه^(۲).

زۆریه‌ی کاتیش بی‌ده‌نگ بووه^(۳) به‌لام له‌کاتی ووتارداندا ده‌نگی هه‌لده‌بیری^(۴) وه له‌نیوان قسه‌کازی‌دا داوای ئی خووش بوون(استغفار)ی ده‌کرد له‌ خوای گه‌وره به‌جۆری ده‌یان‌بیست له‌ مه‌جلیسا (۱۰۰) جار دووباره‌ی ده‌کرده‌وه^(۵).

(۱) **عن انس بن مالك قال: (كان رسول الله ﷺ يعيد الكلمة ثلاثاً، ليُثقل منه) اخرجہ البخاري (رقم - ۶۵ - مختصره) بلفظ: ((حتى تثمب منه))** والترمذي (۳۶۴۴) وقال: حديث حسن صحيح . بلفظه و متنه .

واته: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ هه‌ندئ وشه‌ی سئ باره‌ ده‌کرده‌وه هه‌تا خه‌لکی لئیی تئ بگات [واته ئه‌و وشه‌ قورسانه‌ی که پێیوستی به‌ چه‌ند باره‌کردنه‌وه هه‌یه].

(۲) **پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ به عبداللهی کوری عمروی فه‌رموو: ((اكتب فوالذي نفسي بيده ، ماخرج مني إلا الحق))**. حديث حسن رواه ابوداود انظر مختصر الشامائل . زینوو .

واته: فه‌رموو ده‌ه‌کاتم بنوسه . سویند به‌و خوایه‌ی نه‌فسی منی به‌ده‌سته جگه له‌ هه‌ق له‌ زویانی منه‌وه ده‌رناچیت .

(۳) **(كان رسول الله ﷺ طويل الصوت)** . رواه احمد باسناد حسن .

واته: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ زۆر جار بی ده‌نگ بووه.

وه فه‌رموو یه‌تی: **((مَنْ صَمَتَ نَجًا))** . صحيح جامع الصغير مجلد (۵) رقم (۶۲۴۲)

واته: هه‌ر که‌سئ بی ده‌نگ بی‌ت له‌ قسه‌کردنی به‌تال پزگاری بووه .

(۴) **كان رسول الله ﷺ إذا خطب احمرت عيناه، وعلا صوته، واشتد غضبه، حتى كأنه منذر جيش يقول: صبّحكم ومساكم)** . رواه مسلم .

واته: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ که‌ه‌وتاری ده‌دا هه‌ردوو چاوه‌کانی سوور هه‌لده‌گه‌بان و ده‌نگی به‌رز ده‌کرده‌وه پق و توره‌یی ده‌جوشا، به‌جۆری ده‌تووت ناگاداری خه‌لکی ده‌کاته‌وه له‌ هاتنی سوپایه‌ک و ده‌لی: به‌یانی یان ئیواره ده‌ده‌ن به‌سه‌رتاندا .

(۵) له‌ ابن عمروه فه‌رموو یه‌تی: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ پێش ئه‌وه‌ی هه‌ستئ له‌ مه‌جلیسێکدا ده‌یان‌ژمارد سه‌د جار ده‌یفه‌رموو: **((ربّ افقر لي و تب علي انك انت التواب الغفور))** . رواه الترمذي وغيره . انظر صحيح الترمذي ۱۰۳ / ۲ و صحيح ابن ماجه ۲۲۱/۲ .

پیکه‌نینی پیغمه‌مبهر ﴿﴾

پیغمه‌مبهری خوا ﴿﴾ زۆردم به‌خنده بووه و هه‌رگیز قاقای نه‌کردوو له کاتی پیکه‌نیندا^(۱) ، به‌لام هه‌ندی جاری و هه‌بووه ددانه‌گانی دواوی دهرکه‌وتوو له‌کاتی پیکه‌نیندا^(۱).

(۱) **هن عبدالله ابن العارث بن جزء (رضه) انه قال: (ما رأيت أحداً أكثر تبسماً من رسول الله ﴿﴾)** ومن طريق أخرى عنه قال: **(ما كان ضحك رسول الله ﴿﴾ إلا تبسماً / ۲۲۸)** أخرجه الترمذي (۳۶۴۵) وحسنه في بعض النسخ وأحمد ۱۹۰/۴ و ۱۹۱ وصححه الالباني.

واته: هه‌ج کسه‌پیکه‌ نه‌بیینوو هه‌ه‌ندی پیغمه‌مبهری خوا ﴿﴾ زۆردم به‌خنده بوو بی . له پریوایه‌ته‌که تریدا: پیکه‌نینی پیغمه‌مبهری خوا ﴿﴾ هه‌ر زه‌رده‌خه‌نه‌کردن بووه .

ومن جرير بن عبدالله (رضه) قال: (ما حجبني رسول الله ﴿﴾ منذ أسلمت ، ولا رأني إلا ضحك) وفي رواية: **(إلا تبسم / ۲۳۱)** . أخرجه البخاري ومسلم (۲۴۷۵) وغيرهم .
واته: له‌پۆژه‌وه‌ی موسولمان بیوم پیغمه‌مبهری خوا ﴿﴾ خۆی ئی‌حه‌شار نه‌داوم و هه‌رگیز نه‌بیینوم نیلا زه‌رده‌خه‌نه‌ی کردوو .

(۲) له‌وانه: **هن أبي ذر (رضه) قال : قال رسول الله ﴿﴾ : ((اني لأعلم اول رجل يدخل الجنة ، وآخر رجل يخرج من النار: يؤتى بالرجل يوم القيامة فيقال: امضوا عليه سفار ذنوبه ، ويخسف منه كبارها ، فيقال له: علمت يوم كذا . كذا و كذا ، وهو مقر لا ينكر وهو مشفق من كبارها ، فيقال: اصطوبه مكان كل سيئة حسنة ، فيقول: إن لي ذنوباً لا أراها هنا !) قال ابو ذر: (فلقد رأيت رسول الله ﴿﴾ ضحك حتى بدت نواجذه)** . أخرجه مسلم (۱۹۰) والترمذي (۲۵۹۹) وقال : حديث حسن صحيح . وصححه الالباني .

واته: من ده‌زانم یه‌که‌م که‌س که ده‌چینه به‌ه‌شت و کۆتا که‌س که له ناگر ده‌هینرته‌ده‌روه کێ‌جیه ، له رۆژی دوا‌ییدا پیاویک دینن پێ‌ی ده‌وتری: گونا‌هه‌ بچوو‌که‌گانی خۆی بخه‌نه‌ رووی و نیشانی بدن و گونا‌هه‌ گه‌وره‌گانی بشارته‌وه . پێ‌ی ده‌لێن: له‌ فلانه‌ رۆژدا ئاوا و ئاوات کرد . هه‌ویش دانی پیا‌ده‌نی و ئینکاری ناکات و نه‌ه‌سترسی له‌گونا‌هه‌ گه‌وره‌گانی که‌ کردو‌یه‌تی و بخوێنرته‌وه به‌لام ناخوێنرته‌وه . پێ‌ی ده‌وتری: له‌جێ‌ی هه‌موو خراپه‌یه‌که

چاکه‌یه‌کی بدهنی. ئەویش دەنی: من کۆمەڵه گوناھیکم هه‌بووه و لیژهدا ئەمرۆ نایبینم !! [واته ئەو ئەوجا دان دەنی به‌وه‌دا که گوناھی تریشی هه‌یه]. ئەبو زهر ده‌فهرمویت: ئالیژهدا پیغه‌مبهری خوام ﴿ﷺ﴾ بینی پێ‌که‌نی به‌ جوژی ددانه‌کانی دواوه‌ی ده‌رکه‌وتن .

ومن عبدالله بن مسعود (رضه) قال: قال رسول الله ﴿ﷺ﴾: (إني لأمرؤ آخر أهل النار خروجاً، رجل يخرج منها زحفاً فيقال له: انطلق فادخل الجنة، قال: فيذهب ليدخل الجنة فيجد الناس قد أخذوا المنازل ، فيرجع فيقول : يارب قد أخذ الناس المنازل! فيقال له: اذكر الزمان الذي كنت فيه؟ فيقول له: نعم ، قال: فيقال له: تمن ، قال: فيتمنى ، فيقال له: فان لك الذي تمنيت وعشرة أضعاف الدنيا، قال: فيقول: اتسخر بي وانت الملك!) قال : فقد رأيت رسول الله ﴿ﷺ﴾ ضحك حتى بدت نواجذه. . اخرجه البخاري ومسلم (۱۸۶) والترمذي وابن ماجه .

واته: من ده‌زانم کۆتا که‌س کێ‌یه‌ که له دۆزه‌خ دێته‌ ده‌ر . پیاویکه به‌ چنه‌کێ‌ی دێته‌ ده‌ره‌وه‌و پێ‌ی ده‌وتری: بچۆره‌ ناو به‌مه‌شت ، ئەویش ده‌چیته‌ ته‌ماشدا ده‌کات خه‌ڵکه‌که‌ هه‌رکه‌س و چۆته‌ شوین و مه‌زلنگای خۆی . ده‌گه‌رێته‌وه‌و دەنی: په‌روه‌ردگار خه‌لکی شوین و مه‌زلنگاکانیان گرتوه‌و ! پێ‌ی ده‌وتریت: ئایا ئەو زه‌مانه‌ت بیره‌ که‌ تیایدا ده‌ژیایه‌ت له‌ دویادا ؟ دەنی: به‌ئێ‌. ده‌فهرمووی: پێ‌ی ده‌وتریت: ده‌سا ئاوات بخوازه‌، ئەویش ئاوات ده‌خوازی، یاشان پێ‌ی ده‌وتری: ده‌سا ئەوه‌ی تۆ ئاواته‌ت بۆ خواست و (ده) ئەوه‌نده‌ی دنیات ده‌دریت، فه‌رموی: ئەویش دەنی: ئایا په‌روه‌ردگار گالته‌و شوخیم پێ‌ ده‌که‌یت که‌ تۆ پادشاه‌ی خاوه‌نی پۆزی دوا‌ییت ! ده‌فهرمووی: پیغه‌مبهری خوام ﴿ﷺ﴾ بینی پێ‌که‌نی هه‌تا ددانه‌کانی دواوه‌ی ده‌رکه‌وتن .

ومن علي بن ربيعة قال : شهدت علياً (رضه) أتى بدابة ليركبها ، فلما وضع رجله في الركاب قال : بسم الله ، فلما استوى على ظهرها قال : الحمد لله ، ثم قال ﴿ سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين ، وإنا إلى ربنا لمنقلبون ﴾ . ثم قال: الحمد لله (الله) ، والله أكبر (الله) ، سبحانك اني ظلمت نفسي ، فافترلي ، فإنه لا يفتقر الذنوب الا انت) . ثم ضحك ، فقلت له : من أي شيء ضحكك يا أمير المؤمنين ؟ قال : رأيت رسول الله ﴿ﷺ﴾ صنع كما صنعت ، ثم ضحك ، فقلت : من أي شيء ضحكك يا رسول الله ؟ قال : ((إن ربك ليعجب من عبده إذا قال: رب افترلي ذنوبي، يعلم انه لا يفتقر الذنوب احد شيه)) . اخرجه ابوداود (۲۶۰۲) و الترمذي (۳۴۴۳) وصححه الترمذي وابن حبان و الحاكم و النووي و غيرهم . انظر تعليق الاباني على الكلم الطيب (۱۲۲) .

سوعبه‌تی پیغمه‌بهر ﴿﴾

پیغمه‌بهری خوا ﴿﴾ به نه‌نرسی ده‌فرموو: خوا‌ه‌نی دوو گوی‌یه‌که^(۱) .
سوعبه‌تی له‌گه‌ل من‌دالی‌شدا ده‌کرد^(۲) .

واته: عملی کوری په‌بیعه ده‌فرمووی: جاریکیان له خزمهت (عملی) دا بووم (ره‌زای خ‌وای ای‌بیئت) وولاغیکیان بۆ هینا تا سواری بیئت. کاتی قاچی خسته سه‌ری فرمووی:
(بسم الله) و کاتی له‌سه‌ریشتی دانیشت فرمووی (الحمدلله) . پاشان فرمووی (پاکى و بی‌گه‌ردی بۆ نه‌و خ‌وایه‌یه که‌نه‌مه‌ی بۆژیر بارو زه‌لیل خستوین و نی‌مه توانامان نه‌بوو به‌سه‌ری‌دا ، وده‌ی‌مه هه‌ر بۆلای په‌روه‌ردگارمان ده‌گه‌رینیه‌وه) (سوره‌تی الزخرف / ۱۳)
پاشان سه‌ن‌جار فرمووی (الحمدلله) و سه‌ن‌ جار فرمووی (الله اکبر) ، ئینجا فرمووی: پاکى و بی‌گه‌ردی بۆ توّ خ‌وایه‌، من سه‌تم له نه‌فسی خۆم کردووو لیم خۆش به به‌راستی جگه له توّ که‌س له گونا‌ه خۆش نابیت: پاشان پی‌که‌نی . پی‌م ووت : ئەى پیغمه‌وای ئیمانداران به‌چی شتیک پی‌که‌نیت ؟ فرمووی: پیغمه‌بهری خوا ﴿﴾ بینی به هه‌مان شیوه‌ی کردوو پی‌که‌نی منیش عه‌رمز کرد: ئەى پیغمه‌بهری خوا به‌چی پی‌که‌نیت ؟ فرمووی: خ‌وای په‌روه‌ردگارت ته‌عه‌جوبی لی دیت کاتیک عه‌بدیکی ده‌لیت : په‌روه‌ردگار له گونا‌هه‌کانم خۆش به‌، که‌نه‌زانی ه‌یج زاتی له‌گونا‌ه خۆش نابى جگه له‌و .

(۱) **هن انس بن مالك : ان النبي ﴿﴾ قال له: ((يا ذا الأذنين)) . قال ابو اسامة : يعني يمازحه .** / اخرجہ الترمذی (۱۹۹۳) وقال: حديث صحيح غريب . وابوداود و أحمد وغيرهم والطبرانی (۶۱۲) من طريق آخری عن انس به وسنده صحيح .

واته: پیغمه‌بهری خوا ﴿﴾ به‌نه‌نرسی فرمووه: (ئەى خوا‌ه‌نی دوو گوی‌یه‌که) ، ابو ئوسامه ده‌فرمووی: واته سوعبه‌تی له‌گه‌ل کردووہ .

(۲) **هن انس بن مالك (رضه) قال: إن كان رسول الله ﴿﴾ ليخالطنا حتى يقول لأخ لي صغير: ((يا أبا عسيبر، ما فعل النُّبَيْرِ))** رواه البخاري و مسلم (۲۱۵۰) و ابن ماجه و الترمذی وغيرهم .

واته: پیغمه‌بهری خوا ﴿﴾ تیکه‌لاوی ده‌کردین به‌جۆری برایه‌کی بچوکم هه‌بوو [له‌دایکه‌وه که کوری ابو طه‌لحه‌یه دایکی ناری ام سلیمی کچی ملحانه‌و ابو عمیر به من‌دالی له‌سه‌رده‌می پیغمه‌بهردا ﴿﴾ و ه‌فاتی کرد] سوعبه‌تی له‌گه‌ل ده‌کردو پیغمه‌بهر ﴿﴾ پی‌ی

به‌لام سوعبه‌ته‌گانی دورو بسووه له درؤ^(۱) وه سوعبه‌تی له‌گه‌ل خه‌لکی‌دا کردووه^(۲).

ده‌فهرموو: ئەی باوکی عومیر نوغەیره‌که (که بالنده‌یه‌که) چی‌کرد .

ابو عیسی ده‌فهرموو: تیگه‌یشتنی فهرموده‌که و سووده‌گانی ئەوه‌یه‌که پیغمه‌بەر ﴿ﷺ﴾ سوعبه‌تی ده‌کرد، وه ئەوه‌شی ئی وهرده‌گیرئ که کونیه‌ی بؤ مندال داناهوه پی‌ئی فهرمووه: (ئەی باوکی عومیر) . وه هیچی تیدا نی‌یه‌که بالنده‌ بدریته مندال تا یاری پئ‌بکات . وه‌بۆیه‌ پیغمه‌بەر ﴿ﷺ﴾ فهرمووی: (ئەی باوکی عومیر نوغەیره‌که چی‌کرد؟) چونکه بالنده‌یه‌کی هه‌بوو یاری پئ‌ ده‌کردو مردار بۆیه‌وه، ئیتر ئەو منداله‌ خه‌م باربوو بۆی، پیغمه‌بەریش ﴿ﷺ﴾ بؤ دلدا‌نه‌وه‌ی سوعبه‌تی له‌گه‌ل کرد .

(۱) من ابی هريرة (رضي الله تعالى عنه) قال: قالوا: يا رسول الله! إنك تُدأبنا . قال: ((نعم) غير أنني لا أقول إلا حقاً)) رواه الترمذي (۱۹۹۱) وتفرّد به و قال : حديث حسن صحيح . وانظر الصحيحة (۱۷۲۶) .

واته: وتیان ئەی پیغمه‌بەری خوا ﴿ﷺ﴾ تۆش سوعبه‌تمان له‌گه‌ل ده‌که‌یت، ئەو‌یش فهرمووی: به‌ئێ به‌لام ئەوه‌ هه‌یه‌ که من جگه‌ له‌ پاستی هیچی تر نایم .

(۲) له‌و سوعبه‌تانه‌: هن انس بن مالك: ان رجلا استعمل رسول الله ﴿ﷺ﴾ فقال: ((اني حاملك على ولد ناقه)) فقال: يا رسول الله ما اصنع بولد الناقه؟ فقال ﴿ﷺ﴾: ((وهل تلد الإبل إلا النوق؟)) . اخرجه الترمذي (۱۹۹۲) وقال : حديث حسن صحيح غريب، وابوداود واسناده صحيح على شرط الشيخين ورواه احمد ۳ / ۲۶۷ .

واته: پیاویک داوای له‌ پیغمه‌بەر ﴿ﷺ﴾ کرد که لاغی‌کی بداتی تا سواری بیت . ئەو‌یش فهرمووی: من سواری به‌چکه‌ و شترت ده‌که‌م، فهرمووی: ئەی پیغمه‌بەری خوا جا من چی بکه‌م له‌ به‌چکه‌ی و شتر؟ پیغمه‌بەری خوا ﴿ﷺ﴾ فهرمووی: نایا هه‌موو ووشترێک هه‌ر به‌چکه‌ی ناییت ؟

وهنه: (ان رجلا من اهل البادية كان اسمه زاهرا، وكان يهدي الى النبي ﴿ﷺ﴾ هدية من البادية، فيعجزه النبي ﴿ﷺ﴾ اذا اراد ان يخرج ، فقال النبي ﴿ﷺ﴾: ((ان زاهرا باديتنا ، ونحن حاضروه)) . وكان ﴿ﷺ﴾ يصبه وكان رجلاً دميماً ، فاتاه النبي ﴿ﷺ﴾ يوماً وهو يبيع متاعه ، فاتحنته من خلفه

وهو لايسره ، فقال: من هذا ؟ ارسلي، فالتفت ، فعرف النبي ﷺ، فجعل لا يالو ما لفق ظهره بسدر النبي ﷺ حين عرفه ، فجعل النبي ﷺ يقول: ((من يشتري هذا العبد !)) فقال : يا رسول الله ! اذا والله تجديني كاسدا ، فقال النبي ﷺ: ((لكن عند الله لست بكاسد)) او قال: ((انت عند الله قال)). اخرجہ الترمذی و قال الالبانی : اسنادہ صحیح علی شرط الشیخین و کذا قال ابن کثیر و اخرجہ ابن حبان (۲۲۷۶) و البغوی و احمد و صححه الحافظ وله شاهد من حدیث زاهر نفسه اخرجہ الطبرانی فی (المعجم الكبير) برقم (۵۲۱۰) .

واته: پیاویک هه بوو له خه لکی گونده گانی نزیک شاری مه دینه و ناوی (زاهیر) بوو: دیاری له گونده دهمینا بو پیغمبر ﷺ، وه کاتی بیویستایه له شار دهرچی پیغمبر ﷺ دیاری بو ناماده دکردو پیغمبری خوا ﷺ دهیفرموو : زاهیر له نزیک مه دینه دهژی و دئ نشینی نیمه یه و لامان دهمینتیه وه نیمه ش شارنشینی نهوین و له ناو مه دینه داین بو نه و [نمه جواترین مامه له کردنه له گه لی] وه پیغمبر ﷺ خوشی دهویست له کاتی کدا نه و پیاویکی به و پالته و دیمه ن ناشرین بوو ژنکیان پیغمبر ﷺ پیی گه یشت له کاتی کدا نه و کالوو شمه کی دفر و شت و له دواوه باوه شی پیندا کردو نه و نه بیبنی، بویه فرمووی: نه وه کی یه ؟ بهرم بده، که ناوری دایه وه زانی پیغمبر ﷺ، بویه گوی نه دایه و حه زی دکرد که پشتی به سنگی پیغمبره وه ﷺ بیت . پیغمبریش ﷺ دهیفرموو: کی نم به ندهیم ئی دکرئی ؟ فرمووی: نه ی پیغمبری خوا سویند به خوا من که ساس و هرزان دکه وم . پیغمبریش ﷺ فرمووی: به لام تو لای خوا گوره هرزان نیت تو لای خوی گوره به ترخ و گرانبه هایت .

من الحسن قال : ات مجوز الی النبي ﷺ فقالت: یارسول الله: ادع الله ان یدخلني الجنة. فقال: ((یا اُم فلان ! ان الجنة لا تدخلها مجوز)) . قال : فقلت تبکسي فقال: ((اخبروها انها لا تدخلها وهي مجوز، ان الله تعالی یقول ﷻ انا الشانان الشاءا فجعلناهن اباکاراً. عربا اتراباً ﷻ . رواه الترمذی وحسنه الالبانی فی (غایة المرام فی تخریج احادیث الحلال والحرام) رقم (۲۷۵) لشاهد له خرجه ثمة . انظر المقدمة منه ص (۱۱) .

واته: پیرژنیک هاته خزمته پیغمبر ﷺ و فرمووی: نه ی پیغمبری خوا: له خوی گوره بو دم بیاریره وه که بمخاته بهه شت . نهویش فرمووی: نه ی دایکی فلان ! به راستی بهه شت پیرژنی تی ناچیت . ده فرمووی: نهویش به گریانه وه پشتی هه لکردو پویشت .

شیعری ووتنی

هه‌ندیك جار له هۆنراوه‌كانی عبدالله‌ی كورپی ره‌واحه‌ی ده‌فرمووی^(۱)، یان له‌وانه‌ی لویه‌ید^(۱).

پیغهمبهر ﴿﴾ فرمووی: هه‌والی بده‌نی كه‌ئه‌و به‌پیری ناچیته‌ به‌هه‌شته‌وه . خ‌وای گه‌وره ده‌فرمویت: ئیمه‌ سه‌ر له‌ نوێ دروست و ئاماده‌مان كردونه‌ته‌وه به‌عازه‌به‌ی و خو‌شه‌ویست له‌لای می‌رده‌كانیان و هاوته‌مه‌ن له‌گه‌لێاندا (سوره‌تی الواقعة‌ ئایه‌تی ۲۵-۲۷).

(۱) **هن عائشة (رضی الله عنها) قالت: قيل لها: هل كان رسول الله ﴿﴾ يمثل بشيء من الشعر؟ قالت: (كان يمثل بشر ابن رواحة، ويمثل بقوله: ويأتيك بالآخبار من لم تزود) أخرجه الترمذي (۲۸۵۲) وقال: حديث حسن صحيح انظر الصحيحة (۲۰۰۷).**

واته: له‌ عایشه‌وه ده‌فرمووی كه‌وا پرسیارى لێ‌كرا: ئایا پیغهمبهری خوا ﴿﴾ هه‌یج شیعریكى ده‌وته‌وه؟ فرمووی: هه‌ندی جار شیعری ابن رواحه‌ی ده‌وته‌وه [كه‌ناوی عبدالله‌ی كورپی ره‌واحه‌ی ئه‌نصارى خه‌زره‌جیه‌یه‌ یه‌كێكه‌ له‌ نه‌قیبه‌كان و به‌شدارى عه‌قه‌به‌و به‌درو ئو‌حود و خه‌نده‌ق و ئه‌وانی تری كردووه‌ جگه‌ له‌ فه‌تخ و جه‌نگه‌كانی دواتر، چونكه‌ له‌ پوژێ (مۆته) دا به‌ ئه‌میری شه‌هید كرا . شیعری زۆره‌ له‌ وانه‌ :

وفینا رسول الله يتلو كتابه
أرانا الهدى بعد العمى فقلوبنا
إذا انشق معروف من الفجر ساطع
به موقنات ان ما قال واقع
يبیت یجافی جنبه عن فراهه
إذا استقلت بالكافرين المضاجع [

هه‌روه‌ها شیعری ئه‌ویشی ده‌وت [كه‌ مه‌به‌ست پێ‌ی طرفه‌ی كورپی العبد] كه‌ ده‌فرمویت:
ستیدی لك الايام ما كنت جاهلا
ویأتیک بالآخبار من لم تزود
واته: ئه‌و پوژانه‌ پوون ده‌بیته‌وه كه‌ تۆ نه‌شاره‌زا بویت و هه‌والی ئه‌وه‌ش دیت كه‌ تۆ تیشوت نه‌داوته‌ی .

(۲) **هن ابي هريرة (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله ﴿﴾: ((ان اسدق كلمة قالها شاعر، وفي رواية: اشعر كلمة تكلمت بها العرب / ۲۴۷) كلمة ليبيد: الاكل ما خلا الله باطل، وكاد امية بن ابي الصلت ان يسلم) (رواه البخاري و مسلم (۲۲۵۶) و الترمذي وابن ماجه و الرواية الاخرى فيها شريك بن عبدالله القاضي وهو سئى الحفظ وهي رواية لاحمد ايضا : ولم يصح ان تمام البيت (وكل نعيم لا محالة زائل)**

وه هه‌ندیك جار خوښی شیعرى فه‌رموو^(۱) ، وه‌ك له پوڅى (حونه‌ین دا) فه‌رموو‌ییه‌تى^(۲) وه‌هانی شاعیره‌كانیښى د‌ه‌دا بۆ ووتنى شیعرى جوان^(۳).

لان فیه من لم یسم . راجع (فتح الباری) .

واته: راست ترین ووته كه شاعیر و تیبیتی (یان شیعر ترین و جوانترین ووته كه له‌ناو عه‌ره‌یدا و ترابی). ووته‌كه‌ی لویه‌یده [كه ناوی لویه‌یدی كورى ابى ربیع‌ه‌ العامرییه‌ی به وه‌فد له‌گه‌ل قه‌ومه‌كه‌ی دا هاتنه خزمه‌ت پیغمبه‌ر ﷺ] و له نه‌فامی و ئیسلامیښدا كه‌سیكى به‌پریژ بووه‌و چۆته كوفه، له ته‌مهنی (۱۴۰) سالی داو له سالی (۴۱ كۆچى) وه‌فاتى كردوه‌و له كه‌سه زوبان پاراو و شاعیره‌كانى عه‌ره‌به‌و كاتى موسلمان بوو وازى له شیعر ووتن هینا و فه‌رموى (یكفینى القرآن) قورئانه به‌سه [كه فه‌رموى: هه‌موو شتیك جگه له‌یادى خواى په‌روه‌ردگار به‌تاله، به جوړى خه‌ريك بوو (ئومه‌ییه‌ی كورپى ابى الصلت) به‌هوى ئه‌مه‌وه موسلمان ببیټ.

(۱) من جُنْدُب بن سفيان الجعفي قال: اصاب حجر اصعب رسول الله ﷺ فدميت فقال: ((هل انت إلا اصعب دميت وفي سبيل الله ما لقيت)). اخرجه البخاري ومسلم (۱۷۹۶) وغيرهم.

واته: به‌ردىك به‌ر په‌نجه‌ی پیغمبه‌ر ﷺ كه‌وت و خوښى لى هینا، ئه‌ویش فه‌رموى: ئایا تۆ هه‌ر په‌نجه‌یه‌ك نیت و خوښت لى‌دیت‌وله پیناوى خواى گه‌وره‌دا ئاوات لیها ت یان له پیناوى خواى گه‌وره‌دا چیت به‌سه‌ر هاتوه.

(۲) من البراء بن عازب قال: قال له رجل: افررت من رسول الله ﷺ يا ابا عماره ؟ فقال: لا والله ، ما ولى رسول الله ﷺ ولكن ولى سرهان الناس ، فلتتهم هوازن بالنبل ، ورسول الله ﷺ على بقلته ، وابو سفيان بن الحارث بن عبد المطلب آخذ بلجامها ورسول الله ﷺ يقول: ((انا النبي لا كذب انا ابن عبد المطلب)) اخرجه مسلم (۱۷۷۶) والبخاري (۱۶۸۸) وابن ماجه واحمد الترمذي .

واته: له به‌رائى كورپى عازبه‌وه ده‌فه‌رمویت پیاویك لى‌پرسى: ئایا ئه‌ی باوكى عوماره ئیوه له ده‌ورپى پیغمبه‌رى خوا ﷺ هه‌له‌هاتن و پاتان كرد؟ فه‌رموى: نه سوښد به خوا پیغمبه‌رى خوا ﷺ پشتی هه‌لنه‌كرد، به‌لكو ئه‌وانه‌ی له پيشه‌وه ده‌رچوون و ئه‌وانه‌ی كه‌ترسان هه‌له‌هاتن، هه‌وازن [كه به تیر ئه‌ندازو ده‌ست راستى به ناوبانگ بوون و به ده‌گه‌من نیشانه‌یان هه‌له ده‌كرد] شوښیان كه‌وتن به‌تیرو پیغمبه‌رى خواش ﷺ به‌سه‌ر

و ولاغه‌که‌په‌وه بوو نه‌بوسوفیانی کوری حارثی کوری عبد المطلب [که نام‌زاو برای شیري پیغمبر ﷺ] بوو [جله‌وه‌که‌ی گرتیوو پیغمبریش ﷺ] ده‌یفه‌رموو : من پیغمبرم و درونیم . من له نه‌وهو کوپانی عبد المطلب .

(۱) من انس: ان النبي ﷺ دخل مكة في هجرة القضاء , وابن روضة يمشي بين يديه وهو يقول :

خَلَاوُ بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقْبَلِهِ وَيُدْهَسُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

فقال له عمر بن الخطاب بن يدى رسول الله ﷺ: وفي حرم الله تقول الشعر! فقال ﷺ: ((حل هنا يا عمر! فلهي اسرح فيهم من نضح النبل)) . أخرجه الترمذي (۲۸۵۱) وقال: حديث حسن صحيح غريب و النسائي وابن حبان في صحيحه (۲۰۲۰) و اسنادهم صحيح على شرط مسلم .

واته: پیغمبري خوا ﷺ له عومري قزائدا [که‌دوای سولخی حوده‌بیبه بوو] چووہ ناو شاری مه‌که‌وه , عبدالله ی کوری په‌واحه‌ش له‌برده‌می‌په‌وه ده‌زیشت وبه شاعر ووتنه‌وه ده‌یفه‌رموو: نه‌ی نه‌وه‌کانی کوفر لاچن له‌سه‌ر ریگاوا بهره‌می‌په‌وه, نه‌مروؤ یمه به‌پی‌ی قورئان و وحی خوایی لیئان دده‌ین, لیئانیک که ته‌پلی سه‌ر له جیگه‌که‌ی به‌پریئو و خوشه‌ويست له خوشه‌ويست جیابکاته‌وه.

عومر فرموی: نه‌ی کوره‌که‌ی په‌واحه! نه‌وه له‌برده‌می پیغمبري خوا ﷺ و له ناو حه‌رمی خوای گه‌ره‌دا شاعر ده‌لیئیت!

پیغمبر ﷺ فرموی: وازی ئی بیته عومر! نه‌وه شاعرئی هم زور له هاویشتنی تیر خیراتره بؤ سه‌ر دئی نه‌وان.

ومن عمرو بن الشريد من ابيه قال : كنت رديف النبي ﷺ , فانشدته مائة قافية من قول امية بن ابي الملت الثقفي , كلما انشدته بيتا قال لي النبي ﷺ: ((هيه)) حتى انشدته مائة . يعني بيتا . فقال النبي ﷺ: ((ان كان لي سلم)) , اخرجه مسلم (۲۲۵۵) وابن ماجه و احمد .

واته: من له‌پشتی پیغمبره‌وه ﷺ سوارئی ولاغیک بوو بیوین و سه‌د به‌یت شاعرم له شاعره‌کانی ئومه‌ی‌ی کوری ابی الصلت بؤ ووت, سه‌رجاریک به‌یتیک بؤ ده‌وت پی‌ی ده‌فه‌رموم: زیاترم بؤ بلی: تا سه‌د به‌یتی ته‌واوم ووت, پیغمبریش ﷺ فرموی: خیرک بوو موسولمان بیئت .

ومن عائشة قالت: كان رسول الله ﷺ يضع لسان بن ثابت منبرا في المسجد يقوم عليه قائما ,

وه له پوژئی خهنده قیش دا شیعرى دهوت له گهل هاوه له کانیدا تا که میك ماندویه تیان برهویته وه^(۱). وه کاتی شیعرى شهرعیان دهوت بی دهنگ دهیوو^(۲).

یفاخر هن رسول الله ﷺ. او قال: یفاح هن رسول الله ﷺ و یقول: ((ان الله تعالی یؤید حسان بروح القدس ما یفاح او یفاخر هن رسول الله ﷺ)) اخرجہ الترمذی (۲۸۴۹) وابوداود (۵۰۱۵) و احمد وغیره وصححه الترمذی والحاکم والذهبی وهو مخرج فی الصحیحة (۱۶۵۷).

واته: پیغمبهری خوا ﷺ مینبهریکی له ناو مرگه وتدا دادنا بو حسانی کوری ثابت (رهزای خوای ئی بیئت) تا شانازی دربرپی به پیغمبهره وه ﷺ و وهسفی بکات. وه دهیفره موو: خوای گه وره پشتگیری حسسان دهکات به جبریل که وا چون شانازی وهسفی پیغمبهری خوا ﷺ دهکات.

(۱) له بهراشه وه دهره موو: پیغمبهری خوا ﷺ له پوژئی خهنده قدا گلئی دهگواسته وه، به جوژی سهر سکی پیوژی توژاوی بوو بوو. دهیفره موو:

والله لو لا الله ما هتدينا	ولا تصدقنا , ولا صلينا
فانزلن سكينه علينا	وثبت الاقدام ان لا قينا
والمشركون قد بقوا علينا	اذا ارادوا فتننا ايينا

وه دهنگی بهرز دهکرده وه دهیفره موو: ((ايينا ايينا)) . متفق عليه

واته: سویند به خوا نه گهر خوای گه وره ویستی نه بویه هیدایهت نه ده دراین و خیرو چاکه نوژی شمان نه ده کرد . ساخوایه سه کینهت و دل نارامیمان به سهردا ببارینه و قاچه کا نمان پاره ستاوو چه سپاو بکه کاتی دهگهین به دوژمن. چونکه موشریکه کان سته م و ناره و ایمان به سهردا دهکن و نه گهر مه به ستیان شه وه بی توشی گومرایی و شیرک و فیتنه مان بکن به هیچ جوژی مل نادهین.

وه له نه سه وه دهره موو: موهاجیرو نه نصاره کان خهریکی هه لکه ندنی خهنده ق بوون و گلیمان دهگواسته وه و دهیانوت:

نحن الذين بايعوا محمداً
على الجهاد ما بقينا ابدأ .

واته: ئیمه شه وانتهین به یعه تمان داوه به محمد ﷺ، له سهر جیهادکردن هه تا هه تا به تا بمینین. پیغمبهری خواش ﷺ وه لآمی ده دانه وه و دهیفره موو:

فهرمووده‌کهي ام زرع

پیغمبري خوا ﴿﴾ دهیغه‌رموو: من بو تو (ئهی عانیشه) وه‌ک ئه‌بو زهرع وام^(۱).

اللهم لا عيش إلا عيش الآخرة فاعضر للانصار والمهاجرة متفق عليه .
واته: خواجه هیچ ژیا نیک نییه جگه له ژیا نی پوژی دوايي. ساخوايه له ئه‌نصارو موهاجیره‌کان خوش بیه .

(۱) هن جابر بن سمرة قال: (جالست النبي ﴿﴾ أكثر من مائة مرة، وكان اصحابه يتناشدون الشعر، ويتذكرون اشياء من امر الجاهلية وهو ساكت، وربما تسم معهم . اخرجہ الترمذی (۲۸۵۴)
وقال : حديث حسن صحيح . واحمد وصححه الالباني .

واته: جابری کوپی سه‌مره ده‌فهرمویت: له‌خزمه‌ت پیغمبردا ﴿﴾ زیاد له سه‌د جار دانیشتوم . وه‌هاوه‌ئه‌کانی شیعریان ده‌وت و باسی سه‌رده‌می نه‌فامیتیان ده‌کرد که‌هه‌ندی شتی ئه‌وکاته‌یان باس ده‌کردو ئه‌ویش بی‌ده‌نگ بوو ، یاخود له‌وه ده‌چی زه‌رده‌خه‌نه‌شی کردبی له‌گه‌لیان .

(۲) هن عائشة قالت : جلست احدي عشرة امرأة فتعاهدن وتعاقدن ان لا يكتمن من اخبار ازواجهن شيئا .

(قالت الاولى) : زوجي لحم جمل شت . على رأس جبل وعمر ، لا سهل فيرتقى ، ولا سهل فينتقل .

(قالت الثانية) : زوجي لا خير خبره ، اني اخاف ان لا اذره ، ان اذكره اذكر سجرة و بجره .

(قالت الثالثة) : زوجي المثنق ، ان اناطق اطلق ، وان اسكت املق .

(قالت الرابعة) : زوجي كليل (تهامة) ، لا حر ولا قر ، ولا مخافة ولا سامة .

(قالت الخامسة) : زوجي ان دخل فهد ، وان خرج اسد ، ولا يسال عما عهد .

(قالت السادسة) : زوجي ان اكل لف ، وان شرب اشفت ، وان اضطجع التفت . ولا يولج الكف ليعلم

البث .

(قالت السابعة) : زوجي ضياءه ، (او ضياءه) طباقه ، كلُّ دار له دار ، شجك ، او فلك او جمع كلُّك .

(قالت الثامنة) : زوجي المس ، مس ارنب ، والريح ريح زرنب .

(قالت التاسعة) : زوجي رفيع العماد ، طويل النجاد ، عظيم الرماد ، قريب البيت من الناد .

(قالت العاشرة) : زوجي مالك ، وما مالك ؟ مالك خير من ذلك ، له اهل كثيرات المبارك ، قليات المسارح ، إذا سمعن صوت المزهر ايقن انهن هوالك .

(قالت الحادية عشرة) : زوجي ابو زرع ، وما ابو زرع ؟ اناس من حلي اذني . وملا من شحم صدني ، ويحطني فيجحت ايلي نفسي ، وجدني في اهل غنيمة بشق ، فيصلي في اهل مهيل واطيط و دانس ومنق ، فعنده اقول فلا اقبح ، وارقد فانصح ، فاتقمح ،

ام ابي زرع ، فما ام ابي زرع ؟ : مكوها مراح ، ويبتها فساح ،

ابن ابي زرع ، فما ابن ابي زرع ؟ : منجعه كمثل شطبة ، وتشبعه ذراع البصرة ،

بنت ابي زرع ، فما بنت ابي زرع ؟ طوع ابيها ، وطوع اُمها . وملء كسائها ، وضيغ جارتها .

جارية ابي زرع ، فما جارية ابي زرع ؟ لا تبث حديثنا نبيثنا ، ولا تنقث ميرتنا نثقتنا ، ولا تملأ بيتنا تعشيشا ، قالت : خرج ابو زرع و الاوطاب ثمخض ، فلقى امرأة معها ولدان لها كالتهددين يلعبان من تحت خمرها برمائين ، فطلقني ونكحها ، فنكحت بعده رجلا سورياً ، ركب سوريا ، واخذ خطيا ، و اراح (او راح) علي نعماً ثريا ، واصطاني من كل راحة زوجا . وقال : كلي ام زرع ! وميري اهلك . فلو جمعت كل شي اصطانيه مابلغ اصغر آتية ابي زرع .

قالت عائشة (رضوان الله منها) : فقال لي رسول الله ﷺ : ((كنت لك كابي زرع لام زرع)) . اخرجه البخاري ومسلم (۲۴۴۸) والنسائي وفيه زيادة : ((إلا أنه طلقها ، و انا لا اطلق)) ، فقالت عائشة : يا رسول الله بل أنت خير من ابي زرع (انظر القسطلاني على البخاري ۱۰۲/۸ .

واته : يانزه نُن دانيشتن پيکه‌وهو په‌يمانيان دا به‌يه‌کتر که که‌سيان هه‌والی مي‌رده‌کانيان

نهشارنهوه له پهکتری و باسی بکن:

(پهکهمیان ووتی): میژدهکە ی من وهکو گۆشتی ووشتر پیرو بی تامه، وهک لهسهه
شاخیکی بهرزبێ لیم دووره پهریزه، نه ناسانه خو بهیته پالی [نهوهنده پهریل و چروکه] وه
نهقهلهوه خهلکی بیبهنهوه مائهوه بۆ نان خواردن [لهبهه بی ریزییهکی].

(دوورم ووتی): میژدهکە ی من باسی ههوالهکهیتان بۆ ناکهم، من نهترسم که باسی
بکهه و تهلاقم بدات، یان نهترسم دهست بکهه به وهسفی و تهواوی نهکهه مهمنده خراپه ی
زۆره . نهگهر باسی بکهه نهبی باسی سهرتا پا خراپه ی بکهه و نهترسم بههویهوه لهیهک جیا
بیبهنهوه و ماڵ و مندالم لهکیس بجیت و ئی تیک بجیت .

(سئیهیم ووتی): میژدهکە ی من زۆر درێژو نابوو تو پرهوشت خراپه، نهگهر باسی
عهیبهکانیتان بۆ بکهه نهوهنده خراپه تهلاقم دهوات و نهگهر باسی نهکهه و بی دهنگ بم نهوا
به ههلواسراوی دهمینمهوه، نه وهک ژنی خهلکی سوود پی گهیهنراوم، وه نه تهلاقی دراوو
سههیهستم تا شووبکهمهوه .

(چوارم ووتی): میژدهکەم وهکو شهوی مهککهه و چواردهوری وایه له سههرم و
مانناوهندی و چاکیدا، گهرم و وهپسکهه نییه، ژیان بهسهه بردن لهگهلی ههمووی خوشی و
لهزهته، نات ترسینی و نارههتت ناکات .

(پینجهه ووتی): میژدهکە ی من که دیتهوه مائهوه وهکو پلنگ وایه له پهلاماریدا
بۆجیام کردن، وه که دهردهچیته دهرهوه لهگهلی خهلکیدا وهک شیر وایه . وهپرسیاری
حالی خواردن و خواردنهوی مائهوهی ناکات کهدهیزانی [واته له مائهوه بهههزهو نهرمه، له
دهرهوهش نازاو بهههزهو سهخیهی و پرسیاری نهو مائهی ناکات کهدیار نامینی].

(شهشهه ووتی): میژدهکەم که نان دهخوات ههموو جۆرنیک تیکهله دهکات و زۆر
خۆزهوکه ناویش دهخواتهوه لووشی دهوات و چۆر بیری دهکات . که رادهکشی خزی
دهپینچی له کراسهکهیهوه و لهسوچیکدا خزی گرموله دهکات [واته توخنی هم ناکهویت

وخوی تى ناگه یهنى]. وه دهست ناکات بهناو ژئیر پیخهف و پۇشاکمدا تا بزانیست خهم و خهفتهم چیه .

(حهوئهم ووتى): مێردهکهم بى دهسلات و دهستهوسانه، ههئناسى بهجى بهجى کردنى پیویستیهکانم و گهمزهیه و ناگای بهحالم ئیه. ههموو عهییکی ههیه. یان سهرت دهشکینى یان قۇل و نازات دهشکینى، یان ههردووکی دهکات.

(ههشتهم ووتى): مێردهکهم کهدهستم بۇ دهبات وهک کهرویشک وایه [نهروم وشل و ناسکه] وه بۇنیشی وهک بۇنى (زهرنهه) خۇشه [که پرووهکیکی بۇن خۇشه، واته نهروم و نیان و بهرهوشته و بۇنى لاشه و جل و بهرگی خۇشه. یان مهبهست وهسفی چاکه کردنیتى].

(نویهم ووتى): مێردهکهم شان و شهوکهت و ناوبانگی بهرزه و قایشی شمشیر ههنگرهکى درێژه و خاوهنى شمشیر و نازایهتییه، وهخۇلهمیشی زۆره و ههردهم میوانی ههیه و خواردن له مالىدا دهدرى بهمیوان نهوهنده سهخىیه، وهمالهکى نزیکه لهنادی و شوینى کۆبونهوى پیاو ماقولان له بهر میواندارى کردنى خهلقى .

(دهیهم ووتى): مێردهکهم ناوی مالیکه، چ مالیکىک؟ لهوه چاکتره که بۇتان باس دهکهم له بهر لیبوردن و پێزى. وشترىکی زۆرى ههیه له تهویلهدا، کهمیوان دیت کهم دهینهوه یان لهلایهکی مالکهدا دایهنى بۇ نهوى نامادهبى بۇ میوان. نهو وشترانهی که گوئیان له دهنگى ناسن دهییت دلنیا دهبن که سهردهبرین بۇ میوان [نهوهنده سهخى و نان بدهیه] .

(یانزهیم ووتى): مێردهکى من نهبو زهرهه [له بهر زۆرى کشتو کال و زهرعاتهکانى یان پىنهچى بۇ گهشبینى زۆر مندال و تیبیتى] چ نهبو زهرىک ؟ ههردوو گویم دهلریتهوه نهوهندى نالتون پیوهکردوه ، گوشتى ئیسقانهکانى پرکردووم و قهلهوى کردووم و دلخوشی کردووم ههردهم دل خۇشم ، منى لهناو مالیکى کهم دهستى کهم مهرو مالآت و کهم بژئوىدا دۆزیهوه مارهى کردم. خستمیه ناو مالیکى پرله دهنگى نهسپ و دهنگى وشتر و پرله مانگای گیره کهرو پرله دانهویلهی پاک و خۇش . لهلایدا قسهدهکهم و قسهی ناشرینم

دهرحق ناکات [له‌بهر جوان په‌فتاری و چاک گوفتاری]. وده‌نووم و به‌یانیم به‌سردا دیت و به‌خه‌بهرم ناهینیت‌ه‌وه له‌خه‌وم پانا په‌پښی بؤ خزمه‌تی خوی . به دلی خوم تیر نار دهنوشم [که نه‌مانه لای غه‌یری نه‌و که‌مه] .

وه دایکی نه‌بی زهرع ، چ ژنیکه دایکی نه‌بی زرع؟ (واته دایکی میړده‌ک‌هی)مه‌نجه‌ل و قابله‌مه‌کانی گه‌وره و قورسه و مال‌که‌ی فراوان و ده‌وله‌منده .

وه کوپه‌که‌ی نه‌بی زرع ، چ کوپنیکه کوپه‌که‌ی نه‌بی زرع؟ شوینی پاکشان و پال که‌وته‌که‌ی جی له‌ته گه‌لای دارخورمایه [نه‌وه‌نده که‌م گوشت و ناو قه‌د باریک و رۆح سوکه] وه قوئی بزنیکی میننه‌ش تیری ده‌کات [نه‌وه‌نده به‌پړزو به‌قناعه‌ته].

وه‌کچه‌که‌ی ابی زرع ، چ کچیکه کچه‌که‌ی ابی زرع ؟ گوپرایه‌لی باوک و دایکیتی . لاشه‌ی پپو رۆر گوشته پپ به‌کراسه‌که‌ی ، پقی هه‌ستینی دراوسیکه‌یه‌تی [نه‌مه‌نده جوان و سه‌لاره کچه دراوسی به‌خیلی پی ده‌بات] .

خزمه‌تکاره‌که‌ی نه‌بی زرع . چ کچیکه نه‌و خزمه‌تکاره ؟ قسه‌ی مالمان بلاو ناکاته‌وه و نایب‌اته دهره‌وه . وه‌خواردنی مالمان نادزی بؤ دهره‌وه [نه‌وه‌نده نه‌مین و دست پاکه] . مال‌که‌مان پیس و پپرو بلاو ناکاته‌وه وه‌ک لانه‌ی بالنده . به‌لکو پاکي ده‌کاته‌وه و گسکی ده‌دات .

نینجا ده‌لیت: پوژنیکیان نه‌بوو زهرع دهرچو بؤ سه‌فهر له‌کاتیکدا کاسه‌کان جمه‌ی ده‌هات له‌شیرو حالمان باش بوو . گه‌شت به‌نافره‌تیک دوو کوپری پی بوو وه‌ک دوو پلنگ له‌ژیر پوژاکه‌که‌یه‌وه یاری‌یان ده‌کرد به‌ه‌ردوو مه‌مکی دایکیان (که به‌ه‌نار وه‌سفی ده‌کات) نه‌وکاته منی ته‌لاق داو نه‌وی ماره‌کرد . منیش دواي نه‌و شووم کرد به‌پیاوکی به‌ناوبانگو پیاو ماقول: سواری نه‌سپیکي چاک نه‌بوو له‌پوژیشتندا سوار چاک بوو . پمیکي (خه‌طی) هله‌ده‌گرت [که (خه‌طی) دی‌یه‌که له‌که‌ناری پروباری عومان رمی ئی دروست نه‌کری] . وه‌له دوانیوه‌پوژیه‌کدا مه‌رو مالات و سامانیکي زۆری پی‌ددام . وه‌له هه‌موو نازه‌لیکی

خه‌وتنی

پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ که ده‌نوست ده‌ستی راستی ده‌خسته ژیر پروم‌ه‌تی راستی و ده‌پاراپیه‌وه^(۱) وه‌پیش خه‌وتن ناوی خوا‌ی گه‌وره‌ی ده‌هینا‌و سوپاسی ده‌کرد^(۱).

دامی [که‌بگه‌پرته‌وه له‌دوای نیوه‌پۆ [دوو دوو له نیرومی، وه‌پیمی وت: بخۆ ئە‌ی شوم زهرع! وه‌لای‌نی بده‌ به‌نزیکه‌کان و کەس و کارت. خۆ ئە‌گەر هه‌موو ئە‌و شتانه‌ی پی‌ی داوم کۆ‌ی بکه‌موه‌ بیخه‌مه‌ سه‌ر یه‌ک به‌لامه‌وه‌ ناگاته‌ بچوکتین ده‌فیری ئە‌بی زهرع [دیاره‌ ئە‌بی زهرعی پی‌ چاکتر بوه‌].

عایشه (ره‌زای خوا‌ی گه‌وره‌ی لی‌بیت) ده‌فه‌رمو‌یت پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ پی‌ی فه‌رموم: ((من بۆتۆ وه‌کو ئە‌بی زهرع وام که‌چۆن بوو بۆ شوم زهرع)) . [واته‌ له‌ چاکه‌ به‌خشیندا نه‌ک له‌ جیا بو‌نه‌وه‌دا] .

وه‌ له‌ پيواته‌که‌ی نه‌سائی‌دا ئە‌م زیاده‌ی له‌سه‌ره‌: ((به‌لام ئە‌و ته‌لاقی‌داو من ته‌لاق ناده‌م))، عایشه‌ فه‌رمو‌وی: ئە‌ی پیغمبهری‌خوا ﴿ﷺ﴾ به‌لکو تۆ زۆر له‌ ئە‌بی زهرع باشتری.

(۱) **من البراء بن عازب : ان النبي ﴿ﷺ﴾ كان إذا أخذ منجبه وضع كفه اليمنى تحت خده الأيمن وقال: ((رب قني عنابك يوم تمت) وفي رواية : تجمع) عبادك))** . اخرجہ الترمذی (۲۳۹۶) وقال : حدیث حسن غریب من هذا الوجه . وصححه الالبانی (الصحيحه) (۲۷۰۳) .

واته: پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ کاتی ده‌چوو ه‌س‌رجیگای نووستن له‌پی ده‌ستی راستی ده‌خسته ژیر پروم‌ه‌تی راستی و ده‌یفه‌رموو: په‌ره‌ردگار له‌ سه‌زای خۆت بمپاریزه‌ له‌و پۆژه‌دا که‌ به‌نده‌کانت زیندوو کۆده‌که‌پته‌وه .

(۲) **من حنیفه قال: كان النبي ﴿ﷺ﴾ إذا أوى إلى فراشه قال: ((اللهم باسمك أمت و أحياء))** اخرجہ البخاری وابدادو و الترمذی (۲۴۱۳) .

واته: پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ که‌ ده‌چوو ناو جیگه‌ی نوستنی ده‌یفه‌رموو : خوايه‌ به‌ناوی تۆوه‌ ده‌مرم و ده‌ژیم .

وه‌سوره‌تی (الإخلاص) و (القلق) و (الناس) ی ده‌خویند^(۱) به‌شه‌و له‌سه‌ر لای پاست ده‌خه‌وت و پیش نویژی به‌یانیان قوئی راستی داده‌چه‌قاند و سه‌ری ده‌خسته سه‌ر له‌پی ده‌ستی راستی^(۲). سه‌ره‌تای شه‌و ده‌نوست و کوټای یه‌که‌ی به‌خوایه‌رستی زیندوو ده‌کردوه^(۳).

ومن أنس بن مالك : أن رسول الله ﷺ كان إذا أوى إلى فراشه قال: ((الحمد لله الذي أطمعنا وسقانا ، وكفانا وآوانا ، فكم ممن لا كافي له ولا مؤوي)) . أخرجه مسلم وابو داود (۵۰۵۲) والترمذي (۳۲۹۳) والنسائي .

واته: کاتی پیغمبری خوا ﷺ ده‌چوو نا و پیخه‌نی نوستنی ده‌یفه‌ممو: سوپاس و ستایش بۆ شه‌و خوایه‌ی که خواردن و خواردنه‌وه‌ی داینی و بی نیازی کردین و لانه‌ی داینی، چه‌ندان که‌س هه‌ن که‌خوا به‌به‌س نازانن و بی جی و بی لانن .

(۱) **من عائشة قالت: كان رسول الله ﷺ إذا أوى إلى فراشه كل ليلة جمع كفيه فنفت فيهما، وقرأ فيهما (قل هو الله احد) و (قل اهوذ برب الفلق) و (قل اهوذ برب الناس) ثم مسح بهما ما استطاع من جسده، يبدأ بهما رأسه ووجهه، وما اقبل من جسده، يصنع ذلك ثلاث مرات**) أخرجه البخاري ومسلم وابو داود (۵۰۵۶) والترمذي (۳۲۹۹) .

واته: پیغمه‌بری خوا ﷺ هه‌مو شه‌ویک که ده‌چوو سه‌ر جیگای نوستنی هه‌ردوو له‌پی ده‌ستی دها له‌به‌کو فوی پیدا ده‌کردن و سوره‌تی (الإخلاص) و (القلق) و (الناس) ی پیدا ده‌خویندن و پاشان ده‌ستی ده‌هینا به‌سه‌ر شه‌و شوینه‌ی له‌شی که بیتوانیا به‌وه له‌سه‌ر ده‌م و چاوو پیشه‌وه‌ی لاشه‌یه‌وه ده‌ستی پی‌ده‌کردو، شه‌مشی سی‌باره ده‌کردوه .

(۲) **من أبي قتادة: (أن النبي ﷺ كان إذا فرس بليل اطمع على شقه الأيمن، وإذا فرس قبل الصبح نصب ذراعه، ووضع رأسه على كفه)** أخرجه سلم (۳۱۲) وغيره .

واته: پیغمه‌بری خوا ﷺ شه‌گه‌ر به‌شه‌و دابه‌زیا به‌ شه‌وا له‌سه‌ر لای راستی پاده‌کشاو ده‌نوست . وه‌شه‌گه‌ر له‌ پیش به‌یانیا دابه‌زیا به‌ قوئی داده‌چه‌قاند سه‌ری پیروزی ده‌خسته سه‌ر له‌پی ده‌ستی [شه‌مه‌ش له‌به‌ر نویژی به‌یانیا بۆ شه‌وه‌ی له‌کیسی نه‌چیت که شه‌مه‌ فی‌کردنیکیشه بۆ ئیمه‌ه] .

(۳) **(كان ينام أول الليل، ويحيي آخره)** متفق عليه .

واته: سه‌ره‌تای شه‌و ده‌نوست و کوټای یه‌که‌ی به‌ خوایه‌رستی زیندوو ده‌کردوه .

شیتوازی په‌راستش و نویتزی پیغمه‌مبهر ﴿﴾

که گویى له خویندنی که‌له‌شیر ده‌بوو هه‌لده‌ستا بۆ شه‌و نویتز^(۱)، هه‌ندى جار به نه‌عله‌وه نویتزی کردووه^(۲). له‌کاتی زۆر خه‌فه‌ت و ناره‌حه‌تى‌دا نویتزی ده‌کرد^(۳) وه فه‌رموویه‌تى :

وه‌ك من نویتز بکه‌ن^(۴) په‌نجه‌ى شایه‌تمانی له ته‌حیاتدا ده‌جولانده وه فه‌رموویه‌تى: له‌سه‌ر شه‌یطان توندتره له ئاسن^(۵). نه‌ونده شه‌و

(۱) (كان يقوم إذا سمع المارخ) (یعنی الديك) . متفق عليه

واته: پیغمه‌مبهرى خوا ﴿﴾ نه‌گه‌ر گویى له خویندنی که‌له‌شیر بووایه له‌خه‌و هه‌لده‌ستا بۆ شه‌و نویتز .

(۲) (كان يصلي في نعليه) متفق عليه .

واته: پیغمه‌مبهر ﴿﴾ به‌ جووته نه‌عله‌که‌یه‌ره نویتزی ده‌کرد .

(۳) (كان اذا حزه امر صلي) حديث حسن رواه احمد وابوداود .

واته: پیغمه‌مبهر ﴿﴾ نه‌گه‌ر ناره‌حه‌تى و خه‌فه‌ت زۆرى بۆ به‌یڤایه نویتزی ده‌کرد .

(۴) فه‌رموویه‌تى: ((صلوا كما رأيتموني أصلي)) رواه البخاري

واته: نویتزه‌كانتان به‌و جوژه بکه‌ن كه من ده‌بینن ده‌یکه‌م .

(۵) (كان إذا جلس في الصلاة وضع يديه على ركبتيه، ورفع أصبعه اليمنى التي تلي الإبهام فهدا

يها) رواه مسلم في صفة الجلوس في الصلاة ۵ / ۸۰

واته: پیغمه‌مبهر ﴿﴾ که له نویتزدا داده‌نیشت بۆ ته‌حیات هه‌ردوو ده‌ستى ده‌خسته سه‌ر هه‌ردوو چۆكى و په‌نجه‌ى شایه‌تمانی ته‌نیشت په‌نجه‌ گه‌وره‌ى ده‌ستى راستى به‌رز ده‌کرده‌وه پى‌ى ده‌پارایه‌وه .

(كان يحرك أصبعه اليمنى يدهو بها) صحيح رواه النسائي

واته: په‌نجه‌ى شایه‌تمانی ده‌ستى راستى ده‌جولانده‌وه پى‌ى ده‌پارایه‌وه .

وه ده‌یفه‌رموو: (له‌ى أشد على الشيطان من الحديد) (یعنی السبابة) . حديث حسن رواه احمد .

نوژیی ده‌کرد قاچه پیروزه‌گانی ئاوساو قلیشان^(۱)، وه سه‌ره‌تایی شه‌وه دنوست و ئاوه‌پراستی شه‌وه پارشیو هه‌لده‌ستا تا ده‌چوو بۆنوژیی به‌یانی^(۲)، وه که له‌شه‌ودا

واته: نه‌وه په‌نجه‌یه توندتره له‌سه‌ر شه‌یطان له‌ناسن [چونکه نیشانه‌یه بۆ یه‌کتا‌په‌رستی].
 ئیمامی مالک و احمد بن حنبل و هه‌ندیک له‌ شافعیه‌کان (په‌رحمه‌تی خویان لی بی‌ت)
 کاریان به‌ سه‌نونه‌تی په‌نجه‌ی شایه‌تمان جولاندن کردوه له‌ نوژیی. وه‌کو له‌ (شرح
 المهذب) ی النوی ۴/۳ ۴۵۴ هاتوه موحه‌قیقی (جامع الاصول) ۵ / ۴۰۴ باسی نه‌مه‌ی
 کردوه.

(۱) **هن المغيرة بن شعبه (رضه‌الله‌عنه) قال: صلى رسول الله ﷺ حتى انتفخت قدماه، فليل له: اتكلف هذا وقد كفر الله لك ما تقدم من ذنبك وما تأخر! قال ((ألا اكون مبدأ شكرك))** أخرجه البخاري
 ومسلم والترمذی (۴۱۲) وقال: حديث حسن صحيح، وابن سعد وابن خزيمة.

واته: پیغمه‌بری خوا **ﷺ** نه‌ونده شه‌وه نوژیی ده‌کرد تا هه‌ردوو قاچی پیروزی
 ئاوسابوو به‌رزیا ن کرد: ئایا نه‌م نه‌رکه له‌سه‌ر خۆت داده‌نئییت و له‌ کاتیکیدا خوی گه‌وره له
 گونا‌هی پیش و پاشت خۆش بووه؟ فه‌رمووی: ئایا هه‌ب‌دیکی شوکرانه بژیری خوی گه‌وره
 نه‌یم [به‌تایبه‌تی له‌سه‌ر نه‌وه له‌گونا‌ه خۆش بوونه‌ی پیش و پاشم].

وفي حديث ابي هريرة: (كان رسول الله ﷺ يصلي حتى ترم (وفي رواية: تستفخ / ۲۶۰)
قدماه) قال الالباني: استاده حسن صحيح . اخرجه الترمذی وابن خزيمة في صحيحه (۱۱۸۴) واستناد
 رواية الاخرى حسن ، والنسائي مختصرا بلفظ (**كان يصلي حتى تزلج - يعني تشقق - قدماه**) وسنده
 صحيح .

واته: پیغمه‌بری خوا **ﷺ** نه‌ونده شه‌وه نوژیی ده‌کرد تا هه‌ردوو قاچی پیروزی
 ئاوسان، له‌ ریوايه‌ته که‌ی ترده: قلیشان .

(۲) **هن الاسود بن يزيد قال: سالت عائشة (رضي الله عنها) عن صلاة رسول الله ﷺ بالليل؟**
فقلت: كان ينام اول الليل ثم يقوم، فاذا كان من السحر اوتر ثم اتى فراشه، فاذا كان له حاجة
ائم بامله، فاذا سمع الاذان وثب، فاذا كان جنبا افاض عليه الماء ولا توشا وخرج إلى الصلاة (
 اخرجه مسلم (۱۲۹) والبخاري (۵۹۷ - مختصره) وسائر السنة انما رووه مختصرا جدا بلفظ (**كان**
ينام وهو جنب ولا يمس ماء) .

ہمدہستا (دہ) نایہتی کوتاہی سورہتی (آل عمران) ی دہخویند^(۱) . وہ سیانزہ

واتہ: ئەسودى كورى يەزید دەفەرموی: پرسپارم لە عائیشە کرد دەربارەى شەو نوێژى پیغمبەر ﷺ ئەویش فەرموی: عادەتى وابوو سەرەتای شەو دەنوست پاشان هەندەستا و شەونوێژى دەکرد، کاتى دەگەیشتە کاتى پارشیو پییش فەجر نوێژى ویتى دەکرد [هەندى جار سى پکات بەبەك تەحیات و سلأودانەوہ یان بەکات بەجیا] پاشان دەهاتە ناو جینگاکەى و ئەگەر پێویستى بەکى (جیماع) کردنى هەبوايە دەهاتە لای خێزانەکەى . کاتى بانگى [بەکەمى] بەیانى دەبیست رادەپەرى و ئەگەر لەشى گران بوايە ناوى بەخۇدا دەکرد، ئەگەر نا دەست نوێژى دەگرت و لەمان دەردەچوو بۆ نوێژ .

(۱) من ابن عباس : الله بات عند ميونة وهي خالته قال: (فاضطمت في عرض الواسدة، وانطبع رسول الله ﷺ) في طولها ، فنام رسول الله ﷺ، حتى إذا انصف الليل او قبله بقليل او بعده بقليل ، فاستيقظ رسول الله ﷺ فصل يسبح النوم من وجهه ، وقرأ المشر الايات الخواتيم من سورة (آل عمران) . ثم قام الى شن معلق فتوضا منها ، فاحسن الوضوء ، ثم قام يصلي ، (قال عبدالله بن عباس)؛ فقلت الى جنبه فوضع رسول الله ﷺ يده اليمنى على راسي ثم اخذ بأذني اليمنى ففعلها فصلى ركعتين ، ثم ركعتين ، ثم ركعتين ، ثم ركعتين ، ثم ركعتين (قال معن : ست مرات) . ثم اوتر ، ثم انطبع (وفي رواية : نام حتى نفع ، وكان إذا نام نفع / ٧٥٥) حتى جاءه المؤمن فقام فصلى ركعتين خفيئتين ثم خرج فصلى الصبح (وفي الرواية الاخرى)؛ فاتاه بلال فأذنه بال صلاة ، فقام وصلى ولم يتوضا .

اخرجه البخاري ومسلم والترمذي (٢٢٢) قسما منه وغيره وهو مخرج في الصحيحة (١٢٢٧) وفي رواية احمد: (بجذائه) وسنده صحيح .

واته: لە ئەبداڵەى كورى عەباسەوہ دەگێرێتەوہ كەوا ئەو شەو لەلای مەيمونەى پورى [خوشكى دايكى لەباوكەوہ] ماوہتەوہ، دەفەرموی: شەو من لەسەر بارى پانى دۆشەكەكەدا نوستم و پیغمبەرىش ﷺ لەسەر درێژى بەكەى پاكشاو خەوى پياكەوت، تا كە نيوە شەو بوو یان پییش نيوە شەو بە تۆزێك یان دواى نيوەشەو بەكەمێك پیغمبەر ﷺ بەخەبەر هات و دەستى دەهینا بەدەم و چاوى داو خەوہكەى دەسپرى و(دە) نایەتى کوتاہى سورەتى (آل عمران) ی خویندەوہ ، پاشان هەستا بۆ جەوہنەبەك نارى هەلئاسراو[هەلیان دەواسى تا ئاوہكەى سارد بێت] كە ئاوى تیا بوو دەست نوێژى ئى گرت بە جوانى و پاشان دەستى کرد بەنوێژ . عبدالله دەفەرموی: منیش بەتەنیشتیەوہ وەستام . ئەویش دەستى راستى خستە

شهو‌نوژی ده‌کرد^(۱) به‌لام نه‌گهر نه‌یتوانیایه به‌شهو هه‌ستی نه‌وا پوژه‌که‌ی دوانزه پکاتی ده‌کرد^(۲) هه‌ندی جار له‌شهو دا نو پکاتی ده‌کرد^(۳) له‌ په‌مه‌زانیشدا یانزه پکاتی ده‌کرد^(۴). هه‌ندیك جار نویره‌که‌ی دریژ ده‌کرده‌وه و قورسانی زور تیدا

سه‌ر سه‌رم وگوییچکه‌ی راستی گرتم و رایکیشاو دووپکاتی کرد پاشان دوو پکاتی تر پاشان دوو پاشان دوو پاشان دوو پکاتی تر (مه‌عن ده‌فه‌موی: شه‌ش جار) پاشان ویتیری کرد دواپی پاکشا یان خه‌وت هه‌تا پرخه‌ی لئ‌ده‌هات. چونکه عاده‌تی وابوو که‌ه‌نووست پرخه‌ی ده‌کرد، تا کاتی که بانگ بیژهات هه‌ستا و دووپکات نویری کورتی کرد [نه‌مه نویری سوننه‌تی پیش نویری به‌یانی‌یه سوننه‌ته کورت بکریته‌وه و چاک وایه له‌ماله‌وه بکریت] پاشان ده‌رجوو نویری به‌یانی کرد. له‌پرواته‌که‌ی تر دا: بیلال هات و بانگی نویری دا و نه‌ویش هه‌ستا نویری کرد و ده‌ست نویری شی نه‌گرت‌ه‌وه .

(۱) **هن ابن عباس قال: کان النبی ﷺ یسلي من اللیل ثلاث عشرة رکعة**؛ اخرجه البخاری ومسلم والترمذی (۴۴۲) و قال : حدیث حسن صحیح .

واته: پیغمبری خوا ﷺ له‌شهو دا سیانزه پکاتی شه‌و نوژی ده‌کرد. [واته به‌و دوو پکاته‌ی که له‌سه‌ره‌تایه‌وه ده‌یکرد، نه‌مه‌ش جی‌اوازی ئی‌یه له‌گه‌ل نه‌وه‌دا که پیغمبری خوا ﷺ له‌یانزه پکات زیاتری نه‌کرد‌وه . چونکه مه‌به‌ست به‌و دووپکاته زیاده‌ی دوو پکاتی سوننه‌تی فه‌جره، یان نه‌و دوو پکاته‌یه‌که پیغمبر ﷺ به‌دانیشتنه‌وه ده‌یکرد دواپی ویتیر . / بروانه (صحیح ابی داود) رقم (۱۲۰۵) و (۱۲۳۰) و (۱۲۳۱) .]

(۲) **هن عائشة: ان النبی ﷺ کان اذا لم یصل باللیل منه من ذلك النوم، او فلبتُه هیناه صلی من النهار ثلثی عشرة رکعة**؛ اخرجه مسلم (۱۴۰) والترمذی والنسائی .

واته: پیغمبری خوا ﷺ نه‌گهر خه‌و زوری بۆبه‌نیایه‌وه شه‌و نوژی نه‌کرده‌ی یان خه‌و چاو‌مکانی قورس بکرده‌یه نه‌وا بۆ به‌یانی دوانزه پکاتی ده‌کرد .

(۳) **ومنها ایضا قالت: کان رسول الله ﷺ یسلي من اللیل تسع رکعات** .، اخرجه البخاری ومسلم والترمذی (۴۴۲) وابو داود زیاده‌ی فی متنه انظر الصحیحة (۱۱۲۱) .

واته: پیغمبری خوا ﷺ به‌شهو نو پکاتی ده‌کرد .

(۴) **هن ابی سلمة بن عبدالرحمن انه سأل عائشة (رضی الله عنها): کیف کانت صلاة رسول الله**

دهخویندهوه^(۱) وه هندی جار به یهک نایهت شهویک شهو نویژی کردووه^(۲) . بهلام

﴿﴾ فی رمضان؟ فقالت: ما كان رسول الله ﴿﴾ ليزيد في رمضان ولا في غيره على احدى عشرة ركعة، يصلي اربعاً لائصال من حسنهن وطولهن ، ثم يصلي اربعاً لائصال من حسنهن وطولهن، ثم يصلي ثلاثاً، قالت عائشة(رضي الله عنها): قلت: يا رسول الله: انتم قبل ان توترا؟ فقال: ((يا عائشة ان هينسي تامان ولاينام قلبى)). اخرجہ البخاري ومسلم والترمذي(۴۲۹) وصححه الترمذي وغيره.

واته: له ثبتي سلهمهوه دهكپريتهوه پرسياىى له عايشه كرد: كه نايبا شهو نویژی پیغمبهري ﴿﴾ چون بووه؟ فرموى: پیغمبهري خوا ﴿﴾ نه له رهمهزان و نه له غهيري رهمهزاندله له يانزه پكات زياترى نهدهكرد. سهههتا چوار پكاتى دهكرد مهپرسه چهند جوان و دريژبوو، پاشان چوار پكاتى تر مهپرسه له جوانى و دريژيان ، پاشان سى پكاتى دهكرد . عايشه فرموى: وتم نهى پیغمبهري خوا ﴿﴾ نايبا پيش شهوى نویژه ويرهكته بكهت دهنویت؟ فرموى: عايشه من همدوو چاوهكانم دهخون و بهلام دلّم نانويّت.

من عائشة(رضي الله عنها): (ان رسول الله ﴿﴾ كان يصلي من الليل إحدى عشرة ركعة. يوتر منها بواحدة، فإذا فرغ منها اضطجع على شقه الأيمن) رواه البخاري ومسلم والترمذي (۴۲۰) . انظر (صحيح ابي داود) (۱۲۰۶) . وقال الالباني : ذكر الاضطجاع في هذه الرواية شاذ وهو بعد سنة الفجر . واته: پیغمبهري خوا ﴿﴾ لهشهوا يانزه ركاتى دهكردو بهيهك ركات ويتر كوتايى پى دههيناو كهئ دهبوويهوه لهسهه لاي راستى رادهكشا . [بهلام باسى راكشانهكه ليژهدها نهلباني دهفرموى شازه. بهلكو شهو راكشانه له دواى نهنجام دانى سوننهتى بهياتىبهويه].

(۱) من حذيفة بن اليمان (رضي الله عنه): انه صلى مع النبي ﴿﴾ من الليل ، قال: فلما دخل في الصلاة قال : (الله اكبر ذو الملكوت والجبروت والكبرياء والعظمة) قال : ثم قرأ البقرة . ثم ركع ، فكان نوحاً من قيامه . وكان يقول: ((سبحان ربي العظيم . سبحان ربي العظيم)) ثم رفع رأسه ، فكان قيامه نوحاً من ركوعه ، وكان يقول: ((لربّي الحمد . لربّي الحمد)) ثم سجد: فكان سجوده نوحاً من قيامه ، وكان يقول : ((سبحان ربي الاعلى . سبحان ربي الاعلى)). ثم رفع رأسه ، فكان بين السجدين نوحاً من السجود وكان يقول : ((رب اغفرلي، رب اغفرلي)) . حتى قرأ (البقرة) و (آل عمران) و (النساء) و (المائدة) أو (الانعام) . (شعبه) الذي شك في المائدة والانعام) رواه ابوداود (صحيح ابي داود) (۸۱۸) والنسائي وغيرهم كالبخاري . ومسلم بسياق اخر .

واته: له حوزه‌یغه‌وه که‌وا شه‌ویک له‌گه‌ل پیغمه‌بهر ﷺ شه‌و نوێژی کرده‌وه ده‌فه‌رمویت: کاتی نوێژی دابه‌ست فه‌رمووی: (خوا گه‌وره‌یه‌و خوا‌ه‌نی مو‌لک و شکۆو گه‌وره‌یی یه) پاشان سو‌ره‌تی البقره‌ی خویند، پاشان چو‌وه چه‌مینه‌وه‌و نزیکه‌ی به‌ نه‌ندازه‌ی به‌پی‌یوه وه‌ستانه‌که‌ی و قورئان خویندنه‌که‌ی پیچو. ده‌یفه‌رموو: (پاک‌ی و بی‌گه‌ردی بۆ په‌روه‌ردگاری گه‌ره) پاشان سه‌ری به‌رز کرده‌وه به‌نه‌ندازه‌ی چه‌مینه‌که‌ی پی‌ی چو ده‌یفه‌رموو: (ستایش بۆ په‌روه‌ردگارمه) پاشان سه‌جده‌ی بردو به‌نه‌ندازه‌ی هه‌ستانه‌وه له چه‌مینه‌وه‌ی پی‌چوو ده‌یفه‌رموو: (پاک‌ی و بی‌گه‌ردی بۆ په‌روه‌ردگاری به‌رزمه) پاشان سه‌ری به‌رز کرده‌وه نی‌وان دو‌وسه‌جده‌که‌ی به‌نه‌ندازه‌ی سه‌جده‌که‌ی پیچوو ده‌یفه‌رموو: (په‌روه‌ردگار لیم خ‌زش بیه)، به‌ جو‌ری‌له‌و نوێژده‌دا سو‌ره‌تی (البقره) و (آل عمران) و (النساء) و (المائدة) یان (الانعام) ی خویند (شوعبه گومان‌ی هه‌یه که‌ ئایا الماشده یان الانعام کامیانی خویند).

ومن عبدالله [أي ابن مسعود] قال : سألت ليلةً مع رسول الله ﷺ . فلم يزل قائماً حتى هممت بامر سوء ، قيل له: وما هممت به؟ قال: (هممت أن أقصد و ادع النبي ﷺ) (۱) اخرجه البخاري ومسلم واحمد ۱ / ۳۸۵ وابن ماجه .

واته: شه‌ویکیان له‌گه‌ل پیغمه‌بهری خوا‌دا ﷺ شه‌و نوێژم کرد. به‌رده‌وام نه‌ونده به‌ پی‌یوه مایه‌وه هه‌تا شتیکی خراب هات به‌ خه‌یا‌ل‌مدا. ووتیان: چی هات به‌ خه‌یا‌ل‌ت‌دا؟ فه‌رمووی: خه‌ریک بوو دانیشمو واز له‌ پیغمه‌بهر ﷺ به‌ینم .

ومن عائشة (رضي الله تعالى عنها): (إن النبي ﷺ كان يصلي جالساً ، فيقرأ وهو جالس . فإذا بقي من قرآنه قدر ما يكون ثلاثين أو أربعين آية قام فقرأ وهو قائم ، ثم رجع وسجد ، ثم صنع في الركعة الثانية مثل ذلك) اخرجه البخاري ومسلم والترمذي (۲۷۴) وابوداود (۹۵۰) .

واته: پیغمه‌بهری خوا ﷺ به‌دانیشتنه‌وه نوێژی ده‌کردو هه‌ر به‌دانیشتنه‌وه قورئانی ده‌خویند‌هوه هه‌تا نه‌وه‌ی(سی) یان(چل) ئایه‌تی ده‌ما نه‌وجا هه‌ل‌ده‌ستا و به‌ پی‌یوه ده‌بخویند پاشان چه‌مینه‌وه سه‌جده‌ی ده‌بردو له‌ رکاتی دو‌وه‌میشدا وای ده‌کرد .

(۱) من عائشة(رضي الله عنها) قالت: (قام رسول الله ﷺ بآية من القرآن ليلة) اخرجه الترمذي وقال اللباني: اسناده صحيح . رجاله ثقات على شرط مسلم . وللحديث شاهد من حديث أبي ذر مفضلاً

له کۆتایی ته‌مه‌نی‌دا زۆرجار به‌دانیشتنه‌وه نوێژی ده‌کرد^(۱). وه نوێژی سوننه‌تی زۆری ده‌کرد^(۲).

مخرجا صححه الحاكم والذهبي. واته: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ شه‌ویکیان به‌یه‌که نایه‌ت شه‌و نوێژی کرد [واته: دواى سورته‌تى الفاتحه هه‌ر شه‌و نایه‌ته‌ی دووباره ده‌کرده‌وه].

(۱) **عن عائشة (رضی‌الله‌ عنها): (ان النبي ﴿ﷺ﴾ لم یتم حتی کان اکثر صلاته وهو جالس)** اخرجه الترمذی وقال الالبانی: اسناده صحیح. رجاله کلهم ثقات رجال الشیخین غیر عثمان بن ابی سلیمان فان البخاری انما اخرج له تعلیقا واحتج به مسلم وأخرج حدیثه هذا (۱۷۶) بلفظ (...کثیر من صلاته وهو جالس).

واته: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ پێش وه‌فات کردنی زۆریه‌ی نوێژه‌گانی به‌دانیشتنه‌وه ده‌کرد .

(۲) **وهن ابن عمر (رضی‌الله‌ عنهما) قال: (حفظت من رسول الله ثمانی رکعات , رکعتین قبل الظهر . ورکعتین بعدها . ورکعتین بعد المغرب , ورکعتین بعد العشاء . قال ابن عمر : وحدثنی حفصة برکعتی الفداة . ولم اکن اراهما من النبي ﴿ﷺ﴾)**. اخرجه الشیخان والترمذی (۴۲۳) وقال : حسن صحیح . وغیرهم .

واته: هه‌شت پکات نوێژی سوننه‌تم له پیغمه‌بره‌وه ﴿ﷺ﴾ له‌به‌ر کردووه که کردوونی: دوورکات پێش ئیوه‌یۆ. دووان له‌دوایه‌وه. دوورکات پاش مه‌غریب. دووان له‌ دواى عیشاء. ابن عمر ده‌فه‌رمویت: وه حه‌فه‌ه‌ش هه‌والی دامی به‌ دوورکات پێش به‌یانی. به‌لام من خۆم نه‌مبینیوه له پیغمه‌بره‌وه ﴿ﷺ﴾ که کردییتی [چونکه له ماله‌وه ده‌یکرد].

عاصم بن ضمره یقول : سالتنا علیاً (کرم الله وجهه) عن صلاة رسول الله ﴿ﷺ﴾ من النهار افعال : انکم لا تطیقون ذلك. قال : قلنا: من اطاق ذلك منا صلى. فقال: (کان اذا کانت الشمس من ههنا کهبثها من ههنا عند العصر صلى رکعتین , واذا کانت الشمس من ههنا کهبثها من ههنا عند الظهر صلى اربعا , ویصلي قبل الظهر اربعا ,) وذكر أن رسول الله ﴿ﷺ﴾ کان یصلیها عند الزوال ویمد فیها / ۲۹۸) وبعدها رکعتین , وقبل العصر اربعا , یفصل بین کل رکعتین بالتسلیم علی الملائکه المقربین , والنبیین , ومن تبعهم من المؤمنین و المسلمین) اخرجه الترمذی (۴۲۴) و (۴۲۹) و (۵۹۸) وقال: حدیث حسن‌واحمد والنسائی وابن ماجه . انظر الصحیحه (۲۴۰) و (۲۷۰۵) .

واته: عاصمی کوری ضه‌مره ده‌فه‌رموی: پرسیارمان له‌عه‌ل کرد ده‌ریاری نوێژه سوننه‌ته‌گانی پیغمه‌بر ﴿ﷺ﴾ له‌ پۆژدا؟ فه‌رموی: ئیوه ناتوان ئه‌وه بکه‌ن. ده‌فه‌رموی: ووتمان کی له ئیغه‌ه توانی ده‌یکات. فه‌رموی: کاتی خۆر لی‌ره‌وه وه‌کو شه‌و کاته‌ی ئی ده‌هات که له‌عه‌سردا لئی‌دیئت دوورکاتی ده‌کرد [دوو پکاتی الضحی]. وه‌کاتی خۆر له‌ملاوه وه‌کو

نوێژی چێشت هه‌نگاوی (الضحی)

پیغمه‌بری خوا ﷺ چوار پکات^(۱) یان زیاترو شه‌ش^(۲) یان تا هه‌شت پکاتی نوێژی چێشت هه‌نگاوی ده‌کرد^(۳).

ئه‌و کاته‌ی ئی ده‌هات که‌له نیوه‌پۆدا ای‌دی‌ت چوار پکاتی ده‌کرد. وه‌ له‌پێش نیوه‌پۆدا چواری ده‌کرد (وه‌باسی ئه‌وه‌ی کرد که پیغمه‌مبه‌ر ﷺ له‌ کاتی لادانی خۆر له‌ناوه‌پراستی ئاسمان دا ده‌یکردن و درێژی ده‌کردنه‌وه). وه‌دوای نیوه‌پۆش دوو پکات، پێش‌عه‌س‌ریش چوار پکاتی ده‌کرد ئی‌وانی ده‌خستنه‌ به‌ینی به‌ سلأودانه‌وه له‌ فریشته‌ نزیکه‌کان و پیغمه‌مبه‌ران و شوین که‌وتوانیان له‌ نیمانداران و موسولمانان.

(۱) **مُعَادَة قَات : قَات لعائشة (رضی‌الله‌ عنها)؛ اکان النبی ﷺ یسلي الضحی ! قات : نعم ، اربع رکعات ، ویزید ماشاء الله عزوجل**) اخرجه مسلم (۷۱۹) واحمد وغيرهم .

واته: ووت به‌ عایشه: ئایا پیغمه‌مبه‌ری خوا ﷺ نوێژی چێشت هه‌نگاوی ده‌کرد؟ فه‌رمووی: به‌ئێ: چوار پکاتی ده‌کرد و چهند خوای گه‌وره‌ وویستی بوايه زیاتری ده‌کرد. [لایه‌نه‌ که‌مه‌که‌ی دوو پکات و ئه‌و په‌ری‌یه‌که‌ی هه‌شت پکاته] .

(۲) **هن انس بن مالك : ان النبی ﷺ کان یسلي الضحی ست رکعات**) اخرجه الترمذی وتفرّد به‌ فی الشماثل (الجامع الصغیر) وهو صحیح لغيره ،الأرواء (۴۶۲) .

واته: پیغمه‌مبه‌ری خوا ﷺ شه‌ش پکات نوێژی چێشت هه‌نگاوی ده‌کرد .

(۳) **هن عبدالرحمن بن أبي ليلى قال : ما أخبرني أحد أنه رأى النبي ﷺ یسلي الضحی إلا أم هانیه (رضی‌الله‌ تعالی‌ عنها) ، فإنها حنّكت : ان رسول الله ﷺ دخلَ بينهما يوم فتح مكة فافْتسل ، فسبح ثمان رکعات ، ما رايته ﷺ صلى صلاة قط أختف منها ، غير أنه كان يتم الركوع والسجود**) اخرجه البخاری ومسلم (۳۳۶) و الترمذی (۴۷۴) وغيرهم .

واته: هه‌ج که‌سیه‌ که‌ هه‌وآلی پی نه‌داوم که پیغمه‌مبه‌ری خوای ﷺ بینیبی نوێژی چێشت هه‌نگاوی کردیبت جگه له‌ أم هانی . ئه‌و فه‌رمووی: پیغمه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌پۆژی فه‌تخی مه‌که‌که‌دا هاته‌ ماله‌که‌ی و خۆی شت و هه‌شت پکاتی کرد . هه‌ج نوێژی‌کم نه‌دیوه هه‌رگیز که له‌وه کورتتری کردیبتوه جگه له‌وه‌ی که به‌ته‌واوی چه‌مینه‌وه و سه‌جده‌کانی ده‌برد .

زوهدو دونیا نهویستی

پیغمبهری خوشهویست ﴿ﷺ﴾ لهسه رهسیریک رادهکشا جیگهکهی له لهشی

وهن ابي ایوب الأنصاري (رضه): ان النبي ﴿ﷺ﴾ كان يُدمنُ أربع ركعاتٍ عند زوال الشمس ، فقلت: يا رسول الله! انك تُدمنُ هذه الأربع ركعاتٍ عند زوال الشمس! فقال: ((إن أبواب السماء تُفتح عند زوال الشمس فلا تُرْفَعُ حتى يُسَلَّى الظهر: فأحبُّ أن يصعد لي في تلك الساعة خير)). قلت: أ في كلهن قِرَاءَةٌ؟ قال: ((نعم)). قلت: هل فيهن تسليمٌ فاصلٌ؟ قال: ((لا)). أخرجه ابوداود (١٢٧٠) وابن ماجه والترمذي . وله طريق أخرى . انظر (صحيح ابي داود) (١١٥٣) .

واته: پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ بهردهوام بو لهسه رهه انجام دانی چوار رکات نویژی کاتی لادانی خۆر له ناوهپرستی ناسمان (الضحى) . ووت: نهی پیغمبهری خوا! تۆ بهردوامی لهسه رهه انجام دانی نه چوار رکاته لهکاتی لادانی خۆر له ناوهپرستی ناسمان؟ فهرموی: ده رگاکانی ناسمان له کاتی (زهوال) [لادانی خۆر له ناوهپرستی ناسماندا] دهکریتهوه و داناخریت ههتا نویژی نیوهپرۆ دهکریت، بۆیه پیغم خوشه لهو کاتهدا خیرو چاکهیهکم هه بیته و سه رکهویت. ووت: نایا له هه موو رکاتیکیدا قورشان دهخویندری؟ فهرموی: بهلێ . ووت: نایا له نیوانیاندا سه لام دهدریتهوه و بهینی تی دهخریت؟ فهرموی: نه خیر .

عن عبدالله بن سعد | او سعيد | قال: سألت رسول الله ﴿ﷺ﴾ عن الصلاة في بيتي ، والصلاة في المسجد ؟ قال: ((قد ترى ما أرتب بيتي من المسجد، فلان أصلي في بيتي أحب إلي من ان أصلي في المسجد، الا ان تكون صلاةً مكتوبةً)). أخرجه ابن ماجه(١٢٧٨) . قال الألباني: واسناده صحيح لولا ان فيه العلاء بن الحارث وكان اختلط لكن له شاهد قوي من حديث زيد بن ثابت. وهو في (صحيح ابي داود) (٩٥٩) .

واته: پرسیارم کرد له پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ دهباری نویژکردنم له مالهوه له مرگهوتدا [که نایا کامیان باشتره]؟ فهرموی: خۆت دهبیینی چهندیک مالم نزیکه له مرگهوتنهوه . خۆ نهگه نویژه سوننهتهکانه له مالهوه بکهه پیغم خوشتره لهوهی له مرگهوت دا بیکهه . مهگه ره نویژی فهززهکاندا بیته [که دیاره فهززهکان له مرگهوتدا چاکتره و خیری زیاتره] .

پیرۆزی‌دا دهرده‌چوو^(۱) وه له مائی دونیا هیچی له‌لای خۆی گل نه‌ده‌دایه‌وه^(۲).

(۱) له‌هه‌لقه‌مه‌وه له ابن مسعوده فه‌رمویه‌تی: **(انطبع رسول الله علی حسیر، فائر الحسیر بجلده، فجعلت امسحه والول؛ باپی أنت وامی، الاذنتنا فنبسط لك شیتا یقیل منه تمام علیه؟ قال،))** مالي وللدینا، ماانا والدینا إلا کراکب استظل تحت شجرة ثم راح وتوکها)) رواه الترمذی وقال: حسن صحیح. وصحیح جامع الصغیر مجلد (۵) رقم (۵۵۴۴)

واته: ابن مسعود فه‌رمویه‌تی: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ له‌سه‌ر حه‌سیریک راکشابوو جیگه‌ی حه‌سیره‌که له لاشه‌ی‌دا دهرچوو بوو؛ منیش ده‌ستم ده‌هینا به له‌شی‌داو ده‌موت: باوک و دایکم به‌فیدات بن نه‌گه‌ر ریگه‌مان بده‌یت هه‌تا شتی‌کمان بو راکه‌ستی‌تایه تا ناره‌حه‌تی نه‌کردیتایه و له‌سه‌ری ب‌خه‌وتیتایه؟ فه‌رمووی: من چیمه به دونیاوه، نمونه‌ی من و دونیا وه‌کو سواریکی ری‌سوار وایه که له‌ژێر سیبه‌ری داریکدا که‌میک ده‌حه‌وتیه‌وه و پاشان دهر‌اوو به‌جی‌ی ده‌هینی.

وه له عومه‌ری کوری خه‌طابه‌وه له فه‌رمووده‌ی باسی سوینده‌که‌ی پیغمه‌بری خوادا ﴿ﷺ﴾ هاتوه که له‌خیزانه‌کانی خوارد که‌یه‌ک مانگ ناچیته لایان وای‌یان دورکه‌وته‌وه و که‌ناری گرت له‌به‌رزایی‌یه‌کدا، کاتی‌ک عومه‌ر چوو بو لای، ته‌ماشای کرد نه‌و جیگایه هیچی تیدا نیه جگه له که‌میک گه‌لای (سلم) که پیسته‌ی پی‌خۆش ده‌کری‌و جه‌وه‌نده‌یه‌ک ناوی هه‌لواسراو و که‌میک جو. وه خۆشی له‌سه‌ر حه‌سیریک راکشاهه که‌جیگای حه‌سیره‌که له لاشه‌ی‌دا دیاره، بویه‌ چاه‌ه‌کانی عومه‌ر پ‌پ‌بوون له فرمیسک. پیغمه‌بری‌خوا ﴿ﷺ﴾ فه‌رمووی: ((مالک؟)) واته: چیته، ده‌فه‌رمووی: ووتم: نه‌ی پیغمه‌بری خوا تو پاکترین دروست کراوه‌کانی خوابت و [ئهمه‌یه حالت] وه کیسراو قه‌یسه‌ریش له‌و رابواردنه‌دان که ده‌بینری، بویه پیغمه‌بری‌خوا ﴿ﷺ﴾ پووی سوور هه‌نگه‌پ‌راو دانیشته و فه‌رمووی: نایا گومانته هه‌یه له‌مندا نه‌ی کوره‌که‌ی خه‌تاب؟ پاشان فه‌رمووی: نه‌وانه کۆمه‌ل و گه‌لیکن خۆشی و رابواردنیان بو پیش خراوه بو ژبانی دونیا‌یان) متفق علیه.

وه له ریوایه‌تی موسیلمدا فه‌رمووی: ((أما ترضی أن تكون لهم الدنيا ولنا الآخرة)). واته: نایا رازی نیت که دونیا بو نه‌وان بیت و قیامه‌تیش بو ئیمه. ووتم: به‌لئ نه‌ی پیغمه‌بری‌خوا ﴿ﷺ﴾ فه‌رمووی: ده سوپاس و ستایشی خۆی گه‌وره بکه [له‌سه‌ر هه‌موو وه‌زعی‌ک].

(۲) وه ده‌فه‌رمووت ﴿ﷺ﴾: ((لو أن لي مثل أحد ذهباً، ما سرتني أن تأتي علي ثلاث ليال، وشدني منه شيء، الا شيء أروده لديني)) رواه البخاري.

واته: نه‌گه‌ر به‌وینه‌ی چپای ئوحد نالتونم هه‌بیت دل خۆشم ناکات سی شه‌و به‌سه‌رمدا تی

ژباړن و برسیستی پیغمه مېهر ﴿﴾

خوای پوره دنگار بې نیازی کردبوو له غهیری خوئی^(۱)، جار بووه مانگ دهرؤیشت و بگره دوو مانگ دهگه پابه و هو ناگر نه دهگرایه وه له مالیدا، وه زؤریه ی خواردنیان ناوو خورما بووه^(۲). جاریش هه بووه خورماشیان دست نه دهکوت^(۳).

بېپریت و شتیکم لئی له لا ماییت. مهگر شتیك كه تهرخانی بكم بؤ دینه كه م [واته: بیکه مه خیر، نه کاته دلخوشم دهکات .

(۱) خوای گه وره دهفرموویت : ﴿ ووجدك عائلا فأغنى ﴾ سورة الضحی .
واته: تو هه ژارو بې دهسه لات بوویت خوای گه وره دهوله مهن دو بې نیازی کردیت له غهیری خوئی.

(۲) عائیشه دهفرموویت: (إن كنا آل محمد، لیمرُ بنا الهلال، مانوقد نارا، انما هما الأسودان: التمر والماء، إلا أنه كان حولنا أهل دور من الأنهار، یمتون إلی رسول الله بلین منا نهم، فیشر بوسقینا من ذلك اللبن) متفق علیه .

وفي رواية: (كان يمر الهلال والهلال والهلال، ثلاثة أملة وما يوقد في بيت رسول الله عليه السلام نار، قيل: ما كان ييشكم يا خالة؟ قالت: الأسودان التمر والماء) رواه البخاري رقم (۲۳۷۹) .

واته: نیمه که سو و کارو خیزانی پیغمه مېهر ﴿﴾ مانگی یهک شهوه دهگه پابه وه به سه رماندا ناگرمان نه دهگرده وه بؤ خواردن لینان . به لکو هر دوو شته په شه که مان شک دهر بد: خورما و شاو. جگه له وه ی له چوارده و رمان چهن د مالمیکی نه نصاری هه بیون له شیری مه پرو ووشتره کانیان دهنارد بؤ پیغمه مېهری خوا ﴿﴾، نه ویش لئی دهخواردمو وه به شی نیمه شی لیددا .

(۳) عومهری کوری خه طاب دهفرموویت: (لقد رأيت رسول الله ﴿﴾ يتوي من الجوع، ما يجد ما يملأ من الدقل بطنه) . رواه مسلم ۴ / ۲۲۸۴ ، ۲۲۸۵ رقم (۲۹۷۷ ، ۲۹۷۸) و غیره .

واته: نه مېینی پیغمه مېهری خوا ﴿﴾ له برساندا سکی هه لدهگوشی و نه وه دندی خورمای (الدقل) [واته ووشک و خراپ] شک نه دهر بد سکی پی تیز بکات .

زړی‌کشي دابوو به رهن له بری قهرزیک^(۱) .

چار بووه به برسیتي چندان پوژيان لي بووه‌ته‌وه و زوربه‌ي نانيان ناني جو بووه^(۱) . وله‌و پوژوهه که هاتنه شاري مدينه سي پوژ له‌سهریهک تيريان له ناني گهنم نه‌خوارد هه‌تا وه‌فاتي کرد^(۲) . وه ده‌پارايه‌وه که خواي گه‌وره نه‌وه‌نده‌يان پي بيه‌خشي که ته‌نھا جني برسیتي بگريت^(۳) وه هه‌رگيز به چاوي خوي له مالي خويدا ناني گهنمي سپي‌ومه‌ري برژاوي نه‌بينی هه‌تا گه‌يشت به‌خواي په‌روه‌ردگارو

(۱) وه له‌نه‌نه‌سه‌وه که‌وا چاريکيان ناني‌جوو پونيکي بون گوراو کون بووي بۇ برد، وه‌زړي‌يه‌که‌شي دانابوو په‌ره‌ن له‌لای جوله‌که‌يه‌ک و نانيکي جوي بۇ خيزانه‌که‌ي دروست کرد. وده‌فهرمووي: پوژيکيان ليښ بيست ده‌يفه‌رموو: **((ما‌مسي هند آل محمد صاع تمر ، ولا صاع حب))** رواه البخاري .

واته: مالو خيزاني پيغمبرﷺ نيواره‌يه‌کيان به‌سهردا نه‌هاتووه که صاعيك [ده‌فریکه دوو يان چوار مشت ده‌گريت] له خورما يان دانه‌ويله هه‌بيت. (۲) **(کان بيت الليلي المتابعة طاويا واهله ، ولايجدون مشاء، وکان اکثر خبرهم الشعير)**. حديث حسن رواه احمد وغيره .

واته: چندان شه‌وي له‌سهریهک به‌سهر خوي و خيزانه‌کانی‌دا ده‌پويشت و پوژيان لي ده‌بويه‌وه و خواردني نيواره‌يان شک نه‌ده‌برد . زوربه‌ي نانه‌که‌شيان ناني جو بوو .

(۳) وه له‌عائيشه‌وه (ره‌زای خواي اي‌بيت) فه‌رمويه‌تي: **(ماشع آل محمد ﷺ منذ قدموا المدينة - کلاث ايام لها - من خبز بر ، حتى مضى لسيله) - اي مات - متفق عليه .**

واته: خانه‌واده‌و خيزانه‌کانی پيغمبرﷺ له‌و کاته‌ي هاتنه شاري مدينه - سي پوژ له‌سهر يهک - تيريان نه‌خوارد له‌ناني گهنم ، هه‌تا گه‌يشت به‌خواي گه‌وره وه‌فاتي کرد .

(۴) پيغمبري خوا ﷺ ده‌يفه‌رموو: **(اللهم اجعل رزق آل محمد قوتاً)** متفق عليه .

واته: خوايه رزق و روي خانه‌واده‌و خيزاني محمد ﷺ نه‌وه‌نده بيت که جني برسيتي بگريت .

وه‌فاتی کرد^(۱). وه جاری وابوه له برساندا له‌مالِ دهرچوه‌ته دهره‌وه^(۲).

(۱) له‌ئهنه‌سه‌وه فهرموویه‌تی: (ما أعلم رسول الله ﷺ) رای رغبنا مرفقا ، حتی لعق الله ،
ولاشاة سمیلا بعینه قط) رواه البخاری .

واته: نازام و شک نایم کهوا پیغمبهری خوا ﷺ نانی گه‌ئمی سپی ناسکی بینیبی
تا گه‌یشت به‌خوای گه‌ورهو، هه‌رگیز مه‌رئکی برژاوی به‌چاوی خۆی نه‌بینی .

(۲) شه‌ویکیان پیغمبهری خوا ﷺ له‌مالِ دهرده‌چیته دهره‌وه، له‌په‌ر ده‌گات به‌ئه‌با به‌کر
که دانیش‌توه له‌گه‌لِ عومهدا (ره‌زای‌خوایان لئ‌بیت) که نه‌وانیش له‌مالِ دهرچوون .
پیغمبهری خوا ﷺ ده‌فه‌رموئیت: چی شتئک ئیوه‌ی له‌م کاته‌دا دهرکردوه ؟
ابوبکرو عومه‌ر: برسئتی ئه‌ی پیغمبهری خوا !!
پیغمبهری خوا ﷺ: منیش سوئند به‌و خواپه‌ی نه‌فسی منی به‌ده‌سته ئه‌و شته‌ی
ئیوه‌ی دهرکردوه‌هه‌ر ئه‌وه منیشی له‌مالِ دهرکردوه .

پیغمبهری خوا ﷺ فه‌رمانیان پئ‌ده‌گات که‌ه‌ئسن، و له‌گه‌ئیدا هه‌ئده‌ستو و ده‌چن بۆ
مائی یه‌کئک له‌پیاوه نه‌نصاری‌یه‌کان که‌ناوی (ابو الهیثم مالک ی‌کوری التیهان) ه، به‌لام
له‌مالِ نه‌بوو . خیزانه‌که‌ی [له‌گه‌ل پیغمبهردا ﷺ] ده‌دوئو ده‌فه‌رموئیت: [مرحبا واهلاً .
به‌خیز هاتن .

پیغمبهر ﷺ: ئه‌وه فلان که‌س له‌کوئیه ؟ [واته ابا الهیثم] .

خیزانه‌که‌ی: چوه‌ه ناومان بۆ بیئنی ؟ [واته ناوی خوارده‌وه] .

له‌په‌ر ابو الهیثم دئته‌وه ته‌ماشای پیغمبهری خوا ﷺ و دوو هاوه‌له‌که‌ی ده‌گات و
ده‌چئت بۆلای پیغمبهری و باوک و دایکی خۆی ده‌گات به‌فیدای .

ابو الهیثم: سوپاس بۆ خوای گه‌وره هیچ که‌سئک له‌من میوانی په‌رئزتری ئییه !

ابو الهیثم ده‌روات و شولئک خورما دئنی که خورمای وشک (بسرو) ته‌ر (تسر) وشل وئهرم)
رُطَب) ی پئوه‌یه . [که‌چۆره‌گانی خورمایه له‌کاتی پیگه‌یشتنی‌دا] .

ابو الهیثم : فه‌رمو له‌مه بخۆن ..

پاشان چه‌قویه‌ک هه‌ئده‌گرئو ده‌روات تا مه‌رئک سه‌ر به‌رئ بۆیان .

پیغمبهر ﷺ ده‌فه‌رموئیت: ئه‌که‌ی (الحلوب) سه‌ر به‌رئ [واته ناگاداره‌به مه‌رئ شیردا
سه‌ر نه‌به‌رئ] ئینجا پیغمبهری خوا ﷺ و دوو هاوه‌له‌که‌ی له‌و خورما و گۆشته ده‌خۆن و
شاوی سازگاری ده‌کن به‌سه‌ردا هه‌تا تئیر ده‌خۆن . پاشان (به‌ نه‌بوه‌کرو عومه‌ر)
ده‌فه‌رموئیت: ((والذی نفسی بیده لتسالن من هذا النمیم یوم القیامة ، أخرجکم من بیوتکم الجوع ،

رؤزوو گرتنسي

پيغمبري خوا ﴿﴾ پوځي سوننه تي زورده گرت و هندی چار زوربهی مانگه کهی دهگرت، به لام جگه له رهمه زان هيچ مانگيکی سهراپا نه گرتوه^(۱). له و مانگانهش که دهگرتن و زور تيايدا به پوځو دهبوو وهک: مانگي شهعبان^(۲). وه

ثم لم ترجعوا حتى اصابكم هذا النعيم)) الحديث رواه مسلم ومالك والترمذي .

واته: سویند بهو خوايهی نفسی منی دهسته له پوځي دوايي دا دهربارهی ثم نيعمه ته پرسيارتان لي ددهگرتي . برسي تي له مال دهری کردن . پاشان نه گه پانه وه هه تا تووشی ثم نيعمه تی کردن . . . له سووده گانې ثم فهرموده يه:

۱- پيغمبر ﴿﴾ و هاوړي گانې برسي تي زوري بو دهينان و له مال دهری دهگرتن تا خواردينک بدوزنه وه .

۲- هيچي تي دا نيه نه گه پياويک بچيت بو مانی يه کيک له هاوړي گانې بو نان خواردين .

۳- ناگادار بوون له فه زلی نيعمه ت و سوپاس کردنی خواي به ديپنه تر له سهري .

۴- هاوه له بهر يزه کان يارمه تي خيزانه کان يان دده له کاروباري مال بهر يوه بردندا .

(نايا پاريزه ران و کاويزگاراني درووشمی مافی نافره تان ناوا دهکن)!!!!

(۱) من عبدالله بن شقيق قال: سالت عائشة (رضي الله عنها) عن صيام رسول الله ﴿﴾؟ قالت

: كان يصوم حتى تقول: قد صام، و يفطر حتى تقول: قد افطر. قالت: و ما صام رسول الله ﴿﴾

شهرًا كاملًا منذ قدم المدينة إلا رمضان (أخرجه البخاري ومسلم والترمذي (۷۶۸) وابوداود (صحيح ابى

داود) (۲۱۰۳) والنسائي .

واته: پرسيارمی له عائشه کرد دهربارهی پوځو گرتنسي پيغمبر ﴿﴾؟ نه ویش

فهرموی: جاری و ايووه نه ونده بهر پوځو دهبوو هه تا دهمانوت هه مو مانگه کهی گرت،

جاری واش بووه نه يده گرت هه تا دهمانوت هيچي لي نه گرت. فهرموی: وه پيغمبري خوا

﴿﴾ لهو پوځوهی هاته ناو شاری مهدينه هيچ مانگيکی سهراپا نه گرت جگه له رهمه زان .

(۲) من أم سلمة قالت: (مارأيت النبي ﴿﴾ يصوم شهرين متتابعين إلا شعبان ورمضان). أخرج

الترمذي (۷۲۶) وإسناده صحيح كما قال، وابدواود (صحيح ابى داود) (۲۲۰۱ و ۲۱۰۴) النسائي .

واته: پيغمبري خواوم ﴿﴾ نه بينيوه که دوو مانگي له سهري يهک گرتي جگه له

سى پۇژى له سه‌ره‌تاي هموو مانگي‌كدا ده‌گرت^(۱) وه دوشه‌ممه و پي‌نج شه‌مان^(۲) مانگي‌ك (شه‌ممه و يه‌ك شه‌ممه و دوشه‌ممه) و مانگه‌كه‌ى تر (سى‌شه‌ممه و چوار

شه‌عبان و پهمه‌زان .

ومن عاشة قالت: (لم از رسول الله ﷺ) يوم في شهر أكثر من صيامه لله في شعبان. كان يوم شعبان إلا قليلا، بل كان يومه كله. . اخرجہ مسلم و النسائي واحمد وسنده صحيح والترمذي (۷۳۷) .

واته: پیغمبرم ﷺ نه‌بینیوه هیج مانگي‌ك به نه‌ندازى مانگي‌ك (شه‌عبان) به‌پۇژوو بووبى تيايدا بۇ خواى گه‌وره . به‌جۇرئى هموو مانگي‌ك شه‌عبانى ده‌گرت كه‌ميكى نه‌بيت . يان پي‌ده‌چى همووشى گرتبى .

(۱) **من عبدالله [ابن مسعود] قال: (كان رسول الله ﷺ) يوم من فرة كل شهر ثلاثة ايام ، ولما كان بغير يوم الجمعة) .** اخرجہ الترمذي (۷۴۲) وحسنه وابوداود (۴۲۰۰) والنسائي واحمد وصححه ابن خزيمة وهو مخرج في صحيح ابي داود (۲۱۱۶) .

واته: پیغمبرى خوا ﷺ له سه‌ره‌تاي هموو مانگي‌كدا سى پۇژ به‌پۇژوو ده‌بوو . وه‌كه‌م پوى داوه پۇژى جومعه به‌پۇژوو نه‌بووبى . [واته به ته‌نها نا، به‌لكو پۇژىكى پيشه‌وه‌شى نۇ گرتووه له‌گه‌لىدا] .

(۲) **من عائشة قالت: (كان النبي ﷺ) يصوم يوم الإثنين والخميس .** اخرجہ الترمذي (۷۴۵) وحسنه وابن ماجه (۷۳۹) والنسائي واسناده صحيح (الارواء) ۱۰/۴ و ۱۰۶ .

واته: پیغمبرى خوا ﷺ پۇژانى دوشه‌ممه و پي‌نج شه‌ممه‌ى ده‌گرت و به دواياندا ده‌گه‌را تا به پۇژوو بيت تياياندا .

ومن ابي هريرة: ان النبي ﷺ قال: ((تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ ، فَحَاجِبُ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ)) . اخرجہ الترمذي (۷۴۷) وقال: حديث حسن غريب . قال الابناني : بل هو ضعيف الاسناد صحيح المتن . فان له شاهدا اخرجته مع الحديث في الارواء (۹۴۸ - ۹۴۹) .

واته: پۇژانى دوشه‌ممه و پي‌نج شه‌مان كرده‌وه‌كان به‌رزه‌ده‌كرتبه‌وه و نيشانى خواى په‌روه‌ردگار دهردى، له‌به‌ر نه‌وه حمز ده‌كه‌م به‌پۇژويم كه كرده‌وه‌كانم به‌رزه‌ده‌كرتبه‌وه .

شهمه‌و پینج شه‌مه‌ی ده‌گرت^(۱). سى رۆژيشى له هه‌موو مانگيک ده‌گرت^(۲).
وه پۆژى (عاشورا)يش که ده‌کاته(۱۰) مانگى موچه‌پرهم^(۳). وه حه‌زى له به‌ردوام

(۱) **من عائشة قالت: (كان النبي ﷺ) يصومُ من الشهر السبت والاحد والاثنين، ومن الشهر الآخر الثلاثاء والاربعاء والخميس** (خرجه احمد وابن ماجه نحوه قال الالباني : واسناده صحيح وهو مخرج في المشكاة) (۲۰۵۹) .

واته: پينغه‌مبهرى خوا ﷺ له مانگيک شه‌مه‌و يه‌ک شه‌مه‌و دوو شه‌مه‌و له مانگه‌که‌ى تر سى شه‌مه‌و چوار شه‌مه‌ پينج شه‌مه‌ى ده‌گرت.

[رواله‌تى ئەم فەرمووده‌يه پينجه‌وانه‌ى فەرموده‌ى ((لاتصوموا يوم السبت الا فيما افترض عليكم...)) الارواء (۹۴۲) وانظر (صحيح الترمذ والتريغيب) (۱۰۴۰) . واته: پۆژى شه‌مه‌ به‌رۆژوو مه‌بن مه‌گه‌ر له‌وه‌دا که فه‌رزکراوه له سه‌رتان، به‌لام زاناگان ده‌فه‌رمون: فه‌رمووده‌ى دووهم (قه‌سولى) يه‌ له‌به‌ره‌وه‌و پيش ده‌خريست به‌سه‌ر فه‌رمووده‌يه‌ى يه‌که‌مداکه (عه‌مه‌له‌يه)، پاشانيش فه‌رمووده‌ى دووهم قه‌ده‌غه‌کردنه به‌هه‌مان شيوه‌ پيش ده‌خريست به‌سه‌ر يه‌که‌مدا] .

(۲) **من عائشة قالت: قلت لعائشة: اكان رسولُ الله ﷺ يصوم ثلاثة ايام من كل شهر! قالت: نعم، قلت: من ايه كان يصوم! قالت: (كان لايبالي من ايه صام)**. (خرجه الترمذي قال الالباني : اسناده صحيح على شرط مسلم . وقد خرجه هو وابن خزيمة في صحيحهما وابوداود . وهو مخرج في صحيحه) (۲۱۱۷)

واته: به عايشه‌م وت: ئايا پينغه‌مبهرى خوا ﷺ له هه‌موو مانگيک سى رۆژ به‌رۆژوو ده‌بوو؟ فه‌رمووى: به‌ئى. وتم: له‌چه‌ندى‌دا به‌رۆژو ده‌بوو؟ فه‌رمووى: گووى نده‌دايه له هه‌رکۆيه‌کى بوايه ده‌يگرت .

(۳) **من عائشة قالت: (كان عاشوراء يوماً تصومه قريش في الجاهلية، وكان رسول الله ﷺ يصومه، ولما قدم المدينة صامه، وامر بصدائه، فلما اتت رخصان رمضان كان رمضان هو الفريضة. وترك عاشوراء. فمن شاء صامه، ومن شاء تركه)** (خرجه الترمذي(۷۵۳). وقال: حديث صحيح. والبخاري ومسلم وهو في(مختصر البخاري) رقم (۹۸۰).

واته: پۆژى عاشورا پۆژيک بوو قوره‌يش له نه‌فامى‌دا تيايدا به پۆژوو ده‌بوون و پينغه‌مبهرى ﷺ ده‌يگرت، کاتى هاته ناو شارى مه‌دينه‌ گرتى و فه‌رمانيشى کرد به پۆژوو

بوون بووه لەسەر کاری خێرو چاکەو ئەوەی پێی خۆش بووه^(۱).

بوون تیایدا، بەلام کاتی پەرمەزان فەرزکرا [لەسائی دووی کۆچیدا] رەمەزان بووه فەرزەکەو وازیان لە عاشورا هێنا. جا هەركەس بیویستایە دەیکرت و هەركەس ویستی نەبواوە بە پۆژۆنەدەبوو تیایدا . **هۇی عاشوراکەش ئەمەبوو :**

عن ابن عباس انه ﴿ﷺ﴾ لما قدم المدينة وجد اليهود تصوم عاشوراء. فسألهم عن ذلك فقالوا: هذا يوم نجى الله فيه موسى و أفرق فيه فرعون و قومه فسامه شكراً فنحن نسومه. فقال ﴿ﷺ﴾: ((نحن أحق بموسى منكم)). فسامه و أمر صيامه). اخرجہ الشیخان .

واتە: کاتی پیغمبەری ﴿ﷺ﴾ هاتە مەدینە بینی جولهکەکان پۆژووی عاشورا دەگرن . پرسیاری لێکردن لەم بارەوه ئەوانیش ووتیان : ئەمە پۆژۆکە خۆی گەرە تیایدا موسا پیغمبەری ﴿ﷺ﴾ پزگار کردو فیرەوون و گەلەکەى خنکاند . لەبەرئەوه (موسی) لەسوپاسی خۆی گەرەدا تیایدا بە پۆژوو دەبوو ئێمەش دەیکرین . پیغمبەری ﴿ﷺ﴾ فەرمووی: ئێمە لەپێشتەری بۆ موسا لە ئێوه . بۆیە بە پۆژوو بوو فەرمانیشی کرد کە موسولمانان بە پۆژووبین تیایدا .

(۱) من عائشة قالت: دخل علي رسول الله ﴿ﷺ﴾ وهدني امرأة . فقال: ((من هذه؟)) قلت : فلانة لانام الليل , فقال رسول الله ﴿ﷺ﴾ ((عليكم من الاعمال ماتلطيون . فوالله لايمثل الله حتى تملوا)) وكان احب ذلك الي رسول الله ﴿ﷺ﴾ الذي يدوم عليه صاحبه (اخرجہ البخاري ومسلم (۲۲۱) وهو في مختصر البخاري رقم (۳۲) (وصحيح ابي داود) (۱۲۳۸) والترمذي

واتە: پیغمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ گەرپاوه بۆ ماڵی بۆلام و منیش ئافەرەتیکم لەلادابوو [ناوی حەولای کچی توبتی کوری حبیب لە هۆزی خدیجە بوو] فەرمووی: ئەمە کێیە ؟ ووتم فلانە ئافەرەتە بەشەو نانویست و هەر شەو نوێژدەکات . پیغمبەری ﴿ﷺ﴾ فەرمووی ئەوەندە کاروکردهوه بکەن کە توانا تان هەیە . سویند بەخوا خۆی گەرە وەرس نایبیت تا ئێوه وەرس دەبن . وە خوشەویستەرین کار بەلای پیغمبەرهوه ﴿ﷺ﴾ ئەوکردهوه بووه کەخاوەنەکەى بەردەوام دەبێ لەسەری .

ومن ابي صالح قال سالت عائشة . و أم سلمة: أي العمل كان أحب الي رسول الله ﴿ﷺ﴾؟ قالت: مادام عليه و إن قل) اخرجہ الترمذي (۲۸۶۰) وقال: حديث حسن غريب.
واتە: پرسیارم کرد لەعائیشە و أم سەلەمە: کە ئایا کام کردەوه بەلای پیغمبەری خواوه ﴿ﷺ﴾ خوشەویست بووه؟ فەرموویان: ئەوەی کە خاوەنەکەى بەردەوام بێت لەسەری، ئەگەر چی کەمیش بێت.

قورئان خویندنی

پیغمبري خوشه‌ويست ﴿﴾ له کاتی قورئان خویندندا نایه‌ته‌کانی دريژ ده‌کردوه^(۱) وه له‌سەر هه‌موو نایه‌تیک ده‌وستا^(۲)، وه‌هه‌ندی جار ده‌نگی نزم و کزو هه‌ندیکی جاری تر ده‌نگی هه‌لده‌بیری^(۳).

(۱) **من قتاده قال: قلت لانس بن مالك: كيف كانت قراءة رسول الله ﴿﴾؟ قال: مَدًّا** اخرجہ البخاري وابوداود (۱۴۶۵) (صحيح ابى داود) (۱۲۱۸) وابن ماجه والنسائي .
واته: قه‌تاده ده‌فهرموی: به‌ئهنه‌سی کوری مالیکم ووت: قورئان خویندنه‌وه‌ی پیغمبري خوا ﴿﴾ چۆن بووه؟ فهرموی: ئهو پیتانه‌ی شایسته‌ی دريژ‌کردنه‌وه‌ بو‌نايه دريژی ده‌کردنه‌وه . / انظر القسطلاني على البخاري ۷ / ۵۳۵ .

(۲) **من أم سلمة قالت: كان النبي ﴿﴾ يقطع قراءته يقول: ﴿ الحمد لله رب العالمين ﴿ ثم يقف ثم يقول: ﴿ الرحمن الرحيم ﴿ ثم يقف . وكان يقرأ ﴿ مالك يوم الدين ﴿** اخرجہ الترمذي (۲۹۲۸) وابوداود (۱۴۶۶) و (۴۰۰۱) . وقال الالباني : واستغربه الترمذي فهو ضعيف وقد بينت علته في ضعيف ابى داود (۲۶۰) لكن الحديث له طرق كثيرة كما بينت في صفة الصلاة والارواء (۲۴۲) وغيرهما .

واته: پیغمبري خوا ﴿﴾ قورئان خویندنه‌که‌ی پچر پچر بوو (نایه‌ت نایه‌ت)، ده‌یغه‌رموو: (الحمد لله رب العالمين) پاشان ده‌وستا . ئینجا ده‌یغه‌رموو (الرحمن الرحيم) پاشان ده‌وستا . وه ده‌یغه‌رموو (مالك يوم الدين) [وه به‌(ملك) یش هاتوه‌و الترمذي هیناوه‌تی له (كتاب القراءات) . هه‌ردوو شیوازه‌که‌ی لێوه‌ روایه‌ت کراوه به‌ متواتری] .

(۳) **من عبدالله بن ابي قيس قال: (سالت عائشة رضي الله عنها) من قراءة النبي ﴿﴾ اكان يسرُ بالقرآءة أم يجهر؟ قالت: كل ذلك قد كان يفعل، قد كان يقرأ سرا، وربما جهر. فقلت: الحمد لله الذي جعل في الامر سعةً** اخرجہ مسلم والنسائي وابن ماجه والترمذي (۲۹۲۵) وصححه . وهو مخرج في صحيح ابى داود (۱۲۹۱) .

واته: پرسيام کرد له عائشه‌ ده‌باره‌ی قورئان خویندنه‌وه‌ی پیغمبري ﴿﴾ که نایا ده‌نگی نزم ده‌کرده‌وه‌ یان هه‌نی ده‌بیری ؟ فهرموی: هه‌ردوو شیوه‌که‌ی کردوه‌وه‌، جاری وابوه‌ به‌ کزی خویندوه‌تی‌یه‌وه‌و جاری واش بووه‌ ده‌نگی هه‌لده‌بیره‌ . منیش ووت: سوپاس وستایش بۆ ئهو خوايه‌ی که مه‌سه‌له‌که‌ی فراوان کردوه‌وه‌ مه‌جالێ داوه‌ .

یان به مامناوه‌ندی ده‌یخویند^(۱)، له‌گه‌ل‌نایه‌ته‌کانیشدا پو‌حی ناو‌یتوه تیکه‌لاو ده‌بوو وه د‌ل‌سی ده‌دایه^(۲) وه له‌که‌متر له‌سی پو‌ژدا هه‌موو قورئانی

ومن ام هانیه قالت: كنت أسمع قراءة النبي ﷺ بالليل وأنا على عريتي. اخرجه النسائي وابن ماجه فيه وقال الالباني: اسناده حسن صحيح . اخرجه احمد ايضا ۶/ ۲۴۳ ويشهد له حديث ابن عباس الآتي .

واته: به‌شهو من گویم له قورئان خویندنی پیغمبری خوا ﷺ ده‌بوو له کاتی‌کدا من له‌سه‌ر جی‌گاکه‌م بووم [ئه‌مه‌ش له‌مه‌که‌دا بوو پی‌ش هيجرت، له‌و کاته‌دا که پیغمبر ﷺ شه‌و نو‌یژی ده‌کرد له‌لای که‌عه‌دا] .

(۱) **من ابن عباس (رضي الله عنه) قال: كانت قراءة النبي ﷺ ربما يسمعه من في الحُجْرَة، وهو في البيت .** اخرجه ابوداود (۱۲۲۷) وقال الالباني: واسناده حسن صحيح كما هو مبين في صحيح ابي داود(۱۱۹۸).

واته: قورئان خویندنه‌وه‌ی پیغمبر ﷺ به‌ جو‌ریک بوو ئه‌گه‌ر خزی له‌ ماله‌وه بیخویندایه له‌وانه‌یه ئه‌که‌سه‌ی که له‌ حوجره‌که‌دا بوایه بییستایه [ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر مامناوه‌ندی کردنی ده‌نگ هه‌ل‌پ‌ینی له‌ قورئان خویندندا] .

ومن معاوية بن قرة قال: سمعت عبدالله بن مغل يقول: رأيت النبي ﷺ على ناقته يوم الفتح وهو يقرأ: ﴿ انا فتحنا لك فتحا مبينا ليغفر لك الله ماتمك من ذنك وما تاجر ﴾ قال: فقرأ ورجع قال: وقال معاوية بن قرة: لولا ان يجمع الناس علي لأخذت لكم في ذلك الموت. أو قال: اللحن) اخرجه البخاري ومسلم وابوداود (صحيح ابي داود ۱۲۹۱) .

واته: گویم لی‌بوو عبدالله ی کوری مغل ده‌یفه‌رموو: پیغمبری خوا ﷺ له‌ پو‌ژی فه‌ت‌حی مه‌که‌دا بی‌نی به‌سه‌ر وشتره‌که‌یه‌وه بوو نایه‌تی: ﴿ انا فتحنا لك فتحا مبينا . ليغفر لك الله ماتمك من ذنك وما تاجر ﴾ ئه‌م نایه‌ته مه‌به‌سه‌ت پی‌ی فه‌ت‌حی مه‌که‌که ،یان خه‌یه‌به . وه‌ژو‌ریه‌ی زانایان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ن که سو‌ل‌حی حوده‌بی‌یه [فه‌رموو:] واته عبدالله ی کوری مغل: ده‌یخوینده‌وه‌و ده‌نگی خو‌شی دو‌باره پی‌ ده‌کرده‌وه . [شوعبه له‌ معاویه‌وه ده‌گی‌رت‌ه‌وه] ده‌فه‌رموو: معاویه‌ی کوری قره فه‌رموو: ئه‌گه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه نه‌بی‌ن خه‌ل‌کی لی‌م کو‌ده‌بنه‌وه له‌و ده‌نگو ناوازه‌م بو‌ ده‌وتن .

(۲) **عوف بن مالك يقول: (كنت مع رسول الله ﷺ ليلة فاستاك ثم توتنا ثم قام يصلي، فقلت**

نه‌ده‌خوینده‌وه^(۱) . وه فهرموویه‌تی: دهنگتان خو‌ش بکه‌ن به قورئان خویندن^(۲) .

معه ، فبدأ فاستفتح البقرة . فلا يمر باية رحمة الا وقف فسال . ولا يمر باية عذاب الا وقف لتعوذ . ثم ركع . فكثرت ركعاً بقدر قيامه . ويقول في ركوعه : ((سبحان ذي الجبروت والملکوت والکبرياء والعظمة)) ثم سجد بقدر ركوعه ، ويقول في سجوده : ((سبحان ذي الجبروت والملکوت والکبرياء والعظمة)) ثم قرأ (آل عمران) ثم سورة سورة ، يفعل مثل ذلك). اخرجہ ابوداود(صحیح ابی داود) (۸۱۷) والنسائی فیہ . قال الالبانی : اسنادہ صحیح .

واته: شه‌ویکیان له‌گهل پیغمبه‌ردا بیوم ﴿ﷻ﴾، سیواکی کردو ده‌ست نویرئی شت و نویرئی دابه‌ست ،منیش له‌گهلئ وه‌ستام . ده‌ستی کرد به خویندنئ سورته‌ئ(البقرة). بگه‌شتایه به هر نایه‌تیکی ره‌حمت ده‌وستاو ده‌پارایه‌وه، وه بگه‌شتایه به هر نایه‌تیکی سزا ده‌وستاو په‌نای ده‌گرت . پاشان چه‌میه‌وه وه‌نده‌ئ وه‌ستانه‌که‌ئ پی‌چوو ده‌یفه‌رموو (سبحان ذي الجبروت والملکوت والکبرياء والعظمة)پاشان سه‌جده‌ئ برد په‌نه‌ندازه‌ئ چه‌مین‌وه‌که‌ئ وه‌مان شتی فه‌رموو: پاشان سورته‌ئ(آل عمران)ی خوینده‌وه . پاشان سورته سورته همان شتی دو‌باره ده‌کرده‌وه .

(۱) (كان لا يقرأ القرآن في اقل من ثلاثة ايام) صحیح . رواه ابن سعد .

واته: پیغمبه‌مهر ﴿ﷻ﴾ هه‌موو قورئانی له‌ سئ پوژدا ته‌واو نه‌ده‌کرد به خوینده‌وه .

(۲) پیغمبه‌مهری خو ﴿ﷻ﴾ ده‌فه‌رموی: ((زينوا القرآن باصواتكم ، فإن الصوت الحسن ، يزيد

القرآن حسناً)) صحیح رواه ابوداود .

واته: قورئان بران‌زینیته‌وه به دهنگتان . چونکه دهنگی خو‌ش زیاتر قورئان جواترو خو‌شتر ده‌کات .

کریانی

پیغمبه‌ری خۆشه‌ویست ﴿ﷺ﴾ له ترسی خۆای گه‌وره له نوێژدا زۆر ده‌گریا^(۱)، وه کاتی گۆی له قورئان ده‌گرت^(۲). وه له کاتی نوێژی خۆرگیراندا^(۳) وه له کاتی

(۱) عبدالله بن الشخیر قال: (آتت رسول الله ﴿ﷺ﴾ وهو يصلي ، ولجوفه اذير كاذير المرجل من البكاء .) اخرجه ابوداود (۹۰۴) واسناده صحيح. و صححه جمع انظر (صحيح ابو داود) (۸۲۹) .

واته: چومه خزمهت پیغمبه‌ری خۆشه‌ویست ﴿ﷺ﴾ نوێژی ده‌کرد، وه ده‌گریا ئه‌توت گیه‌زی مه‌نجه‌له‌ سینگی ده‌کولا [ئه‌مه‌ش به‌لگه‌ی ئه‌و په‌ری ترسه له خۆای گه‌وره] .

(۲) عن عبدالله بن مسعود (رضه) قال قال له رسول الله ﴿ﷺ﴾: ((اقرأ علي)) فقلت: يا رسول الله اقرأ ليك وملكك انزل قال: ((اني احب ان اسمع من شيري)) فقرأت سورة (النساء) حتى بلغت ﴿وجتنا بك على هؤلاء شهيدا﴾ (و في رواية فقال: حسبك الآن) قال: فرأيت عيني رسول الله (تعالى)، اخرجه الترمذي (۳۰۲۸) والشيخان وابو داود والنسائي .

واته: عه‌دولای کوری مه‌سعود ده‌فهرمووی: پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ فهرمووی: قورئانم به‌سه‌ردا بخوینه. ووت: ئه‌ی پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ قورئان به‌سه‌ر تۆدا بخوینم و له‌کاتیکدا بۆسه‌ر تۆش دابه‌زبووه؟ فهرمووی: من هه‌ژده‌که‌م له‌ غه‌یری خۆمه‌وه بیهیستم. منیش سوهرتی (النساء) م بۆ خوینده‌وه تا گه‌یشتمه ئه‌و شوینه‌ی که ده‌فهرمووی: ئاخۆ حالی ئه‌و کافرا نه‌ چی بیئت که‌له پۆژی دوایدی‌دا له‌ هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌ک شایه‌تیک دینین و تۆش دینین که شایه‌ت بیت له‌سه‌ر ئه‌وان [نایه‌تی ۴۰] (فهرمووی: ئیتر به‌سه).

که ته‌ماشام کرد ده‌بینم هه‌ردوو چاوه‌کانی فرمیسکی لێده‌تکن .

(۳) عن عبدالله بن عمرو قال: انكسفت الشمس يوماً على عهد رسول الله ﴿ﷺ﴾ (زاد البخاري: يوم مات ابراهيم فقال الناس: كسفت الشمس لموت ابراهيم) فقام رسول الله يصلي حتى لم يكد يركع . ثم ركع ، فلم يكد يرفع رأسه ، ثم رفع رأسه ، فلم يكد أن يسجد ، ثم سجد ، فلم يكد أن يرفع رأسه ، فبعل ينفخ ويبيكي ويقول: ((ربّ ألم تعدني أن لاتعذبهم وأنا فيهم ؟ رب ألم تعدني أن لا تعذبهم وهم

مردنی کچه‌زاکه‌یدا^(۱). وه له کاتی وه‌فاتی هاوه‌لیکی خوشه‌یوستی خو‌ییدا

يستغفرون , ونحن نستغفرك! فلما صلى ركعتين انجبت الشمس , فقام فحمد الله تعالى والى عليه ثم قال: ((إن الشمس والقمر آيات من آيات الله لا ينكسان لموت احد ولا لحيايه , فاذا انكسفا فافرموا الذكر الله)) و في رواية البخاري **((فاذا رايتموها فسلاوا وادعوا))**. اخرج الترمذي والنسائي وابوداود (۱۱۹۴) صحيح ابي داود (۱۰۹۷) و إرواء الغليل (۲۶۲) وسنده صحيح عند بعضهم وفيه ركوعان في كل ركعة .

واته: له‌سهرده‌می پیغمبه‌ردا ﴿ﷺ﴾ ټه‌و پوژده‌ی (ابراهیم‌ی کوری وه‌فاتی کرد خورگیرا] که له سانی (۱۰) کوچی بوو] خه‌لکی ووتیان: خور له‌به‌ر مردنی ابراهیم گیرا. پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ هه‌ستاو ده‌ستی کرد به‌ نو‌یژ کردن ټه‌توت ناچه‌میته‌وه [ټه‌منده‌ ندریژی کرده‌وه] پاشان چه‌میوه ټه‌توت سه‌ریه‌رز ناکاته‌وه. پاشان سه‌ری به‌رز کرده‌وه ټه‌توت سه‌جده‌نا‌بات. پاشان سه‌جده‌ی برد ټه‌توت سه‌ریه‌رز ناکاته‌وه. پاشان سه‌ری به‌رز کرده‌وه ټه‌توت سه‌جده‌ نا‌باته‌وه. پاشان سه‌جده‌ی برده‌وه .

پاشان ده‌گریا و ده‌فهرموو: په‌روه‌دگار ئایا به‌لینت نه‌داومئ تا من له‌ناوایاندا بم‌سزایان نه‌ده‌یت؟ په‌روه‌دگار ئایا به‌لینت نه‌داومئ هه‌تا داوای ای‌خوشیون بکه‌ن سزایان نه‌ده‌ی؟ ټه‌ره‌تا داوای ای‌خوشیونت ای‌ده‌که‌ین. کاتی دو‌وپکاتی ته‌واو کرد خور به‌ریوو بوو . هه‌ستاو سوپاس و ستایشی خوای گه‌وره‌ی کردوو فه‌رمووی: خور و مانگ دوو به‌لگه‌و نیشانه‌ن له‌نیشانه‌کانی خوای گه‌وره‌له‌به‌ر مردن و ژبانی که‌س ناگیرین . ټه‌گر گیران یادی خوا بکه‌ن یان (نو‌یژ بکه‌ن و بیاریننه‌وه) . [بویه به‌ نو‌یژ ده‌وترینت زیکرو یادی خوا چونکه زیکری خوای زور تیدا‌یه]. [شخیخی البانی ده‌فهرموویت به‌لام شیوازی نو‌یژی خور گیران له‌هر رکاتی‌کدا دوو چه‌مینوه‌ی تیا‌یه و ټه‌مه‌ی ئیره‌که‌ه‌ باس له‌یه‌ک چه‌مینوه‌ ده‌کات شازه] .

(۱) **هن ابن عباس قال: أخذ رسول الله ﷺ ابنة له تقضى فاحتمنا بين يديه . فماتت وهي بين يديه , وصاحت أم أيمن . فقال يعني ﷺ: ((أبكين هند رسول الله)) !! فقالت: الست أراك تبكي؟ قال: ((إني لست أبكي, إنما هي رحمة))** زاد في رواية الصحيحين: **((جعلها الله في قلوب عباده, فانما يرحم الله من عباده الرحماء, ان المؤمن بكل خير على كل حال. ان نفسه تنزع من بين جنبيه وهو يحمى الله مزوجل))** اخرج النسائي ١١ / ٤ و الترمذي, قال الالباني: واسناد الترمذي صحيح .
وصححه ابن حبان (٧٤٦) وهو مخرج في الصحيحة (١٦٢٢) .

دہگریا^(۱). وہ لہ کاتی مردنی کچہکے ہی دا^(۲).

واتہ: کچیکی پیغمبر ﴿ﷺ﴾ لہسارہمرگ دابوو] لہ پریوایہتی النساءئیدا ہاتوہ کہ کچیکی بچوک بوو کچی زینہبی کچی بووہ کہ میزدہکے ہی ناوی عاصی کوپری رہبیعہ بوو، واتہ کچہزای خوی بووہ، غہیری ئەمەش وتراوہ [.

پیغمبر ﴿ﷺ﴾ لہ باوہشی گرت و خستئی بہ نیوان ہردوو دەستی ولہ نیوان ہردوو دەستیدا بوو وەفاتی کرد . ام ایمن ہاوارى کردو گریا . پیغمبر ﴿ﷺ﴾ فہرموی: ئەوہ لہلای پیغمبرى خوادا دہگریت ؟! فہرموی: نایا ناییم تۆش دہگریت ؟ فہرموی: من ناگرم بەلکو ئەمہ پرحمەتیکہ خوائ گہورہ خستویہ تی بہ دلئى بەندہکانئیبہوہو خوائ گہورہ پرحم بہبندہ بہرحمەکان دەکات . ئیماندار ہموو شتئیکى ہەر خیرہ لہسەر ہموو حالئیک، وہ کاتئ نفەس و پوحیشى لہنیوان لاشەى دہردہہیتريت ہەر سوپاسى خوا دەکات . [بۆمردنی ابراہیمیش دەیفہرموو: چا و فرمیسک دہریژی و دل خەمبار دەبئی و شتئیک نالئین کہ خوائ پەرورەدگار رازی نہبئی پیئى و ئیمەش بہ کۆچ کردن و جیابوونہوہی تۆئەى ئیبراہیم خەفتبارین] .

(۱) **من مائتة (رضی اللہ عنہا): (ان رسول اللہ ﷺ) قیل عثمان بن مظعون وهو یبکی او قال : مینا ئورفان** . اخرجہ الترمذی (۹۸۹) وقال : حدیث حسن صحیح وقال الالبانی : وهو کما قال فان له شواهد تقوية . وابوداود (۳۱۶۳) وابن ماجه .

واتہ: پیغمبرى خوا ﴿ﷺ﴾ لہکاتی وەفاتی عوسمانی کوپری مەظعوندا بہ مردووی ماچی کردو ہردوو چاوی پریوو لہ فرمیسک [ئەمەش بەلگہیہکە لہسەر دروستئیتی ماچ کردنی مردووی صالح، وەک چۆن ابوبکر پیغمبرى ﴿ﷺ﴾ بہمردووی ماچ کردوو فہرموی : (طبت حیا و میتا بابی أنت و أمي) بہ زیندوویی و بہمردوویی ہەر پاک بوویت باوک و دایکم بہ فیدات بن . پاشان ئەو نایہتەى خویندەوہ ﴿ انک میت وانہم میتون... ﴾ [.

(۲) **من انس بن مالك قال : (شهدنا ابنة رسول الله ﷺ) ورسول الله جالس على القبر ، فرأيت مینہ تدمان ، فقال : (ائیکم رجل لم یقارب اللیلة ؟ قال ابو طلحة : انا ، قال : (انزل)) فنزل فی قبرها** . (اخرجہ البخاری وغیرہ انظر احکام الجنائز . ص (۱۴۹) .

پیخه‌فی نوستنی

پیخه‌فی نوستنی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾ و دوشه‌که‌که‌ی له چهرم دروست کرابوو ناوه‌که‌ی پووشی دارخورما بوو^(۱) یان له قوماشیکی زبر دروست کرابوو^(۲).

واته: ناماده‌یی به‌خاک سپاردنی کچیکی پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ بووین [ئه‌ویش ام کلثوم ی خیزانی عوسمانی کوری عه‌فانه] پیغمبهریش ﴿ﷺ﴾ له‌سه‌ر گۆره‌که‌ی له لایه‌که‌وه دانیشتیوو بینیم ه‌ردوو چاوی فرمیسکی ئی ده‌تکا. فه‌رمووی: پیاویکتان تیا‌به‌ که ئه‌مشه‌و جیماعی نه‌کردیی له‌گه‌ل خیزانی‌دا؟ ابو طلحه‌ فه‌رمووی: من، فه‌رمووی: تو دابه‌زهره‌ ناو گۆره‌که‌وه، ئه‌ویش دابه‌زی‌یه‌ گۆره‌که‌ی .

[ابو طلحه: ناوی زه‌یدی کورپی سه‌هلی ئه‌نصاری خه‌زرجی نه‌جاری‌یه، به‌شدار ی عه‌قه‌به‌و ه‌موو پروداوه‌کانی تر بووه . پیغمبهریش ﴿ﷺ﴾ ده‌یفه‌رموو: ده‌نگی ابو طلحه له‌سویادا له‌سه‌د پیاو چاکتره. له‌ پۆژی حونه‌ین دا بیست پیاوی کوشت، باخیکی ه‌بوو ناوی به‌یره‌حاء بوو کردی به‌خیز. مامی ئه‌نه‌س و می‌ردی ام سلیم ی دایکی‌تی. ده‌ئین له‌ ده‌ریادا له‌ کاتی غه‌زادا وه‌فاتی کردوه / انظر تهذیب الاسماء للنووي .

(۱) **هن عائشة (رضي الله عنها) قالت: (انما كان فراسُ رسول الله ﴿ﷺ﴾ الذي ينام عليه من آدم حشوهُ ليف).**، اخرجه مسلم (۲۰۸۲) والترمذي (۱۷۶۱) وابوداود (۴۱۴۷) وابن ماجه بنحوه وكذا البخاري.
واته: پیخه‌فی نوستنی پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾ که له‌سه‌ری ده‌نوست له‌ پیسته دروست کرابوو ناوه‌که‌ی پووشی دارخورمای تیدابوو .

(۲) **وهله (الجامع الصغير) دا هاتوه: (كان فراسه منحا)** اخرجه الترمذي في الشمائل عن حفصة ولم يذكر غيره .

واته: پیخه‌فه‌که‌ی (مسح) بوو [که پۆشاکیکی زبهره تاییه‌ته بو داخستن و پیخه‌ف، له‌ موو دروست ده‌کریت] .

خوبه‌کهم زانین و ته‌واضعی

دهیغه‌رمو له پله‌ی خۆم زیاد به‌رزم مه‌که‌نه‌وه^(۱)، له‌گه‌ڵ ئافره‌تیشدا داده‌نیشته هه‌تا پێویستی‌یه‌کانی بۆ جی‌ به‌جی بکات^(۲)، که ده‌عوت ده‌کرا ده‌چوو ئه‌گه‌ر بانگ هه‌یشتیشت بکرایه بۆ پۆنی کۆن یوو^(۳).

(۱) **هن عمر بن الخطاب قال : قال رسول الله ﷺ: ((لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مريم . إنما أنا عبد . فتولوا : صيد الله ورسوله))** اخ‌رجه البخاري والدارمي ۲ / ۳۲۰ واحمد والنسائي والبيهقي
واته: زۆر مه‌ده‌حم مه‌که‌ن [بان زیاده پۆسی مه‌که‌ن له مه‌ده‌ح کردنم دا] مه‌روه‌ک چۆن گا‌وره‌کان زیاده‌پۆیان کرد له عی‌سای کو‌پی مریم دا (که ده‌لێن کو‌پی خوا‌یه- په‌نا به‌ خوا-)، به‌لکو من به‌نده‌م . ب‌لێن به‌نده‌و نێ‌ردراوی خوا‌یه. [مه‌رچه‌نده مه‌ده‌ح کردن دروسته به‌لام نه‌می لێ‌ده‌کری له‌به‌ر (سد الذریعة) تا پێ‌چه‌وانه‌ی شه‌رعی تێ‌دا پونه‌دات].

(۲) **هن انس بن مالك (رضي الله عنه) : ان امرأة (من الانصار) من البخاري، وهي رواية : ومعها صبي لها) جاءت الى النبي ﷺ فقالت له : ان لي ابيك حاجة . فقال : ((اجلسي في ابي طريق المدينة شئت اجلسن اليك)) (وفي رواية مسلم زيادة : فخلا معها في بعض الطريق حتى فرغت من حاجتها) .**
اخ‌رجه البخاري معلقا مختصرا ووصله واما مسلم فوصله (۷۶) وابو داود وابو الشيخ واحمد.

واته: ئافره‌تێکی ئه‌نصارێ منالێکی‌شی پێ‌ بوو هاته‌ خه‌زمه‌ت پێ‌غه‌مبه‌ر ﷺ و عه‌رزێ کرد: کارو پێ‌ویستی‌یه‌که‌م پێ‌ته . ئه‌ویش فه‌رمووی: له‌هه‌ر پێ‌گایه‌کی مه‌دینه‌دا هه‌ز ده‌که‌یت دانیشه له‌گه‌لت داده‌نیشتم . پاشان له‌گه‌نی دانیشته هه‌تا پێ‌ویستی‌یه‌که‌ی ته‌واوکرد [مه‌به‌ست له‌ دوور خه‌ستنه‌وه‌که ئه‌وه‌بووه هه‌تا که‌سی تر شکاتی حالی نه‌بێستی]

(۳) **هن انس بن مالك (رضي الله عنه) قال : (كان النبي ﷺ يدهي الى خبز الشعير والاهالة السنخة فيحبيب . ولقد كان له فرغ عند يهودي لما وجد ما يئكها حتى مات)** اخ‌رجه الترمذي (۱۲۱۵) والبخاري (۱۰۴۶) وغيرهم .

واته: پێ‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌عوت ده‌کرا بۆ نانی جو‌و پۆنی تونده‌ی بۆن گۆ‌راو له‌ کۆ‌نێ‌دا وه‌لامی ده‌دا‌یه‌وه‌و ده‌چوو. وه‌زێ‌یه‌کی ئاسنی هه‌بوو [ناوی ذات الفضول بوو] لای کا‌برایه‌کی جوله‌که‌ دا‌ینا‌بوو به‌ ره‌من [کا‌براکه‌ ناوی ابو الشحم اليهودی بووله‌ بئنی ظفر که‌هۆ‌زو تیره‌یه‌کی بچووکن له‌ نه‌وس و ها‌وپه‌یمانیا‌ن بوو، له‌ جیاتی (۳۰) صاع له‌ جو‌ (وه‌ک

هه‌ندیک جار کراسیکی له‌بهر ده‌کرد چوار دره‌می نه‌ده‌کرد^(۱). وه‌حه‌زی نه‌ده‌کرد که‌س له‌بهری هه‌ستیت^(۲). ئه‌گه‌ر قوڵی مه‌رێکی بۆ به‌ئێزایه‌ به‌دیاری وه‌ری

بوخاری وابن ماجه و طه‌به‌رانی و غیره ئه‌و ریوایه‌تیان کردوه (وابن حبان ریوایه‌تی کردوه که کاته‌که‌شی بۆ ماوه‌ی سائیک بووه [به‌لام پیغمبهری خوا ﷺ] نه‌یتوانی بیداته‌وه‌و پیش ته‌واو بیونی کاته‌که‌ی وه‌فاتی کرد. [وه‌ ابو بکر وه‌ری گرت‌وه‌ چونکه هه‌موو قه‌رزه‌کانی پیغمبهر ﷺ] ئه‌و دایه‌وه. [ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه له‌سه‌ر: دروستی‌تی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل بی‌بروادا له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ده‌شزانری کاسیبی و مامه‌له‌یان پیسه، وه‌ دروسته سیلاح ره‌هن بکری و بدری به‌کری و بفرۆشری به‌ کافری موسالیم و بی‌وه‌ی، وه‌ ره‌هن کردن دروسته تا کاتیکی دیاری کراو له‌ نا‌ماده‌یی‌دا].

(۱) **وه‌نه ایضا (ﷺ) قال: (لم یکن شخص احب الیهم من رسول الله ﷺ)، قال: وکانوا اذا راوه لم یقوموا لما یعلمون من گراسته لذلک** أخرجه الترمذی (۲۷۰۵) وقال: حدیث حسن صحیح وه‌و علی شرط مسلم، والبخاری (۹۴۶) و غیره .

واته: هه‌یج که‌سیک نه‌بووه ئه‌وه‌نده‌ی پیغمبهری خوا ﷺ به‌لای هاوه‌لانه‌وه خۆشه‌ویست بووبیت و له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا کاتیک ده‌یان بینی له‌بهری هه‌لنه‌ده‌ستان چونکه ده‌یانزانی پی‌ئی ناخۆشه . [به‌جۆری خۆشیان ده‌ویست و ازیان له ولات هه‌ناو جه‌نگیان له‌گه‌ل باوک و کو‌رو عه‌شیره‌تیاندا ده‌کرد له‌گه‌لی، به‌جۆری ابا عوبه‌یده باوکی خۆی کوشت و مو‌صعبه براکه‌ی و عومره خالی خۆی کوشت].

(۲) **وه‌نه ایضا (ﷺ) قال: (لم یکن شخص احب الیهم من رسول الله ﷺ)، قال: وکانوا اذا راوه لم یقوموا لما یعلمون من گراسته لذلک** أخرجه الترمذی (۲۷۰۵) وقال: حدیث حسن صحیح وه‌و علی شرط مسلم، والبخاری (۹۴۶) و غیره .

واته: هه‌یج که‌سیک نه‌بووه ئه‌وه‌نده‌ی پیغمبهری خوا ﷺ به‌لای هاوه‌لانه‌وه خۆشه‌ویست بووبیت و له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا کاتیک ده‌یان بینی له‌بهری هه‌لنه‌ده‌ستان چونکه ده‌یانزانی پی‌ئی ناخۆشه . [به‌جۆری خۆشیان ده‌ویست و ازیان له ولات هه‌ناو جه‌نگیان له‌گه‌ل باوک و کو‌رو و عه‌شیره‌تیاندا ده‌کرد له‌گه‌لی، به‌جۆری ابا عوبه‌یده باوکی خۆی کوشت و مو‌صعبه براکه‌ی و عومره خالی خۆی کوشت].

دهگرت^(۱). وه به پیادهیی دهچوو بۆ سهردانی کردن^(۲).

وه نههیی کردووه له زۆر رابواردن و فهرمانی کردوه ههئدی جار به پی خاوسی پرۆن بهرپیدا^(۳). دهستی بهسهری مندا لاندنا دههینا و ناوی دهنان و سهردانی دهکردن و سلأوی لی دهکردن و دوعای خیری بۆ دهکردن^(۴)، له مالیشهوه وهکو که سیکی ئاسایی

(۱) وهه ایضا (ﷺ) قال : قال رسول الله: ((لو أهدى إني كُرَاعَ لَيْلَتِ، و لو دُعِيتَ عليه لأجبت)) .

اخرجه الترمذي (۱۲۳۸) وقال: حديث حسن صحيح . واخرجه البخاري واحمد من حديث ابي هريرة، واحمد ايضا ۲ / ۲۰۹ عن انس .

واته: نهگهر قۆلی بژن یان مهپرێکم بهدیاری بۆ بنییرن وهری دهگرم و نهگهر دهعوه تیشم بکهن بۆی دهچم .

(۲) من جابر (ﷺ) قال : جاءني رسول الله (ﷺ) ليبي براكب بغل ولا يردون . اخرجه الترمذي

(۲۸۰۰) وقال : حسن صحيح، والبخاري وابوداد .

واته: پیغمبهری خوا (ﷺ) هات بۆلام و سهردانی کردم به پیادهیی، به جۆزی نهسواری هیست بوو یوو نه ماین (که له نهسپ گه وره تره) [له بهر نهوهی پیادهیی پاداشتی زۆر تره]

واخرجه البخاري من جابر: (اتاني رسول الله يعودني وابوبكر ومعا ماشيان) .

واته: پیغمبهری خوا (ﷺ) و نه بو بهکر سهردانیان کردم من نهخۆش بووم به پیادهیش هاتن .

(۳) (كان ينهانا من كثير من إلفاه) (كان رسول الله (ﷺ) يامرنا ان نحضني أحيانا). رواه

ابوداد . وصححه الالباني في المشكاة .

واته: پیغمبهری خوا (ﷺ) نههیی ئی کردوین که زۆر له رابواردنا بژین، وه فهرمانی پی کردوین که ههئدی جار به پی خاوسی بیین و بیچین [نه میش بۆ دهرخستنی ته واضع و نه هیشتنی کییره]

(۴) يوسف بن عبد الله بن سلام قال: (سأني رسول الله (ﷺ) يوسف، واقعدني في حجره، ومسح

علي وأسي). اخرجه الترمذي، قال الالباني : اسناده صحيح رجاله كلهم ثقات ، واخرجه احمد ۴ / ۳۵ و ۶ / ۶ وعزاه في الاصل للطبراني فقط ! و ذكر انه زاد في آخره : (وهما له بالبركة) .

واته: يوسف ی کوپی عبدالله ی کوپی سهلام [که هاوه ئیکی بچوکه کوپی ئه و عبدالله ی

وایبوه‌وجلی خۆی‌ده‌شت و دهوریه‌وه مه‌ری د‌ه‌دۆشی و خزمه‌تی خۆی‌وک‌ه‌س و کاری ده‌کرد^(۱)، به‌لام که کاتی نویژ ده‌هات د‌ه‌رده‌چوو بۆ نویژ‌ه‌که‌ی^(۲). وه

کۆری سه‌لامه‌یه که مژده‌ی به‌ه‌شتی پی‌دراوه [د‌ه‌فه‌رمویت: پیغمبری خوا ﷺ] ناوی شام (یوسف) و له‌پاوه‌شی‌دا داینام و ده‌ستی هیئا به‌سه‌رم دا، له‌پروایه‌تی طه‌برانی‌دا د‌ه‌فه‌رموئ: وه‌پاراپاوه‌ بۆی به‌به‌ره‌که‌ت.

وه له‌فه‌رمووده‌ی تر‌دا هاتوه‌ که: **(گان یزور الانصار، وسلم علی سبائهم، و یسح رؤسهم)**. صحیح رواه النسائي.

واته: پیغمبر ﷺ سه‌ردانی نه‌نصاره‌گانی ده‌کرد و سلأوی له‌مناله‌کانیان ده‌کرد و ده‌ستی ده‌هیئا به‌سه‌ریاندا.

وهن انس: ان رسول الله ﷺ مر علی سببان یلعون فسلم علیهم (رواه مسلم.

واته: پیغمبر ﷺ به‌لای کۆمه‌لیک له‌ من‌داند‌ا تی‌په‌ری یاریان ده‌کرد سلأوی لی‌کردن.

(۱) **هن هیره قات؛ قبل لعائشة؛ ماذا كان يفعل رسول الله ﷺ في بيته؟ قات (كان بشرا من البشر، يلقى نوبه، و يطبب شاهه، و یخدم نفسه)**. اخرجه الترمذي (۲۴۹۱) وعنده: (يكون في مهنة اهله) والبخاري وتمامه عندهما (**فاذا حضرت الصلاة قام فسلمي**) مختصر البخاري (۲۷۲) انظر الصحیحة (۶۷۱).

واته: له‌ عایشه‌یان پرسی: پیغمبری خوا ﷺ له‌ماله‌وه چی ده‌کرد؟ فه‌رمووی: هه‌روه‌کو هه‌موو مروقیکی تر مروقه‌ بوو. کراسی خۆی د‌ه‌دوریه‌وه مه‌ری خۆی د‌ه‌دۆشی و خزمه‌تی خۆی ده‌کرد. (له‌پروایه‌ته‌که‌ی تر‌دا: خزمه‌تی که‌س و کاری ده‌کرد) که کاتی نویژ ده‌هات هه‌ل‌ده‌ستا نویژ‌ه‌که‌ی ده‌کرد.

(۲) وه له‌ نه‌سه‌وده‌ی کۆری یه‌زیدی النخعی‌یه‌وه (په‌حمه‌تی خۆای ئی بیئت) فه‌رموویه‌تی: پرسیارم کرد له‌عایشه‌ که نایا پیغمبری خوا ﷺ چی کردوه له‌ماله‌وه؟ فه‌رمووی (**يكون في مهنة اهله** , **فاذا حضرت الصلاة يوضا. ويخرج الى الصلاة**) رواه البخاري.

واته: خه‌ریکی خزمه‌ت کردن و کاروباری خیزان و که‌س و کاری ده‌بوو، تا کاتی نویژ ده‌هات نه‌وجا ده‌ست نویژی ده‌شت و ده‌چوو به‌ره‌وه نویژ‌ه‌که‌ی.

سه‌ردانی هه‌ژارو نه‌خۆشی ده‌کردو به‌شداری جه‌نازه‌یان ده‌بوو^(۱). ذیکرو یادی خۆای گه‌وره‌ی زۆر ده‌کردو قسه‌ی بی‌هه‌ده‌ری نه‌ده‌کردو خۆی به‌گه‌وره نه‌ده‌زانوی له‌گه‌ل بیوه‌ژن و هه‌ژارو که‌نیزه‌کدا ده‌پۆیشت به‌رێگادا^(۲).

ومن عائشة(رضی‌الله‌عنها)قالت: (كان رسول الله ﷺ) يصف ثوبه، ويخيط ثوبه، ويمس في بيته كما يعمل احدكم في بيته، وقالت: كان بشرا من البشر يُفلي ثوبه ويصطب ثابته ويغدم نفسه (رواه الترمذي وصححه الالباني).

واته: پیغمه‌بری‌خۆا^(۳) نه‌عل و جلی خۆی ده‌دوریه‌وه له‌ماله‌وه کاری ده‌کرد هه‌روه‌کو چۆن به‌کێک له‌نیوه له‌ماله‌وه ئیش ده‌کات.....

(۱) **(كان يأتي ضعفاء المسلمين ويزورهم ويعود مرضاهم، ويشهد جنازتهم)** صحیح رواه ابو یعلی
واته: پیغمه‌بری‌خۆا^(۴) نه‌چوو بۆلای موسلمانه هه‌ژارو لاوازه‌کان و سه‌ردانی ده‌کردن و نه‌خۆشه‌گانی به‌سه‌رده‌کرده‌وه و ناماده ده‌بوو له‌به‌ری کردنی مردوه‌کانیان دا.

(۲) **(كان يكثر الذكر، ويُقلُّ اللغو، ويطل الصلاة، وينصر الخطبة، وكان لا يانف ولا يستكبر أن يمشي مع الأئمة والمسكين، والعبد، حتى يقضي له حاجته)** صحیح رواه النسائي
واته: زۆر یادی خۆای ده‌کردو قسه‌ی بی‌هه‌ده‌ری نه‌ده‌کردو نوێژی درێژ ده‌کرده‌وه و تاره‌گانی کورت بوون و خۆی به‌گه‌وره نه‌ده‌زانوی بیژی نه‌ده‌کرده‌وه له‌وه‌ی له‌گه‌ل بیوه‌ژن و هه‌ژارو به‌نده‌دا برۆیشتایه. هه‌تا پێویستی‌به‌که‌ی بۆجی‌به‌جی ده‌کرد.

ومن ابن من مالك ﷺ قال: (إن كان الأمة لتأخذ بيد رسول الله ﷺ) فتنتلق به حيث شاءت (رواه البخاري).

واته: جاری و ابوه‌وه ئافره‌تیکی که‌نیزه‌کی چوک ده‌ستی پیغمه‌بری‌خۆای^(۵)
ده‌گرت و ده‌یرد بۆ هه‌ر شوێنێک بیویشتایه.

وه لؤمه و سه‌رزه‌نشستی خزمه‌تکاری نه‌ده‌کرد^(۱). بآلی سوژی راده‌خست بؤ ئیمانداران^(۲)، که‌سیان لی دورورنه‌ده‌خسته‌وه تاجپیتته خزمه‌تی^(۳) وه له سه‌فهردا خیرا نه‌ده‌پویشت تا لاوازه‌کان به‌کس و کاریان بگه‌نه‌وه^(۴). داوای هرچی لی‌کرایبی نه‌یفه‌رمووه (نه‌خیر)، گهر هه‌بوئی داویه‌تی یان بی‌دنگ بووه^(۵). سوعبه‌تی له‌گه‌ل ئافره‌تانیشدا ده‌کرد^(۶). به‌تایبه‌تی له‌گه‌ل خیززانه‌کانیدا سوعبه‌ت و یاری^(۷).

(۱) **وه‌ن انس قال :** (خدمت رسول الله ﷺ) **واذا ابن ثمان سنين ، فما لامني على شيء قط أتني فيه ، فإن لامني لأم من أمه قال :** ((دموه ، فانه لو قضي شيء كان)) رواه البيهقي وصححه الألباني .

واته: نه‌نس ده‌فهرمووی: من هه‌شت سالن بووم که‌خزمه‌تی پیغمبهرم ﷺ ده‌کرد [بؤماوه‌ی (ده) سال] هه‌رگیز لؤمه و سه‌رزه‌نشستی نه‌کردووم له‌سه‌ر شتی‌ک که‌کردیتم و زه‌ره‌ریک دایبتم . خو ئه‌گه‌ر یه‌کیک له‌کس و کاره‌که‌ی لؤمه‌ی بکردمایه . ده‌یفه‌رمو: وازیلی بهین ، هه‌رشتیک بریاری خوایی له‌سه‌ر درابیت پرووده‌دات .

(۲) **خوای گه‌وره ده‌فهرمویت:** ﴿ واخفص جناحك للمؤمنين ﴾ الشعراء .

واته: بآلی سوژ دایبی بؤ ئیمانداران.

(۳) **کان لا يدافع عنه الناس ولا يضروا منه**) صحیح رواه الطبرانی .

واته: هه‌رگیز خه‌لکیان لی‌دوور نه‌ده‌خسته‌وه و پآلیان به‌خه‌لکه‌که‌وه نه‌ده‌نا و به‌لیدان له‌خه‌لکیان نه‌ده‌دات تاده‌وری چۆل بکه‌ن .

(۴) **کان يتخلف في المسير ، فيزجي الضعيف ، ويردف ، ويدعو لهم**) صحیح رواه ابوداود .

واته: له‌کاتی پویشتندا به‌کاروانی به‌ره‌و سه‌فهریک دوا ده‌که‌وت و که‌سه لاوازه‌گانی پیش خزی دهدا تا بگه‌نه‌وه به‌کس و کاره‌کانیاندا و به‌سه‌ر و لاغوه‌ه که‌سی تری له‌پشتی خۆیه‌وه سه‌رده‌خست و ده‌پارایه‌وه بؤیان .

(۵) **کان لايسال شيئا الا اعطاه ، او سكت**) صحیح رواه الحاكم .

واته: دواي هه‌ج شتیکی لی‌نه‌کراوه ئیلا به‌خشيویه‌تی یان گه‌ره‌نیبووبی بی‌دنگ بووه .

(۶) **کان يذهب زينب بنت أم سلمة ويقول :** ((يازينب ، يا زينب مرارا)) صحیح رواه الضياء .

هه‌ندیك له ناكارو ره‌وشته به‌رزه‌گانی

له کاتی قسه‌کردندا پرووی ده‌کرده خراپ‌ترینی خه‌ل‌کیش تا دل‌بان پراکیشی^(۱).

واته: سوعه‌تی له‌گه‌ل زه‌ینه‌بی کچی ام سلمه‌دا ده‌کردو چه‌ند جارێک ده‌یفه‌رموو ئه‌ی (زه‌ینه‌ب) واته: زه‌ینه‌بوچکه [دیاره ئافره‌تانیش زۆر پێ‌یان خۆشه به‌ناویکی بچوک و گه‌نجان‌ه‌وه بانگیان بکریت !!] .

(۱) پوژیکیان له‌سه‌ره‌تای ژن هینانی‌یه‌وه (له‌سه‌فه‌ریکدا) پێش که‌وتنی له‌گه‌ل عایشه‌دا کرد (ره‌زای خ‌وای ئی بی‌ت) به‌وه‌ی به‌هاوه‌له‌گانی فه‌رموو ئیوه پێش بکه‌ون، پاشان به‌ عایشه‌ی فه‌رموو با پێش‌یرکی بکه‌ین تا بزاین کامان زووتر ده‌گه‌ینه‌وه به‌ کاروانه‌که‌دا. عایشه‌ش فه‌رموی ناتوانم، به‌لام پیغمبه‌ری خوا فه‌رموی: ده‌توانیت، ئه‌وه یوو عایشه پێشی پیغمبه‌ری ﷺ دایه‌وه، پاشان د‌وای ئه‌وه‌ی عایشه قه‌له‌و یوو پێش که‌وتنی له‌گه‌ل‌دا کرده‌وه و ئه‌مجاره پیغمبه‌ر ﷺ پێشی دایه‌وه. بۆیه فه‌رموی: ((یا عایشه هه‌هه‌ بئسک)) . واته: ئه‌ی عایشه ئه‌م جار به‌ جار (واته: حه‌ق به‌ حه‌ق !!) . اخ‌رجه ابوداود (۲۲۱۶) واحمد ۶ / ۲۹ ، ۲۶۴ .

ابن القیم فه‌رمویه‌تی: پیغمبه‌ری خوا ﷺ به‌هه‌له‌یه ده‌رچوو له‌گه‌ل‌یدا به‌ره‌و ده‌رگا‌که به‌شینه‌وی یاری کردن و سوپه‌ت / زاد المعاد ۱ / ۱۵۲ .
وه هه‌ندیك جاریش بانگی کردوه: ((یا عائش)) ئه‌ی عائشوچکه / البخاری ۳ / ۱۲۷۴ و ۲۲۹۱ و مسلم ۴ / ۱۸۹۶ و واحمد .

(۲) هن عمرو بن العاص قال : کان رسول الله ﷺ یقبل بوجهه وحديثه علی اشرّ القوم . یتألّمهم بذلك ، فكان یقبل بوجهه وحديثه علي ، حتی ظننت اني خیر القوم (فقلت: یا رسول الله! انا خیر او ابوبکر؟ قال) (ابوبکر) ، فقلت: یا رسول الله! انا خیر او عثمان؟ قال: ((عثمان)) ، فلما سألت رسول الله ﷺ فسنّني ، فلوّدهت اني لم اکن سائته (اخ‌رجه الترمذی (۳۸۸۰) مختصراً و مسلم (۲۳۸۵) و البخاری بنحوه : قال الالبانی : ما‌خرج ه‌ؤلاء غیر هذا ، فانه ليس فيه منه (الا ان ابا بکر خیر الرجال) . و‌لذلك اورده الهمیثي في (المجمع) من رواية الطبراني وحسن اسناده وهو كما قال ان كان ابن اسحاق قد صرح فيها بالتحديث ، فانه قد عنعنه هنا .

سه‌رزه‌نشتی که‌سی نه‌ده‌کرد له‌سه‌ر شتی دنیا‌یی و جوا‌ن‌ترین ره‌وشتی هه‌بووه . ده‌ستی له‌ لۆکه‌ و ناوری‌شم نه‌رم‌ترو بی‌ونی ئاره‌قه‌ی له‌شی پی‌روزی له‌عه‌ترو میسک خۆشتر بووه^(۱) کرده‌وه ناشرین وده‌م پیس نه‌بووه‌و، له‌ بازا‌رو شوینی قه‌ره‌با‌لغدا ده‌نگی به‌رز نه‌ده‌کرده‌وه‌و به‌ خراپه‌ وه‌لامی خراپه‌ی نه‌ده‌دایه‌وه‌، به‌لکو لی‌ی ده‌بوورا^(۲). له‌ که‌سی نه‌داوه‌، نه‌ له‌ خزمه‌تکارو نه‌ له‌خیزانه‌کانی. مه‌گه‌ر له‌کاتی

لذلك خرجته في الضعيفة (۱۶۱) .

واته: پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ پرووی قسه‌ی ده‌کرده خراپ‌ترین که‌شیش وپه‌مه‌ دل‌ی پاده‌کیشان، وه‌پرووی قسه‌ی ده‌کرده‌ من، به‌جۆری وا گو‌مانم ده‌برد که‌من چاک‌ترین که‌سی نه‌و مه‌جلیسه‌م، ووتم: نه‌ی پیغمه‌بری خوا، من چاک‌ترم یان ابوبکر؟ فه‌رمووی: ابوبکر. ووتم: نه‌ی پیغمه‌بری خوا! نه‌ی من چاک‌ترم یان عومه‌ر؟ فه‌رمووی: عومه‌ر. ووتم: نه‌ی پیغمه‌بری خوا! من چاک‌ترم یان عوسمان؟ فه‌رمووی: عوسمان. کاتی بینیم پرسیارم کردو پیغمه‌بری خواش ﴿ﷺ﴾ په‌راستی وه‌لامی دامه‌وه . ناواتم نه‌خواست که‌ پرسیارم لی‌نه‌کرایه .

(۱) من انس بن مالك ﴿ﷺ﴾ قال: «حَدَّثْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﴿ﷺ﴾ عَشْرَ سِنِينَ ، فَمَا قَالَ لِي أَلْ أَفْ قَطُّ . وَمَا قَالَ لِي لشيءٍ صنعته ؛ لم صنعته ، ولا شيءٍ تركته ؛ لم تركته . وكان رسول الله ﴿ﷺ﴾ من احسن الناس خلقاً . ولا مسستُ خزاً . ولا حريراً ولا شيئاً ألين من كفِّ رسول الله ﴿ﷺ﴾ ، ولا شمعتُ مسكاً قط ولا مطراً كان أطيب من عرق النبي ﴿ﷺ﴾ . » . اخرجہ الترمذی (۲۰۱۶) وقال: حديث حسن صحيح . والبخاري ومسلم .

واته: (ده) سال خزمه‌تی پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ کرد. هه‌رگیز پی‌ی نه‌وتووم ئۆف. وه‌ هه‌ر شتی‌کم بگردایه‌ نه‌یفه‌رموه‌: بۆچی وات کرد. وه‌هه‌ر شتی‌کم واز لی‌بهاوردایه‌. نه‌یده‌فه‌رموو: بۆچی وازت لی‌هیناو نه‌تکرد، وه‌ له‌ هه‌موو که‌سی‌ک ره‌وشت جوا‌ن‌تر بووه‌. ده‌ستم نه‌داوه‌ له‌ هه‌یج خیز [که‌ پۆشاک‌یکه‌ له‌ لۆکه‌ و ناوری‌شم دروست ده‌کریت] و ناوری‌شم‌یک نه‌رم‌تر بوییت له‌ ده‌ستی پیغمه‌بره‌ ﴿ﷺ﴾، وه‌ بی‌ونی هه‌یج میسک و گولای‌کم نه‌کردوه‌و له‌ بی‌ونی ئاره‌قه‌ی پیغمه‌بره‌ ﴿ﷺ﴾ خۆشتر بوویت .

(۲) من عائشة انها قالت: (لم يكن رسول الله ﴿ﷺ﴾ فاحشاً ولا متفحشاً ، ولا مستخافاً في الأسواق ، ولا يجوز بالسيئة ، ولكن يعفو ويصفح) اخرجہ الترمذی (۲۰۱۷) وقال: حديث حسن صحيح والطبايسی

جیهاد کردندا له پیناوی خوای گه‌ورده‌دا له خه‌لکی دابی. وه هرگیز له‌سه‌ر خۆی تو‌له‌ی له‌کسه‌س نه‌ده‌س‌نده‌وه، به‌لام نه‌گه‌ر بیبینه‌یا‌یه سنو‌ریکی خوای گه‌وره پیتشیل ده‌کری، نه‌و کاته له هه‌موو که‌س زیاتر تو‌په‌ ده‌بووه^(۱) نه‌گه‌ر سه‌رپشک بکرایه بو کردنی دووکار نه‌وا ناسانه‌که‌یانی هه‌ل‌ده‌بژارد به‌مه‌رجن تاوان و گونا‌ه نه‌بوایه^(۲) وه له‌گه‌ل تاوانبارو خراپه‌کاران‌دا نه‌رم بووه تا موسلمان‌بن^(۳) وه زور پقی

واحد وسنده صحیح . ولشطر الاول منه شواهد عند ابي الشيخ ص ۳۷ .

واته: هرگیز پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ قسه‌و (کردارو سیفات و ناکار) ناشرین و خۆ ناشرین کارنه‌بووه، وه له‌بازاردا ده‌نگ به‌رزو ده‌نگ ناخۆش نه‌بووه خراپه‌ی به خراپه وه‌لام نه‌داوه‌ته‌وه به‌لکو ئی ده‌بورا .

(۱) **من عائشة (رضي الله عنها) قالت: (ما ضربَ رسول الله ﴿ﷺ﴾ يده شيئاً قط إلا ان يصاهد في سبيل الله، ولا ضربَ خادماً ولا امرأة).** رواه مسلم (۷۹) والدارمی واحد وغیرهم .

واته: هرگیز پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ به‌ده‌ستی خۆی له هیچ شتیکی نه‌داوه، مه‌گه‌ر له‌کاتی جیهادا له‌پینگای خوای گه‌وره ، وه هرگیز نه له خزمه‌ت کارو نه له خیزان و نافرته‌ی نه‌داوه .

(۲) **وهيما قالت: (ما رأيت رسول الله ﴿ﷺ﴾ متعصراً من مظلمة ظلمها قط ما لم ينتهك من معارم الله شي. فإذا انتهك من معارم الله شي كان من أشدهم في ذلك ضيها، وما خير بين امرين إلا اختار أيسرهما، ما لم يكن مانعاً).** أخرجه الترمذي والبخاري ومسلم وأبو داود (۴۷۸۵) واحد وأبو الشيخ .

واته: هرگیز پیغمه‌بری خوا ﴿ﷺ﴾ نه‌بینه‌وه که سه‌ته‌می لی‌نکرای و تو‌په‌ بووبی و تو‌له‌ی له‌س‌نده‌بی و له‌سه‌رخۆی کردیته‌وه مادامیک سنوری چه‌رام‌کراوه‌کانی خوای گه‌وره پیتشیل نه‌کرای . به‌لام کاتی چه‌رام‌کراوه‌کانی خوای گه‌وره پیتشیل ده‌کر له‌ه‌موو که‌سیان زیاتر تو‌په‌ ده‌بوو تو‌له‌ی لی‌ده‌سه‌ند. وه هرگیز سه‌رپشک نه‌کراوه له‌نیوان دووکاردا نیلا ناسانه‌که‌یانی هه‌ل‌ده‌بژارد مادام تاوان نه‌بووبی .

(۳) **وهيما (رضي الله عنها) قالت: (استاذن رجلٌ علي رسول الله ﴿ﷺ﴾ وأنا عنده ، فقال: ((بنس ابن العشرة (أو) أخو العشرة)) . ثم أذن له ، فلما دخل الآن له القول، فلما خرج قلت: يا رسول الله**

له‌درۆکردن بووه^(۱). جوانترین رهنگ به‌لایه‌وه رهنگی سه‌وز بووه^(۲).
 وه پیغممبیری خوا^(ﷺ) ماموستای مروقایه‌تی بووه^(۳) له‌گه‌ل خه‌لکدا ژۆر نهرم
 بووه^(۴).

**قلت ما قلت ثم انتت له القول : فقال: ((يا هاشمة إن من شر الناس من تركها لناس أو ودهه الناس
 انقام فُشه))** اخرجه الترمذي (۱۹۹۷) وقال : حديث حسن صحيح . والبخاري ومسلم (۲۵۹۱) وابو
 داود واحمد .

واته: کابرایه‌ک ئیزنی هاتنه ژووره‌وه‌ی له پیغممبهر ^(ﷺ) خواست و منیش له خزمه‌تی‌دا
 بووم، فه‌رمووی: نه‌مه خراپترین نه‌وه یان برای عه‌شهره‌ته‌که‌یه [به بی شک لای بوخاری
 فه‌رموی به ابن العشره هاتوه]. پاشان ئیزنی پی‌دا. کاتی هاته ژووره‌وه پیغممبهر ^(ﷺ) به
 نه‌رمی قسه‌ی له‌گه‌ل کرد [چونکه سه‌رۆک هۆز بوو تاموسلمانان بییست و گه‌له‌که‌شی
 موسولمان بن] [داوی نه‌وه‌ی پۆشت اوتم: نه‌ی پیغممبهری خوا^(ﷺ) پیشت‌ئاوات فه‌رموو
 پاشان نهرم بوویت له‌گه‌لی!! . فه‌رمووی: نه‌ی عانیشه له خراپترینی خه‌لکی نه‌و که‌سه‌یه که
 خه‌لکی خو‌ی ئی به‌دوور ده‌گرن و خو‌ی ئی ده‌پاریژن له‌به‌ر سه‌لامه‌ت و نه‌مین بوون له خراپه‌ی.

(۱) (كان ابغض الخلق إليه الكذب) . صحيح جامع الصغير مجلد(٤) رقم (٤٤٩٤) .

واته: رقاوی ترین و بوغزاوی ترین ره‌وشته به‌لایه‌وه بریتی بووه له‌درۆکردن .

(وكان إذا اطلع على احد من اهل بيته كذب كذبة , لم يزل معرضاً عنه حتى يحدث توبة) صحيح
 رواه احمد.

واته: نه‌گه‌ر درۆیه‌کی بییستایه له یه‌که‌یک له خیزانه‌که‌یدا نه‌وا بووی وهرشه‌گه‌پرا لئ‌یان
 وتوره نه‌بوو هه‌تا په‌شیمان ده‌بوونه‌وه‌و ته‌ویه‌یان ده‌کرد.

(٢) (كان أحب الاوان اليه الضرة) صحيح جامع الصغير مجلد(٤) رقم (٤٤٩٩) .

واته: جوانترین و خوش‌ویست ترین رهنگ به‌لایه‌وه سه‌وزایی بووه .

(٣) ده‌فه‌رمووی: ((إن الله لم يعثني مئنتاً ولا مئنتاً , ولكن بعثني معلماً و ميسراً)) رواه مسلم .

واته: خوا‌ی گه‌وره ره‌وانه‌ی نه‌کردووم تا تانه‌و ته‌شه‌رده‌رو دهم شپ‌یم. به‌لکو ناردوومی تا
 ماموستا و کارناسان کاریم .

(٤) (من معاوية بن الحكم السلمي قال: بينا أنا أصلي مع رسول الله ﷺ إذا طس رجل من

ته‌نانه‌ت نه‌گهر خراپه‌ششی له‌گه‌ل بگردایه زۆر به‌نهرمی وه‌لامی ده‌دایه‌وه^(۱). وه

القوم. فقلت: یرحمک الله، فرمانی القوم باسارهم، فقلت: وا لکل أمیة، ماشانکم تنظرون السی، فبعولوا یضربون بایدیهم علی أفتخاذهم. فلما رأیتهم یصمتونی. لکنی سکت. فلما سلی رسول الله ﷺ فبابی هو وامی. ما رأیت معلماً قبله ولا بعده احسن تعلیماً منه، فوالله ما کهرنی ولا ضربنی ولا شتمنی. قال: ((ان هذه الصلاة لا یصلح فیها شیء من کلام الناس، انما هو التسیب والتکبیر وقراءة القرآن)) مسلم ۱ / ۳۸۱ رقم ۲۳ / ۵۲۷.

واته: معاویة‌ی کبری حکه‌می سه‌له‌می ده‌فرمویت: جاریکیان من له‌گه‌ل پیغمبری خوادا ﴿﴾ نوێژم ده‌کرد به‌جهماعت. یه‌کێک له‌ی خه‌لکه‌ی له‌ دوایه‌وه نوێژیان ده‌کرد پێژی و منیش وتم (یرحمک الله) خه‌لکه‌کش به‌چاو ته‌ماشایان ده‌کردم. منیش وتم: له‌بار دایکم بچم. یان دایکم سنگم بۆ بکووتی ئه‌وه چیتانه ئاوه‌ها ته‌ماشام ده‌کن!! ئه‌وانیش ده‌ستیان ده‌کشیا به‌سه‌ر رانیاندا. بۆیه که بینیم ئه‌یانه‌وی بێ‌ده‌نگم بکن بێ‌ده‌نگ بووم. کاتی پیغمبری خوا ﴿﴾ له‌نوێژ بوویه‌وه، باوک دایکم به‌فیدای بن هه‌رگیز نه‌له‌پیش ئه‌وه‌وه و نه‌له‌دای ئه‌و مامۆستای وه‌ک ئه‌و چاک فێرکارم نه‌بینیوه، سویند به‌خوا ناره‌حه‌تی نه‌کردم و لێی نه‌دام و قسه‌و جوینی پی ئه‌دام و فهرمووی: ئه‌م نوێژه ناشی قسه‌ی خه‌لکی تیدا بکریت، به‌لکو بریتی‌یه‌له‌ به‌پاک و گه‌وره‌ راگرتنی خۆای گه‌وره و قوربان خویندن.

وه له‌ئه‌نسه‌وه (په‌زای خۆای ئی بیت) ده‌فرمویت: (جاریکیان ئیمه‌ له‌مرگه‌وت دا بووین له‌ خزمه‌ت پیغمبری خوا ﴿﴾، کابرایه‌کی ده‌شته‌کی هات و ده‌ستی کرد به‌میزکردن له‌ مرگه‌وته‌که‌دا. خه‌لکه‌که هه‌ستان و لێی هاتنه‌ قسه‌و هاوارو ده‌یانووت: (مه، مه) وازیینه وازیینه نه‌که‌یت. پیغمبری خوا ﴿﴾ فهرمووی: ((لاتریموه، دعوه)) واته: پێی مه‌پن ووازی لێبه‌یتن. ئه‌وانیش وازی لێبه‌یتن تامیزه‌که‌ی ته‌واو ده‌کات. پاشان پیغمبری خوا ﴿﴾ ئه‌و کابرایه بانگ ده‌کات و پێی ده‌فرمویت: ((**إِنَّ الْمَسَاجِدَ لَا تَصَلِح لشيء من هذا البول القذر، إنما هي لذكوانه، والصلاة، وقراءة القرآن**)). واته: ئه‌م مرگه‌وتانه ناشی شتی پیسی وه‌کو میزو پیسی تی‌بکریت به‌لکو دروست کراوه بۆ نیکری خۆا نوێژکردن و قوربان خویندن.

(۱) له‌ عانیشه‌وه ده‌فرموئ: جوله‌که‌کان ده‌هاتن بۆلای پیغمبری خوا ﴿﴾ ده‌یانووت: **(السام هلیک،)** واته: مردنت له‌سه‌ر بیت!! ئه‌ویش ده‌یفه‌رموو: ((**وهلیکم**)) واته: له‌سه‌ر ئیوه

به‌رام‌به‌ر نه‌فامی‌تی خه‌ل‌کیش زور به نارام و ده‌رون فراوان بووه^(۱).

بی‌ت. عانی‌شه‌ش فه‌رموی: (**الاسام علیکم، ولعنکم الله وفضب علیکم**). واته: مردنتان لی‌بی‌ت و نه‌فرین و غه‌زه‌بی خوا‌یتان له‌سه‌ر. پیغم‌به‌ری‌خوا^(ﷺ) فه‌رموی: (**مهلاً یا‌مائه: ملک بالرفق، و إياک والنعف والفضی**) . واته: نه‌ی عانی‌شه‌ هی‌واش به‌ نه‌رم به‌و نه‌کیت په‌ق و توندو دم‌ه شری‌بی‌ت. عانی‌شه‌ فه‌رموی: نه‌ی نه‌ت بیست و تیان چی؟ فه‌رموی (**أولم تسمی ما قلت: ردهت علیهم، فیستجاب لی ولا یستجاب لهم فی**) . واته: نه‌ی تو نه‌ت‌بیست من گیرا ووت چی؟ په‌تی قسه‌که‌یانم دابه‌وه نزا‌که‌ی من گیرا ده‌بی‌ت و نه‌وه‌ی نه‌وان له‌سه‌ر من گیرا نابی. / رواه البخاری . و فی روایه‌ لمسلم (**لا تكوني فاحشة ، فإن الله لا یحب الفحش والفسح**) . واته: دم‌ه شپ مه‌به‌ خوا‌ی گه‌وره دم‌ه پیس و خو‌دم پیس کار‌یتی و ره‌وشت نا‌شیرینی خوش نا‌وی.

(۱) **عن انس بن مالك (رضي الله عنه) قال : (كنت أمشي مع النبي ﷺ وعليه برد نجراني فليلت الحاشية فادركه أعرابي فجذبته بردائه جذبة شديدة . حتى نظرت إلى صفحة ماتك رسول الله ﷺ قد أثرت بها حاشية البرد من شدة جذبته، قال : يا محمد ، أمر لي من مال الله الذي عندك ، فالتفت رسول الله ﷺ ثم ضحك ثم أمر له بعماء)** متفق عليه

واته: نه‌نه‌س ده‌فه‌رموی: من جا‌ری‌کیان له‌گه‌ل پیغم‌به‌ری‌خوا^(ﷺ) ده‌ر‌ی‌شتم به‌ر‌یدا، نه‌ویش کراسی‌کی نه‌جرائی لی‌وار نه‌ستوری له‌ به‌ردابوو، کابرایه‌کی ده‌شته‌کی پی‌گه‌ی‌شت و زور به‌ توندی کراسه‌که‌ی پاته‌کاند ، به‌ جو‌ری ته‌ماشای لاملی پیغم‌به‌ری‌خوا^(ﷺ) کرد شوینه‌وارو جی‌گای کراسه‌که‌ی تی‌دا ده‌ر‌چوو بوو نه‌وه‌نده توند رای‌کیشا. وتی: نه‌ی محمد له‌و ماله‌ی خوا‌ داویتی پی‌ت شتی‌کم بده‌ری، پیغم‌به‌ری‌خوا^(ﷺ) نا‌ویری لی دابه‌وه‌و پی‌کنی ، پاشان فه‌رمانی کرد که پی‌ی به‌خشن .

وه له‌ عبدالله ی کوری مه‌سه‌عوده‌وه ده‌فه‌رموی: پیغم‌به‌ری‌خوا^(ﷺ) شتی‌کی به‌ش ده‌کرد کابرایه‌ک ووتی: (**ما‌رید به‌نا وجه الله**) . واته: له‌م دابه‌ش کردنه‌یدا مه‌به‌ستی خوا نه‌وو !! ابن مه‌عودیش قسه‌که ده‌گ‌یری‌ته‌وه بو پیغم‌به‌ری‌خوا^(ﷺ) وه نه‌ویش تو‌ره ده‌بی‌ت و ره‌نگی دم‌ه وچاوی تی‌ک ده‌جی‌ت و ده‌فه‌رمو‌ویت: (**رحم الله موسى، قد أودى بما هو أشد من هذا فصبر**) . متفق عليه

واته: ره‌حمه‌تی خوا له‌موسا بی‌ت له‌مه زیاتر نه‌زی‌ت درا به‌لام نارامی گرت.

وه هه‌رگیز له کاتی پیکه‌نینی‌دا مه‌لاش‌ووی دهرنه‌که‌وتوه و قاقای نه‌کردوه^(۱) ناوی ناشیرین و ناشیوای خه‌لکی ده‌گوپری^(۲).

له کاتی رویش‌تندا هاوه‌له‌کان له‌به‌رده‌می‌یه‌وه دهر‌ویش‌تن و پشت‌ه‌ویان جی ده‌هیش‌ت بو مه‌لانی‌که‌ت^(۳). هه‌رگیز ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل ئافره‌تاندا نه‌ده‌کرد^(۴) که ده‌چوو

و دعائیشه (ره‌زای ئی بیت) پرسپاری لی‌کرد. ئایا هیچ روژنیکت به‌سهردا ها‌توه له روژی ئوحد نار‌ه‌حمت تر بووی؟ فه‌رمووی: ((من له به‌رام‌به‌ر گه‌له‌که‌کی تووه زورم توش ها‌ت و له نار‌ه‌حمت ترینیان روژی عه‌قه‌به‌بوو کاتی بانگه‌وازی (ابن عبد یالیل بن عبد کلالم) م کرد و وه‌لامی داوا کاری‌یه‌که‌می نه‌دا‌یه‌وه منیش به‌خه‌فه‌ته‌وه رویشتم تا گه‌شتمه (قرن الثعالب) [که شاخیکه له نیوان طانیف و مه‌که‌دا] سه‌رم به‌رز‌کرده‌وه ده‌بینم هه‌وریک سیبیه‌ری بو کردووم ته‌ماشام کرد جبریل ی تیا بوو فه‌رمووی: خ‌وای گه‌وره ووت‌یه گه‌له‌که‌تی بیست که چییان پی ووتی و په‌دیان چی بوو بو‌ت و مه‌لانی‌که‌تی شاخی نار‌دووه بو‌لات تا بزانه‌ن فه‌رمانت به‌چی‌یه، پاشان مه‌لانی‌که‌تی شاخه‌کان سل‌اوی کردو فه‌رمووی: ئه‌ی محمد خ‌وای گه‌وره ووت‌یه گه‌له‌که‌تی بیست منیش مه‌لانی‌که‌تی لی‌پرس‌راوی شاخه‌کانم و خ‌وای په‌روه‌ردگارت نار‌دوومی بو‌لات تا بزانه‌ن فه‌رمانت چی‌یه به‌من، ئه‌گه‌ر ته‌ه‌ویت ئه‌و دو‌شاخه‌ی (الأخشبین)ی مه‌که‌کیان لی‌ده‌دم به‌یه‌کدا. پیغمه‌بری‌خوا^(۵) فه‌رمووی: ((هل ارجو أن یرج الله من أصلابهم من یعد الله وحده لا یشرك به شیئا)) متفق علیه .

واته: به‌لکو من ئومید ده‌که‌م که خ‌وای گه‌وره له نه‌وه‌ویش‌تی ئه‌مانه‌وه که‌سانیک بخت‌ه‌وه که به‌ته‌نها خ‌وای‌گه‌وره به‌سه‌رت و هیچ هاوه‌لیکی بو په‌یدا نه‌که‌ن.

(۱) من عائشة قالت: (ما رأیت رسول الله ﷺ مستجمعا قط ضاحکا حتی أری منه لواءه، إنما ضحکه التیسم) رواه البخاری .

واته: هه‌رگیز پیغمه‌بری خ‌وام^(۶) نه‌بینیوه پ‌ر به‌ده‌می پی‌که‌نیبیت و ئه‌وپه‌ری قوپگ و مه‌لاش‌وی دهر‌که‌وتبی. به‌لکو پی‌که‌نینه‌که‌ی ته‌نها زه‌رده‌خه‌نه کردن بوو.

(۲) (كان یغیر الاسم القبیح). صحیح رواه الترمذی .

واته: پیغمه‌بری خوا^(۷) ناوی خ‌راپ و ناشیرینی ده‌گوپری .

(۳) (كان اذا مشی مشی اصحابه امامه، وترکوا ظهره للملائكة) صحیح رواه ابن ماجه .

یوسه‌ردانی که سبک رووه و درگا که نه‌ده‌وستا به‌لکو له‌لایه‌کی‌یه‌وه راده‌وستا^(۱) و ده‌وستی راستی زور به‌کارده‌ینا^(۲) کاتی هه‌والیکی خوشیان بو به‌ینایه سه‌جده‌ی شوکری ده‌برد بو خوی گه‌وره^(۳).

وه له‌کاتی پزمین دا به‌ده‌ستی یان کراسه‌که‌ی دم و چاوی داده‌پوشی و ده‌نگی پی‌نزم ده‌کرده‌وه^(۴) وه‌ه‌زی له‌پاک و خاوی‌ندی و پو‌شاک

واته: کاتی پیغمبر ﷺ پروشتایه به‌ری‌دا هاوه‌له‌گانی له‌پشتی‌یه‌وه ده‌پوشتن و دوايه‌ویان جی‌ده‌هیشت بومه‌لانیکه‌ت.

(۱) (گان لا یصافح النساء فی البیعة) حسن رواه احمد.

واته: هه‌رگیز ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل نافرده‌تاندا نه‌ده‌کرد نه‌له‌کاتی‌به‌یعت و [نه‌له‌غیری به‌یعت‌تیش دا].

وقالت عائشة: (ولا والله ما منمت یده ﷺ ید امرأة قط فی المبايعة. ما بايعهن الا بقوله: قد بايعتک علی ذلك) صحیح رواه البخاری.

(۲) (گان إذا أتى باب قوم لم يستقبل الباب من تلقاء وجهه، ولكن من ركنه الأيمن أو الأيسر، ويقول: السلام عليك، السلام عليك) صحیح رواه احمد.

واته: نه‌گه‌ر بچوايه‌ته به‌رده‌می هه‌ر ما‌نیک رووه و درگا که نه‌ده‌وستا به‌لکو له‌لای راست یان چه‌په‌وه ده‌وستا و ده‌یفه‌رموو: سلأوتان فی بی، سلأوتان فی بی.

(۳) (گان یجمل یمنه لاکله وشربه و وضوئه و ثیابه و أخذہ و عطاؤه بوشماله لما سوی ذلك) صحیح رواه أحمد.

واته: لای راستی به‌کارده‌ینا له‌بو خواردن و خوارنه‌وه و ده‌ست نو‌یژ پو‌شاک له‌به‌رکردن و وه‌رگرتن و به‌خشین ولای چه‌پی بو شته‌گانی تر.

(۴) (گان إذا جاءه امر یسر به، حر ساجداً شکراً لله تعالی) صحیح رواه ابو داود

واته: کاتی هه‌والیکی خوشیان بو به‌ینایه سه‌جده‌ی ده‌برد له شوکرانه بزیری خوی گه‌وره‌دا.

(۵) (وگان ﷺ إذا غسل فغسل وجهه یدیه أو ثوبه، وغسل بها صوته) رواه الترمذی وقال: حدیث حسن صحیح.

واته: کاتی ده‌پزمی به‌ده‌ستی یان پو‌شاکه‌کی دم و چاوی داده‌پوشی و ده‌نگی خوی پی‌نزم ده‌کرده‌وه.

جوان بووه^(۱) پیغممبیری خوا ﴿﴾ زور به‌به‌زه‌بی بووه، به تایبته له‌گه‌ل که‌س و کار ونه‌ه‌کاذی‌دا^(۲) به جورئ ماچی کچه‌زاکانی خوئی ده‌کرد^(۳). نه‌ک هه‌ر له‌گه‌ل

(۱) له جابره‌وه (ره‌زای خوای گه‌ره‌ی ئی بیته) ده‌فهرموی: له‌گه‌ل پیغممبیری خوا‌دا ﴿﴾ ده‌رچووین بو‌غه‌زای (بني اعمار)، ده‌فهرموی: له‌کاتی‌کدا من له ژیر دارئ‌کدا بووم نه‌وه‌ندهم زانی پیغممبیری خوا ﴿﴾ بینی، منیش ووت: ئە‌ی پیغممبیری خوا جه‌نابت ته‌ش‌ریف بی‌نه ژیر ئە‌م سئیبه‌ره‌و. ئە‌ویش هات و سلأوی کرد و له‌ولأغه‌که‌ی دابه‌زی. منیش چووم هه‌ندی ترؤزی ناسک و ووردم هی‌ناو خستمه به‌رده‌ستی. ئە‌ویش فه‌رموی: ئە‌مه‌تان له‌کوئی بوو؟ ووت: له مه‌دینه‌وه له‌گه‌ل خومان هی‌نامان.

له‌و کاته‌دا شوانیکی جابر ده‌رچوو دوو پۆشاککی کۆنی له‌به‌ردا بوو رزببون. پیغممبیری خوا ﴿﴾ ته‌ماشای کردو فه‌رموی: ((**أما له ثوبان فیره‌ئین**)). واته: ئایا پۆشاککی تری جگه له‌مه‌ی نیه‌ی. منیش ووت: به‌ئێ دوو پۆشاککی تری هه‌یه هه‌ئێ گرتوووه من خۆم پی‌م داوه. ئە‌ویش فه‌رموی: ((**فاده‌ه فلیلسها**)) واته: بانگی بکه وپی‌ی بئێ با له‌به‌ریان بکات. شوانه‌که هات و دوو پۆشاکه‌که‌ی تری له‌به‌رکردو و پۆیشته. پیغممبیری خوا ﴿﴾ فه‌رموی: ((**ماله ۱ ضرب الله منته ایس هذا خیراً**!))

واته: چیه‌تی - خوا با له‌گه‌ردنی - ئایا ئە‌مه باشت‌ر نیه‌ی؟ شوانه‌که‌ش گوی‌ی له‌ قسه‌که‌ی بوو به‌گه‌ش بی‌ناوی یه‌وه فه‌رموی: ئە‌ی پیغممبیری خوا ئایا له‌پیناوی خوا‌دا [خوا بدات له‌گه‌ردنم]؟ فه‌رموی: ((**فی سبیل الله**)) واته: به‌ئێ له‌ پیناوی خوای گه‌وره‌دا. ئە‌وه‌بوو ئە‌و پیاوه له‌پیناوی خوا‌دا ده‌کوژئی / رواه الامام مالک والحاکم وقال محقق جامع الاصول: اسناده حسن .

(۲) خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿﴾ وما‌رسلناک إلا رحمة‌ للعالمین ﴿﴾ سورة الانبیاء.

وه خوئشی ﴿﴾ ده‌فهرمویت: ((**إنما انا رحمة‌ مهداة**)) رواه الحاکم وصححه ووافقه الذهبی .
واته: من رحمه‌تیکی رینمونی کارم.

وه ئە‌نه‌سی کوپی مالک ده‌فهرموی: ((**ما‌رایت أحدأ کسان أرحم بالعیال من رسول الله** ﴿﴾)) رواه مسلم .

واته: که‌سێکم نه‌دیوه له‌پیغممبیری خوا ﴿﴾ زیات‌ر به‌به‌زه‌بی بووبیته له‌گه‌ل خیزان وکه‌س و کاری دا.

(۳) له ابو هوره‌یره‌وه (ره‌زای خوای ئی بیته) ده‌فهرموی: پیغممبیری خوا ﴿﴾ ماچی

مروّقا به‌لکو زور به‌به‌زه‌یی بووه له‌گه‌ل گیانله‌به‌رانیشد^(۱) به جوړیک جامی ناوی

حه‌سهنی کوپی عملی کرد له‌وکاته‌دا نه‌قره‌عی کوپی حابسی ته‌میمی له‌گه‌لدا بوو، نه‌قره‌ع ووتی: من(ده) مندالم هه‌یه [تا نیستا] هیچیانم ماچ نه‌کردوه، پیغه‌مبهری خواش ﴿﴾
ته‌ماشای کردو پاشان فهرموی: ((من لا یوحم لا یوحم)) متفق علیه.

واته: هه‌رکه‌سینک ره‌حم به‌خه‌لکی نه‌کات خوای گه‌وره‌ش ره‌حمی پی ناکات.

وده‌عانیشه ده‌فهرموی: (جاء اعرابی الی رسول الله ﴿﴾ فقال : انکم تقبلون المبین، ولا تقبلهم. فقال رسول الله ﴿﴾: ((او املك لك ان نزع الله الرحمة من قلبك)) متفق علیه.

واته: کابرایه‌کی ده‌شته‌کی هات بوخزمه‌تی پیغه‌مبهر ﴿﴾ ووتی: نیوه مناله‌کانتان ماچ ده‌کن به‌لام نیمه هه‌رگیز ماچیان ناکه‌ین، جپیغه‌مبهری خواش ﴿﴾ فهرموی: من چی ده‌سه‌لایتیکم هه‌یه که خوای گه‌وره به‌زه‌یی له‌دلنا ده‌ره‌یناوه.

(۱) من سبیل بن الحنفلیة قال: ((مَرَّ رسول الله ﴿﴾ ببیر قد لحق ظهره بطنه فقال: ((اتقوا الله فی هذه البهائم المعجمة فارکبوا سالحة ، وکلوها سالحة)). اخرجه ابوداود وحسن اسناده الارناؤوط .

واته: پیغه‌مبهری خوا ﴿﴾ دای به‌لای حوشتریکدا که له‌لاوای‌دا سکی لچکابوو به‌پشته‌ییوه فهرموی: له‌خوا بترسن له‌م ناژه‌له‌بی زمانانه‌داو به‌چاکی سواری بین و به‌چاکی بیخون.

وه له‌ابن عبه‌باسوه (په‌زای خوای لی بیئت) ده‌فهرموی: پیغه‌مبهری خوا ﴿﴾ دای به‌لای کابرایه‌کدا قاچی خسته‌بووه سه‌ر لاملی مه‌رێک و خه‌ریکی تیژ کردنی چه‌قوکه‌ی بوو مه‌په‌ک‌ش له‌زیر پی‌پی‌دا ته‌ماشای ده‌کرد، پیغه‌مبهری خوا ﴿﴾ فهرموی: ((أ ترد ان تعینها موتین !! هلا حدهت شرفک قبل ان تضیعها)). رواه الحاكم و قال : صحیح علی شرط الشیخین و وافقه الذهبی. واته: نایا نه‌ته‌وی دوچار بیکوژی؟ نایا نه‌ده‌بوو پیش شه‌وی بیده‌ی به‌زه‌ی‌دا چه‌قوکه‌ت تیژ بگردایه.

وه له‌عبدالله وه له‌باوکی‌یه‌وه ده‌فهرموی: نیمه له‌سه‌فه‌ریکدا له‌خزمه‌ت پیغه‌مبهری

لار ده‌کرده‌وه بوّ پشیله‌تالیی بخواته‌وه‌وه به پاشماوه‌کەشی ده‌ست نویژی ده‌شت^(۱).

وه پیغمه‌مبەری خوشه‌ویست ﴿﴾ داد‌په‌روه‌ه بووه له کاروباره‌کانی‌داو خوی گه‌وره به‌مه فه‌رمانی پیّ کردووه^(۱) وه زوّر دلّ سه‌خاوت و به‌خشنده بووه‌وه هه‌رگیز

خوادا بووین ﴿﴾، پوی بوّ کاریکی خوی، ئیمه‌ش (حومره) یه‌کمان بیینی] بالنده‌یه‌که له چۆله‌که ده‌چیت [دوو به‌چکه‌ی له گه‌لدا بووئیمه‌ش دوو بیچوه‌که‌یمان برد. حومره‌که مات و ده‌ستی‌کرد به‌جریواندن و له‌شه‌قه‌ی بالدان و خۆسه‌غله‌ت کردن.

کاتی پیغمه‌مبەری خوا ﴿﴾ هاته‌وه فه‌رموی: (**مَنْ فِجَع هَذِهِ بَوْلَهَا زُذُوا وَلَدَهَا إِلَيْهَا**) واته: کیّ به‌چکه‌کی ئی بردووه، بوئی بگه‌رئینه‌وه. وه شاره‌ میرووله‌یه‌کی بیینی ئیمه سو تاندبوومان فه‌رموی: (**مَنْ أَحْرَقَ هَذِهِ !**) واته: کیّ نه‌می سوتاند؟ وتمان: ئیمه. فه‌رموی: (**لَا يَنْفِیْ أَنْ يُعَذِّبَ بَانَارِ إِلَّا رَبُّ النَّارِ**) . رواه أحمد و غیره و صحح أسناده الارناؤوط.

واته: بوّ هیچ که‌سیک نی‌یه سزای که‌س بدات به ناگر جگه له په‌روه‌ردگاری ناگر.

(۱) **كَانَ ﴿﴾ يُصْفِي لِلهَرَّةِ الْإِنَاءَ ، فَتَشْرَبُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ بِفَضْلِهَا** . صحیح رواه الطبرانی .

واته: پیغمه‌مبەری خوا ﴿﴾ جامی لارده‌کرده‌وه بوّ پشیلوه‌وه ئی‌ی ده‌خواره‌وه. دوایی پیغمه‌مبەری خوا ﴿﴾ به پاش ماوه‌که‌ی ده‌ست نویژی ده‌شت.

(۲) **خَوَى گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿﴾ وَأَمْرٌ لِأَعْبِلَ بَيْنَكُمْ ﴿﴾ الشوری/ ۱۵**

واته: ئە‌ی پیغمه‌مبەری خوابی... وه فه‌رمان پی‌کراوه له نیوانتاندا داد‌په‌روه‌ریم.

له‌عاشیشه‌وه ده‌فه‌رموی: قوره‌یش مه‌سه‌له‌ی ئە‌وه ئافه‌رته مه‌خزومیه‌ی زوّر به‌گه‌رنگ ته‌ماشاه‌کرد که دزی کردبوو وه سه‌رقالی کردبوون ؟ وتیان: کیّ هه‌یه ئە‌وتوانیت بچیت قسه له‌گه‌ل پیغمه‌مبەری خوادا ﴿﴾ بکات تاده‌ستی ئە‌وه ئافه‌رته نه‌بیرت؟ وتیان: جاجگه له ئوسامه‌ی کوپری زه‌ید کیّ هه‌یه جورئه‌تی ئە‌وه بکات که‌خۆشه‌ویستی پیغمه‌مبەری خویه ﴿﴾، ئوسامه‌ش چوو قسه‌ی له‌گه‌ل کرد [بو ئە‌وه‌ی حوکمه‌کی له‌سه‌ر نه‌چه‌سیپت] پیغمه‌مبەری خواش ﴿﴾ فه‌رموی: (**أُتَشْفَعُ فِي حَدِّ مَنْ حُدِّ مِنْ حَدِّهِ اللهُ ؟**) نایا تکا ده‌که‌یت

به‌خیل نه‌بووه^(۱).

له‌عه‌ددیک له‌عه‌ده‌کانی خودا؟ پاشان مه‌ستاو ووتاری‌دا ئینجا فرموی :

((**انما هلك الذين قبلکم: انهم كانوا اذا سرق فيهم الشریف ترکوه، و اذا سرق فيهم الضعیف اقاموا علیه الحد، وایم الله لو ان فاطمة بنت محمد سرتك لتطمت یدها**)) .

واته: ئومه‌تانی پیش ئیوه به‌ هوئی ئه‌وه‌وه له‌ ناوچوون ئه‌گه‌ر له‌ ناویاندا که‌سیکی ناودارو به‌ ده‌سته‌لات دزی بکردایه‌ وازیان ئی ده‌میناو ئه‌گه‌ر که‌سیکی لاواز و بی‌ده‌سته‌لات دزی بکردایه‌ هه‌ددیان له‌ سه‌ر ده‌چه‌سیان، سا سویند به‌ خوای گه‌وره‌ ئه‌گه‌ر فاطمه‌ی کچی محمد دزی بکات ده‌ستی ده‌بیرم. پاشان فه‌رمان درا به‌سه‌ر ئه‌و ئافره‌ته‌دا که‌ دزی‌یه‌که‌ی کردبوو ده‌ستی بپر‌دا.

عایشه‌ ده‌فرموی: دوا‌ی ئه‌وه‌ ئه‌و ئافره‌ته‌ به‌چاکی ته‌وبه‌ی کردو پاش ئه‌وه‌ ده‌هات و منیش پیوسته‌یه‌کانیم به‌رز ده‌کرده‌وه‌ بو‌ لای پیغمبری خوا^(۲). متفق‌ علیه‌.

(۱) **هن انس: (ان رجلاً سال النبي ﷺ فاصطاه فتمأ بین جبلین، فاتی قومه فقال: ای قوم اسلموا، فان محمداً یعطی عطاء ما یخاف الفاقة، فان کان الرجل لیحبیه‌ الی رسول الله‌ ما یرید إلا الدنیا، فما یمسی حتی یرینه‌ دینه‌ احب‌ الیه‌ واهز علیه‌ من الدنیا وما فیها)** رواه مسلم

واته: پیاویک هات و داوای له‌ پیغمبری خوا^(۳) کرد ئه‌ویش کۆمه‌له‌ رانه‌ مه‌ریکی پی‌دا که‌ له‌ ئیوان دوو شاخ دا بوو. ئه‌ویش گه‌راوه‌ بو‌ لای گه‌له‌که‌ی ووتی: ئه‌ی گه‌لینه‌ موسلمان بن، به‌ راستی محمد به‌خشینیک ده‌ به‌خشی له‌ هه‌ژاری ناترسی، جا‌پیاوی و هه‌بوو ده‌هات بو‌ خزمه‌ت پیغمبری خوا^(۴) مه‌به‌ستی ته‌نها دونیا بوو، ئه‌وه‌نده‌ی نه‌ده‌برد هه‌تا وای ئی ده‌هات دینه‌که‌ی به‌لاوه‌ خوشه‌ویستترو به‌ به‌هاو سه‌نگین تر بوو له‌ دونیا و چی تیدا‌یه‌.

وله‌ ابن شه‌هابه‌وه‌ ده‌فرموی: (پیغمبری خوا^(۵) غه‌زای فه‌تی کرد (فه‌تی مه‌که‌که‌) پاشان به‌خوئی و موسلمانانه‌وه‌ ده‌رچون و له‌ حونه‌یندا به‌جه‌نگ هاتن و خوای گه‌وره‌ دینه‌که‌ی و موسلمانانی سه‌رخست، ئه‌و پوژه‌ش پیغمبری خوا^(۶) سه‌د حوشتری به‌خشی به‌ سه‌فوانی کوری ئومه‌یه‌، پاشان سه‌دی تری دایه‌، پاشان سه‌دی تری دایه‌. ابن شه‌هاب ده‌فرمویت: سعیدی کوری موسه‌ییب بو‌ی باس کردم که‌وا سه‌فوان فرمویه‌تی: سویند به‌خا پیغمبری خوا^(۷) ئه‌وه‌نده‌ی دامی که‌ دایمی. وه‌ ئه‌و رق ئی بووه‌وه‌ترین که‌س

خوای گهوره زوریک له موعجزاتی پی‌بخشی‌بوو^(۱).

بوو له لای من، به لأم نه‌وندهی پین‌به‌خشیم تا وای ئی هات ئیستا خوشه‌ویسترین کهسه له لای من. رواه مسلم .

وه کاتی پیغمه‌بری خوا ﷺ له غزای حونه‌ین گه‌رایه‌وه نه‌عرا به‌کان شوینی که‌وتن و داوایان ئی ده‌کرد تا پیمان به‌خشئی تا گه‌یاندیانه لای داریک و عه‌باکهی که‌وته خواره‌وه له کاتیکدا به‌سه‌ر حوشتره‌که‌یه‌وه بوو فه‌رموی: (رُدُّوا عَلَيَّ رَهَائِي، اَتَخْشُونَ عَلَيَّ الْبُخْلُ؟ فَوَاللَّهِ لَوْ كَانَتْ لِي مِثْلُ الْعِصَاءِ نِعْمًا لَقَسَمْتُ بَيْنَكُمْ، لَمَّا لَا تَجِدُونِي بِغِيَالٍ وَلَا جَانًا وَلَا كَذِبًا)) رواه البخاری .

واته: پو‌شاکه‌کم بۆ بگێرنه‌وه، نایا نه‌ترسن لیم که به‌خیل بم؟ سویند به خوا نه‌گه‌ر به نه‌ندازی ئهم زیخ وچه‌وانه ووشترم له به‌رده‌ستابیت به‌شم ده‌کرد به‌سه‌رتانداو پاشان نه‌به‌خیل و نه‌ترسنوک و نه‌دروژن نه‌ ده‌بووم .

(بَابُ الرَّسُولِ ﷺ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي جَمَلٍ لَمَّا كَانَ قَدْ كُنِيَ فِي السَّفَرِ ، فَبَاغَاهُ إِيَّاهُ بَعْدًا دَرَاهِمًا ، وَلَمَّا جَاءَ يَتَّقَاهُ الْثَمَنُ أَطَّاهُ الْثَمَنَ وَالْجَمَلَ مَعًا) متفق عليه .

واته: له سه‌فه‌رێکدا پیغمه‌بری خوا ﷺ حوشتریکی له جابری کوری عبدالله کړی تا سواری بییت، نه‌ویش پئی فرۆشت به نه‌ونده دره‌م (به قه‌رن). جا کاتی جابر هات تا نرڅه‌که‌ی لوه‌رگړیت، پیغمه‌بری خوا ﷺ نرڅه‌که‌شی دایه‌وه حوشتره‌که‌شی بۆ گه‌رانده‌وه .

(۱) گه‌وره‌ترین موعجزه‌ی پیغمه‌بری خوا ﷺ که خوای گه‌وره پئی به‌خشیه‌وه قورئانه، هه‌روه‌ها زور موعجزه‌ی تری هه‌بووه وه‌کو: له‌ت بوونی مانگ و شه‌وره‌وی و بلن‌دبوونه‌وی (الإسراء والمعراج) و بیینی هه‌موو ئه‌و شتانه‌ له‌و کاته‌که‌مه‌دا، وه‌ به‌ره‌که‌ت که‌وتنه‌ خوارنده‌وه به‌ ویستی خوای گه‌وره وه‌کو له‌ خه‌نده‌ق دا (۱۴۰۰) هاوه‌ل له‌ یه‌ک چیتریان خوارد، وه‌ (۱۲۰) که‌س له‌یه‌ک جگه‌ریان خوارد له‌ شوینیکی تردا. وه‌ خواردن له‌ به‌رده‌میا ته‌سیحاتی ده‌کردو هاوه‌لان ده‌یان بیست، و له‌ ته‌بوکدا ئاو له‌ نیوان په‌نچه‌کانیه‌وه ده‌هاته‌ دهر کاتی ده‌ستی خسته‌ ناو جامه‌ ئاوه‌که‌وه به‌جوړی (۲۰) هه‌زار که‌س له‌گه‌ل (۱۰) هه‌زار وشتر لیمان خوارده‌وه و شتیان ئی پرکرد. وه‌ له‌ حوده‌بییه‌دا تیریکی خسته‌ ناو بیریکی وشک بوو (بسم‌الله‌ی کرد ئاوه‌که‌ پرپوو تا) (۱۴۰۰) سه‌حابه‌ لی‌یان خوارده‌وه بۆ ماوه‌ی (۱۵) روژ و هه‌رمایه‌وه، وه‌ به‌ردیک هه‌بوو سلووی لی‌ده‌کرد له‌کاتی پیغمه‌برایه‌تی‌دا، گیان

ئهم پیغمبهره خوشه‌ویسته ﴿﴾ خ‌وای گه‌وره به‌ه‌ویه‌وه چا‌وانی کو‌یرو گ‌وی‌یانی که‌رو دلانی دا‌خراوی پی‌کرده‌وه^(۱) وه نی‌ردا‌بوو تا ره‌وشته ج‌وانه‌کان

له‌به‌رائیش شکاتی حالیان ده‌هینایه لای و دارو دره‌خت به تاسه‌وه بوون ب‌ویبو سیبه‌رو په‌رده‌یان ب‌و دکرده‌، وه قه‌ده دار‌خورمایه که‌ هه‌بوو له‌لایدا وتاری د‌دا، د‌وای نه‌وه‌ی چ‌ووه سر مینبهر ئه‌و بنه داره وه‌ک مندال^(۲) ده‌گریا تا با‌وه‌شی پیا کردو ئینجا ب‌و د‌هنگ بوو. وه توره‌که‌ خورمایه‌کی‌دا به‌ ابو هوره‌یره‌وه فه‌رمووی: مه‌یکه‌روه وه‌دستی پیا بکه‌و لای ب‌و بخ‌و، نه‌وه‌بوو تا سه‌رده‌می د‌وای کو‌ژرائی عثمان (ره‌زای خ‌وای گه‌وره‌ی لی بی‌ت) تیایدا ما‌بوو بی‌ خ‌راب بوون هه‌تا تووره‌که‌که‌ پ‌ووا بوو هه‌لته‌قی. وه چه‌ندان مو‌عجیزه‌ی تر که‌ لیره‌دا جی‌گی‌ی نایبته‌وه، ب‌و زیاتر شاره‌زابون بگه‌ریزه‌وه ب‌و کتیبی (مو‌عجیزاتی ئه‌حمه‌دی) دا‌نراوی: ما‌موستا سه‌عیدی ن‌ورسی و کتیبه‌گانی (سیره).

(۱) له‌عه‌طانی کو‌ری یه‌ساره‌وه ده‌فه‌مویت: که‌یشتم به‌ عبدالله‌ی کو‌ری عم‌روی کو‌ری عاص (ره‌زای خ‌وای لی بی‌ت) و‌تم: هه‌والم ب‌ده‌ری ده‌رباره‌ی سیفه‌تی پیغمبهری خ‌وا ﴿﴾ له‌ته‌وراتا چ‌ون هات‌ووه، نه‌ویش فه‌رمووی: (به‌ئ‌ی سو‌ی‌ند به‌خوا ئه‌و وه‌سف ک‌راوه له‌ته‌وراتا به‌ هه‌ندی له‌و وه‌سفانه‌ی که‌ له‌ قورماندا ها تووه: ﴿﴾ یا ایها الی‌ی انا ارسلناک شاهداً ومبشراً ونذیراً ﴿﴾ وحرراً للامیین، انت هدی ورسولی سمیتک المتوکل، لیس ب‌ف‌ظ ولا فلی‌ظ، ولاسخاب فی‌ الاسواق، ولا یبلغ‌ السینة بالسینة، ولكن یعفو ویصفح، ولن یقبضه‌ الله‌ حتی‌ یقیم به‌ الملة‌ الوج‌ه، بان یقولوا! ((لا‌اله‌ الا‌ الله‌، ویفتح به‌ امیناً عمیاً، واذاناً صمّاً، ولک‌ولاً غلفاً)) رواه البخاری واحمد. تفسیر ابن کثیر ۴/۳.

واته: ئه‌ی پیغمبهری خ‌وا ئیمه تو‌مان ره‌وانه کرد‌وه به‌شاهیدی و مژده‌ده‌ری و ناگادار که‌ره‌وه‌یی، وه به‌وه‌ی بی‌ته‌ پارێزه‌ری نه‌خ‌وینده‌واران. ت‌و به‌نده‌و نی‌ردا‌وی منی، ناوم ناوی (الم‌توکل) پشت به‌خوا به‌ست‌وو. هه‌رگیز پ‌و‌وگرژ و زی‌رو ره‌ق ئه‌ی‌وه له‌ با‌زا‌پ‌دا د‌هنگ به‌رز نا‌کاته‌وه خ‌راپه‌ش به‌خ‌راپه‌ وه‌لام ناداته‌وه به‌ل‌کو ده‌بو‌ری و ده‌به‌خش‌ی. وه خ‌وای گه‌وره گیانی نا‌کیشیت هه‌تا میلیله‌تی لاری پی‌ پاست ده‌کاته‌وه به‌وه‌ی بلین: (لا‌ اله‌ الا‌ الله‌)، وه‌خ‌وای گه‌وره به‌ه‌وی ئه‌مه‌وه چا‌وانی کو‌یرو گ‌وی‌یانی که‌رو دلانی دا‌خراو ده‌کاته‌وه.

بچه‌سپینیت و ته‌واوی بکات^(۱) له گه‌ل نه‌وه‌ی که سازاری که‌سی نه‌داوه که‌چی دعوا‌ی دهر‌دک که قسه‌ی به هه‌رکه‌سیک ووتووه خ‌وا‌ی گه‌وره بو‌ئو که‌سه بکاته پاداشت و ن‌زیک بوونه‌وه له خو‌ی^(۲).

به کورتی ره‌وشتی قورئانی بووه^(۳) ئه‌مه‌نده ئازا بووه له کاتی غه‌زاکاندا له‌پیشی هاوه‌له‌کانه‌وه ده‌جه‌نگا^(۴). وه راسته‌وخ‌و له کاره سه‌خته‌کاندا له‌گه‌ل هاوه‌له‌کانیدا

(۱) پیغمبری خوا ﴿﴾ ده‌فرمویت: **((انما بُعثت لأتمم مكارم (وفي رواية: صالح) الاخلاق))**. صحیح بشواهد. اخ‌رجه البخاری فی (الادب المفرد) ص ۴۲ و أحمد ۳۸۱/۲ و الحاكم ۶۱۲/۲. واته: من نیردراوم تا ره‌وشته به‌رزو چا‌که‌کان ته‌واو بکه‌م.

(۲) له نه‌بوهوره‌یوه (ره‌زای خ‌وا‌ی لی بی‌ت) که‌وا بیستویه‌تی له پیغمبری خواوه ﴿﴾ که‌فرمویت: **((اللهم فايما مؤمن سبته فاجعل ذلك له قربة إليك يوم القيامة))**. البخاری مع الفتح ۱۷۱/۱۱ و مسلم ولفظه **((... فاجعلها لها زكاة ورحمة))**.

واته: خ‌وا‌یه هه‌رکه‌سیک قسه‌م پی ووتووهو نه‌زیتم داوه ئه‌وا بو‌ی بکه‌ره پاک بوونه‌وهو ره‌حمت و ن‌زیک بوونه‌ویه‌ک له‌خ‌وت له پ‌و‌ژی دوا‌یی‌دا.

(۳) کاتیک پرس‌یاریان کرد له‌عائیشه (ره‌زای خ‌وا‌ی لی بی‌ت) ده‌رباره‌ی ره‌وشتی پیغمبری خوا ﴿﴾ ئه‌ویش فرمو‌ی: **(كان خلقه القرآن)** اخ‌رجه مسلم (۲۵/۶ - نووی).

واته: ره‌وشتی پیغمبر ﴿﴾ قورئانی بووه [واته ته‌رجومه‌یه‌کی کرداری بووه ب‌و قورئان].

(۴) به‌راه ده‌فرمویت: **(كنا والله إذا احمر الباس فتحي به وإن الشجاع منا الذي يُغادي به)** رواه البخاری و مسلم.

واته: سویند به‌خ‌وا کاتی که جه‌نگ گه‌رم ده‌بوو ئیمه خ‌ۆمان ده‌دایه پال پیغمبر ﴿﴾، وه ئازاترین که‌س له ئیمه ئه‌و که‌سه بوو که به ته‌نیشتی‌یه‌وه ده‌جه‌نگا.

وه له‌علیه‌یوه (ره‌زای خ‌وا‌ی لی بی‌ت) ده‌فرمو‌ی: **(لقد رأيتني يوم بدر، ونحن ثلوث بالنبی علیه السلام، وهو اقربنا إلى العدو، وكان من أشد الناس يومئذ بأساً)**. حسن سنده محقق شرح السنة.

واته: له رو‌ژی به‌دردا ئیمه خ‌ۆمان ده‌دایه پال پیغمبر ﴿﴾ وه ئه‌و ن‌زیکترین که‌س بوو له دوژمنه‌وه. ئه‌و پ‌و‌ژه ئه‌و له هه‌موو که‌س زیاتر سه‌خت تر بوو له‌سه‌ریان.

بووه، زور پوخ سووک بووه به جوریک هه‌رگیز باویشکی نه‌داوه^(۱).
 وه داوای هه‌رچی‌یه‌کی لی بکرایه نه‌یده‌وت نی‌یه‌و نه‌خیز^(۲) زور سه‌خی ده‌روون
 بووه. به تایبسه‌تی له مانگی په‌مه‌زان دا^(۳) وه بۆ خوئی هیچی هه‌لنه‌ده‌گرت بۆ

(۱) جابر (په‌زای خوای لی‌بیت) ده‌فه‌رموی: ئیمه [پوژی خه‌نده‌ق] چانمان هه‌لنه‌که‌ه‌ند،
 به‌ردیگی گه‌وره هاته پیمان و هاتینه خزمه‌ت پیغمبه‌ر ﷺ و عه‌ززیان کرد: به‌ردیگی گه‌وره
 هاتۆته پیمان. شه‌ویش فه‌رموی: ((**أنا فاضل**)) من داده‌به‌زم بۆی، شه‌وه بوو دابه‌زی بۆی
 له‌کاتی‌کدا له‌برساندا، به‌ردیگی به‌ستبوو به‌سکی‌یه‌وه، وه پیکه‌که‌ی هه‌لگرت و پیاکی‌شانیک
 لی‌یدا کردی به‌ ته‌پوتۆزو خوئی ورد و نه‌رم). أصل القصة فی البخاری و مسلم . (نه‌که وه‌ک
 سه‌رکه‌ده‌کائی شه‌رمۆ که‌ ته‌نها به‌ردی بناغه‌که داده‌ئین و ئیتر ته‌واو....!!)

عن یزید بن الأسلم قال: (ما لتأمة النبي ﷺ) رواه البخاري في فتح الباري ص(۶۱۳).
 واته: هه‌رگیز پیغمبه‌ری خوا ﷺ باویشکی نه‌داوه. [چونکه باویشک نیشانه‌ی
 ته‌مه‌لێو له‌ش قورسی‌یه‌و له‌ شه‌یطان‌ه‌وه‌یه].

(۲) **جابر بن عبدالله يقول: (ما سئل رسول الله ﷺ شيئاً قط فقال: لا)**. أخرجه البخاري ومسلم
 والدارمي والبخوي (۳۶۸۶) وصححه ابن سعد وابو الشيخ والترمذي.

واته: هه‌رگیز پیغمبه‌ری خوا ﷺ داوای هیچ شتیکی لی نه‌که‌راوه له‌شتی دنیا‌یی‌و
 فه‌رمویی: نه‌خیز نی‌یه‌و ناتده‌می. [به‌لکو یان پیی به‌خشیه‌وه گه‌ر هه‌بویی یان ووته‌یه‌کی
 جوانی بۆ نه‌کرد یان ده‌پارایه‌وه بۆی].

(۳) **عن ابن عباس (رضي الله عنه): (كان رسول الله ﷺ أجود الناس بالخير، وكان أجود ما يكون في شهر رمضان حتى ينسلخ، فيأتيه جبريل فيعرض عليه القرآن، فإذا لقيه جبريل كان رسول الله ﷺ أجود بالخير من الروح المرسله)**. أخرجه البخاري ومسلم والنسائي واحمد ۲۳۶/۱ و۲۸۸ وابن سعد و أبو الشيخ والبخوي.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﷺ له‌هه‌موو که‌س سه‌خاوه‌ته‌ندتر بوو. له‌ هه‌موو کاتیش زیاتر
 له‌ مانگی ره‌مه‌زاندا زور سه‌خی بوو تا ته‌واو شه‌بوو، وه‌جیبریل شه‌هات بۆلای و قورئانی بۆ
 ده‌خوینده‌وه و کاتی‌ک جیبریل پسی ده‌گه‌یشت ئیتر پیغمبه‌ری خوا ﷺ شه‌ونده
 له‌خیزکردندا سه‌خی بوو زیاتر له‌ شنه‌ پایه‌کی هه‌لکردوو.

سببه‌ینی^(۱) به‌لام خواردنی سالیکی پاشکه‌وت ده‌کرد بۆ که‌س و کاره‌که‌ی^(۱) وه‌دیاری وهرده‌گرت و پاداشتی ده‌دایه‌وه له‌سه‌ری^(۲) .

وه شه‌رمی پیغمبهری خوا ﴿﴾ زیاتر بووه له‌شه‌رمی ئه‌و کچه‌ عازبه‌ی که ده‌چیته‌ پشت پرده‌که‌یه‌وه. وه ئه‌گه‌ر شتیکی پی ناخۆش بوايه به‌رووی‌دا ده‌رده‌که‌وت^(۳) وه که دل‌خۆش ده‌بوو رووی وه‌ک له‌ته مانگ ده‌دره‌وشایه‌وه^(۴) . له

(۱) من انس بن مالك (رضي الله تعالى عنه) قال: كان النبي ﴿﴾ لا يدخر شيئاً للغد. أخرجه الترمذي (۲۳۶۳) قال الالباني: واستقره الترمذي ولكن أسناده صحيح على شرط مسلم وصححه ابن حبان (۲۱۲۹) و (۲۵۰۰) والبخاري.

واته: پیغمبهری خوا ﴿﴾ [ئه‌وه‌نده ته‌وه‌کولی به‌خوای په‌روه‌ردگار به‌هیزبوو] هیچی پاشه‌که‌وت نه‌ده‌کرد بۆ خووی بۆ سبه‌ینی.

(۲) في الصحيحين: انه ﴿﴾ كان يدخر لأمله قوت ستمهم.

واته: پیغمبهری خوا ﴿﴾ خواردنی سالیکی هه‌له‌ده‌گرت و پاشه‌که‌وتی ده‌کرد بۆ که‌س و کارو خیزانه‌کانی [چونکه نه‌وان وه‌ک ئه‌و نه‌بوون] .

(۳) من عائشة (رضي الله عنها) : «ان النبي ﴿﴾ كان يقبل الهدية، و يبسطها». أخرجه الترمذي وقال: حديث حسن صحيح، الأرواء (۱۶۰۲) واحمد والبخاري وابو داود (۳۵۳۶).

واته: پیغمبهری خوا ﴿﴾ دیاری وهرده‌گرت و پاداشتی خاوه‌نه‌که‌شی ئه‌دایه‌وه به‌چاکه [ئه‌مه‌ش نیشانه‌ی به‌وه‌فاییه].

(۴) من ابي سعيد الخدري قال: كان ﴿﴾ أشد حياءً من العزراء في خبرها، وكان إذا كره شيئاً عرف في وجهه. أخرجه البخاري و مسلم و ابن ماجه (۴۱۸۰) واحمد وغيرهم وابو الشيخ (۳۹) و (۴۰) و له عنده شاهد من حديث انس (رضي الله عنه).

واته: پیغمبهری خوا ﴿﴾ زۆر شه‌رمی زیاتر بووه له شه‌رمی ئه‌و ئافه‌رده‌ته‌ که‌نجی که ده‌چیته‌ پشت پرده‌وه. وه ئه‌گه‌ر شتیکی پی ناخۆش بوايه ده‌م و چاوی تیک ده‌چوو [ئیتتر به‌رده‌دا ده‌یانزانی ئه‌و شته‌ی پی ناخۆشه].

(۵) (كان إذا سُر استار وجهه كأنه قطعة قمر). صحيح جامع الصغير . مجلد (۴) رقم (۴۶۱۵).

هموو کهس نازاترو سه‌خی تر بووه^(۱).

واته: پیغمبهری خوا ﷺ که دل خوښ بووایه پرووی گه‌ش و دراوه‌شاره ده‌بوو ده‌توت له‌ته مانگه.

(۱) (گان احسن الناس و اجدود الناس واشجع الناس). صحیح جامع الصغیر جلد (۴) (۴۵۱۱).

واته: پیغمبهری خوا ﷺ له هموو کهس چاکترو سه‌خی ترو له هموو کهس نازاتر بووه.

(گان رسول الله ﷺ احسن الناس وجهاً، وکان اجدود، وکان اشجع الناس. ولقد فرغ اهل المدينة ذات ليلة، فانطلق ناسٌ من قبل الصوت، فلتقاهم الناس رسول الله ﷺ راجعاً، وقد سبقهم إلى الصوت، وفي رواية: وقد استبرأ الخبر وهو على فرس صري لأبي طلحة، في عنقه السيف وهو يقول: (لن تراموا))، قال: وجدناه بهراً، أو أنه لبحر، قال: وکان فرساً يمثاً متفق عليه.

واته: پیغمبهری خوا ﷺ پرووی له هموو کهس جواتترو له هموو کهس سه‌خی ترو نازاتر بووه. شه‌ویکیان دهنکیکی گه‌وره هات خه‌لکی مه‌دینه ترسان. خه‌لکه‌که پرووه ده‌نگه‌که چوون. کاتیکیان زانی پیغمبهری خوا ﷺ به‌رهو پروویان ده‌گه‌پایه‌وهو پیش نه‌مان چوو بوو هه‌واله‌که‌ی زانی بوو. به‌سه‌ر نه‌سپیکي پشت پرووتی بی کویانه‌وه بوو که‌هی ابو طلحه بوو. شمشیره‌که‌شی له مل کردیوو ده‌یغرموو: مه‌ترسن ترستان له‌سه‌ر نی‌یه. ده‌فهرموی: نه‌سپه‌که‌ی ده‌توت دریا‌یه نه‌وه‌نده خیرا بوو له‌کاتیکیا پیشتر نه‌وه نه‌سپه زور خاوو ته‌مه‌ل بوو.

که‌له‌شاخ گرتنی

پیغمبه‌ری خوا ﷺ که‌له‌شاخی گرتووه و (ابو طیبه) بؤی کرد و شه‌ویش له بری‌دا دوو (صاع) خواردنی دایه (که هه‌ر صاعیکه‌ی چوارمشت ده‌گرتیت) وه ده‌یفه‌رموو: چاکترین ده‌رمانه ^(۱). وه له‌سه‌ه‌ر هه‌ردوو لاملی

(۱) من حَمِيدٍ قَالَ سَأَلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ مِنْ كَسْبِ الْحَيَّامِ؟ فَقَالَ: إِحْتَجِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِمَمَهُ (أَبُو طَيْبَةَ)، فَأَمَّرَ لَهُ بِمَاعِينَ مِنَ الطَّعَامِ، وَكَلَّمَ أُمَّهُ، وَفَوَّضَهَا عَنْهُ مِنْ خِرَاجِهِ، وَقَالَ: ((إِنَّ الْفَضْلَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ الْحَيَّامَةَ، أَوْ مِنْ أُمَّتٍ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ الْحَيَّامَةَ)). أخرجه الترمذي (۱۲۷۸) وقال: حديث حسن صحيح، والبخاري (۱۰۶۵) ومسلم (۶۲) وأبو داود وغيرهم.

واته: پرسیار کرا له فه‌نه‌سی کوپی مالک ده‌رباره‌ی کرئیی که‌له‌شاخ گرت؟ (ئه‌و که‌سه‌ی کاره‌که ده‌کات بؤ خه‌لکی؟) فه‌رموی: پیغمبه‌ری خوا ﷺ که‌له‌شاخی گرتووه ابو‌طه‌یبه‌ی که‌ناوی نافع بووه به‌نده‌ی نه‌وه‌ی حارثه‌ یان ابی مسعود الانصاری بووه [بؤی کرد. شه‌ویش فه‌رمانی کرد دوو صاع [که‌هه‌ر یه‌کیکیان چوارمشت ده‌گرتیت] خواردنی بده‌ئێ‌و قسه‌ی له‌گه‌ل که‌س و کاره‌که‌ی‌دا کرد و فه‌رموی: چاکترین شتیکه‌ که‌ ده‌رمانی خۆتانی پی بکه‌ن که‌له‌شاخ گرتنه [ئه‌مه‌ش خیطابه‌ بؤ شه‌ه‌لی حیجاز و دانیشتوی وولاته‌ گه‌رمه‌کان. وه که‌له‌شاخیش ده‌گۆرئێ به‌ گۆزانی کات و شوین و میزاج] .

وهن علي: (أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِحْتَجِمَ، وَأَمَرَنِي فَاصْطَيْتُ الْحَيَّامَ أَجْرَهُ). أخرجه ابن ماجه (۲۱۶۲) وأحمد ۹۰/۱ و ۱۲۴ و ۱۳۵ وسنده ضعيف ولكن ينجيز بما قبله وما بعده.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﷺ که‌له‌شاخی گرت و فه‌رمانی پی کردم منیش کرئیی که‌له‌شاخ گره‌که‌م دا.

وهن ابن عمر: (أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا حَيَّامًا فَحَجَمَهُ، وَسَالَهُ: ((كَمْ خِرَاجِكَ))، فَقَالَ: ثَلَاثَةُ أَمْعٍ. فَوَضَعَ عَنْهُ صَاعًا، وَأَصْلَاهُ أَجْرَهُ). أخرجه أحمد ۳/۳۵۲ وابن سعد و صححه الالباني.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﷺ که‌له‌شاخ گرتی بانگ کرد و که‌له‌شاخی بؤ گرت و پرسیا‌ری لی کرد: کرئیه‌که‌ت چه‌نده؟ ووتی: سئ صاع. شه‌ویش صاعیکی لی‌دا شکاند و کرئیه‌که‌ی دایه.

وه له نیوان هەردوو شانی‌دا گرتوویەتی^(۱).
یان لەسەر سەره‌وه‌ی پشتی و ناوشانی. وه‌له‌(۱۷و۱۹و۲۱)ی مانگدا ده‌یگرت
(واته‌مانگی‌کوچی)^(۲) وه‌له‌سەر پشتی قاچیدا کردویه‌تی له‌بەر ئازاریک که
تیایدا‌بوو^(۳).

(۱) من ابن عباس اظنه قال: (إن النبي ﷺ) إجتجم علی الأخصمين وبين الكتفين. وأعطى
الصَّحَّامَ أجره، ولو كان حراماً لم يُعطه). أخرجه ابو داود (۲۴۲۲) والبخاري ومسلم بلفظ (ججم النبي
ﷺ) عبد لبني بياضة فاصطاه النبي ﷺ) أجره، وكلم سيده، فنخف منه من ضريته ولو كان
سحتاً لم يُعطه النبي ﷺ).

واته: پیغمه‌بری خوا ﷺ که‌له‌شاخی گرت له‌سەر هەردوو دەماری ئەملاولای ملی.
وه‌له‌نیوان هەردوو شانی‌داو کرێی که‌له‌شاخ گره‌که‌ی‌دا، خۆ ئەگەر حەرام بوایه‌ نه‌یده‌دایه. له
ریوایه‌ته‌که‌ی تردا: پیغمه‌بری خوا ﷺ عه‌بدیکی به‌نی بیاضه که‌له‌شاخی بو گرت
و‌ئەویش کرێ‌یه‌که‌ی دایه و قسه‌ی له‌گه‌ل‌ خاوه‌نه‌که‌ی‌دا کردو ئەویش له‌ کرێ‌یه‌که‌ی
داشکاندو ئەگەر حەرام بوایه پیغمه‌بەر ﷺ نه‌یده‌دایه.

(۲) من انس بن مالك (رضي الله عنه) قال: (كان رسول الله ﷺ) يجتجم في الاخصمين
والكامل، وكان يجتجم لسبع مشرة، وتسعة مشرة، واحدى ومشرين). أخرجه الترمذی (۲۰۰۵) وابن
ماجه (۲۴۸۶) وقال الترمذی: حديث حسن غريب، وصححه الحاكم على شرط الشيخين ووافقه الذهبي
وصححه الالباني وله شواهد انظر (الصحيحه) (۹۰۷).

واته: پیغمه‌بری خوا ﷺ که‌له‌شاخی له‌سەر هەردوو په‌گی ئەملاولای ملی و ناوشانی
ده‌گرت و له‌کاتی‌کدا ده‌یگرت که‌ حه‌قده یان نۆزه یان بیست و یه‌ک شه‌و له‌ مانگه‌که
پوشتی.

(۳) ومنه: (ان رسول الله ﷺ) إجتجم وهو مُحَرَّمٌ بِ(مَلَل) مَلَى ظَهْرِ الْقَدَمِ). أخرجه الترمذی
وقال الالباني: إسناده صحيح على شرط الشيخين، وأخرجه أحمد ۱۶۴/۳ وعنه أبو داود (۱۸۲۷) والنسائي
درتقوله: ((بمَلَل)) وزاد ((من وجع كان به))

واته: پیغمه‌بری خوا ﷺ که‌له‌شاخی‌گرت له‌کاتی‌کدا له‌ ئیحرامدا بوو له (مه‌له‌ل) [که
شوێنیکه له نیوان مه‌که‌هو مه‌دینه‌و حه‌قده میل دووره له مه‌دینه‌وه] یان له‌سەر پشتی
قاچی‌دا گرتی [له‌بەر ئازاریک که‌تیایدا بوو].

ته‌مه‌نی پر خیری پیغمه‌مبیر ﴿ﷺ﴾

سیانزه (۱۲) سال له شاری مه‌ککه مایه‌وه وه‌چی بۆ ده‌هات و ده (۱۰) سالییش له مه‌دینه‌وه له ته‌مه‌نی شه‌ست و سی (۶۲) سالییدا وه‌فاتی کرد^(۱).

(۱) **عن ابن عباس قال: (مَكَتَ النَّبِيُّ ﴿ﷺ﴾ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَنَةً يَوْحَىٰ إِلَيْهِ. وَبِالْمَدِينَةِ شَرْأً، وَتَوَفَّىٰ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ)** . أخرجه الترمذي (۲۶۲۵) وقال: حديث حسن صحيح. وغيره كالبخاري مختصراً ومسلم.

واته: پیغمه‌مبیری خوا ﴿ﷺ﴾ له شاری مه‌ککه‌دا (سیانزه) سال مایه‌وه که وه‌چی بۆ ده‌هات و له مه‌دینه‌شدا (ده‌سال) و کاتی وه‌فاتی کرد ته‌مه‌نی (۶۲) سال بوو.

عن عائشة: (إن النبي ﴿ﷺ﴾ مات وهو ابن ثلاث وستين سنة) . أخرجه الترمذي (۲۶۵۴) وقال: حسن صحيح، والبخاري ومسلم وأحمد.

واته: پیغمه‌مبیری خوا ﴿ﷺ﴾ له‌ته‌مه‌نی (۶۲) سالییدا بوو وه‌فاتی کرد. به‌لام ئەم فرمودیه‌ی که ده‌فرموینی: ابن عباس فرمویه‌تی: (توفي رسول الله وهو ابن خمس وستين). أخرجه الترمذي (۲۶۵۲) ومسلم.

واته: پیغمه‌مبیری خوا ﴿ﷺ﴾ له‌ته‌مه‌نی (۶۵) سالییدا وه‌فاتی کرد !!
ده‌بارهی ئەم فرمودیه‌یه محمدی کوری اسماعیل ده‌فرموئێ: پویایه‌تی شه‌ست و سی ژۆرتره. نیمامی نه‌وه‌وی (ره‌حه‌تی خۆای‌لی بییت) ده‌فرموئێ: شه‌ویان راست تره‌وه مه‌شه‌هورتره. عروه‌ش ئینکاری پویایه‌ته‌که‌ی ابن‌عباس ده‌کا و ده‌فرموئێ: شه‌واته‌ عبدالله‌ی کوری عباس) نه‌گه‌یشتوه به‌ سه‌ره‌تای پیغمه‌مبیرایه‌تی .

نیمامی شه‌لبانی (ره‌حه‌تی خۆای‌لی بییت) ده‌فرموئێ: (به‌لکو ئینکاری‌یه‌که له‌سه‌ر شه‌ که‌سه‌یه که له ابن‌عباسه‌وه ده‌یگێرتیه‌وه چونکه له ابن‌عباسه‌وه به‌ سه‌حیحی هاتوه هه‌روه‌ک رویایه‌تی ژۆره‌که‌وه پێشتر هینرایه‌وه‌وه نه‌ه‌شه که پشتی پی‌ ده‌به‌ستری هه‌روه‌ک الحافظ ابن‌حجر ده‌فرموئێ. وه هه‌ر فرمودیه‌کی تر که پێچه‌وانه‌ی شه‌وه‌ی یه‌که‌مه یان شازه یان ته‌ئویل ده‌کری (...).

هه‌روه‌ها ابو به‌كرو عومر ييش (په‌زاي خوايان لى بيټ) (٦٣) سال ځيان^(١).

(١) عن جرير عن معاوية انه سمعه يخطب قال: (مات رسول الله ﷺ) وهو ابن ثلاث وستين. وأبو بكر وعمر. وأنا ابن ثلاث وستين). أخرجه مسلم و الترمذي (٣٦٥٥) وقال حديث حسن صحيح، وأحمد ٩٦/٤ و ٩٧ و ١٠٠.

واته: جه‌رير ده‌فهرموي: له مه‌عاويه‌وه ده‌گيرټه‌وه كه‌وا لى‌سى بيست ده‌يفهرموي: پيغه‌مبهرى خواﷺ له‌ته‌مه‌نى شه‌ست و سى سالي‌دا وه‌فاتي كر‌دوه، هه‌روه‌ها ابو بكر و عومر ييش. وه‌هه‌روه‌ها منيش ته‌مه‌ن شه‌ست و سئيه [ئيمامى نه‌وه‌وى ده‌فهرموي: واته ته‌وه‌قع ده‌كهم كه وه‌كو ئه‌وان له‌م ته‌مه‌نه‌مدا كه شه‌ست و سئيه وه‌فاتي بكهم].

قه‌سپه‌لانى ده‌فهرموي: (معاويه‌په‌زاي خواي لى بيټ) پييش پيغه‌مبهرايه‌تي به پينج سال له دايك بووه‌و دواي ئه‌و سالي‌ه‌ى كه (ئهمه‌ى فهرموي) مردنى دواكه‌وت و نزيكه‌ى هه‌شتا سال ځيا).

وهفات کردن و به‌خاک سپاردنی

پیغمبریهی خوا ﴿ﷺ﴾ نهو پوژهی که تیایدا وهفاتی کرد په‌ردهی ژورره‌که‌ی لاداو کوژتا ته‌ماشای ته‌ماشای هاوه‌له‌کانی کرد که ابوبه‌کری صدیق (په‌زای خویای ئی بیئت) پییش نویژی بۆ ده‌کردن^(۱). وه له کاتی سه‌ره‌مه‌رگیدا ده‌ستی ده‌خسته ناو ئاوه‌وه و ده‌مینا به‌روویداو ده‌پاراپه‌وه^(۲) وه ژور نارحه‌ت بوو^(۳).

(۱) من انس بن مالك قال: (آخر نظرة نظرتها إلى رسول الله ﷺ، كشف الستارة، يوم الاثنين، فنظرت إلى وجهه كأنه ورقة مصحف، والناس خلف أبي بكر، فكاد الناس ان يشطبوا، فإشار إلى الناس ان ابتوا، وأبو بكر يؤمهم، والتي السجف، وتوفي رسول الله ﷺ من آخر ذلك اليوم). أخرجه البخاري ومسلم والنسائي وأحمد (۱۱۰/۳) وسنده ثلاثي. انظر مختصر البخاري (۲۷۴).

واته: کوژتا بیینی‌تیکم بۆ پیغمبره‌ی ﴿ﷺ﴾ له روژی دووشه‌مه‌دا بوو، په‌ردهی ژورره‌که‌ی لادا، ته‌ماشای پرووی جوانیم کرد ده‌توت په‌ردهی قورئانه. خه‌لکه‌که‌ش له دواى نه‌بو به‌کره‌وه نوژیان ده‌کرد خه‌ریک بوو ریزه‌کان تیک بدن. بۆیه ئاماژه‌ی بۆ کردن که له شوینی خوتان بچه‌سپین و نه‌بو به‌کریش به‌رنویژی ده‌کرد بۆیان، ئیتر په‌رده‌که‌ی دادا‌به‌وه‌ی له‌کوژتایی نهو روژهدا پیغمبریهی خوا ﴿ﷺ﴾ وهفاتی کرد.

(۲) (جل النبي ﷺ) عند موته يُدخِل يديه في الماء فيمسح بهما وجهه ويقول: ((لا اله الا الله إن للموت لسكرات)). البخاري مع الفتح ۱۴۴/۸ وفي الحديث السواك.

واته: پیغمبریهی خوا ﴿ﷺ﴾ له سه‌ره‌مه‌رگدا هه‌ردوو ده‌ستی ده‌خسته ناو ئاوه‌وه و ده‌یه‌ینا به‌پوری‌داو ده‌یفه‌رموو: هیچ په‌رستراویک ئی‌یه به‌حقی جگه له (الله). به‌پراستی مردن نارحه‌تی خوی هه‌یه.

وه ده‌یفه‌رموو: ((اللهم اغفر لي وارحمني والحنني بالرفيق الأملي)). البخاري ۱۰/۷ ومسلم ۱۸۹۳. واته: خوايه لیم خو‌ش به‌و په‌حمم پی بکه و بمگه‌یه‌نه به هاوپی‌یانی پله به‌رز[که بریتین له پیغمبران و پاست گو‌یان و شه‌میدان و پیاوچاگان].

(۳) وعن عائشة قالت: (لا أُغيبُ أحداً يهون موتُه، بعد الذي رأيتُ من شدّة موت رسول الله ﷺ). أخرجه الترمذي (۱۰۱۸) وقال الالباني: وأستغفبه الترمذي لأن فيه عبدالرحمن بن ابي بكر

له‌بر سینگو و به‌رۆکی عائیشه‌دا بوو که وه‌فاتی کرد^(۱). ئه‌وه‌نده ناره‌حتی ده‌بوو فاطمه‌ی کچی ده‌یفه‌رموو: (وا کرباه) یان(وا کرب ابته‌اه) واته: نای‌باو کم چه‌ند ناره‌حته. ئه‌ویش ده‌یفه‌رموو: ئیتر له‌مپو به‌داووه باوکت ناره‌حتی توش نابو و باوکت شتیکی پی گه‌یووه (که مردنه) که‌س پزگاری نابو لی^(۲). وه ئه‌بو به‌کر داوی وه‌فات کردنی پیغمبه‌ر ﴿ﷺ﴾ ناو چاوی ماچ کردو هه‌ردوو قوولی گرت و فه‌رمووی:

الملیکی. لکن الحدیث صحیح بما له من الشواهد. (الاحکام الجنائز) ص ۱۲۷ و ۱۲۸.

واته: هه‌رگیز ناوات به ناسان مردنی که‌س ناخا‌زم که به ناسانی بو ناره‌حتی به‌مریت. داوی ئه‌وه‌ی که بینه‌م پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ چه‌ند ناره‌حتی بوو که وه‌فاتی کرد.

(۱) **من عائشة قالت: كنت مسندة النبي ﷺ إلى صبري، أو قالت: ألى حجري، فلما بطست ليبول فيه، ثم بال فمات** قال الالباني: اسناده صحيح على شرط مسلم. اخرجہ الترمذی والنسائي وابن سعد ۲/۲۶۰-۲۶۱ وفي رواية للبخاري: **(قبضه الله وإن رأسه لبين سعري ونعري).**

واته: عائیشه (به‌زای خوا‌ی لی بیته) ده‌فه‌رمویت: پیغمبه‌ر ﴿ﷺ﴾ خوی دا‌بوو به سنگمه‌وه، یان به به‌رۆکمه‌وه. وه بو‌بووم به کوئه‌که بو‌ی جا داوی ته‌شتیکی کرد تا میزی تیا بکات پاشان میزی کردو وه‌فاتی کرد. له پ‌یوا‌یه‌ته‌که‌ی بوخاری‌دا: که خوا‌ی گه‌وره گیانی کیشا، پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ سه‌ری پیروزی به به‌رۆک و سنگمه‌وه بوو.

(۲) **من انس بن مالك قال: لما وجد رسول الله ﷺ من كرب الموت ما وجد، قالت فاطمة (رضي الله تعالى عنها): وا كراهه! فقال النبي ﷺ: ((لا كرب على أهلك بعد اليوم. إنه قد حضر من أهلك ما ليس بتارك منه أحداً، والمواظاة يوم القيامة))** اخرجہ البخاري وابن ماجه (۱۶۲۹) ومو حسن. وأحمد ۲/۱۴۱ وسنده حسن وصححه الالباني (الصحيحه) (۱۷۲).

واته: کاتی پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ له‌سه‌ره‌مرگدا ناره‌حتی زۆری بو هینا. فاطمه‌ی کچی فه‌رمووی: نای باو کم چه‌ند ناره‌حته. پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ فه‌رمووی: ئیتر له‌م پووه باوکت ناره‌حتی له‌سه‌ر نی‌یه. مردنیک هاتۆته سه‌ر باوکت هه‌ج که‌سێک ده‌ربازی نابو له‌ده‌ستی [که‌واته موسیبه‌ته‌که گشتی‌یه] وه وه‌فاو به به‌کتر گه‌یشته‌وه‌ش له پوژی داوی‌دا‌یه.

وانبياه، وا صفياه، وا خليلاه^(۱).

وه بهر له وه‌فاته كردني خواي گه‌وره شويني خوي نيشانداوه له بهه‌شتداو سرپيشكي كرديبو كه نايا ژياني دونياي دهوي يان گه‌پانه‌وه بولاى خوي و پاداشتي نه‌پراوه، شه‌ويش دووه‌مي هه‌لبژارد^(۲). وه هه‌ر وهك چؤن ژياني په‌حمه‌ت

(۱) **وهن عائشه: (ان ابا بكر دخل علي النبي ﷺ) بعد وفاته فوضع فمه بين يديه، ووضع يده على ساعديه وقال: وا نبيه! وا صفياه! وا خليلاه.** أخرجه الترمذي وأحمد ۳۱/۶ مختصراً كما هنا و ۲۱۶/۶ مطولاً وكذا ابن سعد ۲/۲۶۷ وحسن اسناده الالباني.

واته: دواي وه‌فاتي پيغمبري ﷺ ابا بكر هاته سه‌ري و ده‌مي خسته سه‌ر ناوچه‌وانوي و ماچي كردو هه‌ردوو ده‌ستي خسته سه‌ر هه‌ردوو باسكي و فه‌رموي: وا ي پيغمبره‌كه‌م، وا ي بي‌تاوان و هه‌لبژارده‌كه‌م، وا ي هاوپري خوشه‌ويسته‌كه‌م.

وهن ابن عباس وعائشه: (ان ابا بكر قبل النبي ﷺ) بعد ما مات. أخرجه الترمذي (۹۸۹) وقالت: حسن صحيح، وابن ماجه وغيرهم وقال الالباني: إسناده صحيح على شرط مسلم. وزاد النسائي: **(بين يديه).**

واته: هه‌بو به‌كر ماچي نيوچه‌وانوي پيغمبري ﷺ كرد دواي وه‌فاته كردني.

(۲) **پروژيكيان پيغمبري خواي ﷺ فه‌رموي: ((ان الله خير هدأ بين الدنيا، وبين ما عند الله، فاختار ذلك العبد ما عند الله))، فيكي ابو بكر.** /رواه البخاري.

واته: خواي گه‌وره به‌نده‌يكي سه‌رپيشك كرد له‌نيوان ژياني دونيا و له‌گه‌ل شه‌وي كه له‌لاي خواي گه‌وره هه‌يه له گه‌پانه‌وه‌ي‌دا تاكامياني دهوي بيداتي. شه‌و به‌نده‌يش شه‌وي هه‌لبژارد كه له‌لاي خوايه له‌خوشي و نيعمه‌ت و پاداشت. بؤي هه‌بو به‌كر [ژاني مه‌به‌ستي خويه‌تي] ده‌ستي كرد به گريان.

و هن عائشة قالت: (كان رسول الله ﷺ يقول وهو صحيح: ((إنه لم يقبض نبي حتى يري مقعده من الجنة، ثم يضيء بين الدنيا والآخرة)). قالت عائشة: فلما نزل به- وراسه هلي فضي- فشي عليه، ثم أفاق فأشخص بصره إلى السقف، ثم قال: ((اللهم الرفيق الأعلى)). قلت: إذا لا يقترنا. قالت: وعرفت انه الحديث الذي كان يُعد لنا به وهو صحيح. متفق عليه.

بوو و وفات کردنیشی هەر په‌رحمته بوو^(۱).

سا ئیتر دوی و وفات کردنی پیغمبری خوا ﴿ﷺ﴾ ئەو پۆژه به‌لای هاو‌ه‌لانه‌وه زۆر ناخۆش بوو. به‌جۆریک شاری مه‌دینه‌یان له‌لا تاریک بوو. دوی ناشتن و به‌ خاک سپاردنی پ‌قیان له‌دنی خۆیان ده‌بووه^(۱). وه له پۆژی دووشه‌ممه‌ی سالی (۱۱)ی

واته: پیغمبری خوا ﴿ﷺ﴾ کاتی له‌ش ساغ بوو ده‌یفه‌رموو: هیچ پیغمبری پ‌وحی نه‌کیشراوه هتا شوینه‌که‌ی خۆی پیشان نه‌درا‌بی له به‌هه‌شتدا. پاشان سه‌ریشک ده‌کریت له‌نیوان دنیا و قیامه‌تا. عایشه فه‌رموی: کاتیک سه‌ره‌مه‌رگی هات – وه سه‌ری له‌سه‌ر رانم بوو – بورایه‌وه، پاشان هۆشی هاته‌وه و چاوی به‌ره‌و سه‌قفه‌که به‌رز کرده‌وه ئینجا فه‌رموی: خواجه بگه‌یه‌نه به‌هاورنیانی پله به‌رز [له پیغمه‌بران و راست گۆیان و شه‌هیدان و پیاوچاکان] ده‌فه‌رموی: منیش له‌ ده‌روونی خۆمدا وتم: که‌واته ئی‌مه هه‌لنا‌ب‌زیریت. ده‌فه‌رموی: وه بۆم پوون بۆیه‌وه و زانیم ئەوه راستی‌تی ئەو فه‌رمووده‌یه‌یه که له‌کاتی‌کدا له‌ش ساغ بوو بۆی باس ده‌کردین.

(۱) قال ﴿ﷺ﴾: ((إِنْ لَمْ يَزَلْ إِذَا أَرَادَ رَحْمَةً أُمَّةً مِنْ عِبَادِهِ قَبَضَ نَبِيَهَا قَبْلَهَا، فَيَجْعَلُ لَهَا فَرَطًا وَسُكْرًا بَيْنَ نَبِيهَا، وَإِذَا أَرَادَ هَلَكَةَ أُمَّةٍ، عَذَّبَهَا وَنَبِيَهَا حَتَّىٰ تُلَاحِقَهَا وَهُوَ يَنْظُرُ، فَاقْرَأْ مِنْهَا مِثْلَ مَا تَلَكَّتْهَا حِينَ كَذَّبُوهُ، وَصَوِّأْ أَمْرَهُ)). رواه سلم.

واته: خۆی گه‌وره نه‌گه‌ر ویستی په‌رحمتی هه‌بیت به‌ گه‌لیک له به‌نده‌گانی گیانی پیغمه‌ره‌که‌یان له پیشیانه‌وه ده‌کیشی و ده‌یکاته پیشه‌که‌یه‌ک له‌به‌رده‌میانه‌وه، وه نه‌گه‌ر ویستی به‌هیاک بردنی گه‌لیکی هه‌بیت سزایان ده‌دات له کاتی‌کدا پیغمه‌ره‌که‌یان زیندوو کاتی به‌درۆیان خسته‌وه سه‌رپیچیان کرد به‌هیاکیان ده‌بات و ئه‌ویش ته‌ماشای ده‌کات و چاوی پیغمه‌ره‌که‌ شادو پۆشن ده‌کاته‌وه به له‌ناو‌بردنیان.

(۲) من انس قال: (لَمَّا كَانَ الْيَوْمَ الَّذِي دَخَلَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﴿ﷺ﴾ الْمَدِينَةَ، أَمَّأَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمَ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَنْظَمَ مِنْهَا كُلَّ شَيْءٍ، وَمَا نَقَضْنَا أَيْدِيَنَا مِنَ التُّرَابِ وَإِنَّا لَنَفِي دَفْنِهِ حَتَّىٰ أَنْكَرْنَا قَوْلَنَا). أخرجه الترمذي (۳۶۲۲). وقال: حديث صحيح غريب: وابن ماجه و صححه ابن حبان (۲۱۶۲) والحاكم ۵۷/۲ على شرط مسلم و وافقه الذهبي.

واته: ئەو پۆژه‌ی که پیغمه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ هاته ناو شاری مه‌دینه‌وه هه‌موو شتیکی‌شار له‌به‌ر چاومان پ‌ووناک بوویه‌وه، به‌لام ئەو پۆژه‌ی که و‌فاتی کرد تیایدا هه‌موو شته‌کان تاریک

کۆچی‌دا وه‌فاتی کرد دواى ئه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ی راگه‌یاندو خواى گه‌وره‌ دینه‌که‌ی خۆی پى ته‌واو کرد^(۱). وه‌ له‌کاتی ناشتنی‌دا جیاوازی که‌وته‌ نیوان هاوه‌لانه‌وه‌ که‌ ناخۆ له‌ کوئی‌دا بینێژن. تا ئه‌وه‌ بوو ئه‌بو به‌کر(په‌زای خواى ئى بیّت) چاره‌سه‌ری گرفته‌که‌ی کردو فه‌رمانی کرد له‌ شوینی وه‌فات کردنی‌دا بینێژن^(۲). وه‌شه‌وی چواره‌مه‌مه‌ له‌ کۆتایی شه‌ودا به‌ خاکیان سپارد. واته‌ دووشه‌و به‌م شیوه‌ مایه‌وه‌و وه‌ستان له‌ به‌خاک سپاردنی، ئه‌ویش له‌به‌ر دیاری کردنی جینشینیکی له‌دواى

بوون و هیشتا خۆلی ده‌ستمان نه‌ته‌کاندبوو خه‌ریکی به‌خاک سپاردن و دفن کردنی بووین پقان له‌دلی خۆمان ده‌بوویه‌وه. [که‌ ئه‌مه‌ش گوزارشت ده‌کات له‌ناره‌حه‌تی‌یه‌کی زۆر که‌ به‌ ماناواوی کردنی به‌په‌رێزترین پیغمبه‌ر ﷺ] توشیان بوو، بۆیه‌ رقیان له‌خۆیان بوته‌وه‌ له‌خه‌فه‌ت باری و بى تاقه‌تی‌دا، چونکه‌ هاوه‌له‌ خوشه‌ویسته‌که‌یان کۆچی کردو ئیتر وه‌حی نایه‌ت و کۆتایی پى هات].

(۱) من عائشة قالت: (توفي رسول الله ﷺ يوم الاثنين). أخرجه البخاري مختصر البخاري (۶۹۲) والطبرسي وأحمد ۶/ ۴۵ و ۱۱۸ و ۱۲۲.

واته: پیغمبه‌ری خوا ﷺ له‌ پۆژی دووشه‌مه‌دا وه‌فاتی کرد.

(۲) من عائشة قالت: لما قبض رسول الله ﷺ اختلفوا في دفنه، فقال ابو بكر: سمعت من رسول الله ﷺ شيئاً ما نستيه، قال: ((ما قبض الله نبياً الا في الموضع الذي يحب ان يدفن فيه)). اذنفوه في موضع فراشه. / أخرجه الترمذي (۱۰۱۸) قال الالباني: وأستغربه الترمذي لأن فيه عبد الرحمن بن ابي بكر الملبيكي. لكن الحديث صحيح بما له من الشواهد كما هو مبين في (احكام الجنائن) ص (۱۳۷) و (۱۳۸).

واته: کاتی پیغمبه‌ری خوا ﷺ وه‌فاتی کرد ناکۆکی که‌وته‌ نیوانیانه‌وه‌ له‌سه‌ر ناشتنی. تا ئه‌بو به‌کر فه‌رمووی: من شتیکی بیستوه‌ له‌ پیغمبه‌ره‌وه‌ ﷺ و به‌رم نه‌چۆته‌وه‌. فه‌رموویه‌تی: خواى گه‌وره‌ گیانی هه‌یج پیغمبه‌ریکی نه‌کێشاوه‌ ئیلا له‌ شوینه‌دا نێژراوه‌ که‌ خۆی هه‌زی کردوه‌و لى بنیژی. ده‌ی سا له‌ شوینه‌دا که‌ جیگه‌ی نوستنی بووه‌ بینێژن.

پیغمبري خوا ﴿﴾ که نه‌ويش نه‌بو به‌کري صديق بوو (ره‌زای خوی ئی بیټ).^(۱)

وه له پيش وه‌فات کردنی‌دا چهنډ جاریک بوورايه‌وه که هوشی ده‌هاته‌وه ده‌يفرموو: يا بيلال بانگ بدات وه‌بو به‌کر به‌نويزی بکات، دواي وه‌فات کردنی‌شی ماه‌له‌کان زور بی تاقت بوون کاتي هوالی وه‌فات کردنیان بيست، به‌جوری عومه‌ر (ره‌زای خوی ئی بیټ) هه‌ره‌شی ده‌کرد له‌و که‌سه‌ی که بلئی پیغمبر ﴿﴾ مردوه، پاشان نه‌بو بکر (ره‌زای خوی ئی بیټ) هات و تیی گهيانندن که وه‌فاتي کردوه و فيری کردن که به‌چ شيوازيک نويزی له‌سه‌ريکه‌ن و له‌کوي‌دا بينيزن و کئی بيشوات. پاشان به‌يعه‌تياندا به‌نه‌بو به‌کر (ره‌زای خوی ئی بیټ). وه‌کرا به‌خليفه^(۲).

(۱) من جعفر الصادق | بن محمد بن ابيه | وهو محمد الباقر بن علي بن زين العابدين بن الحسين وهو من التابعين فالحديث مرسل | قال: فُبِن رسول الله ﴿﴾ يوم الاثنين، فمكث ذلك اليوم، وليلة الثلاثاء، و ذُنِنَ من الليل. (قال سفیان)؛ وقال غيره: يَسْمَعُ صوتَ المَسَاحِي من آخر الليل). أخرجه الترمذي. وقال الالباني: اسناده صحيح رجاله كلهم ثقات رجال مسلم لكنه مرسل... وقد روي معناه عن علي (رضي الله عنه) أخرجه ابن سعد ۲/۲۷۲ وله شاهد عن عائشة قالت: (توفي النبي ﴿﴾ يوم الاثنين ودفن ليلة الاربعاء). أخرجه أحمد ۶/۱۱۰ ورجالہ ثقات، ثم روى ۶/۲۷۴ بسند جيد عنه اء (ما علمنا بدفنه ﴿﴾ حتى سمعنا صوت المساحي من جوف الليل. ليلة الاربعاء).

واته: پیغمبري خوا ﴿﴾ پوژی دووشه‌مه وه‌فاتي کرد، نه‌ر پوژه و شه‌وی سی‌شه‌مه‌ش مایه‌وه، تا شه‌وی چوار شه‌مه له شه‌ودا نیژرا. سوفیانی کوری عوبه‌ینه ده‌فرموی: وه‌جگه له (محمد الباقر) یش فرمویانه: له‌کوتایی شه‌ودا ده‌نگی بیل و خاکه‌ناز ده‌ببسترا، له‌ریوایه‌ته‌که‌ی (ثیمامی احمد) دا عایشه ده‌فرموی: ئی‌مه به‌ناشتنی پیغمبرمان ﴿﴾ نه‌زانی هه‌تا گویمان له ده‌نگی خاکه‌ناز بوو له ناوه‌راستی شه‌وی چوار شه‌مه‌دا.

(۲) من سالم بن عبید - وکانت له صحبة - قال: (أسمي على رسول الله ﴿﴾ في مَرَضِه فافاق. فقال: (حضرت الصلاة)، فقالوا: نعم. فقال: ((مَرُوا بِلأَلِ فليؤنن. ومروا ابا بكر أن يسلي للناس)) او

قال: ((بالناس)). قال: ثم اغمي عليه فافاق فقال: ((حضرت الصلاة)). فقالوا: نعم. فقال: ((مروا بلأبلاً فليؤذن. ومروا أبا بكر فليصل بالناس)). فقالت عائشة: إن أبي رجل أسيف إذا قام ذلك المقام بكى فلا يستطيع فلو أمرت غيره، قال: ثم اغمي عليه فافاق، فقال: ((مروا بلأبلاً فليؤذن. ومروا أبا بكر فليصل بالناس، فانكن صواحب أو صواحبات يوسف)) قال: فامر بلأبلاً فأذن، وأمر أبا بكر فصلى بالناس. ثم إن رسول الله ﷺ وجد خفة، فقال: ((انظروا لي من أنكس، عليه)) فجات بريدة ورجل آخر فاتكا عليهما، فلما رآه أبو بكر ذهب لينكس، فأؤما إليه أن يثبت مكانه، حتى قضى أبو بكر صلاته، ثم إن رسول الله ﷺ قبض، فقال عمر: والله لا أسمع أحداً يذكر أن رسول الله ﷺ قبض إلا خربته بسيفي هذا، قال: وكان الناس أميين لم يكن فيهم نبي قبله، فامسك الناس، فقالوا: يا سالم إنطلق إلى صاحب رسول الله ﷺ فاذنّه، فأتيت أبا بكر وهو في المسجد، فأتيته أبكي دهنًا، فلما رآني قال لي: أقبض رسول الله ﷺ؟ قلت: إن ضمير يقول: لا أسمع أحداً يذكر أن رسول الله ﷺ قبض إلا خربته بسيفي هذا! فقال لي: انطلق، فانطلقت معه، فبجاء والناس قد دخلوا على رسول الله ﷺ فقال: يا أيها الناس أفرجوا لي، فافرجوا له، فبجاء حتى أكب عليه ومسه، فقال: إنك ميت والنهم مبون [الزمر / ۲۰]. ثم قالوا: يا صاحب رسول الله ﷺ أقبض رسول الله ﷺ؟ قال: نعم، فعلموا أن قد صدق. قالوا: يا صاحب رسول الله. أقبض على رسول الله؟ قال: نعم، قالوا: وكيف؟ قال: يدخل قوم فيكبرون ويسلون ويدعون، ثم يخرجون، ثم يدخل قوم فيكبرون ويسلون ويدعون، ثم يخرجون، حتى يدخل الناس، قالوا: يا صاحب رسول الله أيدفن رسول الله ﷺ؟ قال: نعم، قالوا: أين؟ قال: في المكان الذي قبض الله فيه روحه. فان الله لم يقبض روحه إلا في مكان طيب. فعلموا أن قد صدق. ثم أمرهم أن يفسله بنو أبيه، واجتمع المهاجرون ويتشاورون، فقالوا: إنطلق بنا إلى إخواننا من الأنصار ندخلهم معنا في هذا الأمر، فقالت الأنصار: منا أمير، ومنكم أمير. [وفي رواية: فقال عمر: يا معشر الأنصار! أستم تعلمون أن رسول الله ﷺ قد أمر أبا بكر أن يؤم الناس، فايكم طيب نفسه أن تقدم على أبي بكر؟ فقالت الأنصار: نؤوذ بالله أن نتقدم على أبي بكر]. فقال عمر بن الخطاب: من له مثل هذه الثلاثة: ﴿ثاني﴾ الذين إذ هما في الغار إذ يقول لصاحبه لا تحزن إن الله معنا. ﴿من هذا﴾ قال: ثم بسط يده فبايعه، وبايعه الناس بيعة حسنة جميلة). أخرجه ابن ماجه (۱۲۳۴) والترمذي. قال الالباني: اسناده (أي ابن ماجه) والترمذي واحد. وهو صحيح كما قال البوصيري في الزوائد لكن ليس عنده قوله: (والله لا أسمع أحداً... إلخ. وروى بعضه النسائي والطبراني في الكبير (۶۳۶۷) بتمامه. وبعضه في (الصحيح) من حديث عائشة وسهل بن سعد فانظرهما إن شئت في (مختصر البخاري) (۳۶۶ - ۳۷۶).

واته: سالمی کوپری عوبەید دەفەرموئ: پیغمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ له کاتی نەخۆشی‌یه‌که‌ی‌دا بوورایەوه و هۆشی هاته‌وه و فەرموی: ئایا کاتی نوێژ هاتوو؟ ووتیان: بەلێ. فەرموی: دەسا به بیلال بلێن با بانگ بدات و به ئەبویەکر بلێن با پیش نوێژی بۆ خەلکە‌که بکات. دەفەرموئ: پاشان بوورایەوه و هۆشی هاته‌وه فەرمویە: ئایا کاتی نوێژ هاتوو؟ ووتیان: بەلێ. فەرموی: دەسا به بیلال بلێن با بانگ بدات و ئەبویەکر پیش نوێژی بۆ خەلکە‌که بکات. عایشە فەرموی: باوکم پیاویکی‌دل نەرم و گریانای و خەفە تبارە و خەفە زالە بەسەری‌دا. ئەگەر بچیتە ئەو پیش نوێژەوه دەست دەکات به گریان و ناتوانی. ئەگەر جەنابت فەرمان بکەیت کەسیکی‌تر بچیتە ئەو شوینە. دەفەرموئ: پاشان بوورایەوه و هۆشی هاته‌وه. فەرموی: به بیلال بلێن با بانگ بدات و با ئەبویەکر نوێژ بۆ خەلکە‌که بکات ئێوه‌ی ئاfrه‌تان [ئە‌ی عایشە] له هاوشیوه‌ی هاوڕێ‌یه‌کانی یوسف دەچن [له‌وه‌دا کە نەرونتان پینچه‌وانە‌ی ئەوه‌یه که بە‌زوبان دە‌یلێن، واته: مە‌به‌ستت شتێکی تره که ناهێلی باوکت پیش بکە‌ویت] دەفەرموئ: فەرمان کرا بیلال بانگی‌داو ئەبویەکر بەر نوێژی بۆ کردن. پاشان پیغمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ هەستی به‌ له‌ش سووک بوونیک کرد فەرموی: بزانت کئ هیه‌ یارمە‌تیم بدات و خۆم بدم بە‌سەر شانێ‌دا. تا ئە‌وه بوو بە‌ریده‌ی [قبطی یان حە‌به‌شی که خزمە‌تکاری عایشە بوو] هات و پیاویکی تریش [له‌ پیاویە‌ته‌که‌ی بوخاری و مسلم دا هاتوو: که هاته‌ دەر‌وه‌ خۆی دا‌بوو بە‌سەر شانی عباس و پیاویکی تر‌دا ئە‌ویش عە‌لی کوپری ئە‌بی طالبه‌، وه‌‌تراوه‌ عباس و فضلی کوپری بووه‌ . دیاره‌ بۆ کۆکردن‌وه‌ی هە‌موو ئە‌م پیاویە‌تانه‌ ئە‌وه‌یه‌ که: چە‌ند جارێ‌ک هاتوو‌ته‌ دەر‌وه‌]. ئە‌ویش خۆی دا بە‌سەر شانیا‌ندا و کاتی ئە‌بویە‌کر پیغمبەری ﴿ﷺ﴾ بینی و‌یستی له‌ پیش نوێژی‌یه‌که‌ی بیته‌ داوه‌ تا پیغمبەری ﴿ﷺ﴾ پیش بکە‌ویت. بە‌لام ناماژ‌وه‌ ئیشاره‌تی بۆ کرد که له‌ شوینی خۆت‌دا بە‌مینه‌ره‌وه‌ تا ئە‌وه‌ بوو ئە‌بویە‌کر نوێژ‌ه‌که‌ی ته‌واو کرد. پاشان پیغمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ وه‌فاتی کردو ﴿ﷺ﴾ خۆ‌ای گه‌وره‌ گیانی کیشا. [هاوه‌لان ژۆر بی‌ تا‌قه‌ت بوون به‌‌جۆرئ] عومه‌ر ده‌یفه‌رموو: سویند به‌‌خوا هەر که‌سیک ئە‌ی بیستم بلێ پیغمبەری خوا ﴿ﷺ﴾ وه‌فاتی کرد‌وه‌ ئابە‌م شمشیره‌ تێ‌ی دە‌سره‌وینم. دە‌فەرموئ: وه‌ خە‌لکە‌که‌ش نە‌خویند‌ه‌وار بوون وه‌ پیش ئە‌ویش پیغمبەری تریان له‌ نار‌دا نە‌بووه‌ بۆیه‌ بئ‌ دنگ بوون. خە‌لکە‌که‌ پێ‌یان وت: ئە‌ی سالم برۆ بۆ لای هاوڕێ‌یه‌کی پیغمبەر ﴿ﷺ﴾ (واته‌ ئە‌بویە‌کر) وه‌ بانگی بکە‌ . منیش و‌یستم بچم بۆ لای که‌ ببینم له‌نا و مرگه‌‌وته‌که‌دا‌یه‌ . بۆیه‌ به‌ حە‌په‌ساوی و گریان‌ه‌وه‌ چووم بۆ‌لای، کاتی منی بینی

فهرمووی : نایا پیغممبهری خوا ﴿﴾ وه‌فاتی کردوه ؟ منیش وٓم؟ عومر ده‌فهرموی: له ههر که‌سیک بییستم و بلی پیغممبهر ﴿﴾ وه‌فاتی کردوه به‌م شمشیرم لی‌سی ددهم. نه‌ویش فهرمووی: برژ با‌بچن. کاتی چووین بینیمان خه‌لکه‌که چووپونه ژوره‌وه بۆلای پیغممبهر ﴿﴾، نه‌بو به‌کر فهرمووی: ریگاکه به‌ردن. نه‌وانیش ریگایان بۆ چۆل‌کرد. چوو تا گه‌شته سه‌ری و ماچی کردو فهرمووی: تو ده‌مریت و نه‌وانیش [واته پیغممبهرانی‌پیش تو] مردون.

[له‌ریوایه‌ته‌که‌ی بوخاری‌دا هاتوه: له‌عائیش‌هوه (ره‌زای خ‌وای لی بی‌ت) فهرمووی‌ته‌ی: کاتیک پیغممبهری خوا ﴿﴾ وه‌فاتی کرد نه‌بو به‌کر له (السنخ) واته له‌به‌ر زای‌یه‌کی مه‌دینه‌دا بوو. عومریش هه‌ستا بوو ده‌یفه‌رموو: (والله ما مات رسول الله) !! سویند به‌خوا پیغممبهری خوا ﴿﴾ وه‌فاتی نه‌کردوه. تا نه‌بو بوو نه‌بو به‌کر هاتوه و سه‌ری پیغممبهری خ‌وای ﴿﴾ لاداو ماچی کردو فهرمووی: (بابي أنت طيب حيا وميتا ، والذي نفسي بيده لا ينطق الله الموتين أبدا) واته: باو‌کم به‌فیدات بئ به‌زیندووی و به‌مردویش ههر پاک و جوان بویت. سویند به‌ه خ‌وایه‌ی نه‌فسی منی به‌ده‌سته خ‌وای گه‌وره دوو مردنت بی نا‌چیزیت [نهمه‌ش ناماژ‌ه‌یه‌ک بوو بۆ رت دان‌ه‌وه‌ی نه‌و که‌سانه‌ی ده‌یانووت پیغممبهری خوا ﴿﴾ زیندوو ده‌بیته‌وه و جاریک‌ی تر ده‌مریت] پاشان نه‌بو به‌کر ده‌رچوووه ده‌ره‌وه و فهرمووی: (ایها العالف علی رسلك). واته: نه‌ی سویند خ‌وژ له‌سه‌ر خ‌وژه [نه‌ی عومر په‌له‌مه‌که]، کاتی نه‌بو به‌کر قسه‌ی کرد عومر دانیش‌ت، وه نه‌بو به‌کر سوپاس و ستایشی خ‌وای گه‌وره‌ی کردو فهرمووی: (ألا من كان يعبد محمداً فإن محمداً قد مات، ومن كان يعبد الله فإن الله حي لا يموت) واته: ههر که‌سیک موحه‌مه‌دی ده‌په‌رست نه‌وا موحه‌مه‌د مردو وه‌فاتی کرد، ههر که‌سیک خ‌وای ده‌په‌رست نه‌وا خ‌وای گه‌وره زیندوووه نامریت. پاشان فهرمووی: ﴿ إنك ميت وإنهم ميتون ﴾ وه فهرمووی: ﴿ وما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل. أفإن مات أو قتل انقلبتم على أعقابكم ، ومن ينقلب على عقبيه فلن يضرَّ الله شيئا وسيجزي الله الشاكرين ﴾ ال عمران.

واته: محمد پیغممبهریکه و له پیش نه‌وه وه پیغممبهری تر ره‌وانه‌کراوه، نایا نه‌گر به‌مریت یان بکوژیت ژیه‌وه له دین پاشگهن ده‌بنه‌وه. ههر که‌سیک له دین پاشگهن بیته‌وه هیچ زیان به خ‌وای گه‌وره ناگه‌یه‌تی و خ‌وای گه‌وره پاداشتی سوپاس گوزاران ده‌داتوه. ده‌فهرموی: (فشيح الناس). واته: نیت خه‌لکی ده‌ستیان کرده گریان [ریوایه‌ته‌که‌ی بوخاری و مسلم ته‌واو بوو]

پاشان وتیان: نهی هاوه‌له‌که‌ی پیغممبهری خوا نایا پیغممبهری خوا ﴿﴾ و هفاتی کردوه؟ فرموی: به‌ئی. بویه زانیان که راست دهکات. وتیان: نهی هاوه‌له‌که‌ی پیغممبهرنایا نوئژ ده‌کریت له‌سهر پیغممبهری خوا ﴿﴾؟ فرموی: به‌ئی. وتیان: چون؟ فرموی: کۆمه‌لیک دینه ژوره‌وه‌و نوئژ ده‌کن له‌سهری و ده‌پارپئنه‌وه پاشان درده‌چنه دره‌وه، پاشان کۆمه‌لیکی‌تر دینه ژوره‌وه‌و نوئژی له‌سهر ده‌کن و ده‌پارپئنه‌وه‌و درده‌چنه دره‌وه. به‌م شیوه‌یه هه‌تا هه‌موویان دینه ژوره‌وه. وتیان: نهی هاوه‌له‌که‌ی پیغممبهر نایا پیغممبهری خوا ﴿﴾ ده‌نیژریت؟ فرموی: به‌ئی. وتیان: له‌کوی؟ فرموی: هه‌ر له‌و شوینده‌دا که‌خوای گه‌وره گیانی تیدا کیشاوه چونکه خوای گه‌وره له شوینیکی پاکدا نه‌بووی گیانی نه‌کیشاوه. جا زانیان که راست دهکات. ئینجا فرمانی کرد که کوپان و خزمانی باوکی بیشون [نه‌وه بوو عه‌لی شۆردی و فه‌ضلی کوری عه‌باس و ئوسامه و شقران - خزمه‌تکاره‌که‌ی پیغممبهری خوا ﴿﴾ - ناویان ده‌کرد به‌به‌ر ده‌ستی‌دا] پاش و هفاتی پیغممبهر ﴿﴾، کۆچره‌کان (مهاجران) کۆبوونه‌وه بۆ مه‌سه‌له‌ی خیلافه‌ت و راویژیان ده‌کرد و وتیان: با‌چین بۆ‌لای برا پشتیوانه‌کانمان (انصار) و به‌شادریان بکه‌ین له‌م کاره‌دا [وه له سه‌قیفه‌ی (به‌نی ساعده)‌دا کۆبوونه‌وه] یه‌کیک له‌ نه‌نصاره‌کان [که‌نه‌ویش حو‌بابی کوری مَنذر بوو] فرموی: با ئه‌میریک له‌ ئیمه‌و ئه‌میریک له‌ ئیوه دابنن. عومهر فرموی: نهی کۆمه‌لانی نه‌نصار نایا نازانن که پیغممبهری خوا ﴿﴾ فرمانی کرد به‌ نه‌با‌به‌کر که پیش نوئژی بکات به‌ خه‌لکی. جا کامتان دل‌تان پازی ده‌بی که پیش نه‌بو‌به‌کر بکه‌ویت؟ نه‌نصاره‌کان وتیان: به‌نا ده‌گرین به‌خو‌ا که پیش نه‌بو‌به‌کر بکه‌وین.

عومهر فرموی: کئ هه‌یه وه‌ک هم سن نموونه چاکه‌ی تیدا کۆبوویته‌وه [واته غه‌یری نه‌و که‌سی تر نه‌یه]: که‌ خوای گه‌وره درباره‌ی ده‌فرموی: ﴿ تانی‌ئین اذ هُما فی‌الغار ﴾ که‌یه‌کیک بووه له‌و دوانه [که له‌ نه‌شکه‌وته‌که‌دا بوون] و خوای گه‌وره له‌گه‌ل ناوی پیغممبهره‌که‌ی‌دا ناوی بردوه، ﴿ اذ یقول لصاحبه لا‌خزن ﴾ که‌ ناوی ده‌بات به‌ هاوه‌له‌که‌ی، وه ﴿ ان‌الله‌معنا ﴾ که‌ خوای گه‌وره‌ی له‌گه‌له [ئه‌م سن فزله به‌سه‌ یۆی که‌ بیته‌ خه‌لیفه] نایا نه‌و دوانه‌ کئ و کئ‌یه‌ که‌ خوای گه‌وره له‌ نایه‌ته‌که‌دا باسیان ده‌کات؟ ده‌فرمویت: ئینجا عومهر ده‌ستی راخست و به‌یعه‌تی پئ‌داو خه‌لکه‌که‌ش به‌دا‌وی‌دا به‌یعه‌تیکی چاک‌ی جوانیان پئ‌دا.

میراتی پیغمبەری ﷺ

پیغمبەری خوا ﷺ جگه له‌مانه هه‌یچی له‌ دوا‌ی خۆ‌ی جێ نه‌هه‌یشت: چه‌که‌که‌ی، وه‌ هه‌یسه‌سه‌ره‌که‌ی و پارچه‌ زه‌وی‌یه‌که‌ که‌ کردبوووی به‌ خه‌یر^(۱).
وه‌ هه‌یج میراتی‌یه‌کی جێ نه‌هه‌یشت بۆ منداڵه‌کانی، به‌لام ئه‌بویه‌که‌ره‌زای خ‌وای لی (بیته) به‌هه‌یینه‌ی‌دا که‌ نه‌فه‌قه‌یان بکهنیشت^(۱).

(۱) من عمرو بن العاص أخى جويرية - له‌ سه‌حه - قال: (ما ترك رسول الله ﷺ إلا سلاحه، وبنقله، وأرضاً جعلها صدقة). أخرجه البخاري والنسائي والترمذي وأحمد ۴/۲۷۹ وابن سعد ۲/۲۶۶.
واته: پیغمبەری خوا ﷺ هه‌یچی له‌پاش خۆ‌ی جێ نه‌هه‌یشت جگه له‌چه‌که‌که‌ی [وه‌کو شمشه‌یرو پم و کلاوو حه‌ربه‌که‌ی] وه‌ هه‌یسه‌سه‌ره‌که‌ی [که‌ ناوی داندل بووه‌] وه‌ پارچه‌ زه‌وی‌یه‌که‌ [که‌ به‌شی خۆ‌ی بوو له‌ زه‌وی فذک و خه‌یبه‌ر و به‌نی نه‌ضیر] دوا‌ی خۆ‌ی کردی به‌خه‌یر [له‌به‌ر ئه‌وه‌ی فه‌رموو‌یه‌تی: ئه‌یه‌ی کۆمه‌لی پیغمبەره‌ان میراتی‌مان ئی ناگه‌یه‌یست، چیمان له‌ دوا به‌جێ ده‌هه‌ینه‌ی نه‌که‌ی به‌ خه‌یر].

(۲) من ابي هريرة (رضي الله عنه) قال: (جاءت فاطمة الى ابي بكر فقالت: من يترك؟ فقال: اهلبي وولدي، فقالت: مالي لا اترك ابي! فقال ابو بكر: سمعت رسول الله ﷺ يقول: ((لا نورث)). ولكني اقول من كان رسول الله ﷺ يهوله. وأتفق على من كان رسول الله ﷺ ينفق عليه)) (قال اللباني). أخرجه الترمذي (۱۶۰۸) وقال: حسن غريب، وأحمد ۱/۱۰۱ لكنه لم يذكر أبا هريرة في أسناده والطريق واحد. لكنه أثبتته ۲/۳۵۳ من طريق أخرى. فالاسناد حسن

واته: فاطمه چوو بۆ لای ئه‌بویه‌که‌ر و فه‌رمووی: کێ میراتی تۆ ده‌گه‌یه‌ ده‌ست دوا‌ی خۆت؟ فه‌رمووی: که‌س و کارو منداڵه‌کانه‌. فه‌رمووی: ئه‌ی بۆچی من میراتی باوکم ناگه‌م؟ فه‌رمووی: من له‌ پیغمبەرم ﷺ به‌یسته‌وه‌ ده‌یفه‌رموو: ئه‌یه‌ی پیغمبەره‌ان میراتی‌مان ئی ناگه‌یه‌یست. به‌لام من نه‌فه‌قه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ ده‌کهنیم که‌ پیغمبەری خوا ﷺ نه‌فه‌قه‌ی کهنشاون و به‌خه‌یوان ده‌که‌م.

وه هه‌ندیکیشی جئ هیشت بؤ نه‌فه‌قه‌ی خیزانه‌کانی^(۱). وه هیچ مه‌رومالاتی جئ نه‌هیشت^(۲).

وهن عائشة (رضی الله تعالی عنها): ان رسول الله ﷺ قال: ((لا نورث ما تركنا فهو صدقة)).

أخرجه البخاري ومسلم (۱۷۵۸).

واته: ئیمه‌ی پیغمبه‌ران میراتیمان ئی ناگیریت. ئه‌وه‌ی له‌ دوای خو‌مان جئ‌ی ده‌هیئین ده‌کری‌ی به‌ خیرو دابه‌ش بکریت به‌سه‌ر هه‌ژاراند.

(۱) هن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي ﷺ قال: ((لا يقسم ورثتي ديناراً ولا درهماً، وما تركت بعد نفقة نسائي ومؤنة عاملي فهو صدقة)). . أخرجه البخاري ومسلم والترمذي وأبو داود (۲۹۷۴) وزاد فيه: ((مؤنة عاملي [يعني أكرة الارض] والخليفة من بعدي)).

واته: میرات گره‌کانم دوای خو‌م هیچ دینارو دره‌مه‌میکیان به‌سه‌ردا دابه‌ش ناگریت. به‌لکو ئه‌وه‌ی جیم هیشت دوای ئه‌وه‌ی به‌شی نه‌فه‌قه‌ی خیزانه‌کانم و جیگه‌ی کری‌ی گرته‌کانمی ئی جیاده‌کریته‌وه ده‌کریته‌ خیر به‌سه‌ر هه‌ژاراند.

(۲) هن عائشة (رضي الله عنها) قالت: (ما ترك رسول الله ﷺ ديناراً ولا درهماً ولا شاةً و

لا بغيراً) قال: وأشك في العبد والأمة. / أخرجه مسلم وأبو داود والنسائي وأبن ماجه (۲۶۹۵) أنظر (صحيح أبي داود) (۲۵۴۹).

واته: پیغمبه‌ری خوا^(۳) هیچ دینارو دره‌م و مه‌رو ووشتری له‌ دوای خو‌ی جئ نه‌هیشت. عائیشه ده‌فه‌رمووی: گو‌مانم هه‌یه له‌ به‌نده‌و که‌نیزه‌کدا.

وه ئه‌به‌وداود ریواییته‌ی کس‌دووه (۲۹۷۲) که‌وا زه‌وی‌سه‌کی (فدک) هه‌بوو هسی پیغمبه‌ربوو^(۴) ئی‌ی ده‌به‌خشی، پاش خو‌ی ئه‌بو به‌کرو عومه‌ر سه‌ر په‌رشتیان ده‌کرد. پاشان مه‌روان داگیری کرد بؤ خو‌ی. کاتن که‌ عومه‌ری کو‌ری عبدالعزیز بوو به‌ خه‌لیفه‌ گه‌راندی به‌وه بؤ بیت المال.

خه‌ون بینه‌ن پی‌وده‌ی

هەر که‌سیک پیغمبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ له خه‌ودا بینه‌نیت له‌سه‌ر ئه‌و وه‌سفانه ئه‌وه ئه‌وی بینه‌ویوه چونکه شه‌یطان ناتوانی بجیته شی‌وه‌یه‌وه^(۱).

(۱) من عبدالله بن مسعود من النبي ﴿ﷺ﴾ قال: ((من رآني في المنام فقد رآني، فإن الشيطان لا يتحمل بي)). أخرجه الترمذي (۲۲۷۷) وقال: حديث حسن صحيح، وابن ماجه وأحمد والدارمي.

واته: هه‌ر که‌سیک له‌خه‌ونی‌دا من بینه‌نیت ئه‌وا منی بینه‌ویوه، چونکه شه‌یطان خۆی ناخاته سه‌ر شی‌وه‌ی من [ئه‌مه‌ش مو‌عجی‌زه‌یه‌کی پیغمبه‌ره ﴿ﷺ﴾ چونکه پارێزراوه له شه‌یطان].

ومن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله ﴿ﷺ﴾: ((من رآني في المنام فقد رآني، فإن الشيطان لا يتصور أو قال، لا يتشبه بي)). أخرجه ابن ماجه (۳۶۰۱) وأسناده صحيح على شرط مسلم، والترمذي وأسناده على شرط الشيخين وغيرهم.

واته: هه‌ر که‌سیک له‌خه‌ونی‌دا منی بینه‌ی ئه‌وا منی بینه‌ویوه چونکه شه‌یطان ناچیتته سه‌ر وی‌نه‌ی من، یان شه‌یطان ناتوانی خۆی بخاته سه‌ر شی‌وه‌ی من.

وه ده‌فه‌رمووت ﴿ﷺ﴾: ((من رآني في المنام فسيراني في اليقظة، ولا يتحمل الشيطان بي)) متفق عليه.

واته: هه‌ر که‌سیک له‌خه‌ونی‌دا من بینه‌ی ئه‌وا به‌خه‌به‌ریش ده‌مبینه‌ی. وه شه‌یطان ناچیتته سه‌ر شی‌وه‌ی من.

[ئی‌مامی المناوی له‌په‌قه‌ی ئه‌م فه‌رموودانه‌دا باسی ئه‌وه‌ی کردووه که خه‌ونی راست: بریت‌یه له‌وه‌ی که له‌سه‌ر ئه‌و وی‌نه‌یه بینه‌ی که له به‌لگه‌ی سه‌حیح‌دا ها‌تووه، خۆ نه‌گه‌ر له‌سه‌ر غه‌ی‌ری ئه‌و وه‌سفانه‌دا بینه‌ی وه‌ک بالابه‌رزى یان کورتى یان زور ئه‌سه‌ری ئه‌وا پیغمبه‌ری خواى ﴿ﷺ﴾ ئه‌دی‌وووه. وه‌با‌سی ئه‌وه ده‌کات که‌مانای وته‌ی پیغمبه‌ر ﴿ﷺ﴾ که ده‌فه‌رمووت: ((... فسيراني في اليقظة)). بینه‌نیت‌کی تابه‌ته به‌سفه‌تی نزیک بوونه‌وه وه‌شفاعت بۆ کردن له‌په‌ژۆی داوی‌دا].

وه‌ده‌ندیک له‌ صۆفیه‌کان بانگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌کهن که گوايه له‌م دونیا‌یه‌دا به‌چا‌وی به‌خه‌به‌ر پیغمبه‌ر ﴿ﷺ﴾ ده‌بینه‌ن. به‌به‌لگه‌ی فه‌رمووده‌ی سه‌ی‌یه‌م، وه (ابن حجن به‌ره‌پرچی

وه له كوۆن و نوؤي دا پياو چاكان هه‌بوون كه له خه‌ودا بينيويانه‌و وا وه‌سفياڻ
 كردوو كه له شيوه‌ي دا زۆر له‌حه‌سه‌ني كوڤري عه‌لي (په‌زاي خواي لي بيت)^(۱).

داونه‌ته‌وه‌و فه‌رموويه‌تي: (كه‌واته نه‌وكاته وا پيويست ده‌كات كه بليين شه‌و كه‌سانه
 سه‌حابه‌نو و سه‌حابه‌يه‌تيش ماوه تا روژي دوايي!). كه نه‌مه‌ش شتيكه موسلمان نايئي.
 وه زه‌كه‌ريا الانصاري پرسياڤي كرد له شيخي نيسلام ده‌رباره‌ي پياويك كه‌وا باسي شه‌وه
 ده‌كات كه‌وا پيغه‌مبه‌ري خواي ﴿﴾ بينيوه له خه‌وني‌دا و فه‌رمان ي پي كردوو به‌شتيك تا
 بيكات. شه‌ويش فه‌رموي: شه‌مه مه‌كروه‌وه‌و بگه‌ره‌هه‌وه‌و. وه زانايان شه‌ويان راگه‌ياندوو
 كه‌وا خه‌و شه‌ه‌كامي شه‌رع ي ليوه وه‌رناگريئ. وه گه‌وره‌ترين به‌لگه بۆ به‌ريه‌رچ دانه‌وه‌ي شه‌و
 كه‌سانه‌ي كه بانگه‌شه‌ي شه‌وه ده‌كهن كه گوايه پيغه‌مبه‌ري خوايان ﴿﴾ بينيوه به‌خه‌به‌ري له
 دواي شه‌وه‌ي وه‌فاتي كردوو شه‌م نايه‌ته‌يه كه ده‌فه‌رموي: ﴿ومن ورائهم برزخ ا لي يوم يعوث ﴿
 المؤمنون. واته: له دوايانه‌وه (پاش شه‌وه‌ي كه مردن) په‌رده‌و به‌رزه‌خيكه هه‌تا روژي زيندوو
 بوونه‌وه‌يان.

(^۱) **أبا هريرة يقول: قال رسول الله ﴿﴾: (من رآني في المنام فقد رآني، فإني الشيطان لا
 يتملئني)) قال أبي: فحدثت به ابن عباس فقلت: قد رأيتك فذكرت الحسن بن علي فقلت: شبهته به،
 فقال ابن عباس: إنه كان يشبهه.** / أخرجه الترمذي قال الألباني: اسناده صحيح رجاله كلهم ثقات.
 وأخرجه أحمد ۲/۲۳۲ من هذا الوجه والحاكم ۴/۳۹۳ وقال: صحيح الاسناد وواقفه الذهبي. وقال: الحافظ
 في (الفتح): وسنده جيد. وفيه تأييد لما رواه أسماعيل القاضي عن أيوب قال: كان ابن سيرين (وهو
 ممن روى هذا الحديث عند الشيخين) إذا قصّ عليه رجل أنه رأى النبي ﴿﴾ قال: صفة لي. قال:
 ذكرت الحسن بن علي فشبّهته به، قال: قد رأيتك. وسنده جيد. وعلقه البخاري.

واته: هه‌ر كه‌سه‌نيك له‌خه‌وني‌دا مني بيني شه‌وا مني بينيوه شه‌يطان ناچيته سه‌ر شيوه‌ي
 منه‌وه. باوكم ووتئ [شه‌وه‌ي قسه‌كه ده‌كات كوله‌يه باوكي عاصم وله تابعيه‌و ناوي (ابن
 شهاب) وه سه‌دوقه]. منيش بۆ ابن عباس مناس كردو وتم: پيغه‌مبه‌رم ﴿﴾ له خه‌وندا
 بينيووه يادي هه‌سه‌ني كوڤري عه‌ليم كه‌وته‌وه‌و وتم: له‌و ده‌چين و ده‌يشو به‌يتم به‌و. ابن
 عباس فه‌رموي: به‌لئ شه‌و [واته پيغه‌مبه‌ري خوا ﴿﴾] له هه‌سه‌ني كوڤري عه‌لي ده‌چوو.

**عن يزيد الفارسي وكان يكتب المصاحف قال: (رأيت النبي ﴿﴾ في المنام زمن ابن عباس .
 فقلت لابن عباس: إنني رأيت رسول الله ﴿﴾ في النوم. فقال ابن عباس: إن رسول الله ﴿﴾**

و‌خه‌ونی برودار راسته چونکه به‌شیکه له‌چل و شه‌ش (۴۶) به‌ش له پیغمبرایه‌تی^(۱)

كان يقول: ((ان الشيطان لا يستطيع ان يتشبه بي، فمن رآني في النوم فقد رآني)). هل تستطيع ان تمت هذا الرجل الذي رأته في النوم؟ قال: نعم، انضت لك رجلاً بين الرجلين، جسمه ولحمه أسمر الى البياض، أكحل العينين، حسن النضك، جميل دوائر الوجه، [قد] ملأت لحيته ما بين هذه الى هذه، قد ملأت نحره. قال صوف: ولا أدري ما كان مع هذا النمت، فقال ابن عباس: لو رأته في اليقظة ما استطعت ان تتعنه فوق هذا). أخرجه الترمذي وابن ماجه (۳۹۰۵) قال الالباني: يعني المرفوع منه دون القصة، وهو رواية لآحمد ۲۷۹/۱ واسنادالترمذي جيد رجاله ثقات رجال الشيخين غير يزيد الفارسي قال ابن قال ابن ابي حاتم ۲۹۴/۹ عن أبيه: (لاباس). وأخرجه أحمد أيضاً ۳۶۱/۱ - ۳۶۲ ويشهد له ما قبله.

واته: له یه‌زیدی فارسی‌یه‌وه که یه‌کێک بووه له‌وانه‌ی قورتانیان نوسیه‌وته‌وه له (مصاحف) دا. ده‌فرموئ: له زه‌مانی ابن عباسدا له خه‌ومدا پیغمبرم ﴿﴾ بیئی، بؤ ابن عباسم گێرایه‌وه ووت: له‌خه‌ونمدا پیغمبرم ﴿﴾ بیئیه‌وه. ابن عباس فه‌رموئ: پیغمبره‌ی خوا ﴿﴾ فه‌رموئیه‌تی: (شه‌یطان ناتوانی بجینه شیه‌وه منه‌وه. هه‌رک‌ه‌س له‌خه‌وندا بیئیه‌ی شه‌وه منی بیئیه‌وه)). ئایا شه‌توانی وه‌سفی شه‌ه‌و پیاوهم بؤ بکه‌یت که له‌خه‌ونتدا بیئیه‌وته؟ فه‌رموئ: به‌ئێ بؤت وه‌سف ده‌که‌م: پیاویکی مامناوه‌ند بوو. لاشه‌و گۆشته‌ی شه‌سه‌رکی سپی باو بوو. چاوه‌گانی ره‌ش بوون. جوان پی ده‌که‌نی. پروی خ‌پرو جوان بوو. ره‌یشی پیروزی لی‌ره‌وه بؤ شه‌ویی پر کردیه‌وه وه‌ پر به‌ گه‌ردنی بوو. عه‌وف [که ابن ابي جميله‌یه که له‌ یه‌زیدی فارسی‌یه‌وه ده‌یگێرتیه‌وه] ده‌فرموئ: وه له‌گه‌ل شه‌م وه‌سفه‌شدا نازام پیغمبر ﴿﴾ چۆن بووه. ابن عباس فه‌رموئ: شه‌گه‌ر به‌خه‌به‌ری‌یه‌وه بتیئیه‌یه‌ته‌تته‌توانی له‌مه‌ جوانتر وه‌سفی بکه‌یت.

(۱) قال ﴿﴾: ((و رؤيا المؤمن جزء من ستة وأربعين جزءاً من النبوة)). في جامع الصغير أخرجه أحمد والبخاري وكذا مسلم عن أنس وأبو داود (۵۰۱۸) عن أنس عن عبادة والترمذي عن عبادة بن الصامت (۲۲۷۲) وقال: حديث صحيح.

واته: خه‌ونی راستی برودار به‌شیکه له‌چل و شه‌ش به‌ش له پیغمبرایه‌تی.

له بهر مای خوی هرگیز توپره نه ده بوو، به لام له بهر خوی گوره توپره نه بوو. وه هقی چی به چی ده کرد نه گهر چی به زهره رو زیان بشکایه ته وه به سه رخوی و هاو له کانی شی دا.

له برساندا به ردی ده به ست له سکی، هه ندی جاریش چی بووایه ده یخواردو په تی شتیکی نه ده کرده وه که هه ره وه ناماده بووایه و داوا ته کلیفی شتیکی نه ده کرد که ناماده نه بووایه. و خوی نه ده گرت وه له خواردنی هه لال، نه گه رخورمای به بی نان ده ست بکه وتایه ده یخوارد، وه نه گه نانی گه نم بووایه ده یخوارد، نه گه ره لو یا ن هه نکوین بووایه ده یخوارد، نه گه شبری به بی نان بووایه ده یخوارد، وه نه گه کاله یا ن خورمای ته پرو نه رم بووایه ده یخوارد.

به پاکشانه وه یا ن له سه سفره خواردنی نه ده خوارد، هه رگیز سی پوژ له سه ریه ک تیر نانی گه نم ی نه خواردو وه هه تا گه پشت به خوی گه ره و هه فاتی کرد، نه ویش له بهر نیثار و مای خودان به خه لکی نه که له بهر هه ژاری و به خیلی .

وه لامی و هلیمه (خواردنی دای گواستنه وه ی بسوک) ی ده دایه وه و ده چوو، و سه ردانی نه خوشی ده کردو ناماده ی جه نازه ده بوو به شداری ده کرد.

له بهر ده دم دوژ منادی دا به بی پاسه وان ده پویشت، له هه موو که س خوبه که مزانت بووه له هه موویان خانه ی زورتر بووه به بی کییر، وه دهستی پوشتوو به بی خو به گه وه گرتن وه له هه موو که س پووخوش تریووه . هه یج شتیکی دونیا سه رقانی نه ده کرد، چی بووایه له بهری ده کردو ده پیویشی. هه ندی جار (شهمله)، هه ندی جار بوورده ی خه تدار ی به مهنی، وه هه ندی جاریش جبه ی خوری دروست کراو، چی ده ست بکه وتایه له هه لال ده پیویشی.

مستلیه یه کی زیوی له ده ست ده کرد که سه رو نه خشه که ی له خوی بوو، ده یکرده په نجه ی (برای توتو ته) دهستی پاست یا ن چه پی. وه که سواری و لاغ و ده بوو له دای خویه وه به نده که ی خوی یا ن که سی تری سوار ده کرد . چی و لاغیک بوایه سواری ده بوو. هه ندی جار نه سپ و هه ندی جار ووشت و هه ندی جار گوئ درژ یا ن هیستر، وه هه ندی جاریش به پی په تی ده پویشت به بی کراس دامین و میزه رو کلاوی قه لنسووه. به م شیویه سه ردانی نه خوشی له و په ری شاری مه دینه دا ده کرد.

وه‌ه‌زی له‌ بونی خووش ده‌کردو رقی له‌ بونی ناخووش بووه .
 له‌گه‌ل هه‌ژاراندا داده‌نیشته و نانی له‌گه‌لیاندا ده‌خوارد، وه‌ هوگری که‌سی
 خاوه‌نی پیاوه‌تی ده‌کرد له‌ په‌وشتیاندا، وه‌دلی پیاو ماقول و ناو‌داره‌کانی راده‌کیشا
 به‌ چاکه‌ کردن له‌گه‌لیان. سه‌ردانی که‌س وکاری خوئی ده‌کرد به‌بئ نه‌وه‌ی فه‌زلیان
 بدات به‌سه‌ر که‌سی له‌وان چاکتردا. ته‌بیعه‌ت ووشک نه‌بووه له‌گه‌ل که‌سدا، عوزری
 عوزر هینه‌ری قبول ده‌کرد. سه‌وعبه‌تی ده‌کردو راستی نه‌بووایه نه‌یده‌فه‌رموو، پی
 ده‌که‌نی به‌بئ قاقا کردن، یاری په‌واو دروستی ده‌بیژی و ئینکاری نه‌ده‌کرد، له‌گه‌ل
 خیزانی خوئی‌دا به‌پی پیش که‌وتنی ده‌کرد، وه‌ده‌نگ به‌سه‌ری‌دا به‌رز
 ده‌کرایه‌وه‌ونارامی ده‌گرت. ووشتری شیرده‌رو مه‌رو مالاتی هه‌بووه خوئی و
 خیزانه‌کانی له‌شیره‌که‌یان ده‌خواردوه، به‌نده‌وه که‌نیزه‌کی هه‌بوو، له‌خواردن و
 پو‌شاکدا هه‌رگیز خوئی پیش نه‌ده‌خست به‌سه‌ریاندا، کاتیکی به‌سه‌ردا نه‌رپو‌یشته‌وه
 که‌ تیایدا کاریکی تیدا نه‌ کردبئ بۆ خوای گه‌وره‌یان خزمه‌تیکی خوئی تیدا کردوه
 که‌ پیو‌یست بووه بیکات. ده‌رده‌چوو بۆ ناو باغ و بیستانی هاوه‌له‌کانی. شتی
 که‌میشی وه‌رده‌گرت، وه‌ نه‌بیژی شیرینی (که‌ تا ماوی خورمایه) ده‌خواردوه، رقی
 له‌ هه‌ژار نه‌بوو له‌به‌ر هه‌ژاریتی و بئ ده‌سته‌لاتی‌به‌که‌ی، وه‌ له‌ هه‌یچ پاشایه‌ک
 نه‌ترساوه له‌به‌ر پاشایه‌تی‌به‌که‌ی، بانگه‌وازی هه‌ردووکیانی وه‌کو یه‌ک ده‌کرد بۆ لای
 خوای گه‌وره.

ژه‌هرخوارد کراو سیحری ئی کرا. نه‌وه‌ که‌سه‌ی نه‌کوشت که‌ ژه‌هری ده‌رخوارد داو
 نه‌وه‌که‌سه‌شی نه‌کوشت که‌ سیحری ئی کرد. وه‌ به‌ واجبی نه‌ده‌بیینی که‌ ده‌بی
 بکوژریت. خۆ نه‌گه‌ر له‌ سه‌ریان به‌ واجبی بزانییایه که‌ ده‌بی بکوژرین نه‌یده‌ه‌یشت
 ده‌رچن و وازی ئی نه‌ده‌ه‌ینان.

خوای گه‌وره ژیان نامه‌ی به‌رزو کاربه‌ریوه‌ بردن و سیاست و لیژانی ته‌واوی پی
 به‌خشیبوو.

پیغمه‌مبه‌ری خوا ﴿ﷺ﴾ نه‌خوینده‌وار بوو. نه‌یده‌زانی بخوینتی‌وه‌وه‌ و بنووسئ. وه
 له‌تاو و لاتیکی پر له‌ نه‌فامیتی و خاکیکی بیاباندا په‌روه‌رده‌بووه، له‌ لاتیکی هه‌ژارو
 شوان کاری‌دا. خوای گه‌وره به‌ به‌زه‌یی خوئی په‌روه‌ده‌ی کرد. به‌ هه‌تیوی گه‌وره

بیو به بی باوک و دایک، خوی پای پوره‌ردگار همه‌مو ره‌وشت و ناکاره جوان و ریگا به‌ریزو سوپاسکراوه‌گانی فی‌رکرد. وه هه‌والی پی‌شینان و پاشینانی به‌وحی بو نارد. که له و وحی‌یه‌دا پرگاری و بردنه‌وی قیامت و به‌دهست هیئانی سه‌ر به‌ری و شکومه‌ندی دونیای تیدایه و پایه‌ندبوونه‌به واجبه‌کانه‌وه. وه پیغمبه‌ری خوا ﴿ص﴾ زیاده‌پویی له‌هه‌موو شتی‌کدا و ازلی هیئا بوو.

خوی گه‌وره ته‌وفیقمان بدات بو گوی رایه‌لی کردنی نه‌و پیغمبه‌ره به‌ریزه ﴿ص﴾ له‌فهرمانه‌کانی‌داو شوین پین هه‌لگرتنی له‌کرداره‌کانی‌دا. جگه له‌وانه‌ی که تایبه‌ته به‌خویه‌وه . آمین آمین. [انظر جوامع السیرة النبویة ص (۳۵-۳۸)]

سه‌رچاوه‌کان

- (۱) مختصر الشمائل المحمدية . الامام أبي عيسى محمد بن سورة الترمذي صاحب السنن ۲۰۹- ۲۷۹هـ إختصره وحققه : محمد ناصرالدين الالباني . المكتبة الاسلامية عمان/ الأردن الطبعة الاولى ۱۴۰۵ هـ .
- (۲) قطوف من الشمائل المحمدية ﴿ﷺ﴾ والاخلاق النبوية والآداب الإسلامية . جمع و ترتيب: محمد بن جميل زينو . المدرس في دار الحديث الخيرية بمكة المكرمة .
- (۳) النبي ﴿ﷺ﴾ في بيته . بقلم: الدكتور محمد بن موسى آل نصر . الطبعة الاولى ۱۴۲۱هـ - ۲۰۰۰ م . مركز الامام الالباني للدراسات المنهجية والابحاث العلمية . عمان / الاردن .
- (۴) مختصر سيرة الرسول ﴿ﷺ﴾ . محمد بن عبد الوهاب

پیراست

- ۳.....دهسنت پیــــــــک
- ۵.....له دایک بوونی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۶.....ناوو سیفته ت و نه زادی
- ۹.....له شه زله گانی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۱۲.....پیغمبهری خوشهویست ﴿ﷺ﴾ و دک بینینی
- ۲۱.....مؤری پیغمبهر رایه تی به که ی ﴿ﷺ﴾
- ۲۳.....بؤنی خوشی
- ۲۵.....شیوهی قزئی پیروزی
- ۳۲.....کلی چاوی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۳۳.....پوشاکی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۳۶.....خوف و نه عله که ی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۳۸.....شیوهی مستیله که ی
- ۴۲.....شیوهی شمشیر و زوری پوش و ژیرکلاوی جه نگ
- ۴۳.....میژره رده که ی
- ۴۴.....کراس دامین (ازای پیغمبهری خوا ﴿ﷺ﴾
- ۴۵.....دانیشتن و شان دادانی
- ۴۷.....شیوازی خواردنی
- ۵۹.....خواردنوهی پیغمبهری خوشهویست ﴿ﷺ﴾
- ۶۱.....شیوازی هسه و گوقتاری
- ۶۳.....پیکه نینی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۶۵.....سوعبه تی پیغمبهر ﴿ﷺ﴾
- ۶۸.....شیهر ووتنی
- ۷۲.....شهرمووده که ی (ام زرع)
- ۷۷.....خه ووتنی

- ۷۹..... شیوازی په‌رستش و نویژی پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾
- ۸۶..... نویژی چیشته هه‌نگاوی (الضحی).
- ۸۷..... زوهد و دونیا نه‌ویستنی.
- ۸۹..... ژبان و برسیتی پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾
- ۹۲..... پۆژوو گرتنی.
- ۹۶..... قورنمان خویندنی.
- ۹۹..... گریانی.
- ۱۰۲..... پیغه‌فی نوستنی.
- ۱۰۳..... خۆبه‌که‌م زانین و ته‌واضعی.
- ۱۰۹..... هه‌ندیك له ناکار و په‌وشته به‌رزه‌گانی.
- ۱۲۷..... که‌ئه‌شاخ گرتنی.
- ۱۲۹..... ته‌مه‌نی پر خیری پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾
- ۱۳۱..... وه‌فاته‌کردن و به‌خاک سپاردنی.
- ۱۴۱..... میراتی پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾
- ۱۴۳..... خه‌ون بیه‌نین پیسوهی.
- ۱۴۶..... له‌کۆتایی‌دا.
- ۱۵۰..... سه‌رچاوه‌کان.
- ۱۵۱..... پیرست.